

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 24-76-37-2486

Chișinău

5 aprilie 2021

Parlamentul Republicii Moldova

În conformitate cu prevederile pct.5 (9) și pct.20 (1) lit.d ale Regulamentului Consiliului național pentru drepturile omului, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.65/2019, se remite Raportul național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală a respectării drepturilor omului în Republica Moldova, aprobat prin Decizia nr.1/2021 a Consiliului național pentru drepturile omului.

De menționat că, Raportul național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală a respectării drepturilor omului în Republica Moldova urmează a fi prezentat de către stat în adresa Consiliului ONU pentru drepturile omului în octombrie 2021.

Anexe: Decizia nr.1/2021 a Consiliului național pentru drepturile omului - 1 filă.

Raportul național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală - 181 file.

Secretar general al Guvernului /semnat electronic/

Digitally signed by Iaconi Liliana
Date: 2021.04.06 07:37:50 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Liliana IACONI

Ex: Valeriu Berlinschi
tel. 022 250 136, 069016322

Casa Guvernului,
MD-2033, Chișinău,
Republica Moldova

Telefon:
+ 373 22 250 104

Fax:
+ 373 22 242696

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr.	804
Ora	06:04 2021

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 24-76-37-2486

Chișinău

5 aprilie 2021

Parlamentul Republicii Moldova

În conformitate cu prevederile pct.5 (9) și pct.20 (1) lit.d ale Regulamentului Consiliului național pentru drepturile omului, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.65/2019, se remite Raportul național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală a respectării drepturilor omului în Republica Moldova, aprobat prin Decizia nr.1/2021 a Consiliului național pentru drepturile omului.

De menționat că, Raportul național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală a respectării drepturilor omului în Republica Moldova urmează a fi prezentat de către stat în adresa Consiliului ONU pentru drepturile omului în octombrie 2021.

Anexe: Decizia nr.1/2021 a Consiliului național pentru drepturile omului - 1 filă.

Raportul național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală - 181 file.

Secretar general al Guvernului /semnat electronic/ **Liliana IACONI**

Ex: Valeriu Berlinschi
tel. 022 250 136, 069016322

Casa Guvernului,
MD-2033, Chișinău,
Republica Moldova

Telefon:
+ 373 22 250 104

Fax:
+ 373 22 242696

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

Consiliul național pentru drepturile omului

DECIZIA nr. 1
din 26 martie 2021

Consiliul național pentru drepturile omului hotărăște:

1. **Se aprobă Raportul anual privind implementarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022** *(aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.89/2018)*.

Membrii Consiliului, precum și alte autorități/instituții responsabile vor asigura implementarea acțiunilor prevăzute în Planul național în domeniul drepturilor omului 2018-2022, conform termenilor stabilite, precum și vor considera, în mod prioritar, realizarea acțiunilor restante conform Raportului aprobat.

2. **Se aprobă Raportul național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală a respectării drepturilor omului.**

Cancelaria de Stat va asigura prezentarea Raportului în adresa Parlamentului RM pentru a fi comentat, conform prevederilor pct.10 (1), lit.d) al Hotărârii Guvernului nr.65/2019.

Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene va asigura prezentarea Raportului național în adresa Consiliului ONU pentru Drepturile Omului conform termenului-limită stabilit *(octombrie 2021)*.

3. **Se ia act de informația prezentată de către Ministerul Justiției privind alinierea cadrului național la standardele internaționale în domeniul incriminării infracțiunilor săvârșite din motiv de ură și prejudecată** (proiectul de lege nr.301 pentru modificarea Codului penal, Codului contravențional ș.a.).

Cancelaria de Stat va expedia un demers în adresa Parlamentului RM în vederea promovării proiectului sus-menționat, și informării Consiliului cu privire la etapa de legiferare.

**Prim-ministru interimar,
Președinte al Consiliului Național
pentru Drepturile Omului**

Aureliu CIOCOI

Raportul Național
în contextul celui de-al treilea ciclu de
Evaluare Periodică Universală
a respectării drepturilor omului

Martie 2021

I. Metodologia și procesul de consultare

1. Acest raport a fost elaborat în conformitate cu exigențele stabilite prin Rezoluția 5/1 a CDO și Liniilor directe generale pentru pregătirea informației în contextul EPU A/HRC/DEC/17/119 și se concentrează pe evoluția situației drepturilor omului în Republica Moldova de la ultima revizuire și cu privire la progresele realizate în implementarea recomandărilor primite urmare celui de-al doilea ciclu de EPU din 2016.

2. Raportul a fost elaborat de către Cancelaria de Stat (Secretariatul permanent pentru drepturile omului) cu contribuția următoarelor autorități și instituții: Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Ministerul Economiei și Infrastructurii, Ministerul Finanțelor, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Apărării, Agenția Relații Interetnice, Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, Centrul Național Anticorupție, Uniunea Avocaților, Consiliul Superior al Procurorilor, Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, Institutul Național al Justiției, Consiliul Coordonator al Audiovizualului, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, Biroul Național de Statistică, Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Biroul politici de reintegrare. Pe lângă consultările interministeriale, au fost organizate consultări extinse cu instituțiile naționale de protecție a drepturilor omului și organizațiile societății civile în procesul de elaborare a raportului. Recomandările și sugestiile primite au fost evaluate și discutate cu atenție înainte de a compila versiunea finală a raportului.

II. Evoluții în domeniul drepturilor omului după cel de-al doilea ciclu de revizuire

A. Cadrul legal și instituțional de protecție a drepturilor omului.

3. Prin Hotărârea Parlamentului nr. 89/2018, a fost aprobat **Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului 2018-2022 (PNADO)**. La baza PNADO au stat recomandările acceptate de RM în cadrul celui de-al II-lea ciclu al EPU, precum și recomandările în domeniul drepturilor omului adresate RM de către organele de monitorizare ale ONU, Consiliului Europei, OSCE și altor organizații internaționale. Adicional, la elaborarea PNADO 2018-2022 au fost luate în considerare *Obiectivele de dezvoltare durabilă* incluse în Agenda de dezvoltare durabilă 2030. PNADO este orientat spre susținerea autorităților publice în remodelarea procesului de elaborare a politicilor publice la nivel central și local pentru a se asigura că acestea încorporează și sunt centrate pe necesitățile populației și iau în considerare piedicile întâmpinate de grupurile minoritare și cele vulnerabile în realizarea deplină a drepturilor lor fundamentale¹.

¹ PNADO se bazează pe următoarele direcții principale: (i) armonizarea cadrului normativ cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului; (ii) asigurarea accesului la justiție și consolidarea instituțiilor naționale de protecție a drepturilor omului; (iii) transparența, accesul la informație și libertatea de exprimare; (iv) protejarea împotriva discriminării și promovarea egalității; (v) prevenirea și combaterea violenței în familie și asigurarea egalității de gen; (vi) sporirea accesului la educație de calitate pentru toți copiii și tinerii la toate nivelurile de învățământ, în conformitate cu standardele internaționale; (vii) asigurarea accesului universal la servicii medicale de calitate, sigure și accesibile pentru toți; (viii) creșterea continuă a nivelului de ocupare prin oferirea oportunităților de angajare pentru toți; (ix) asigurarea condițiilor pentru protecția, creșterea și educația copiilor în mediul familial; (x) perfecționarea cadrului legal și de politici în domeniul protecției drepturilor persoanelor cu dizabilități; (xi) asigurarea integrării persoanelor aparținând minorităților naționale în toate domeniile de

4. În scopul asigurării unui mecanism eficient de elaborare și evaluare a documentelor de politici în domeniul drepturilor omului, implementării eficiente a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului la care RM este parte, precum și al monitorizării respectării angajamentelor asumate, Guvernul a instituit **Consiliul național pentru drepturile omului (CNDO)**², Secretariatul permanent pentru drepturile omului, structurile locale ale CNDO, coordonatorii pentru drepturile omului la nivel central și local.

5. Rapoartele anuale privind implementarea PNADO pentru perioada 2018-2020³ au fost elaborate, consultate, publicate pe pagina Cancelariei de Stat, la rubrica dedicată Consiliului național⁴.

6. La nivel local, au fost instituite 20 de comisii municipale și raionale pentru protecția drepturilor omului, care asigură implementarea planurilor și programelor locale privind aplicarea documentelor de politici naționale în domeniul protecției drepturilor omului la nivel local și monitorizarea respectării drepturilor omului la nivel local.

7. Totodată, în calitate de puncte focale în cadrul autorităților și instituțiilor responsabile au fost desemnați 27 coordonatori la nivel central și 21 coordonatori la nivel local în domeniul drepturilor omului.

B. Instituțiile naționale de protecție a drepturilor omului

8. În scopul fortificării instituției Avocatului Poporului și valorificării rolului Ombudsmanului – cel de promotor al drepturilor și libertăților persoanelor și cu misiunea de a monitoriza modul în care autoritățile statului respectă și asigură drepturile persoanelor, în anul 2017 Constituția RM s-a completat cu un capitol distinct (III) intitulat „Avocatul Poporului” asigurându-se prin norma constituțională și o protejare a independenței instituției Ombudsmanului de fluctuațiile politice.⁵

9. În luna mai 2018, în contextul reacreditării periodice, Oficiul AP a fost acreditat de către Biroul Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (GANHRI) cu statutul ”A”,

activitate ale statului și combaterea discriminării față de persoanele ce fac parte din grupurile minoritare; (xii) asigurarea respectării drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

² Prin Hotărârea nr.65/2019. Printre competențele Consiliului sunt: coordonarea și punerea în aplicare a unei politici de stat uniforme în domeniul drepturilor omului; supravegherea procesului de elaborare, implementare și evaluare a documentelor de politici în domeniul drepturilor omului; examinarea și aprobarea rapoartelor semestriale de implementare a PNADO; facilitarea interacțiunii cu mecanismele internaționale de protecție a drepturilor omului; coordonarea procesului de implementare a recomandărilor internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv a celor formulate în adresa Republicii Moldova în cadrul evaluărilor periodice universale în domeniul drepturilor omului; evaluarea gradului de respectare a drepturilor omului și aprobarea rapoartelor naționale inițiale și periodice privind implementarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte; crearea, în caz de necesitate, a comisiilor specializate și a grupurilor de experți pe anumite domenii, precum și supravegherea activității acestora etc.

³ Coordonarea implementării PNADO este asigurată pe două niveluri: coordonarea strategică intersectorială – realizată de CNDO, în calitate de organ consultativ de coordonare, compus din reprezentanți ai Parlamentului, Guvernului, autorităților administrației publice centrale, organelor de drept, instituțiilor de protecție a drepturilor omului, societății civile și coordonarea la nivel tehnic-realizată de către Secretariatul permanent pentru drepturile omului.

⁴ <https://cancelaria.gov.md/node/5160>

⁵ Modificările introduse au stabilit autoritatea care investește Avocatul Poporului în funcție, misiunea acestuia, imunitățile și garanțiile, aspecte privind independența și incompatibilitățile funcției de Avocat al Poporului, precum și condițiile necesare pentru a fi întrunite de către potențialii candidați la funcția de Avocat al Poporului.

recunoscând conformitatea mandatului și activității instituției Ombudsmanului din RM cu **Principiile de la Paris**.

10. În scopul consolidării rolului instituției Avocatului Poporului, a fost inițiat procesul de modificare a Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)⁶. La elaborarea proiectului dat au fost considerate comentariile Oficiului Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului, Avizul Comisiei europene pentru democrație prin drept, Avizul Directoratului general Drepturile Omului și Statul de Drept (Directoratul pentru Drepturile Omului) al Consiliului Europei, recomandările Subcomitetului pentru Acreditare al Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului din cadrul sesiunii din 14-18 mai 2018 de la Geneva. Proiectul este în proces de consultare oficială și urmează a fi aprobat de Guvern și Parlament.

11. În scopul asistării agenților economici în contracararea abuzurilor comise, în special, de autorități și instituții publice, precum și eliminarea curenților din cadrul normativ, a fost aprobată instituirea funcției *Avocatul Poporului pentru drepturile antreprenorilor*⁷.

12. În scopul consolidării activității Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității a fost elaborat proiectul pentru aprobarea anumitor amendamente în Legea care reglementează activitatea Consiliului⁸ și la cadrul normativ conex. Scopul modificărilor constă în Obiectivele proiectului se concentrează pe: precizarea și reglementarea mai clară a competenței Consiliului; extinderea criteriilor de non-discriminare; îmbunătățirea colectării de date în materia egalității, nediscriminării și diversității, monitorizarea, evaluarea și raportarea anuală a rezultatelor; consolidarea cadrului instituțional în domeniu. În acord cu recomandările formulate se propune și atribuirea dreptului Consiliului de a sesiza Curtea Constituțională. Această competență va contribui la asumarea de către Consiliu⁹ a unui rol proactiv în asigurarea standardelor cu privire la nediscriminare. Proiectul urmează a fi supus procedurilor de avizare și ulterior aprobat de Guvern și Parlament.

C. Aderarea la instrumentele internaționale în domeniul drepturilor omului

13. Republica Moldova este parte la majoritatea tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, prin urmare demnitatea, drepturile și libertățile fundamentale ale omului urmează a fi realizate în conformitate cu standardele stabilite în respectivele instrumente juridice internaționale. Pe parcursul perioadei, statul a aderat la mai multe instrumente internaționale în domeniu:

- aderat¹⁰ la Acordul privind privilegiile și imunitățile Curții Penale Internaționale, adoptat la New York la 9 septembrie 2002, instrument care definește statutul și personalitatea juridică a CPI. Întru facilitarea procedurii de cooperare cu Curtea, în anul 2019 s-a inițiat un nou proiect de act normativ

⁶ Legea nr. 52/2014

⁷ Prin Hotărârea Guvernului nr. 797/2020 a fost aprobat proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului. Scopul - va asigura respectarea drepturilor și intereselor legitime ale antreprenorilor de către autoritățile publice, de către organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, de către organizațiile necomerciale și de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile.

⁸ Legea nr. 298/2012

⁹ Consiliul de egalitate a obținut statutul de membru EQUINET - platformă europeană a instituțiilor de egalitate în 2017.

¹⁰ Prin Legea nr. 13/2017

prin care se propune modificarea Codului de procedură penală și a Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală¹¹. Proiectul se află la etapa de promovare în Guvern.

- semnat Protocolul Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, la 27.09.2018. Elaborarea proiectului de lege de ratificare a Protocolului opțional este preconizată pentru anul 2021.
- ratificat¹² Protocolul adițional la Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă comise prin intermediul sistemelor informatice.
- semnat Protocolul nr.16 la Convenția europeană a drepturilor omului¹³.
- semnat Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie¹⁴, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, și aprobat proiectul de lege cu privire la ratificarea Convenției respective¹⁵. Proiectul se află în examinare în Parlament.
- armonizat legislația Republicii Moldova la prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice¹⁶.

De asemenea, în perioada de raportare a intrat în vigoare Convenția Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale¹⁷.

III. Implementarea recomandărilor urmare ciclului II al Evaluării periodice universale

14. În urma ciclului II al EPU Republica Moldova a recepționat **209 recomandări**, dintre care 194 au fost acceptate, iar 15 notate. Dintre 194 recomandări acceptate – 138 realizate, 45 parțial realizate și 11 nerealizate.

Cooperarea cu procedurile speciale, societatea civilă și apărătorii drepturilor omului (121.43, 121.134, 121.132, 121.135, 121.133, 121.136).

15. Republica Moldova a continuat cooperarea cu mecanismele internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv procedurile speciale ale Consiliului ONU pentru Drepturile Omului¹⁸ în baza invitației invitația deschise a Republicii Moldova pentru toate mecanismele, lansată în 2010.

¹¹ Legea nr. 371/2006

¹² Prin Legea nr. 302/2016.

¹³ Semnat de Republica Moldova la 03.03.2017.

¹⁴ Semnat de RM la 6.02.2017.

¹⁵ Prin Hotărârea Guvernului nr. 716/2019.

¹⁶ Prin Legea nr.113/2020 pentru modificarea unor acte normative.

¹⁷ ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 217/2013. Acesta este primul instrument juridic internațional obligatoriu care recunoaște dreptul general de acces la documentele oficiale deținute de autoritățile publice, un drept esențial pentru asigurarea transparenței, bunei guvernări, libertății de exprimare și democrației participative și facilitează exercitarea altor drepturi ale omului și a libertăților fundamentale.

¹⁸ Astfel, în perioada de referință, țara noastră a fost vizitată de Raportorul Special ONU cu privire la minorități (20 – 29 iunie 2016) și Raportorul Special ONU cu privire la apărătorii drepturilor omului (25 – 29 iunie 2018). În cadrul vizitelor Raportorii au apreciat deschiderea și nivelul înalt de cooperare din partea autorităților RM. Rapoartele elaborate de Raportorii Speciali ca urmare a vizitelor și recomandările aferente au fost diseminate către autoritățile publice responsabile pentru considerare și implementare. Progresul asupra realizării acestora fiind monitorizat cu ajutorul unui instrument integrat de urmărire a Recomandărilor internaționale gestionat de către Secretariatul permanent pentru drepturile omului. La sfârșitul anului 2019 a fost agreată vizita în RM a Raportorului Special ONU cu privire la combaterea traficului de persoane, în special femei și copii, dar vizita anulată din cauza pandemiei.

16. Republica Moldova a continuat cooperarea strânsă cu Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului, în perioada de raportare fiind agreată extinderea prezenței OÎCDO în Republica Moldova.¹⁹

17. Republica Moldova participă activ la lucrările Consiliului ONU pentru Drepturile Omului în calitate de observator, iar în 2019 în calitate de observator pentru Consiliul ONU pentru Drepturile Omului (CDO), iar în 2019 a participat la alegerile pentru mandatul 2020-2022. Chiar dacă nu a câștigat mandatul de membru, Republica Moldova și-a asumat o serie de angajamente voluntare și a reiterat poziția cu privire la cooperarea cu mecanismele internaționale. De asemenea, pe plan național a fost reiterat angajamentul de a asigura respectarea drepturilor omului, implementarea politicilor în domeniu și armonizarea legislației cu normele internaționale.

18. Autoritățile RM au colaborat cu **mecanismele internaționale de monitorizare a drepturilor omului** privind accesul neîngrădit în regiunea din partea stîngă a Nistrului.²⁰

19. În perioada 2016 – 2020 RM a prezentat **rapoartele periodice**²¹ pe marginea tuturor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului la care este parte.

20. A fost aprobată **Strategia de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020**²², în scopul creării unui cadru normativ comun și al conjugării eforturilor colective, necesare pentru dezvoltarea societății civile pentru stimularea coeziunii sociale și pentru valorificarea potențialului uman.

21. În scopul uniformizării cadrului normativ cu standardele internaționale privind **libertatea de asociere** a fost elaborată și adoptată noua Lege cu privire la organizațiile necomerciale²³. Prin noua lege a fost simplificată procedura de înregistrare a organizațiilor necomerciale, sunt prevăzute garanții suplimentare

¹⁹ Totodată, în 2018 și 2019 Guvernul a oferit contribuții voluntare la bugetul OÎCDO.

²⁰ În acest sens, pe lângă vizitele la Tiraspol ale celor doi Raportori Speciali, menționăm și vizita de follow up din 2018 a Expertului ONU privind regiunea transnistreană, dl. Thomas Hammarberg la Raportul său din 2013 privind situația drepturilor omului în regiunea din stînga Nistrului.

²¹ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/countries.aspx?CountryCode=MDA&Lang=EN

- Octombrie 2016 – cel de-al III-lea Raport periodic privind implementarea Pactului Internațional privind drepturile civile și politice, sesiunea a 118-a a Comitetului pentru Drepturile Omului;
- Martie 2017 – Raportul inițial al Republicii Moldova pe marginea implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, sesiunea a 17-a CRDP;
- Aprilie 2017 – Raportul periodic combina X – XI pe marginea implementării Convenției Internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, sesiunea a 92-a a CERD;
- Septembrie 2017 – cel de-al III-lea Raport periodic privind implementarea Pactului Internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, sesiunea a 62-a a CESCR;
- Septembrie 2017 – Raportul periodic combinat IV – V pe marginea implementării Convenției privind Drepturile Copilului, sesiunea a 76-a a CRC;
- Noiembrie 2017 – cel de-al III-lea Raport periodic vizând implementarea Convenției împotriva torturii și a altor tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, sesiunea a 62-a CAT;
- Mai 2019 – cel de-al V-lea Raport periodic asupra implementării Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale.
- Februarie 2020 – cel de-al VI-lea Raport periodic pe marginea implementării Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, sesiunea a 75-a CEDAW;
- Iunie 2020 – Raportul periodic combinat XII – XIV pe marginea implementării Convenției Internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială a fost depus la Comitetul privind Eliminarea Discriminării Rasiale (CERD) și urmează a fi prezentat conform calendarului stabilit de Comitet;
- Decembrie 2020 – Raportul periodic combinat II – III pe marginea implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost depus la Comitetul privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CRPD) și urmează a fi prezentat conform calendarului stabilit de Comitet;

²² prin Legea nr.51/2018

²³ Legea nr. 86/2020. De asemenea, legea conține prevederi ce elimină restricțiile, pentru anumite categorii de persoane, de a constitui și participa în calitate de fondatori, membri sau conducători în cadrul organizațiilor necomerciale.

menite să protejeze libertatea de asociere și eliminate restricțiile teritoriale de activitate ale organizațiilor necomerciale.

22. În scopul asigurării colaborării cu societatea civilă pe platforma CNDO în calitate de membri cu vot drept de vot consultativ sunt 5 reprezentanții ai organizațiilor necomerciale.

23. Autoritățile și instituțiile publice asigură cooperarea cu organizațiile neguvernamentale pe diverse platforme de coordonare și consultare, expertiză în elaborare, implementare și evaluare de politici, contractare de servicii sociale, instrumente de susținere financiară. De asemenea, potrivit prevederilor Legii privind actele normative²⁴, Hotărârii Guvernului privind Regulamentul de activitate al Guvernului²⁵, Legii privind transparența în procesul decizional²⁶, Hotărârii Guvernului cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional²⁷, la baza activității de legiferare a actelor normative stă principiul asigurării transparenței, publicității și accesibilității, care stabilesc implicarea societății civile la elaborarea actelor normative și la dezbaterile acestora în procesul de consultare/avizare. Totodată, a fost **îmbunătățit mecanismul de desemnare procentuală** pentru organizațiile necomerciale²⁸ în scopul eliminării unor neclarități și divergențe apărute în proces de punere în aplicare a mecanismului dat.

Libertatea de exprimare și accesul la informație (121.166, 121.64, 121.30, 121.31, 121.139, 121.142, 121.141, 121.143, 121.144, 121.140, 121.138, 122.28)

24. Dezideratul asigurării **libertății de exprimare** a stat la baza adoptării²⁹ **Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova**. Codul confirmă adeziunea Republicii Moldova la standardele europene privind libertatea de exprimare și accesul la serviciile media audiovizuale.

25. Întru asigurarea transparenței proprietății³⁰, precum și în scopul sporirii gradului de accesibilitate a cetățenilor la informațiile de interes public din domeniul audiovizual, pe pagina oficială a Consiliului Audiovizualului, la compartimentul Transparență, sunt publicate toate declarațiile pe proprie răspundere prezentate de furnizorii de servicii media audiovizuale.³¹

²⁴ Legea nr. 100/2017

²⁵ Hotărârea Guvernului nr. 610/2018

²⁶ Legea nr.239/2008

²⁷ Hotărârea Guvernului nr. 967/2016

²⁸ La 18 iulie 2014, Parlamentul a votat „Legea 2%. Legea oferă dreptul persoanelor fizice să direcționeze anual 2% din impozitul lor pe venit către organizațiile non-guvernamentale care acționează în interes public și către entitățile religioase din țară. La inițiativa organizațiilor societății civile, această lege a fost modificată de Parlament la 21 iulie 2016. Scopul modificărilor a fost de a oferi condiții egale de acces, utilizare a sumelor și raportare pentru toți beneficiarii „Legii 2%”, precum și de a perfecționa mecanismul propriu-zis de desemnare procentuală. La 2 noiembrie 2016, Guvernul a aprobat Regulamentul cu privire la mecanismul de desemnare procentuală, care este și instrumentul de aplicare a „Legii 2%”. Prin Legea nr. 308/2018, Parlamentul a transferat toate atribuțiile ce țin de Legea 2% de la Ministerul Justiției către Agenția Servicii Publice. La 18 ianuarie 2019, Guvernul a operat o serie de modificări la Regulamentul cu privire la mecanismul de desemnare procentuală. Conform Raportului CRJM de implementare a mecanismului 2% în Republica Moldova în 2020, al treilea an de desemnare procentuală, 731 de organizații necomerciale (634 asociații, fundații și instituții private și 97 de culte religioase și părți componente) s-au înregistrat în Lista beneficiarilor 2%. Numărul de organizații participante la mecanismul 2% a crescut cu 23% față de 2018.

²⁹ Prin Legea nr. 174/2018

³⁰ În conformitate cu art. 21 din Codul serviciilor media audiovizuale

³¹ De asemenea, Rapoartele privind supravegherea spațiului audiovizual autohton 2018-2020 sunt publicate pe pagina web a Consiliului Audiovizualului <http://www.audiovizual.md/reports/8>

26. A fost adoptată Legea nr. 299/2017 privind aprobarea **Concepției securității informaționale a Republicii Moldova**, precum și Hotărârea Parlamentului nr. 256/2018 privind aprobarea *Programului de măsuri pentru implementarea Concepției securității informaționale a Republicii Moldova*.

27. Legea concurenței a fost completată³² cu un nou articol 251 „**Evaluarea concentrărilor economice în domeniul mass-mediei**”, ce asigură prevenirea și contracararea practicilor anticoncurențiale și realizarea concentrărilor economice pe piață, ce pot avea ca obiect sau efect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței.

28. Parlamentul a efectuat evaluarea ex-post de impact asupra Legii privind accesul la informație³³. A fost elaborat proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (cadrul conex Codului administrativ), care conține un set de modificări normative privind informațiile de interes public.

29. Academia de Administrare Publică începând cu anul 2019 a introdus o nouă componentă la Cursul de formare pentru funcționarii publici “Integrarea profesională a funcționarilor publici”: Componenta “Transparența decizională și accesul la informație”, destinat funcționarilor publici debutanți, precum și a dezvoltat **e-cursul „Accesul la informație”**, destinat funcționarilor publici din autoritățile publice centrale și locale, care are drept scop instruirea acestora pentru asigurarea accesului la informațiile de interes public fără constrângeri și în mod deplin.³⁴

Egalitatea și nediscriminarea. Minoritățile naționale și migrantii. (121.69, 121.70, 121.71, 122.21, 122.22, 122.20, 121.17, 121.72, 121.45, 121.153, 121.62, 121.60, 121.61, 121.73, 122.17, 122.18, 122.24, 122.25, 121.65, 121.67, 121.167, 121.163, 121.15, 121.169, 121.172, 121.168, 121.44, 121.170, 121.66, 121.171, 121.164, 121.165, 122.31.

30. **Asigurarea egalității** reprezintă una dintre prioritățile naționale aferente DO în RM, iar realizarea efectivă a acesteia presupune implementarea abordării bazate pe drepturile omului în procesul de elaborare a politicilor publice în scopul de a crea oportunități egale pentru fiecare persoană de a beneficia de drepturile fundamentale, inclusiv prin introducerea măsurilor speciale de asigurare a egalității și de combatere a tuturor formelor de discriminare.

31. Angajamentul statului de a demonstra o atitudine de „**toleranță zero**” față de infracțiunile motivate de prejudecată și ură este reflectat în proiectul de lege privind modificarea unor acte legislative care se află în examinare în cadrul Parlamentului³⁵. Astfel, proiectul de lege prevede includerea expresă în Codul penal, pentru mai multe infracțiuni, a circumstanței agravante „din motive de prejudecată”. Totodată, în proiect s-a propus o nouă redacție a art. 346 Cod penal „Incitarea la acțiuni violente pe motive de

³² Prin Legea nr.262/2018

³³ Raportul de evaluare ex-post este publicat pe pagina-web a Parlamentului la compartimentul „Control parlamentar” „Impactul legislativ și analiza eficienței legilor”. Urmare a evaluării Comisia parlamentară s-a solicitat Guvernului să elaboreze și să promoveze, în regim prioritar, (i) proiectul de lege pentru modificarea substanțială a Legii nr.982/2000 privind accesul la informație sau a proiectului noii Legi privind liberul acces la informațiile de interes public, precum și (ii) a proiectului de lege privind modificarea cadrului legal conex.

³⁴ În 2019 – 52 de funcționari publici debutanți din cadrul APC și APL, în 2020- 248 de funcționari publici debutanți și 49 de funcționari publici cu funcții de conducere/execuție.

³⁵ În anul 2019 proiectul a fost supus procedurilor de ajustare urmare multiplelor consultări cu experți naționali și străini, inclusiv Opinia OSCE/ODIHR din 26 aprilie 2019, precum și a propunerilor recepționate din partea societății civile..

prejudecată”, precum și completarea cu un nou articol care definește noțiunea de „Motive de prejudecată”.

32. La înregistrarea plângerilor pe marginea acțiunilor legate de prejudecăți, procurorii, în cadrul controlului activității de înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor despre infracțiuni sunt obligați să acorde atenție deosebită respectării procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor despre cazurile evocate de discriminare sau acțiuni cu caracter violent pe criterii de etnie, religie sau oricare alte criterii.

33. În domeniul educației, în lista disciplinelor obligatorii au fost introduse două discipline: *Dezvoltare personală* și *Educație pentru societate*, care includ în mod direct sau indirect temele abordate precum aprecierea diversității culturale, diversitatea culturală și pluralismul, toleranță, relaționarea armonioasă, stereotipuri, comunicare asertivă, nonconflictuală și non-violentă care contribuie la dezvoltarea atitudinii pozitive față de sine și a modului de interacțiune eficientă cu ceilalți pe tot parcursul vieții.

34. Codul serviciilor media audiovizuale³⁶, conține prevederi ce se referă la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale și care interzice programele audiovizuale susceptibile de a propaga, incita, promova sau justifica ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță sau pe discriminarea pe criterii de sex, rasă, naționalitate, religie, dizabilitate sau orientare sexuală. Totodată, a fost aprobat³⁷ **Regulamentul privind conținuturile audiovizuale**, în care expres sunt expuse prevederi cu privire la discursul instigator la ură și a oricăror forme de ură bazate pe intoleranță și discriminare; atacul la persoană și atingerea demnității umane; a conținutului audiovizual care elogiază regimurile totalitare, din trecut și din prezent, autorii crimelor și abuzurilor acestor regimuri, precum și cele ce denigrează victimele acestora.

35. În scopul condamnării antisemitismului au fost întreprinse următoarele măsuri:

- La 27 ianuarie 2018, în incinta Casei Naționalității a fost deschis Centrul-muzeu dedicat istoriei Holocaustului, care cuprinde acte și cărți istorice, monografii, fotografii și filme documentare.
- Ziua de 27 ianuarie a fost inclusă³⁸ în lista datelor comemorative oficiale în calitate de Zi națională de comemorare a victimelor Holocaustului.
- A fost aprobat³⁹ Planul de acțiuni pentru anii 2017-2019 privind implementarea Declarației Parlamentului Republicii Moldova cu privire la acceptarea Raportului final al Comisiei Internaționale pentru studierea Holocaustului, prezidate de Elie Wiesel.
- Guvernul Republicii Moldova a decis⁴⁰ înființarea Instituției publice „Muzeul de istorie a evreilor din Republica Moldova”. Obiectivul primordial al creării acestei instituții muzeale este de a evidenția aportul comunității evreiești la dezvoltarea societății moldovenești la diferite etape istorice, precum și de a păstra memoria Holocaustului, combaterea antisemitismului și intoleranței. În același context, a fost elaborat Planul de acțiuni ce vizează reabilitarea, restaurarea, conservarea, valorificarea și promovarea Cimitirului evreiesc din mun. Chișinău și crearea unui complex memorial, istoric dedicat evreilor ce au locuit și activat pe teritoriul Republicii Moldova.

³⁶ aprobat prin Legea nr. 174/2018

³⁷ Decizia Consiliului Audiovizualului (CA) nr. 61/219 din 30 decembrie 2019

³⁸ Prin Hotărârea Parlamentului nr.210/2015

³⁹ Prin HG nr. 13/2017

⁴⁰ Prin HG nr.1019/2018

- Guvernul a aprobat⁴¹ definiția de lucru a antisemitismului, adoptată de Alianța Internațională pentru Memoria Holocaustului. Astfel, RM s-a alăturat altor 8 state care pînă în prezent au acceptat pe plan național definiția de lucru a antisemitismului. Respectiva Decizie va servi drept temei pentru promovarea proiectelor de ajustare a cadrului legal național.
- A fost aprobat Planul de acțiuni pentru anii 2021-2024 privind promovarea memoriei Holocaustului și culturii toleranței în vederea combaterii rasismului, antisemitismului, xenofobiei și altor forme de intoleranță⁴²

36. Referitor la accesibilizarea informației privind nediscriminarea, Consiliul pentru egalitate în cadrul proiectului „Accesibilitatea pe înțelesul tuturor”, finanțat de MAE al Danemarcei și implementat de PNUD, a transpus în format ușor de citit, ușor de înțeles Legea nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității, ceea ce face cadrul legal mai accesibil persoanelor cu dizabilități și cele care nu au o cultură juridică bine dezvoltată. De asemenea, în cadrul aceluiași proiect, a fost tradus „Ghidul petiționarului” în 4 limbi minoritare (găgăuză, bulgară, ucraineană și romani) ⁴⁴.

37. A fost semnat Acordul de înțelegere între Oficiul Avocatului Poporului, Agenției Relații Interetnice și Consiliul pentru Egalitate, care vine să consolideze cooperarea între instituții și eforturile comune pentru asigurarea drepturilor minorităților naționale la educație, accesul la informație, participare și la altor drepturi - culturale, religioase și lingvistice.⁴⁵

38. Asigurată implementarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017 - 2027⁴⁶ prin Planul de Acțiuni 2017- 2020 care prevede patru domenii prioritare:- Participare la viața publică; - Limba ca mijloc de integrare: politicile privind limba de stat și limbile minoritare;- Dialog intercultural și apartenența civică la statul Republica Moldova;- Mass-media.⁴⁷.

⁴¹ Prin HG nr.18/2019

⁴² Hotărîrea de Guvern nr. 980/2020

⁴³ Sursa: Raport privind implementarea PNADO 2018-2022 în anii 2018-2019 :

https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/sinteza_raport_pnado_2018-2019_optimized.semnat-2.pdf

⁴⁴ Ghidul explică atribuțiile Consiliului, formele de discriminare, criteriile protejate și procedura de examinare în fața Consiliului a plîngerilor privind faptele de discriminare. Totodată, pentru a fi accesibil persoanelor cu dizabilități de vedere „Ghidul petiționarului” a fost transcris în limbajul Braille și a fost elaborată versiunea sonoră a acestuia, în română și rusă, care sunt disponibile pe pagina oficială a Consiliului www.egalitate.md.

⁴⁵ În vederea continuării cooperării constructive la data de 20 septembrie 2019 aceleași trei instituții au semnat Declarația comună cu privire la desfășurarea și reflectarea campaniei electorale fără discriminare și discurs de ură, ”reafirmând devotamentul față de respectarea drepturilor omului și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dezabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar...”. În contextul campaniei electorale din octombrie 2019, instituțiile semnatare a făcut un apel către politicieni, candidați electorali, jurnaliști, formatori de opinie ș.a. să respecte valorile democratice, să promoveze principiul egalității și nediscriminării, să evite discursul de ură și să respecte demnitatea umană. Totodată, la data de 28 septembrie 2019 Consiliul Audiovizualului în calitate de autoritate de reglementare a domeniului comunicării audiovizuale a aderat la Declarația menționată.

⁴⁶ Aprobată prin HG nr. 1464/2016. Strategia este documentul de politici, care determină mecanismele naționale pentru consolidarea concordiei interetnice, dezvoltarea identității civice față de statul Republica Moldova, asigurarea condițiilor necesare pentru studierea și aplicarea limbii de stat de către cetățenii alolingvi, inclusiv cei adulți, promovarea limbilor minorităților naționale, asigurarea accesului persoanelor aparținând minorităților naționale la informație și mass-media în limbile acestora, promovarea diversității în societate, participarea la viața publică a minorităților naționale și facilitarea dialogului intercultural Implementarea Strategiei se realizează în baza planurilor de acțiuni aprobate de Guvern, în trei etape.

⁴⁷ Aprobat prin HG nr. 1019/2017. Planul de acțiuni a fost aliniat cu prevederile Strategiei și a inclus mai multe măsuri, acțiuni specifice și proiecte comune pentru atingerea obiectivelor de bază ale Strategiei. Printre acestea s-a numărat: cercetări operaționale axate pe analiza situației actuale din această sferă, identificarea problemelor stringente și riscurilor, examinarea situației în sfera reprezentării și participării grupurilor etnice în serviciul public. Suficientă atenție s-a acordat dezvoltării competenței și creșterii gradului de informare a organizațiilor

39. Aplicarea Legii cu privire la asigurarea egalității⁴⁸ a condus la anumite progrese pe diferite domenii, având impact și asupra situației minorităților naționale. În societate se atesta o creștere ușoară a nivelului toleranței în rândul populației.⁴⁹

40. A fost pus în aplicare **Planul de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2016-2020**⁵⁰. S-a inițiat dezvoltarea un nou program pentru perioada 2021-2025 care să contribuie la îmbunătățirea situației romilor și asigurarea participării lor active la viața socială și politică din țară. A fost ajustat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității **mediatorului comunitar**⁵¹ cu scopul de a fortifica statutul mediatorului și de a asigura finanțarea activității din bugetul de stat.

41. **Cetățenii străini** aflați în Republica Moldova se bucură de aceleași drepturi și libertăți ca și cetățenii Republicii Moldova, garantate de Constituția Republicii Moldova și de alte legi, precum și de drepturile prevăzute în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu anumite restricții⁵² ce se referă preponderent la drepturile politice.

42. A fost pus în aplicare **Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale în domeniul migrației și azilului pentru anii 2016-2020**⁵³.

non-guvernamentale, jurnaliștilor, funcționarilor publici și altor grupuri sociale, prin organizarea de ateliere de lucru, seminare și consultări. De asemenea, Planul a prevăzut continuitatea organizării evenimentelor național-culturale tradiționale-festivaluri, mese rotunde, conferințe, etc. și altor activități axate pe dialogul intercultural, educația interculturală și interacțiune.

Conform Planului de acțiuni a fost realizat un șir de activități în diferite domenii, susținute financiar de către organismele internaționale, din sursele bugetelor instituțiilor responsabile. Din bugetul de stat, conform HG nr. 1019/2017, a fost planificată alocarea sumei de 2 570 795 MDL; asistența externă a constituit 2 101 822 MDL.

⁴⁸ Legea nr. 121/2012

⁴⁹ În anul 2018, la o distanță de 3 ani, Consiliul/CPEDA, cu sprijinul partenerilor de dezvoltare, a evaluat percepțiile și atitudinile populației față de egalitate. Analiza comparativă față de 2015 a arătat o scădere a indicelui distanței sociale ale anumitor grupuri minoritare din Republica Moldova. Cu toate acestea, nivelul cel mai redus de acceptare rămâne a fi persoanele LGBT, persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA, romii, foști deținuți. Studiul privind percepțiile și atitudinile față de egalitate în Republica Moldova, 2018, <http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Studiu-privind-percep--iile.pdf>

⁵⁰ Prin Hotărârea Guvernului nr.734/2016. Principalele obiective trasate în Planul de acțiuni pentru anii 2016-2020 au prevăzut: crearea unui sistem educațional incluziv și eficient bazat pe principiile echității, nediscriminării și respectului diversității, care va contribui la integrarea populației de etnie romă în societate; sporirea semnificativă a încadrării persoanelor de etnie romă în câmpul muncii și creșterea bunăstării economice a acestora; ameliorarea stării sănătății populației de etnie romă și asigurarea accesului nediscriminatoriu la serviciile medicale; asigurarea condițiilor decente de locuit pentru persoanele de etnie romă și sporirea calității vieții acestora; îmbunătățirea participării romilor și reducerea discriminării. Raportul de implementare a Planului la <http://www.ari.gov.md/ro/content/raportul-privind-implementarea-planului-de-ac%C5%A3iuni-pentru-sus%C5%A3inerea-popula%C5%A3iei-de-etnie>

⁵¹ Hotărârea de Guvern nr.945/2018. Hotărârea de Guvern nr. 952/2020. Cheltuielile, pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar” se efectuează prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale. În anul 2018 pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar”, din suma aprobată de 2239,6 mii lei pentru 47 unități, au fost executate cheltuieli în sumă de 1147,7 mii lei. În anul 2019 pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar”, din suma aprobată de 2485,1 mii lei pentru 47 unități, au fost executate cheltuieli în sumă de 1690,8 mii lei. Pentru anul 2020 în bugetul de stat au fost aprobate mijloace financiare în acest scop în sumă totală de 3440,5 mii lei pentru 54 unități, din care au fost executate 2141,9 mii lei. Mediatorul comunitar îndeplinește o importantă sarcină în consolidarea comunității roma prin asigurarea unui echilibru în cooperarea dintre instituțiile statului și comunitate, facilitând comunicarea și colaborarea dintre aceștia.

⁵² Restricții pentru migranți: dreptul de a alege și de a fi aleși în organele legislative, executive și alte organe eligibile, de a participa la sufragiu universal; de a fi desemnați în funcții sau antrenați în activități pentru care se cere cetățenia Republicii Moldova; de a fi membri de partid sau ai altor organizații social-politice; de a organiza sau de a participa la întruniri care aduc atingere ordinii publice sau securității naționale; de a organiza partide politice, alte grupări similare și de a fi membri ai acestora, sau a le finanța; de a-și satisface serviciul militar în forțele armate ale Republicii Moldova; de a desfășura activitate de muncă fără a obține permis de muncă.

⁵³ Aprobat prin HG 736/2016

43. Cadrul legal național a fost completat și modificat⁵⁴ pentru transpunerea angajamentelor stipulate în Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Republica Moldova. Astfel, s-au stabilit proceduri facilitare privind intrarea și șederea temporară pe teritoriul ambelor Părți a anumitor categorii de persoane, în scopul îmbunătățirii mediului de afaceri și a dezvoltării serviciilor și prestatorilor de servicii, care au contribuit substanțial la consolidarea relațiilor comerciale preferențiale, bazate pe condiții mutual avantajoase.

44. A fost modificată și simplificată procedura de documentare a străinilor detașați, precum și au fost lichidate unele bariere în obținerea dreptului de ședere provizorie în scop de muncă⁵⁵.

Sistemul național de justiție (121.119, 121.120, 121.121, 121.122, 121.124, 121.125, 121.126, 121.118, 121.123, 121.127)

45. Strategia de reformare a **sectorului justiției** pentru anii 2011-2016⁵⁶ (SRSJ) a fost primul document de politici comprehensiv destinat întregului sector și a reprezentat o primă etapă considerabilă în construirea unui sector al justiției modern⁵⁷.

46. Având în vedere că perioada de implementare a SRSJ s-a încheiat de iure la finele anului 2017⁵⁸, în scopul asigurării continuității procesului de promovare a reformelor în sectorul justiției, politicile instituționale au fost înglobate într-un document de concept „Direcții strategice și acțiuni”. În anul 2018 a fost continuată elaborarea și promovarea proiectelor în sectorul justiției care au fost stabilite ca priorități în „Mica Reformă a Justiției” și care au vizat, în esență, direcțiile strategice destinate: consolidării independenței sistemului judiciar; consolidării mecanismelor de responsabilizare a judecătorilor și asigurării transparenței și calității actului de justiție.

47. La expirarea a 6 ani de reformă în sectorul justiției sub auspiciile SRSJ, constatăm că multe din acțiunile programate și-au atins rezultatul scontat și multe reforme, chiar dacă întârziate sau tergiversate, s-au transpus în practică⁵⁹.

⁵⁴ Prin Legea nr.23/2017

⁵⁵ Prin Legea nr. 165/2017

⁵⁶ Adoptată prin Legea nr. 231/2011.

⁵⁷ Implementarea SRSJ a contribuit la crearea unei baze normative noi pentru majoritatea instituțiilor și profesiilor din sectorul justiției, majoritatea acestor prevederi fiind transpuse în practică, altele, însă, continuă a fi valorificate și implementate gradual în prezent, pentru a produce rezultatele scontate de către SRSJ.

⁵⁸ În rezultatul misiunii de evaluare asupra implementării SRSJ, efectuată de către o echipă de experți ai CoE (vizita de țară efectuată în perioada 19-22 Septembrie 2017), a fost elaborat și pus la dispoziția Ministerului Justiției Raportul experților internaționali, recomandările căruia au fost considerate la elaborarea noului document strategic, adoptat în luna noiembrie 2020.

⁵⁹ Rapoartele de progres privind implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 sunt disponibile on-line: <http://justice.gov.md/tabview.php?l=ro&idc=489>. Printre cele mai importante realizări pot fi notate reformele de ordin legislativ și instituțional: consolidarea capacităților de administrare a sistemului judecătoresc (Consiliul Superior al Magistraturii și organele specializate ale acestuia); reorganizarea sistemului judecătoresc prin optimizarea hărții instanțelor judecătorești, a numărului de judecătorii de prim nivel – proces asigurat etapizat și gradual, până la data de 31 decembrie 2027, conform prevederilor Legii nr. 76/2016 și Hotărârii Parlamentului nr. 21/2017 pentru aprobarea Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare entru buna funcționare a sistemului instanțelor judecătorești; crearea noilor mecanisme de selecție, evaluare a performanțelor și răspunderii disciplinare a judecătorilor; consolidarea rolului și statutului Inspecției judiciare; reforma Institutului Național al Justiției; consolidarea sistemului asistenței juridice garantate de stat, lărgirea spectrului asistenței și a cercului de subiecți; revizuirea procedurilor de executare a hotărârilor judecătorești; regândirea și consolidarea normelor privind organizarea și funcționarea profesiilor conexe sectorului justiției: notari, avocați, executori judecătorești, experți judiciari, mediatori, administratori autorizați, traducători/interpreți; reforma procuraturii, a organelor de administrare a acesteia, a statutului procurorilor, crearea, fortificarea procuraturilor specializate; crearea bazei legislative privind reabilitarea

48. La 25 noiembrie 2020, Parlamentul a adoptat **noul document de politici Strategia pentru asigurarea integrității și independenței sectorului justiției pentru anii 2021 – 2024**.⁶⁰, care deocamdată, nu a intrat în vigoare. Documentul reprezintă o continuare firească a activităților stabilite în SRSJ, motiv pentru s-a intenționat pe distanțarea de la conceptul de reformare și concentrarea pe aspectele de dezvoltare, de consolidare a potențialului sectorului justiției. Punctul principal ținut în procesul de reformare a fost asigurarea încrederii societății în actul de Justiție .

49. S-a realizat **modernizarea Codului civil** și a cadrului conex⁶¹ la legislația Uniunii Europene și la practica internațională în domeniu, fiind eliminate contradicțiile între normele juridice și dublările de reglementare, prin abrogarea și recodificarea legilor care au același obiect.

50. Prin modificările adoptate în anul 2018⁶² s-a reușit simplificarea Codului de procedură civilă, în scopul **eficientizării procedurilor judiciare civile** (reducerea duratei proceselor de judecată, limitarea temeiurilor de suspendare a procesului de către participanți, precum și introducerea unei proceduri noi simplificate (efectuată doar cu ajutorul observațiilor scrise) de judecare a anumitor categorii de cauze cu valoare de până la 10 salarii medii pe economie (aproximativ 50.000 MDL) cu audierea părților doar la necesitate).

51. Începând cu luna iulie 2018, cu suportul Programului pentru Justiție Transparentă (USAID), în toate judecătoriile și curțile de apel din țară este implementată versiunea îmbunătățită a **Sistemului Integrat de Gestionare a Dosarelor**; a fost reconfigurat subsistemul informațional e-Dosar judiciar⁶³. Toate instanțele de judecată au fost dotate cu echipament tehnic iar soluția informatică creată este una din măsurile de atenuare a efectelor reformei sistemului judecătoresc, utilizarea căreia va evita multiplele deplasări către instanță pentru depunerea și recepționarea actelor, altor activități ce țin de organizarea ședințelor, părțile urmând să se prezinte în fața judecătorului doar la examinarea nemijlocită a cauzei.

victimelor infracțiunilor și consolidarea sistemului justiției prietenoase copiilor; instituirea unor noi mecanisme de prevenire a corupției și garantare a integrității în sectorul justiției; revizuirea codurilor de etică a actorilor din sectorul justiției și crearea unor mecanisme pentru investigarea/reacționarea la abaterile etice; lansarea procesului de modernizare și consolidare a cadrului legal și instituțional al sistemului penitenciar și sistemului probațiunii etc.

⁶⁰ Cercetările privind încrederea societății în justiție, în perioada implementării SRSJ au arătat o evoluție a acesteia. Conform datelor oferite de Barometrul opiniei publice în anul 2011 gradul de încredere a cetățenilor în justiție era evaluat cu 18 % iar în anul 2019, urmare a reformelor realizate în sector, 26 % din populație declarau că au încredere în justiție. La finalul implementării noii etape de reformă, urmează să se contureze un nou stadiu al îmbunătățirii sau „reglajului fin” a cadrului normativ deja adoptat, consolidarea capacității instituționale și profesionale a instituțiilor reformate, alinierea proceselor de reformă a justiției la recomandările și standardele instrumentelor internaționale în domeniu, precum și la angajamentele Republicii Moldova asumate față de partenerii de dezvoltare.

⁶¹ Prin Legea nr. 133/2018. Respectivul exercițiu a reprezentat prima revizuire integrală a Codului civil după adoptarea acestuia în 2002 și a constituit rezultatul unui efort consistent de peste patru ani, cu implicarea unui număr semnificativ de experți, practicieni și reprezentanți ai mediului academic.

⁶² Legea nr. 18 din 15 februarie 2018 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative. Legea a asigurat implementarea recomandărilor Comisiei de la Veneția (nr. 755) din 2014. Suplimentar, modificările operate au detaliat procedura de pregătire a cauzei pentru examinare (fond și apel), a înăsprit regulile de prezentare a probelor și de citare a participanților, precum și a introdus posibilitatea depunerii actelor procesuale în format electronic (sistemul e-dosar).

⁶³ Actualmente permite crearea și administrarea dosarului electronic prin depunerea cererilor în instanță online, cu accesul părților la dosar, coordonarea electronică a agendei ședințelor de judecată de către participanții la proces, prezentarea probelor și distribuirea materialelor în format electronic, introducerea mecanismului de citare electronic etc

52. În scopul stabilirii regulilor de desfășurare a ședințelor de judecată cu utilizarea pilot a aplicației de teleconferință în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare, a fost aprobat⁶⁴ Regulamentul privind desfășurarea ședințelor de judecată cu utilizarea aplicației de teleconferință în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare pilot.

53. În anul 2018 au fost adoptate modificări legislative menite să eficientizeze **mecanismul de responsabilizare a judecătorilor**.⁶⁵

54. A fost elaborat un proiect de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție) în scopul **limitării imunității judecătorilor**, unificării modului de numire a judecătorilor, anulării termenului inițial de numire a judecătorilor pe 5 ani și modificării componenței Consiliului Superior al Magistraturii⁶⁶.

55. În sectorul justiției au fost promovate acțiuni, implementarea cărora va contribui nemijlocit la **combaterea corupției**. Prin „pachetul de integritate”⁶⁷ s-a asigurat un cadru legal pentru: eficientizarea activității Autorității Naționale de Integritate, independența instituțională și operațională a acesteia; reformarea mecanismului actual de declarare a veniturilor, proprietății, intereselor personale, conflictelor de interese prin sistematizarea într-un act legislativ unic a prevederilor referitoare la aceste domenii; s-a unificat cadrul legal anticorupție; a fost creată **Agencia de Recuperare a Bunurilor Infractionale**. A fost adoptată cu Legea privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului⁶⁸.

Combaterea torturii, relelor tratamente și asigurarea condițiilor de detenție corecte (121.28, 121.29, 121.74, 121.68, 121.75, 121.77, 121.79, 121.78, 121.80, 121.76, 122.26, 121.81, 121.82, 121.84)

56. Angajamentul statului **de a îmbunătăți condițiile de detenție** este reflectat în mai multe documente de politici naționale și sectoriale⁶⁹.

⁶⁴ Prin Ordinul ministrului justiției nr. 550 din 10 octombrie 2018 și Hotărârea CSM nr. 387/20 din 2 octombrie 2018

⁶⁵ Prin revizuirea procesului de examinare a abaterilor disciplinare, fortificat rolul inspectorului-judecător, excluse interpretările vagi privind faptele ce constituie abateri disciplinare a judecătorilor și concretizate aspectele ce țin de activitatea Colegiului disciplinar. Prin alte modificări adoptate prin Legea nr.137/2018 , s-a propus: sporirea eficacității și independenței sistemului judiciar, consolidarea rolului Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), promovarea un sistem bazat pe merit și transparent pentru selecția și cariera judecătorilor, uniformizarea modalităților de acces în funcția de judecător prin modificarea cadrului legal cu privire la criteriile de selecție, evaluare și promovare a judecătorilor; asigurarea competitivității procedurilor de promovare și transferare a judecătorilor; asigurată autonomia funcțională a Inspecției Judiciare față de CSM și consolidat rolul CSM, în special prin limitarea calității de membru la un singur termen. Adicional, a fost limitat dreptul de vot al Procurorului General, președintelui Curții Supreme de Justiție și ministrului justiției în problemele referitoare la cariera judecătorilor (numirea, promovarea, sancționarea disciplinară și destituirea judecătorilor) și instituit un sistem efectiv de contestare a hotărârilor CSM (jurisdicție deplină pe fond, ședințe publice obligatorii și hotărâri motivate).

⁶⁶ Respectivul proiect a fost remis și Comisiei de la Veneția pentru expertizare, în acest sens fiind adoptate două opinii, la 20 martie 2020 în cadrul celei de-a 122 sesiune plenară și o opinie suplimentară la 24 iunie 2020 (CDL-AD(2020)001 și nr. 983/2020 CDLAD(2020)007).

⁶⁷ Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate; Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale; Legea nr. 134/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative; Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017; Legea nr. 48/2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infractionale.

⁶⁸ Legea nr. 308/2017

⁶⁹ Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2016-2018, Strategia națională de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia; Planul de acțiuni privind reducerea relelor tratamente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia Poliției pentru anii 2017-2020; Matricea de politici privind implementarea suportului bugetar pentru reforma Poliției, în perioada 2017-2020

57. În acest sens, pentru instituțiile penitenciare și izolatoarele de detenție provizorie (IDP) ale Poliției a fost sporită gradual suma mijloacelor financiare aprobate/alocate reparațiilor curente și capitale. Au fost **renovate 15 IDP**⁷⁰ precum și întreprinse alte activități orientate spre îmbunătățirea condițiilor de aflare a persoanelor deținute în custodia Poliției. Au fost finalizate lucrări de reconstrucție la 2 instituții penitenciare: Penitenciarul nr.3, orașul Leova și Penitenciarului nr.10, satul Goian, municipiul Chișinău. Totodată, sunt în curs de realizare sunt lucrările de construcție la Casa de arest din municipiul Bălți, iar pentru Penitenciarul din municipiul Chișinău – a fost elaborată documentația de proiect și deviz, lucrările de construcție urmează a fi demarate în 2021. Reparații curente au fost **efectuate în toate cele 18 penitenciare din țară**.

58. Asistența medicală în detenție constituie o provocare. Instituirea unei unități de dirijare a serviciilor de sănătate prestate persoanelor deținute este scopul primordial și unul din elementele cheie ale **Strategiei de dezvoltare a sistemului penitenciar pentru anii 2016-2020**⁷¹. Actualmente, este în proces de definitivare un model optimal care va opta pentru crearea unei subdiviziuni subordonate Ministerului Justiției.⁷² Subsidiar, în anul 2019 a debutat procesul de acreditare a serviciilor medicale din cadrul sistemului administrației penitenciare.⁷³

59. Pentru instituirea **sistemului progresiv de executare a pedepsei**⁷⁴ s-a inițiat un proiect de lege pentru eliminarea tipurilor de penitenciare și crearea în penitenciare a diferitor regimuri de executare a pedepsei aplicabile persoanelor private de libertate, regimuri care se vor diferenția prin restricțiile impuse, măsurile de siguranță aplicabile, activitățile desfășurate, libertatea de deplasare și alte destinderi.

60. În scopul consolidării cadrului legislativ privind **combaterea torturii și a relelor tratamente**, din perspectiva asigurării unor sancțiuni reale și descurajatoare pentru actele de rele tratamente, în anul 2018 au fost operate modificări la Codul penal⁷⁵ și exclusă „amenda” în calitate de pedeapsă alternativă pentru aplicarea tratamentului inuman și degradant.

61. Același obiectiv a fost urmărit de legislator la adoptarea modificărilor și completărilor la Codul penal, Codul de procedură penală, Codul de executare și Codul contravențional,⁷⁶ care au constat în reducerea populației penitenciare prin: sporirea rolului instanței la individualizarea pedepsei; eliminarea majorării matematice a pedepselor pentru recidiviști și eliminarea recidivei pentru infracțiunile ușoare și mai puțin grave; eficientizarea (deblocarea) mecanismului de liberare înainte de termen; introducerea unui nou

⁷⁰ 5 IDP din localitățile: Cimișlia, Telenești, Călărași, Singerei, Ungheni, Briceni, Edineț, Basarabasca, Rezina, Căușeni, Ștefan Vodă, Hîncești, Cantemir, Cahul, Orhei.

⁷¹ Aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.1462/2016.

⁷² Pentru a eficientiza procedurile de evaluare și acreditare, în bugetul de stat pentru anul 2019 au fost alocate 1,5 mln. MDL destinate reparării secțiilor medicale din instituțiile penitenciare.

⁷³ Toate aspectele pertinente dreptului persoanelor aflate în custodia statului (condiții materiale de detenție, disciplină, regim de detenție, asistență medicală, ierarhia informală etc.) au fost reflectate în rapoartele Guvernului RM, elaborate în perioada 2017 – prezent, care pot fi accesate pe pagina Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) <https://www.coe.int/en/web/cpt/republic-of-moldova>

⁷⁴ Regimurile progresive de executare a pedepsei reprezintă, în ansamblu, un sistem care asigură individualizarea măsurilor de siguranță și ajustarea acestora și a regimului zilnic al deținutului la gradul de risc pe care îl prezintă și progresul demonstrat în schimbarea comportamentului infracțional.

⁷⁵ Prin Legea nr. 157/2018 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002.

⁷⁶ Prin Legea nr. 163/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

mecanism ce permite instanțelor să individualizeze executarea pedepsei prin acordarea posibilității de a dispune la condamnare fracțiunea de pedeapsă a fi executată în penitenciar și fracțiunea a fi executată în libertate. Prin aceleași modificări s-a instituit, în calitate de novație, un **mecanism preventiv și compensatoriu în conformitate cu standardele CEDO** pentru deținerea preveniților și a condamnaților în condiții inumane și degradante⁷⁷. Implementarea respectivelor modificări a înlăturat blocajele procesuale care determinau supraaglomerarea penitenciarelor⁷⁸.

62. Adicional, prin alte modificări operate în anul 2018 la Codul de procedură penală⁷⁹, s-a asigurat extinderea cercului de persoane din sistemul penitenciar cu drept de constatare a infracțiunilor comise în locurile de detenție, în timpul escortării sau în legătură cu punerea în executare a sentințelor de condamnare.

63. În vederea **eradicării aplicării abuzive a măsurii arestului preventiv** a fost modificat Codul de procedură penală⁸⁰.

64. A fost implementat **Planul de acțiuni privind reducerea relor tratamente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia Poliției pentru anii 2017-2020**⁸¹ prin realizarea măsurilor de eliminare a tuturor formelor de rele tratamente, abuz și discriminare în activitatea Poliției.

65. În perioada 2017-2020, atât pe segmentul instruirii inițiale, cât și pe segmentul instruirii continue a procurorilor și judecătorilor, au fost depuse toate eforturile în vederea realizării asigurării unui nivel înalt de instruire în domeniul prevenirii și combaterii torturii conform standardelor stabilite în Protocolul de la Istanbul și consacrate în jurisprudența CtEDO⁸².

66. Consiliul pentru Prevenirea Torturii⁸³ protejează persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii⁸⁴. Pe lângă atribuțiile de desfășurare a vizitelor preventive și de monitorizare, membrii CpPT au

⁷⁷ La 1 ianuarie 2019 a intrat în vigoare Legea nr. 163/2017 și Legea nr. 272/2018 care au introdus în dreptul intern un remediu cu caracter preventiv și compensatoriu pentru încălcările CEDO cu referire la condițiile inumane și degradante de detenție.

⁷⁸ Până în prezent, au fost eliberați condiționat înainte de termen în baza art. 91 Cod penal 552 persoane (o creștere cu 59,7%); la fel, au fost eliberate 275 persoane prin aplicarea art. 92 Cod penal „Înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă” (o creștere cu 95,54%). Numărul total al populației penitenciare s-a redus cu 585 persoane. Astfel, la începutul anului 2019, în instituțiile penitenciare se dețineau 7029 persoane, comparativ cu 7614 persoane deținute în perioada analogică a anului 2018.

⁷⁹ Prin Legea nr. 245/2018 pentru modificarea unor acte legislative

⁸⁰ Legea nr.179/2018

⁸¹ Hotărârea Guvernului nr. 748/2017

⁸² În perioada 2017-2020, în domeniul prevenirii torturii și relor tratamente au fost realizate 8 activități de formare, fiind instruite un număr total de 315 persoane (procurori, judecători). Pe segmentul instruirii inițiale, în perioada de raportare, în planurile de formare inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror a fost introdus cursul electronic „Interzicerea relor tratamente în contex-tul aplicării legii, securității și în alte contexte coercitive”, cu o durată de 30 de ore de instruire pentru fiecare promoție de audienți. Pe segmentul instruirii continue, în perioada supusă raportării, INJ a realizat 9 activități de formare în domeniu, de care au beneficiat 221 actori ai sistemului de justiție.

⁸³ Instituit la data de 24 octombrie 2016 în corespundere cu prevederile Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman). Componenta CpPT constă din 7 membri: 2 membri de drept – Avocatul Poporului și Avocatul Poporului pentru drepturile copilului și 5 membri aleși prin concurs public pentru un mandat de 5 ani, membri delegați de societatea civilă.

⁸⁴ Consiliul poate efectua vizite preventive și de monitorizare neanunțate în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate, în conformitate cu Protocolul Opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (UN OP CAT). În perioada 2016-2020, CpPT a desfășurat peste 100 de vizite și anume: 42 în locurile de detenție din subordinea MAI, 29 în penitenciare, 15 în instituțiile psihiatrice și internate, 24 în alte instituții. În aceeași perioadă de referință, au fost emise 80 de rapoarte, în

fost antrenați și în activități de instruire a angajaților din diverse instituții care cad sub mandatul OPCAT dar și de menținere a unui dialog continuu cu autoritățile în vederea ameliorării problematicei legate de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor aflate în detenție.

Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și a violenței domestice (121.109, 121.110, 121.111, 121.112, 121.114, 121.115, 121.128, 121.113, 121.116, 121.108, 121.88, 121.90, 121.91, 121.93, 121.94, 121.95, 121.98, 121.99, 121.117).

67. Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (TFU) rămâne o prioritate pentru RM. Pe parcursul anilor 2016-2020 au avut loc activități întru consolidarea cadrului de politici, cadrului normativ și instituțional, capacităților specialiștilor pentru o activitate eficientă, dar și activități importante pe toate segmentele prin prisma paradigmei 4P: Prevenire, Protecție, Pedepsire și Parteneriat. A fost aprobată **Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023**⁸⁵ și Planul de acțiuni pentru anii 2018-2020⁸⁶ privind implementarea acesteia, care are drept scop dezvoltarea unui sistem național durabil de prevenire și combatere a TFU.

68. Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane asigură coordonarea activităților de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, precum și cooperarea cu autoritățile publice, cu organizațiile internaționale și neguvernamentale, alte agenții și reprezentanți ai societății civile. În perioada 2017-2020 au avut loc 7 ședințe ale Comitetului dat.

69. Au fost operate modificări la Codul penal⁸⁷, precum criminalizarea noilor forme ale TFU și introduse amendamente la Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane⁸⁸, prin conceptualizarea unor noțiuni importante⁸⁹.

70. Au fost aprobate modificări în 2018 și 2020⁹⁰ la Regulamentul privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, a persoanelor aflate în situație de dificultate, precum și a copiilor neînsoțiți pentru a **îmbunătăți mecanismul de repatriere a victimelor TFU**⁹¹ și a persoanelor aflate în dificultate prin stabilirea concretă a procesului de identificare a persoanei aflate în dificultate, precum și conținutul dosarului de repatriere, facilitarea procesului de documentare a copiilor neînsoțiți (identificați peste hotare) cu certificate de naștere, planificarea mijloacelor financiare necesare

care au fost formulate peste 800 de recomandări. Rapoartele CpPT pot fi consultate aici: <http://ombudsman.md/consiliul-pentru-prevenirea-torturii/rapoarte/>

⁸⁵ Prin HG nr. 461/2018

⁸⁶ Inițiat un nou Plan de acțiuni pentru perioada 2021-2022, care se află în proces de consultări.

⁸⁷ Prin Legea nr. 157/2018

⁸⁸ Legea nr. 241/2005

⁸⁹ ”victima prezumată a traficului de ființe umane”, ”Sistemul național de referire pentru protecția și asistența victimelor și a prezumatelor victime ale traficului de ființe umane”

⁹⁰ Hotărârea Guvernului nr. 850 /2016; Hotărârea Guvernului nr. 255/2017; Hotărârea Guvernului nr. 875/2018; Hotărârea Guvernului nr. 133/2020.

⁹¹ Pe parcursul 2018 – au fost repatriate 28 persoane adulte din următoarele țări: Federația Rusă, Ucraina, România, Spania, Lituania, Italia, Emiratele Arabe Unite. Pe parcursul anului 2019 au fost repatriați 2 adulți aflați în situație de dificultate. Pe parcursul 2020, s-a realizat repatrierea (din mijloacele financiare ale bugetului de stat) a 10 persoane adulte din țări precum: Franța, Italia și Portugalia.

De asemenea, în perioada 2018-2020 statul a asigurat organizarea a 21 de misiuni de repatriere a copiilor identificați neînsoțiți peste hotarele Republicii Moldova, astfel fiind repatriați 39 de copii (20 băieți; 19 fete) (pe parcursul anului 2020 nu au fost realizate misiuni de repatriere a copiilor). Din numărul total de copii repatriați pe parcursul anilor 2018-2020, 16 copii au fost reintegrați în familiile biologice/extinse, 8 copii – plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă și 15 copii – plasați în centre de plasament temporar.

în vederea realizării activităților de preluare a beneficiarilor, în urma procedurii de repatriere, de către autoritățile administrației publice locale.

71. A fost adoptată Legea cu privire la **reabilitarea victimelor infracțiunilor**⁹², care conferă victimelor (inclusiv ale traficului de ființe umane) dreptul de a beneficia de servicii de suport din partea statului (consiliere informațională, consiliere psihologică, asistență juridică garantată de stat și compensație financiară).

72. A fost elaborat proiectul **Programului de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2021-2025 și a Planului de acțiuni pentru anii 2021-2023 privind implementarea acestuia** reieșind din necesitatea soluționării problemelor identificate în realizarea drepturilor victimelor traficului și a altor infracțiuni, pentru creșterea eficacității cooperării intersectoriale în acest domeniu, precum și necesitatea adaptării Sistemului național de referire la schimbările care au avut loc în societate și în politicile publice.

73. S-a introdus o nouă modalitate de reglementare a **activității agenților private de recrutare a forței de muncă**. Astfel, au fost introduse noi condiții de licențiere, care servesc drept filtre pentru licențierea agenților economici care doresc să desfășoare activitatea de recrutare a forței de muncă, dar și a fost stabilit un mecanism de monitorizare și control, prin abilitarea Inspectoratului de Stat al Muncii cu atribuții de control în domeniul intermedierei muncii prin intermediul agenților private.

74. În scopul acordării dreptului la asistență juridică calificată victimelor traficului de ființe umane, indiferent de nivelul veniturilor obținute, au fost operate modificările necesare⁹³ în Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat.

75. Pe parcursul anilor 2017-2020 au fost instruiți peste 4250 specialiști ai organelor de drept, din domeniul asistenței sociale, avocați, inspectori de muncă și alte categorii de specialiști.

76. A fost pilotat și introdus **specializarea judecătorilor în domeniul combaterii TFU și a crimelor conexe**.⁹⁴

77. Asistența și protecția victimelor TFU presupune un spectru larg de servicii orientate spre prevenirea, diminuarea sau reabilitarea consecințelor TFU, acestea fiind acordate în platforma celor **7 centre specializate** (finanțate din bugetul de stat), și prin intermediul specialiștilor din cadrul echipelor multidisciplinare teritoriale⁹⁵. Pe parcursul anilor 2016-2020, în cadrul Centrelor prestatoare de servicii sociale specializate (finanțate din Bugetul de Stat) au beneficiat de **asistență 378 victime ale traficului**

⁹² Legea nr. 137/2016

⁹³ Prin Legea nr. 1/2020

⁹⁴ LA 27.10.2020, prin Hotărârea nr. 309/26, CSM a completat Hotărârea nr. 34/3 din 24.01.2020 referitor la specializarea judecătorilor în domeniul combaterii TFU și a crimelor conexe, prin care a recomandat președinților instanțelor judecătorești să desemneze judecătorii specializați în domeniul combaterii TFU și a crimelor conexe pe o perioadă de 5 ani, cu posibilitatea prelungirii termenului.

⁹⁵ Asistența necesară a fost oferită inclusiv din partea ONG-urilor și partenerilor de dezvoltare cu competențe în domeniu.

de ființe umane (294 adulți și 84 minori). Pe parcursul anului 2020 a fost dezvoltat un *Serviciu specializat pentru bărbați victime ale traficului de ființe umane*.

78. Un instrument eficient de prevenire a fenomenului TFU sunt considerate campaniile de informare a publicului larg privind migrația sigură, locurile de muncă legale, serviciile de protecție și asistență care pot fi oferite în țară și străinătate, precum și riscurile și consecințele TFU⁹⁶.

79. La cooperare internațională, în cadrul dosarelor penale privind TFU și crime conexe acestora au fost create **echipe comună de investigații** cu autoritățile competente din România în 2018, Franța 2019, Franța și România în 2020.

80. Au fost operate modificări la Codul Penal, Codul Contravențional și alte acte legislative menite să îmbunătățească mecanismele de prevenire și sancționare a actelor de **violență în familie**⁹⁷.

81. Au fost elaborate 2 rapoarte de analiză a compatibilității legislației naționale la prevederile Convenției de la Istanbul, vizavi de standardele în domeniu oferite de această Convenție, Statutul Curții Penale Internaționale (Statutul Curții de la Roma), alte tratate internaționale. În baza celor două rapoarte au fost elaborate 3 proiecte de legi și adoptate două legi care asigură parțial armonizarea legislației naționale la prevederile internaționale pe domeniu⁹⁸.

82. Semnarea *Convenției de la Istanbul* în data de 6 februarie 2017 a marcat asumarea angajamentului Guvernului de inițiere a procesului de ratificare și armonizare a legislației naționale la Tratatul menționat.

⁹⁶ Ziua mondială împotriva traficului de persoane (30 iulie) este marcată anual, începând cu anul 2014, de către comunitatea antitrafic din Republica Moldova. Campania națională Săptămâna de luptă împotriva TFU, în contextul Zilei Europene Antitrafic, desfășurată la 18 octombrie, se desfășoară anual începând cu anul 2011, și reunește întreaga comunitate antitrafic din RM cu scop de a informa și sensibiliza societatea despre riscurile și consecințele TFU prin abordarea aspectelor ce țin de mecanismele naționale legale și instituționale în domeniul combaterii TFU, protecția eficientă a drepturilor victimei TFU, inclusiv a accesului la justiție și rolul ONG-urilor în acest domeniu. Pe parcursul anilor 2017-2020 au fost informate circa 900 mii de persoane în cadrul campaniilor naționale și prin intermediul platformelor de informare și consiliere. Platforma www.antitrafic.gov.md, lansată în anul 2013, conține liniile telefonice fierbinți atât din țară, cât și de peste hotare, destinate persoanelor adulte și copiilor. Portalul informativ www.siguronline.md constituie, inter alia, un punct național de contact pentru raportarea conținuturilor dăunătoare și infracțiunilor legate de abuz și exploatare sexuală online a copiilor; Linia fierbinte națională La Strada 0800 77777 este un alt instrument de acces la asistență și protecție pentru victimele TFU, precum și de încurajare a adresărilor către organele de drept, inclusiv prin oferirea asistenței juridice victimelor TFU; Telefonul Copilului 116111 (cu program de activitate non-stop) la care pot apela: copiii care au nevoie de consiliere psiho-emoțională, copiii care vor să se informeze despre drepturile lor și modalitățile prin care acestea pot fi realizate și apărate, părinții sau îngrijitorii copiilor (în scop de consiliere, informare și consultanță), persoanele care doresc să raporteze cazuri privind necesitatea asistenței unui copil; Linia Verde Antitrafic (+373) 69999021, instituită la 8 decembrie 2017 în cadrul Procuraturii Generale; Linia fierbinte a Centrului pentru combaterea traficului de persoane 022 254 998, specialiștii cu competențe în domeniu, etc. Mai multe detalii pe pagina www.antitrafic.gov.md

⁹⁷ Legea nr. 196/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative

⁹⁸ Legea nr. 113/2020 – care vine cu noi prevederi ce modifică consecutiv trei legi cadru (Legea 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune)

- Legea nr. 85/2020, prin care s-a inclus monitorizarea electronică a agresorilor familiari modificând astfel Legea cadru nr. 8/2008 cu privire la probațiune, Codul de procedură penală, Codul de procedură civilă, Codul de executare, Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

- În scopul fortificării drepturilor materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei, în corespundere cu standardele instituite prin Convenția de la Istanbul și Convenția de la Lanzarote, cu suportul Centrului Internațional „La Strada” și a experților independent antrenați Ministerul Justiției a elaborat un proiect de lege, aprobat prin HG nr. 851/2020 și expediat Parlamentului pentru adoptare.

83. A fost elaborat primul document de politici publice în domeniu **Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 și a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020**⁹⁹. Strategia are la baza sa abordarea prin prisma a 4P: prevenire, protecție, investigarea / urmărirea în justiție și politici integrate.

84. Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie s-a reunit în 21 ședințe în perioada 2016-2020 cu scopul de a asigura colaborarea dintre ministere, alte autorități administrative centrale și organizații nonguvernamentale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie în vederea unei coordonări eficiente a activităților în domeniu.

85. Concomitent cu eforturile întreprinse în plan legislativ s-a lucrat și pentru eficientizarea mecanismelor practice de răspuns la cazurile de violență în familie pe domeniile ordine publică, medical și social fiind aprobate: *Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în soluționarea cazurilor de violență în familie*¹⁰⁰; *Instrucțiunea privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială în cazurile de violență în familie*¹⁰¹ și *Instrucțiunea privind intervenția instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie*¹⁰².

86. În cadrul platformei Centrului de asistență și protecție de la nivel național, pe parcursul perioadei 2017-2020¹⁰³ au beneficiat de asistență 550 de victime (adulți) ale violenței în familie și 163 de copii. Au fost deschise doua centre noi la nivel rural (or. Anenii Noi și UTA Găgăuzia).

87. La 9 decembrie 2019, s-a lansat pagina web <http://antiviolența.gov.md/ru/> prin intermediul căreia se asigură o platformă informativă dedicată prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, pentru un acces mai bun la informații privind mecanismul de soluționare a cazurilor de violență în familie, infrastructura de servicii sociale pentru victimele violenței domestice.

88. Din luna decembrie 2017, statul finanțează **Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor**.¹⁰⁴

89. Organele de drept au asigurat protecția victimelor violenței în familie și supravegherea executării măsurilor de protecție aplicate în conformitate cu legislația¹⁰⁵.

⁹⁹ Hotărârea Guvernului nr. 281/2018. S-a asigurat revizuirea la mijloc de termen a Strategiei <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2020/09/raport-de-evaluare-gbv>. Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei pentru 2021-2023 a fost dezvoltat și se află în proces de consultare.

¹⁰⁰ Ordinul IGP nr. 360/2018

¹⁰¹ Ordinul MSMPS nr. 903/2019

¹⁰² Ordinul MSMPS nr. 1167/2019

¹⁰³ 2017=202 adulți și 72 minori; 2018= 147 adulți și 41 minori; 2019= 112 adulți și 32 minori; 89 adulți și 18 minori.

¹⁰⁴ Telefonul de încredere pentru femei și fete sporește nivelul de informare a populației asupra fenomenului violenței în familie și oferă consiliere psiho-emoțională, în contextul asigurării protecției victimelor violenței în familie și a violenței împotriva femeilor. Serviciul dat oferă consilierea apelanților, în regim de 24 din 24 de ore, 7 zile pe săptămână privind prevenirea violenței în familie, precum și serviciile disponibile pentru subiecții violenței în familie.

¹⁰⁵ În anul 2019, Poliția a eliberat 4250 ordine de restricție de urgență în privința agresorilor familiali, cu 373 mai multe decât anul 2018 (creștere de 9,62%), iar în anul 2020 -4939 (creștere de 13,95% față de 2019).

90. Subiecte privind violența față de femei și violența în familie au fost integrate în planurile de formare inițială și continuă entru procurori și judecători oferite de Institutul Național de Justiție.¹⁰⁶

91. În scopul sensibilizării populației, anual se organizează Campania ONU *16 zile de activism împotriva violenței față de femei*. În cadrul Campaniilor naționale desfășurate, au fost realizate 10200 activități de sensibilizare și informare, fiind informați cca 500 000 cetățeni și distribuite cca 310 000 de pliante.

Drepturile economice și sociale (121.151, 121.148, 121.149, 121.150, 121.152, 121.147, 122.29, 121.83, 122.19).

92. În scopul **sporirii calității vieții oamenilor** în RM, a fost aprobată de Guvern și transmisă Parlamentului spre examinare și adoptare Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” (SND „Moldova 2030”)¹⁰⁷, un document de referință pentru strategiile sectoriale și intervențiile de politici curente și ulterioare, care urmărește schimbarea opticii politicilor publice din RM, prin centrarea acestora pe problemele, interesele și aspirațiile oamenilor¹⁰⁸.

93. În scopul contribuției la **dezvoltarea economică**, precum și pentru a îmbunătăți **condițiile de trai**, Guvernul a aprobat multiple măsuri. S-a realizat reforma organelor cu funcții de control, instituțional și procedural, au fost aprobate un șir de acte normative care vizează controlul de stat asupra activității de întreprinzător¹⁰⁹. A fost pus în aplicare Sistemul informațional automatizat de gestionare și eliberare a actelor permissive¹¹⁰.

94. Pentru stimularea persoanelor migrante în deschiderea unei afaceri în Republica Moldova, a fost implementat **Programul de Atragere a Remitențelor în Economie** „PARE 1+1” pentru anii 2018-2020¹¹¹, care mobilizează resursa umană și financiară a lucrătorilor migranți și rudelor acestora în

¹⁰⁶ Pe parcursul anului 2017, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 10 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 264 beneficiari.

Pe parcursul anului 2018, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 13 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 289 beneficiari.

Pe parcursul anului 2019, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 7 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 207 beneficiari.

Pe segmentul instruirii inițiale, în perioada de raportare, candidații la funcții de judecător și de procuror au beneficiat de ore de instruire pe tematica violenței față de femei și violenței în familie.

Pe parcursul anului 2020, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 7 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 208 beneficiari

¹⁰⁷ Aprobată prin HG nr. 1083/2018

¹⁰⁸ Documentul își propune să contribuie la distribuirea strategică a resurselor bugetare și instituționale, în funcție de obiectivele stabilite pentru cei patru piloni de bază: 1. Economia durabilă și incluzivă; 2. Capital uman și social robust; 3. Instituții oneste și eficiente și 4. Mediu ambiant sănătos. Întru dezvoltarea domeniilor menționate, până în anul 2030, Guvernul a stabilit 10 (zece) obiective de dezvoltare durabilă (ODD), la nivel național, printre care: garantarea educației de calitate, asigurarea unei guvernări eficiente, creșterea accesului oamenilor la infrastructură și ameliorarea condițiilor de muncă. La baza fiecăruia din cele 10 (zece) obiective a stat o analiză a situației curente, a factorilor de bază ai vulnerabilității oamenilor, fiind formulată viziunea strategică și trasate acțiunile prioritare. Documentul este focusat, inter alia, pe eliminarea sărăciei în toate dimensiunile relevante ale acestui fenomen, nu doar sub aspect strict monetar, dar și accesul egal și incontestabil la servicii și bunuri de calitate. SND „Moldova 2030” implică asumarea unei responsabilități sporite pentru a opri degradarea mediului ambiant și consumul necontrolat al resurselor naturale, având în vedere și necesitățile generațiilor viitoare, presupune edificarea unei societăți pașnice, solidare și de înaltă coeziune, compusă din oameni educați, cu gândire critică și liberi de obscurantism, o societate în care conflictele de orice tip și magnitudine se rezolvă prin dialog, argumente și respectarea strictă a drepturilor.

¹⁰⁹ HG nr. 379/2018 cu privire la controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei risc

urilor; HG nr. 380/2018 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Consiliului pentru soluționarea disputelor în cadrul organelor de control; HG nr. 464/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind ținerea Registrului de stat al controalelor.

¹¹⁰ Include 92 de acte permissive

¹¹¹ HG nr. 972/2010

dezvoltarea economică durabilă a RM. Au fost ajustate reglementările legale care prevăd: conceptul și definiția de antreprenoriat social și lista de activități din acest domeniu; conceptul și definiția de întreprindere socială și de întreprindere socială de inserție; cercul de subiecți care pot obține statut de întreprindere socială sau de întreprindere. A fost aprobat un nou Program **START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă**¹¹², care are drept scop integrarea tinerilor din Republica Moldova în circuitul economic prin facilitarea lansării și dezvoltării afacerilor sustenabile. Pentru a facilita dezvoltarea IMM în regiuni, crearea serviciilor regionale de suport în dezvoltarea antreprenorială, gestionarea proiectelor inovatoare și de transfer tehnologic, s-a extins **Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova**¹¹³. Ca reacție rapidă la situația creată de criza pandemică în 2020 **au fost lansate 5 instrumente noi dedicate creșterii și sporirii competitivității IMM, precum și consolidării infrastructurii în regiuni**, cum ar fi: Programul de Ecologizare a IMM (10 mil. lei); Programul de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizare a acestora (15 mil. lei); Programul-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale (50 mil. lei); Instrumentul privind digitalizarea întreprinderilor Mici și Mijlocii (10 mil. lei) și Instrumentul de susținere privind dezvoltarea Rețelei Incubatoarelor de Afaceri” (2,2 mil. lei).¹¹⁴ Pe parcursul 2020 au fost create și menținute 4549 locuri de muncă prin intermediul programelor de finanțare a IMM.

95. S-au efectuat unele intervenții majore pentru a **reduce sărăcia** și a promova **incluziunea socială** a persoanelor din grupurile defavorizate. Au fost dezvoltate rețele multifuncționale de servicii sociale, care au contribuit la îmbunătățirea accesului grupurilor defavorizate la serviciile relevante bazate pe nevoi. S-au depus eforturi pentru eficientizarea accesului la locuințe prin implementarea programelor „Prima Casă” și a mai multor proiecte destinate finanțării locuințelor sociale pentru familiile vulnerabile.

96. Indicatorii internaționali de sărăcie¹¹⁵, cât și cei naționali¹¹⁶ indică asupra unei tendințe de descreștere.

¹¹² Prin HG nr. 973/2018

¹¹³ Pentru a facilita dezvoltarea IMM în regiuni, crearea serviciilor regionale de suport în dezvoltarea antreprenorială, gestionarea proiectelor inovatoare și de transfer tehnologic, din anul 2013 activează Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM). La 30 iunie 2018, în cadrul celor 11 Incubatoare de afaceri erau găzduite 199 companii, dintre care 99 sunt Start-upuri, 110 sunt gestionate de tineri și 93 companii administrate de femei. Per total au fost create 902 locuri de muncă, dintre care 462 pentru femei și 376 sunt destinate tinerilor. Această rețea de incubatoare de afaceri generează o cifră comună de afaceri de cca 99 mln. MDL.

¹¹⁴ Instrumentul privind digitalizarea întreprinderilor Mici și Mijlocii, vine întru încurajarea digitalizării modelelor de afaceri, introducerea de soluții inteligente în vederea stimulării productivității și creșterii conectivității pentru adaptarea rapidă la noile condiții economice. Drept rezultat, în cadrul programului au fost instruiți 466 antreprenori, ulterior din cadrul primului apel de granturi au fost aprobate spre finanțare 180 afaceri, în sumă totală de 11,36 mil. lei, care preconizează menținerea a peste 1953 locuri de muncă. În cadrul Programului de Ecologizare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii au fost recepționate 107 cereri de asistență privind ecologizarea afacerilor, cu intenția de a implementa proiecte investiționale în sumă totală de 52,9 mil. lei. Au beneficiat de instruire 80 IMM. Programul de susținere a afacerilor cu potențial de creștere și internaționalizarea acestora a fost lansat pe data de 28.10.2020 și va oferi asistență metodologică și acorda suport financiar sub formă de grant pentru cca 220 IMM-uri pentru investiții în dezvoltarea afacerilor. În cadrul Programului au fost recepționate 71 cereri de finanțare. Pentru implementarea Programului-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale (PIM) au fost alocate 50 mil. lei și prevede crearea a 16 platforme multifuncționale în raioanele cu un nivel de industrializare scăzut, în care nu există infrastructură de afaceri sau industrială, precum parcuri industriale sau zone economice libere, iar dezvoltarea acestora se va realiza în câteva etape. Instrumentul de susținere privind dezvoltarea Rețelei Incubatoarelor de Afaceri (RIAM) vine să dezvolte capacitățile reprezentanților RIAM în asistarea și suportul creșterii competitivității IMM din mediul rural, inclusiv prin susținerea IMM în prevenirea eșecului în afaceri și depășirea stării de crize social-economice.

¹¹⁵ Conform datelor Băncii Mondiale, procentul populației cu un venit sub 5,50 USD pe zi (ajustat la paritatea puterii de cumpărare) a scăzut de la 29% în 2010 la 13,3% în 2018.

¹¹⁶ Conform datelor BNS, rata sărăciei absolute, estimată la populația cu reședință obișnuită, a avut o tendință relativă de scădere, de la 29,5% în 2014 la 23,0% în 2018

97. A fost aprobat Regulamentul privind acordarea subvențiilor pentru îmbunătățirea nivelului de trai și de muncă în mediul rural din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural¹¹⁷.

98. Au fost întreprinse măsuri de armonizare a cadrului normativ național și Directivele Uniunii Europene privind **calitatea apei destinate consumului uman**. Astfel, a fost adoptată Legea¹¹⁸ privind calitatea apei potabile, care a creat cadrul legislativ național pentru protecția, controlul și folosința eficientă a apei potabile și pentru un management îmbunătățit al riscurilor condiționate de apă în Republica Moldova.¹¹⁹ A fost pus în aplicare **Programului național pentru implementarea Protocolului privind apa și sănătatea** în Republica Moldova pentru anii 2016–2025¹²⁰ Au fost puse în aplicare prevederile Regulamentului sanitar privind sistemele mici de alimentare cu apă potabilă¹²¹.

99. A fost aprobată **Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2017-2021**¹²² și Matricea de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021. Obiectivul general al acesteia fiind creșterea nivelului de ocupare formală bazată pe competitivitate economică, competențe și calificări adecvate, în condiții de dezvoltare durabilă și incluzivă.

100. A fost adoptată Legea¹²³ cu privire la **promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj** și Hotărârea Guvernului privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă¹²⁴, care are drept scop prevenirea și reducerea șomajului și a efectelor sociale ale acestuia, reducerea riscului de șomaj și asigurarea unui nivel ridicat al ocupării și adaptării forței de muncă, prin eliminarea oricărei forme de discriminare pe criterii de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică, avere, origine socială sau orice alt criteriu la asigurarea dreptului la muncă decentă.

101. În contextul pandemiei provocate de **COVID-19** au fost întreprinse următoarele **măsuri pentru protecția socială**:

¹¹⁷ Hotărârea Guvernului nr.476/2019

¹¹⁸ Legea nr. 182/2019

¹¹⁹ Monitorizarea accesului populației la sisteme de alimentare cu apă potabilă și de sanitație gestionate în siguranță este asigurată de către Agenția Națională pentru Sănătate Publică. Astfel, accesul populației la sisteme îmbunătățite de apă potabilă a constituit în anul 2019 - 98% pentru populația urbană (anul 2018 - 97,2% și 47% pentru populația rurală (anul 2018 – 45%). În a. 2019 în republică au dispus de acces durabil la sisteme colective de canalizare 47% din populație (a. 2018 – 45,8% și a. 2017– 45,5%), dintre care 76,3% la sută din mediul urban și 13 % la sută din mediul rural.

¹²⁰ Hotărârea Guvernului nr.1063/2016. Referitor la accesul populației la sisteme îmbunătățite de apă și sanitației, anual sunt efectuate lucrări pentru reabilitare, modernizare și extindere a sistemelor publice de alimentare cu apă. Conform datelor BNS în anul 2019 nivelul de funcționalitate al sistemelor publice de canalizare a fost în mun. Chișinău (100%), regiunea Centru (94,3%) și Sud (88,9%), un nivel mai redus fiind înregistrat în regiunea Nord (86,1%) și UTA Găgăuzia (62,5%). Lungimea totală a rețelelor publice de canalizare a constituit 2,9 mii km sau cu circa 109,8 km, mai mult față de anul 2017. Pe parcursul ultimilor 3 ani, s-a înregistrat o creștere a numărului populației conectate la serviciile de alimentare cu apă cu circa 242,4 mii consumatori. Cea mai mare pondere a localităților cu acces la sisteme de alimentare cu apă s-a înregistrat în mun. Chișinău (85,7%) și UTA Găgăuzia (78,1%), iar localitățile din regiunea Nord au cea mai mică rată de acces (35,3%). Circa 51% din satele Moldovei nu au acces la alimentarea cu apă potabilă din sistemul public. De asemenea, circa 2154,2 mii persoane din populația țării a beneficiat de serviciul public de alimentare cu apă, din care 1268,0 mii din mediul urban și 886,2 mii din mediul rural. Astfel, la nivel național rata de conectare a populației la serviciul public de alimentare cu apă a constituit 81,8% din total populație. Pe parcursul ultimilor 4 ani, accesul populației la serviciul public de alimentare cu apă a înregistrat o creștere cu circa 259,0 mii persoane (sau 13,6 p.p.).

• În Republica Moldova în anii 2018-2020 nu au fost depistate cazuri de boli infecțioase deosebit de periculoase condiționate de apă, cum ar fi holera sau febra tifoidă.

¹²¹ aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1466/2016 și ordinul MSMPS nr.350 din 05.05.17 pentru implementarea acestuia. De asemenea, pe parcursul anului 2020 a fost creat Registrul electronic de evidență a surselor de apă (pentru fântini arteziene și fântini publice).

¹²² Prin Hotărârea Guvernului nr.1473/ 2016

¹²³ Legea nr.105/2018

¹²⁴ Hotărârea Guvernului nr.1276/ 2018

- Au fost acordate ajutoare de șomaj persoanelor care și-au pierdut locul de muncă din cauza pandemiei¹²⁵.
- Au fost reglementate condițiile privind munca la distanță.
- Măsuri de susținere a pensionarilor și persoanelor cu dizabilități¹²⁶.
- Susținerea familiilor defavorizate¹²⁷.

¹²⁵ A fost acordat ajutor de șomaj pentru 14 206 beneficiari (șomeri neasigurați) din rândul persoanelor înregistrate cu statut de șomer la subdiviziunile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, inclusiv cele revenite de peste hotare, care nu se încadrează în prevederile Legii nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. Ajutorul de șomaj a fost stabilit în cuantum de 2775 lei lunar. Cheltuielile totale efectuate pentru plata prestației constituie 37,2 milioane lei. Pentru beneficiarii de ajutor de șomaj acordat în condițiile Legii cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, al căror cuantum este mai mic de 2775 lei au beneficiat de diferența de plată dintre cuantumul ajutorului de șomaj calculat și suma de 2775 lei. Diferența menționată a fost achitată pentru 3104 beneficiari. Cheltuielile totale pentru platadiferenței menționate constituie 3,7 milioane lei.

În perioada stării de urgență, titularilor patentei de întreprinzător eliberate conform Legii cu privire la patenta de întreprinzător și persoanelor fizice care desfășoară activități conform capitolului 102 și 103 din Titlul II al Codului fiscal, li s-a acordat ajutor de șomaj unic în cuantum de 2775 lei, cu condiția că în luna martie 2020 nu au realizat venit asigurat. CNAS a acordat ajutor de șomaj unic pentru 10 658 beneficiari din rândul titularilor patentei de întreprinzător, în cuantum de 2775 lei. Cheltuielile totale efectuate pentru plata ajutorului de șomaj unic pentru categoria menționată constituie 29,6 milioane lei.

¹²⁶ În luna aprilie, mai și iunie Î.S. "Poșta Moldovei" prin intermediul subdiviziunilor au asigurat distribuirea la domiciliu a pensiilor și alocațiilor sociale de stat pentru persoanele vârstnice și cu dizabilități, în vederea protejării persoanelor din grupurile de risc, în condițiile situației epidemiologice actuale.

- Pe durata stării de urgență termenele de acordare a tuturor prestațiilor sociale au fost suspendate pe toată durata stării de urgență, iar termenele încep să curgă după această perioadă. Respectiv, a fost prevăzut ca prestațiile de asigurări sociale inclusiv pensia să fie acordate din data obținerii dreptului, chiar dacă cererea și cele necesare au fost depuse după perioada stării de urgență.

- Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă a prelungit din oficiu termenul de încadrare în gradul de dizabilitate până la 15 mai pentru persoanele, ale căror grad de dizabilitate a expirat sau expiră în perioada stării de urgență. Respectiv, pentru această perioadă de către CNAS a fost efectuată plata pensiilor și alocațiilor sociale pentru persoanele cu dizabilitate.

- În vederea în sporirii accesului cetățenilor la realizarea dreptului la pensie a fost modificat articolul 31 al Legii privind sistemul public de pensii, care prevede ca dreptul la pensie să fie solicitat inclusiv prin procură. Această acțiune a fost elaborată inclusiv în vederea susținerii persoanelor aflate peste hotarele țării care în legătură cu situația creată din cauza pandemiei de COVID-19 nu pot reveni în țară pentru a-și realiza dreptul la pensie.

-Au fost operate modificări la Legea Fondului de susținere a populației, privind sursele de finanțare a acestuia, prin care a fost aprobată majorarea veniturilor și cheltuielilor Fondului de susținere a populației cu 71000,0 mii lei. Majorarea respectivă a permis finanțarea Serviciului social „Asistență Personală” (pentru circa 2600 de unități suplimentare de asistenți personali).

În total, în anul 2020, pentru finanțarea Serviciului social „Asistența Personală” au fost aprobate mijloace financiare în cuantum de 91262,5 mii lei pentru transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat la bugetele locale de nivelul al doilea.

¹²⁷ Începând cu 1 aprilie 2020, a fost majorat venitul lunar minim garantat (VLMG) de la 1107 lei (cuantumul VLMG după indexare de la 1 aprilie 2020) până la 1300 lei (+193 lei), inclusiv a fost majorat cuantumul venitului lunar minim garantat pentru fiecare copil de la 50% (553,5 lei) la 75% (975 lei). Măsura privind intensificarea protecției copiilor se aplică și după încetarea stării de urgență.

Modificările întreprinse în perioada stării de urgență au dus la creșterea semnificativă a numărului familiilor care au beneficiat de ajutor social. În lunile aprilie și mai curent, de cel puțin o plată de ajutor social au beneficiat cca 75700 familii (+27753) – mărimea medie a prestației a constituit – 1121 lei (+298.31), comparativ cu luna martie curent – 47947 familii și 822,69 lei. Din 75 700 familii beneficiare de ajutor social, cca 20 000 sunt familii care au în componența sa copii, (cca 42 100 copii), comparativ cu 15 700 familii din luna martie curent (34900 copii).

Pentru plata ajutorului social în luna aprilie 2020 au fost transferate - 77,6 mil. lei, pentru luna mai – 76,3 mil. lei sau cu 38,2 mil. lei și 36,9 mil. lei mai mult față de luna martie (39,4 mil lei).

- Urmașii (soțul supraviețuitor, copii sau după caz unul dintre părinți) întreținătorului decedat ca urmare a infectării cu COVID-19 în cadrul realizării activității medicale pot solicita acordarea unei indemnizații lunare.¹²⁸

102. A fost asigurată implementarea **Programului național de promovare a sănătății** pentru anii 2016 – 2020¹²⁹. Principalele acțiuni realizate în cadrul programului nominalizat țin de consolidarea capacităților specialiștilor din diferite domenii în promovarea sănătății.¹³⁰

În scopul asigurării populației cu medicamentele necesare, de calitate înaltă au fost întreprinse următoarele:

- A fost aprobat¹³¹ Regulamentul privind efectuarea activităților de farmacovigilență .
- A fost revizuit cadrul normativ privind medicamentele compensate¹³².
- Proiectul noii legi a medicamentului a fost expertizat de către Organizația Mondială a Sănătății și urmează a fi definitivat, remis spre avizare și înaintat Guvernului pentru aprobare.

103. În Republica Moldova, **rata natalității** înregistrată în anul 2019 a constituit 12,0 născuți-vii la 1000 locuitori, fiind cea mai joasă din ultimii 5 ani¹³³.

104. În scopul îmbunătățirii accesului și calității serviciilor de sănătate sexuală și reproductivă, cu suportul UNFPA și OMS a fost dezvoltat și aprobat **Programul național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive pentru anii 2018-2022**¹³⁴, documentul fundamental de politici cu privire la intervențiile naționale în domeniul sănătății și drepturilor sexuale și reproductive, prin prisma respectării drepturilor omului, a drepturilor sexuale și reproductive și a egalității de gen. Documentul strategic vizează toate grupurile, cu un accent special pe grupuri vulnerabile, inclusiv persoane cu dizabilități. În ultimii 4 ani se observă unele **tendențe pozitive ale unor indicatori în sănătatea sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor**¹³⁵.

¹²⁸ La data de 1 noiembrie 2020 au fost depuse 33 cereri privind solicitarea indemnizației urmașilor personalului medical decedat ca urmare a desfășurării activității medicale în lupta cu COVID-19. Mărimea medie a indemnizației estimate este de 8244,77

¹²⁹ Aprobat prin HG nr. 1000/2016

¹³⁰ Principalele acțiuni realizate în cadrul programului nominalizat țin de consolidarea capacităților specialiștilor din diferite domenii în promovarea sănătății în a. 2018-2019 au fost: organizate circa 19300 de instruiți, unde au fost informate și instruite peste 623 mii de persoane. În a.2020 au fost instruite circa 460 mii de oameni în format online preponderent privind reducerea a riscului de transmitere și prevenire a infecției COVID – 19.

¹³¹ Ordinul MSMPS nr. 358 din 12.05.201. Transpunerea Directivei 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001.

¹³² Dispoziția MSMPS nr. 323/A din 03 iulie 2018

¹³³ Ponderea născuților vii prematur a constituit 5,6% față de 5,4% din anul precedent . Numărul copiilor decedați în vârstă de sub un an, în 2019, a fost de 278, fiind în scădere cu 38 copii comparativ cu anul 2018. Rata mortalității infantile constituie 8,7 decedați cu vârsta mai mică de un an la 1000 născuți-vii. Rata mortalității copiilor de 0- 5 ani a constituit în a. 2019 - 10,2 decese la 1000 de născuți vii, fiind în descreștere comparativ cu anul precedent (10,9 decese la 1000 de născuți vii).

¹³⁴ Hotărârea Guvernului nr. 681/2018

¹³⁵ Rata avorturilor la tinere de 15 – 19 ani de la 10,6/1000 în 2017 a scăzut la 9,2/1000 în 2019 . Morbiditatea prin infecții cu transmitere sexuală (sifilis și gonoree), la fel, s-a redus cu circa 30% în ultimii 5 ani. S-a redus proporția adolescenților de 15 ani care au indicat ca au început relațiile sexuale – de la 18% în 2014 spre 13,3% în 2018, iar printre adolescenții sexuali activi de 15 ani a sporit utilizarea pastilelor contraceptive de la 6% în 2014 spre 10% în 2018.

105. Indicatorii de sănătate ale adolescenților și tinerilor din ultimii ani denotă unele progrese. În acest context pot fi menționate unele **tendințe pozitive** în starea sănătății la această categorie.¹³⁶ În același timp, se mențin și unele tendințe îngrijorătoare care necesită eforturi suplimentare privind incidența prin HIV printre tinerii de 15-24 și reducerea utilizării protecției printre adolescenții sexual activi de 15 și 17 ani.¹³⁷

106. A continuat realizarea **Programului național de imunizări**. Nivelul acoperirii vaccinale la vârsta țintă de 1 an este de circa 90%, față de obiectivul de 95%, fiind condiționat de refuzurile părinților de la vaccinare din motive religioase, filosofice, neîncredere în vaccinuri, inspirate de fluxuri antivaccinale.

107. În scopul reducerii morbidității prin boli transmisibile au fost aprobate și implementate **Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2016–2020**¹³⁸, **Programul național de combatere a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2017–2021**¹³⁹, **Programul național de control al tuberculozei 2016-2020**¹⁴⁰.

108. A fost aprobat și pus în aplicare **Programul național de prevenire și control al diabetului zaharat pentru anii 2017-2021** și a Planul de acțiuni privind implementarea acestuia¹⁴¹.

109. În urma implementării programelor din domeniul sănătății, **speranța de viață la naștere** în RM a crescut de la 69,3 ani în 2014, la 70,9 ani pentru ambele sexe în 2019, constituind 75,1 ani pentru femei și 66,8 ani pentru bărbați.

110. În prezent în Republica Moldova funcționează **40 de Centre comunitare de sănătate mintală**¹⁴² în centrele raionale și mun. Chișinău și Bălți, finanțate din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală.

111. În contextul pandemiei care a afectat lumea întreagă în anul 2020, Republica Moldova a întreprins următoarele **măsuri de răspuns la infecția COVID-19**¹⁴³:

¹³⁶ (conform datelor BNS), rata mortalității generale printre adolescenți în perioada 2014-2019 nu s-a schimbat constituind 0,6 decese la 1000 locuitori-adoleșcenți; rata fertilității la adolescentele de 15-19 ani s-a redus de 1,4 ori în ultimii 5 ani - de la 41,4 născuți-vii la 1000 femei de vârstă respectivă la 28,6 născuți-vii la 1000 femei în anul 2019; numărul absolut al nașterilor la mamele sub 20 de ani s-a redus de 2 ori în ultimii 4-5 ani, iar proporția lor în numărul total de nașteri s-a redus de la 9,3% în 2014 spre 6,0% în 2019. Totodată, se observă că numărul nașterilor la mamele sub 20 ani este încă de 2 ori mai mare decât media europeană și de circa 5 ori mai mare în mediu rural decât în cel urban; rata avorturilor la adolescentele de 15-19 ani s-a redus cu circa 22% în ultimii 5 ani - de la 11,8 la 1000 femei, în anul 2014 spre 9,2 la 1000 femei în anul 2019; numărul absolut al avorturilor la minorele sub 18 ani s-a redus aproape de 2 ori în ultimii 3 ani - de la 243 în 2016 spre 141 în 2018. (ANSP); morbiditatea prin infecții cu transmitere sexuală (sifilis și gonoree), la fel, s-a redus cu circa 30% în perioada 2012-2017, dar încă rămâne mare. S-a redus proporția adolescenților de 15 ani care au indicat ca au început relațiile sexuale - de la 18% în 2014 spre 13,3% în 2018, iar printre adolescenții sexuali activi de 15 ani a sporit utilizarea pastilelor contraceptive de la 6% în 2014 spre 10% în 2018 (HBSC, Moldova).

¹³⁷ s-a redus de la 74% în 2014 spre 62% în 2018 (HBSC, Moldova).

¹³⁸ Hotărârea Guvernului nr.1164/2016

¹³⁹ Hotărârea Guvernului nr.342/2017

¹⁴⁰ Hotărârea Guvernului nr.1160/2016. Au fost elaborate proiectele pentru Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și ITS și Programul Național de Răspuns la Tuberculoză 2021-2025.

¹⁴¹ Hotărârea Guvernului nr.1030/2017

¹⁴² Oferă persoanelor cu probleme de sănătate mintală asistență medicală consultativă de evaluare, prevenire și depistare precoce, reabilitare psihosocială în vederea incluziunii socio-profesionale și familiale, suport și mediere.

¹⁴³ Raportul privind măsurile de răspuns la infecția COVID-19:

<https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2020/12/Raport-COVID.pdf>

- Convocarea și funcționarea, începând cu luna februarie 2020, a Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică (CNESP), responsabile de implementarea măsurilor de prevenire și managementul răspunsului COVID-19.
- Convocarea zilnică a Comisiei pentru Situații Excepționale și Urgențe de Sănătate Publică¹⁴⁴, în cadrul căreia este analizată situația epidemiologică la zi, prezentate datele actualizate, problemele și identificate soluții corespunzătoare.
- Elaborarea **Planului național de pregătire și răspuns la infecția cu Coronavirus de tip nou (COVID-19)**, în colaborare cu OMS¹⁴⁵. Urmare a evaluării evenimentelor epidemiologice la nivel mondial a fost elaborată a 2-a versiune a Planului.¹⁴⁶
- Crearea, la data de 26 februarie, a Grupului național de comunicare a riscurilor în sănătate publică, din care fac parte responsabilii de comunicare din cadrul tuturor instituțiilor publice cheie, OMS și alte agenții ONU.
- Aprobarea și actualizarea periodică a **Protocoalelor clinice pentru tratamentul infecției COVID-19**: patru versiuni consecutive ale Protocolul clinic național provizoriu „Infecția cu coronavirus de tip nou (COVID-19), Ghidul practic „Managementul complicațiilor severe cauzate de infecția provocată de coronavirus (COVID-19)”, în baza cărora se realizează activitățile medicosanitare de asistență medicală urgentă, primară și spitalicească, inclusiv dotarea cu medicamente și tratamentul în secțiile de terapie intensivă.
- Testarea, investigarea, consultarea și tratamentul persoanelor suspecte sau confirmate cu infecția COVID-19, în cadrul instituțiilor medico-sanitare publice **acoperită integral** din sursele Fondurilor asigurărilor de asistență medicală (FAOAM), astfel serviciile menționate fiind gratuite pentru toți cetățenii RM, indiferent de statutul lor asigurat/neasigurat.
- Au fost extinse etapizat categoriile de pacienți pentru tratamentul în condiții de ambulator (forme ușoare, forme moderate, pneumonii ușoare) și includerea, începând cu luna decembrie 2020, a tratamentului compensat la domiciliu din FAOAM pentru pacienții COVID (forme moderate și pneumonii ușoare).
- În vederea stimulării personalului medical implicat nemijlocit în lupta cu COVID-19, a fost aprobată acordarea suplimentului legat de îndeplinirea indicatorului de performanță profesională „Acordarea asistenței medicale pacienților cu COVID-19”¹⁴⁷.
- La inițiativa Guvernului a fost demarat proiectul CEB cu alocarea pentru sistemul sănătății a 40 mln. euro. Care vor fi direcționate pentru fortificarea capacității sistemului de sănătate în răspunsul la pandemia COVID-19 prin dotarea spitalelor cu generatoare de oxigen, computer tomografe, sisteme de gestionarea deșeurilor aferente actului medical, dispozitive de sterilizare cu capacități mari, lucrări de reconfigurare a sistemelor de ventilare ale secțiilor de terapie intensivă ale spitalelor republicane, municipale, raionale.
- A fost aprobat **Planul de imunizare COVID-19**¹⁴⁸.

¹⁴⁴ Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției sociale (Punctul Focal)

¹⁴⁵ Aprobat de CNESP prin Hotărârea nr.7 din 13.03.2020

¹⁴⁶ Aprobat prin Decizia CNESP nr.30 din 11.09.2020.

¹⁴⁷ Pentru plata suplimentului personalului din cadrul asistenței medicale urgente prespitalicești și spitalicești implicat nemijlocit în realizarea „Acordarea asistenței medicale pacienților cu COVID-19” în baza definiției de caz contact/suspect/probabil/confirmat au fost alocate mijloace din Fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală în sumă de 327,5 mil. lei.

¹⁴⁸ Conform Documentului, la prima etapă vor fi imunizați lucrătorii din instituțiile medico-sanitare, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, la etapa a doua – adulții cu vârsta mai mare de 60 ani, persoanele cu comorbidități, angajații structurilor de

Drepturile femeilor și egalitatea de gen (121.56, 121.40, 121.47, 121.48, 121.49, 121.50, 121.53, 121.54, 121.52, 121.46, 121.58, 121.59, 121.57, 121.51, 121.145, 121.146)

112. În vederea asigurării **respectării drepturilor femeilor** și egalității de gen, Republica Moldova a adoptat *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pe anii 2017-2021*¹⁴⁹ precum și alte documente de politici în domenii conexe cu aceasta.¹⁵⁰ prevede 10 arii de intervenție (participarea femeilor la nivel de luare a deciziilor, piața muncii și disparitățile salariale de gen, protecție socială și politici familiale, sănătate, educație, schimbări climatice, mecanismul instituțional, stereotipurile în societate și comunicarea nonviolentă, egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare, bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.).¹⁵¹

113. Totodată a fost îmbunătățit cadrul normativ în domeniul de referință prin modificările și completările realizate pe domeniile de asigurare a egalității între femei și bărbați, prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane în vederea ajustării acestuia la standardele internaționale¹⁵². De asemenea, a fost dezvoltat sistemul de date statistice sensibile la gen și desfășurate acțiuni de monitorizare a politicilor implementate, etc.

114. A fost aprobat¹⁵³ **Planul de acțiuni privind punerea în aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021**, cu scopul de a asigura respectarea drepturilor femeilor, prevenirea violenței față de femei și fete, ținând seama de nevoile și prioritățile acestora, precum și pe implicarea acestora în procesele de prevenire și reglementare a conflictelor, precum și de reconstrucție postconflict, încorporarea perspectivei de gen în operațiunile de pace, extinderea rolului și contribuției femeilor, în special în rândul observatorilor militari, al poliției civile și al personalului pentru drepturile omului și personalului umanitar.

115. Conform acestui Plan, a fost stabilit obiectivul respectării principiului egalității de gen în procesul de angajare și promovare în Poliție și creșterea participării femeilor în Poliție. În acest sens, cu Suportul bugetar al UE pentru reforma Poliției 2017 – 2020, a fost aprobat Planul de acțiuni privind creșterea ponderii și rolului femeilor în Poliție care prevedea atingerea procentajului femeilor în Poliție de cel puțin

menținere și asigurare a ordinii publice, apărării și securității statului, lucrătorii sistemului penitenciar și din domeniul de educație și personalul din cadrul serviciilor sociale. La etapa a treia va fi vaccinată populația generală indiferent de vârstă. Republica Moldova va beneficia de vaccin anti-COVID-19 prin intermediul platformei COVAX, care va acoperi 20% din populație, cât și prin procurări și donațiile care vor fi recepționate, astfel fiind asigurată cu vaccin încă 50% din populație. Totodată, România a anunțat despre intenția de a acorda cu titlu gratuit Republicii Moldova 200 de mii doze de vaccin anti-Covid.

¹⁴⁹ Hotărârea Guvernului nr.259/2016

¹⁵⁰ Strategia națională cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2018-2023, Strategia națională pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru perioada 2018-2023, precum și strategii sectoriale (sănătate, ocuparea forței de muncă, securitate și apărare, etc.).

¹⁵¹ Monitorizarea implementării Strategiei se realizează anual prin elaborarea Rapoartelor privind realizarea Planului de acțiuni aferent documentului de politici. http://mmmpsf.gov.md/sites/default/files/raport_snaefb_2018.doc_1.pdf

¹⁵² Legea nr.71/2016, Legea nr.196/2016 și Legea nr.32/2018 (Modificări cheie: 1.Introducerea a 14 zile calendaristice de concediu de paternitate plătit; 2.Interzicerea limbajului sexist, dar și a imaginilor sexiste în publicitate; 3.Consolidarea mecanismului instituțional pe domeniul de asigurare a egalității între femei și bărbați la nivel central și local; 4.Introducerea cotei de reprezentare a femeilor în procesul electoral)

¹⁵³ Prin Hotărârea Guvernului nr. 259/2018

20% în anul 2020¹⁵⁴. În 2020 au fost aprobate Regulamentul cu privire la modul de prevenire, combatere și raportare a cazurilor de dizcriminare după criteriu sex, hărțuire și hărțuire sexuală de către Ministerul Afacerilor Interne și de către Minsiterul Apărării.

116. A fost elaborat Raportul de Monitorizare a Respectării Cotei de Gen în Partidele Politice din Republica Moldova¹⁵⁵ și s-a realizat studiul „*Barometrul de gen: Cum participă femeile și bărbații în politică și în procesele decizionale?*”¹⁵⁶

117. Mai multe măsuri pentru promovarea egalității de gen la nivel național se desfășoară anual.¹⁵⁷

118. Au fost desfășurate Programe, instruiți, sesiuni de mentorat și de consolidare a **capacităților femeilor din grupurile subreprezentate** (inclusiv femei cu dizabilități, femei rome). Au fost organizate nouă forumuri regionale sub egida Platformei femeilor deputate - ”Prevenirea și eliminarea violenței în familie și în școală: abordarea multidisciplinară a fenomenului”. S-a derulat Programul Național de Mentorat pentru Femei Active „INSPIR-O!”, precum și Programul de consolidare a capacităților femeilor primare la primul mandat în domenii precum: egalitatea de gen, femei în funcții de conducere, bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen, comunicare și prevenirea sexismului și a limbajului sexist. În anul 2018 a fost organizată Campania națională CANDIDEAZĂ! FII TU SCHIMBAREA! În cadrul acesteia au participat candidații în alegerile locale 2019.

119. A fost elaborată curricula la Disciplina opțională „Relații armonioase în familie” fiind realizate o serie de instruiți pentru profesori¹⁵⁸. În conținutul Curriculumului la dirigiență, modulul „Cultura comportamentului etic” sunt abordate rolurile și stereotipurile de gen. Dirigiența, ca disciplină se predă în clasele I-XII.

120. A fost extinsă perioada de implementare a **Programului-pilot „Femei în afaceri”**¹⁵⁹ până în anul 2022 care are ca obiectiv promovarea abilității economice și sociale din zonele rurale prin reducerea inegalității de gen, prin creșterea și dezvoltarea afacerilor, schimbarea percepției inovaționale, sporirea accesului la resurse, servicii și tehnologii moderne.

¹⁵⁴ Actualmente, în structurile de forță din cadrul MAI sunt încadrate în jur de 2 664 femei, ceea ce reprezintă 18% din numărul total de angajați. Dintre acestea, aproximativ 200 dețin funcții de conducere.

¹⁵⁵ <https://egalitatedegen.md/mdocs-posts/raportul-de-monitorizare-a-praport-de-monitorizare-a-respectarii-cotei-de-gen-de-catre-partidele-politice-din-republica-moldova/>

¹⁵⁶ <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2018/04/barometrul-de-gen>

¹⁵⁷ A fost realizat în perioada 2015-2016 Programul de susținere a instituțiilor mass-media în asigurarea egalității de gen de către Asociația Presei Independente. În anul 2018, în cadrul trainingului „Click pentru egalitate de gen”, a fost semnat un acord de colaborare dintre Asociația Presei Independente și partenerii de dezvoltare în vederea promovării egalității de gen, a combaterii stereotipurilor de gen și a comunicării non-violente în domeniul audiovizual din Republica Moldova. În anul 2017, 37 de instituții media care au trecut prin procesul de auto-monitorizare și cele care au semnat angajamente de respectare a principiilor egalității de gen în mass-media au fost monitorizate timp de o luna de un expert extern. S-a desfășurat campania „Presa echilibrează genul!”, care a avut drept scop promovarea modelelor pozitive de implicare a femeilor și bărbaților și combaterea stereotipurilor de gen prin intermediul mass-media. A fost elaborat un spot video pentru promovarea modificărilor legislative aprobate prin Legea 71 privind reprezentare egală a femeilor și bărbaților în procesele decizionale https://www.youtube.com/watch?v=p1Rd2kMTBY&list=PLW8tTWcbumlc_BiH2kuObnNi-AYMkgI0F&index=8

¹⁵⁸ Disciplina dată a fost introdusă de către MECC, în planul de învățământ începând cu anul de studii 2016-2017 drept disciplină opțională în licee.

¹⁵⁹ Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1064/2016 și modificat prin Hotărârea Guvernului nr. 478/2019

121. În scopul creării condițiilor favorabile de accesare a femeilor în politică, au fost adoptate în 2018 noi modificări legislative cu referire la finanțarea partidelor politice din bugetul de stat, cu distribuția resurselor inclusiv pentru respectarea cotelor de gen stabilite¹⁶⁰.

122. În 2019 a fost modificată legislația electorală, inclusiv cota de reprezentare și prevederile de plasament, care presupun ca listele de candidați pentru alegerile locale vor fi întocmite respectându-se cota minimă de 40% pentru ambele sexe, iar poziționarea candidaților pe liste se face conform formulei: minim patru candidați pentru fiecare gen la fiecare decilă.

123. În perioada februarie-iunie 2019 a fost implementat programul „Femeile române în politică”, în cadrul căruia 38 de femei române au urmat instruirii, au beneficiat de mentorat și ghidare. Proiectul a urmărit creșterea numărului femeilor de etnie română în procesul de luare a deciziilor la nivel local.

124. În anul 2019 s-a desfășurat programul de capacitate civică și politică pentru 50 de femei cu diverse tipuri de dizabilități din RM, pentru a pregăti viitoare candidate la alegerile locale care au avut loc în 2019.

Drepturile copilului (121.41, 121.103, 121.107, 121.104, 121.106, 121.105, 122.27).

125. Prin implementarea obiectivelor **Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020** și a Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 s-a depus efort pentru realizarea reformei sistemului de îngrijire a copiilor, elaborarea cadrului normativ și instituțional pentru dezvoltarea serviciilor alternative de tip familial, asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediul familial, prevenirea separării copilului de familie, uniformizarea și majorarea prestațiilor acordate copiilor rămași temporar fără ocrotire părintească și rămași fără ocrotire părintească plasați în servicii alternative de tip familial, ajustarea prestațiilor respective în funcție de necesitățile speciale ale copiilor plasați, precum și motivarea financiară a asistenților parentali profesioniști (APP)/părinților-educatori din cadrul caselor de copii de tip familial (CCTF), pentru asigurarea plasamentului mai multor copii într-o familie, plasamentul copiilor sub vârsta de 3 ani și a copiilor cu dizabilități.

126. Au fost majorate: cuantumul *indemnizației unice la plasament* pentru copii plasați în serviciile tutelă/curatelă, APP și CCTF¹⁶¹, precum și indemnizațiile pentru familiile cu copii¹⁶². Pachetul minim de

¹⁶⁰ a) 40% - partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile parlamentare; b) 40% - partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile locale generale; c) 10% - partidelor politice proporțional care vor respecta cota de cel puțin 40% de candidați femei din numărul total al candidaților înaintați în toate circumscripțiile uninominale în alegerile parlamentare. Această majorare se va stabili din suma alocată pentru anul bugetar respectivului partid; d) 5% - partidelor politice proporțional cu numărul de femei alese efectiv în funcția de deputat în Parlament pe circumscripții uninominale; e) 5% - partidelor politice proporțional cu tinerii aleși efectiv în cadrul alegerilor parlamentare și locale generale.

¹⁶¹ De la 3513 lei în anul 2019 la 3688,7 lei în anul 2020. Alocația lunară pentru cele trei servicii a fost unificată la 1400 lei și este majorată cu 30% în cazul plasamentului copiilor cu dizabilități, iar alocația unică la plasament poate fi majorată cu 100% în cazul plasamentului copiilor cu vârsta până la un an și 50% pentru copii cu vârsta 1-3 ani. A fost instituită și majorată pe parcursul perioadei plata indemnizației zilnice pentru copii care dețin statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească plasați în servicii comunitare de plasament (11-18 ani);

¹⁶² Indemnizația unică la naștere a fost majorată cu 47% în conformitate cu valoarea monetară a coșului minim de bunuri necesare la nașterea copilului (de la 5645 lei în 2018 la 8299 lei în 2020), indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului până la 3 ani, în cazul persoanelor asigurate în 2019 a depășit minimul de existență, stabilit pentru copiii în vârstă de până la 1 an de 2,4 ori și în același timp a acoperit minimul de existență pentru copii în vârstă de 1-6 ani în proporție de 109,7%. Instituită indemnizația pentru copiii gemeni sau pentru mai mulți copii născuți dintr-o singură sarcină, totodată, indemnizația lunară pentru creșterea copilului pentru persoanele neasigurate extinsă perioada de prestare de la 1,5 la 2 ani, iar în cazul gemenilor și mai mulți copii dintr-o sarcină până la 3 ani.

servicii sociale¹⁶³ prevede și acordarea sprijinului pentru familiile cu copii și asistența personală pentru persoanele cu dizabilități.

127. Se depune efort pentru realizarea angajării etapizate a specialiștilor în protecția drepturilor copilului la nivel comunitar și instituirea rețelei de **Centre regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor** în scopul eficientizării protecției copiilor împotriva infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, contra vieții și/sau sănătății¹⁶⁴

128. În 2019, cu suportul UNICEF Moldova a fost realizată Evaluarea intermediară a implementării Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și a Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei.¹⁶⁵

129. Au fost puse în aplicare¹⁶⁶ și evaluată eficiența¹⁶⁷ *Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului*¹⁶⁸ și *Instrucțiunea cu privire la Mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului*¹⁶⁹.

130. Acțiuni de monitorizare, prevenire și combatere a violenței față de copii în instituțiile de învățământ sunt realizate continuu pe parcursul anului de studii. În context, pentru a asigura măsurile de informare și prevenire, în cadrul reformei curriculare, au fost **reconceptualizate disciplinele Educație pentru societate**, obligatorie pentru elevii din clasele gimnaziale și liceale, și **Dezvoltare personală**, implementată în clasele I-XII.

131. Au fost realizate mai multe acțiuni prevăzute de **Planul de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020**¹⁷⁰, fiind primul document de politici tematic, care a prevăzut acțiuni de promovare a siguranței copiilor online. Ținând cont de situația impusă de Covid-19, a fost elaborat un set de instrumente metodologice pentru organizarea la distanță a procesului educațional în condiții de carantină și pentru securitatea și siguranța online a elevilor în procesul educațional la distanță pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal.

¹⁶³ Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.800/2018. În cadrul sprijinului familial secundar familiile cu copii pot beneficia de ajutor bănesc lunar de 700 lei (până la 6 luni) sau ajutorului unic de până la 4000 lei acordat pentru fiecare copil.

¹⁶⁴ În acest scop, a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019 Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate, a fost identificată locația serviciului pentru regiunea de nord în or. Bălți, alte două locații fiind Chișinău și Cahul.

¹⁶⁵ Ținând cont de faptul că documentele respective au expirat în anul 2020, a fost inițiat procesul elaborării a Programului pentru protecția copilului pentru 2021 – 2025.

¹⁶⁶ Anual, un număr important (2351 de copii în 2017; 3070 de copii în 2018 și 5184 de copii în 2019) dintre cazurile copiilor în situație de risc, afl ați în evidențele autorităților tutelare, sunt soluționate, iar copiii păstrați în familie. Concomitent, în fiecare an, în grupul copiilor în situație de risc, între 192 de copii în 2017, 620 de copii în 2018 și 523 de copii în 2019, sunt separați de părinți.

¹⁶⁷ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/12/2724_Raport-tematic2.pdf?fbclid=IwAR0SNHwwjPJJZlpfhMAuVxFrEJb0C2y0Gt0zCpvy6Pp4PJfZ472MuKntOD0

¹⁶⁸ Prin Hotărârea Guvernului nr.270/2014. Conform Instrucțiunilor acești specialiști sînt obligați: să înregistreze sesizările referitor la cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului și/sau să se autosesizeze în situațiile în care au identificat asemenea cazuri, aplicând procedurile sectoriale, să informeze imediat autoritatea tutelară locală, iar în decurs de 24 ore să-i expedieze fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului. Fișa de sesizare se completează cu datele deținute în momentul identificării cazului suspect, în special, în baza informațiilor obținute de la sursa raportării, iar informațiile lipsă sunt acumulate de către managerul de caz în cadrul evaluării inițiale a cazului. La fel, după caz, suplimentar sunt informați inspectoratul teritorial de poliție / procuratura, serviciul de asistență medicală de urgență, inspectoratul de stat al muncii.

¹⁶⁹ Prin Hotărârea Guvernului nr.143/2018

¹⁷⁰ Hotărârea Guvernului nr.212/2017

132. A continuat procesul de dezinstituționalizare a copiilor. ¹⁷¹

133. A fost dezvoltat Serviciul de Intervenție Timpurie în Copilărie¹⁷² al cărui scop de bază este prevenirea și minimalizarea consecințelor negative pentru dezvoltarea și starea de sănătate a copiilor de vîrstă fragedă.

134. Urmare a implementării Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pe anii 2011-2020 în instituțiile de învățământ general funcționează 932 *Centre de resurse pentru educația incluzivă*. Totodată, a fost inițiată pilotarea Programului de educație incluzivă în învățământul profesional tehnic în 9 instituții, iar 10 centre de excelență au fost reconstruite, ținând cont de necesitatea adaptării lor pentru asigurarea condițiilor și accesului la învățământ profesional tehnic a elevilor cu necesități speciale.

Pandemia a afectat profund sistemul de educație din R. Moldova¹⁷³. Guvernul a întreprins o serie de măsuri pentru asigurarea cu tehnică de calcul a profesorilor și a elevilor, atât din contul bugetului de stat, cât și cu suportul partenerilor de dezvoltare.¹⁷⁴

Drepturile persoanelor cu dizabilități (121.159, 121.154, 121.158, 121.160, 121.162, 121.161, 122.30, 121.155, 121.155, 121.156, 121.157).

135. În scopul ajustării actelor normative în vigoare la prevederile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost modificată legislația în vigoare din diferite domenii¹⁷⁵, și au fost operate *modificări și completări la 49 de acte normative în vigoare*¹⁷⁶, din diferite domenii, în vederea ajustării acestora la prevederile Convenției.

136. În anul 2018, au fost operate modificări la articolele 50 și 51 din Constituția RM, fiind substituite cuvintele „persoane handicapate” cu cuvintele „persoane cu dizabilități”.

¹⁷¹ Numărul acestora în instituțiile rezidențiale și instituțiile de învățământ special s-a redus cu 26% de la 1023 în 2018 la 747 în 2020, din care în plasament rezidențial de 2,8 ori de la 438 la 156 copii

¹⁷² În 2020 este prestat la Chișinău și Bălți, unde a fost creată Secția de Intervenție Timpurie în Copilărie în cadrul Centrului de plasament temporar și de reabilitare pentru copii, oferind servicii familiilor din raioanele de nord a țării, la Criuleni, Florești și Ialoveni, iar numărul de specialiști instruiți a ajuns la 685 (medici de familie, asistenți medicali și asistenți sociali).

¹⁷³ În primul semestru școlar (septembrie-decembrie 2020), cca 12% din elevii încadrați în învățământul general au întâmpinat probleme la implementarea modelului selectat de către instituție, fie din cauza lipsei tehnicii de calcul (7%), fie din cauza lipsei conexiunii la internet (5%). Totodată, în perioada aprilie-mai 2020 și februarie-martie, 2021, odată cu desfășurarea învățământului online la nivel național în condiții de urgență, cca 27% din elevii din învățământul general sau 87.000 elevi au rămas pe dinafara sistemului de educație, fie din cauza lipsei tehnicii de calcul (17%), fie din cauza lipsei conexiunii la internet (10%). De la începutul anului școlar 2020, pentru a limita riscul de infectare, autoritățile au elaborat o serie de acte normative ce au permis instituțiilor de învățământ general să includă educația la distanță în modelul de învățare. Totodată, acestea au stabilit rolul cadrelor didactice în încadrarea elevilor fără acces la tehnică și internet în educație pe perioada de pandemie.

¹⁷⁴ Astfel, în septembrie, 2020, au fost mobilizate resurse pentru achiziționarea a cca 20 de mii de unități de tehnică de calcul, 23% fiind alocate de către APL, instituțiile de învățământ și Guvern, iar 77% - de către parteneri. Știind că la moment, 52.770 de elevi întâmpină dificultăți din cauza lipsei unităților de calcul, aceste dispozitive acoperă doar 38% din necesarul de dispozitive în rândul elevilor. Între timp, în primul semestru școlar 2020/2021, doar 2500 laptopuri au fost distribuite. În ceea ce privește asigurarea cu conexiune la internet, în primul semestru școlar 2020/2021, Guvernul a asigurat dotarea tuturor școlilor cu internet de înaltă calitate. Pentru a asigura sustenabilitatea și evidența unităților de tehnică de calcul distribuite, Guvernul a inițiat crearea Mediatecii digitale cu tehnică de calcul de care să poată beneficia oricare elev sau cadru didactic ce întâmpină probleme de ordin tehnic în participarea la studii.

¹⁷⁵ Prin Legea nr. 201/2016

¹⁷⁶ Prin Hotărârea Guvernului nr. 592/2017

137. A fost aprobat¹⁷⁷ **Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022** și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia. Programul prevede o abordare intersectorială în incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale acestora în egală măsură cu ceilalți cetățeni în toate domeniile vieții sociale.¹⁷⁸

138. A fost aprobat¹⁷⁹ **Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială, pentru anii 2018-2026.**

139. În contextul reformării sistemului de determinare a gradului de dizabilitate și **tranziției de la modelul medical la modelul social în abordarea persoanelor cu dizabilități**, statul continuă să-și ajusteze legislația la modelele internaționale și să implementeze documente de politici conforme prevederilor Convenției ONU, prin crearea echipelor multidisciplinare de experți din domeniul medical, social și educațional, responsabili de determinarea gradului de dizabilitate și implementarea criteriilor medico-sociale. A fost aprobat¹⁸⁰ *Conceptul de reformare a sistemului de determinare a dizabilității în Republica Moldova* și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia, unul din obiectivele principale a căruia este ajustarea criteriilor pentru determinarea dizabilității la standardele internaționale.¹⁸¹

140. A fost reglementată **prestarea și diversificate serviciile sociale de asistență pentru persoanele cu dizabilități:**

- Aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități și Standardele minime de calitate¹⁸².
- Aprobat Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Centrul de zi pentru persoane cu dizabilități” și a Standardele minime de calitate¹⁸³.
- Aprobat Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Centrul de zi pentru persoane cu dizabilități” și a Standardelor minime de calitate¹⁸⁴.
- În vederea oferirii asistenței și îngrijirii copiilor și adulților cu dizabilități severe, pentru a-i ajuta să ducă o viață cât mai independentă în propria casă și în comunitate, au fost reglementat serviciul social „Asistență personală”¹⁸⁵ Serviciului social „Respiro”¹⁸⁶, Serviciului social „Plasament familial pentru adulți”¹⁸⁷.

¹⁷⁷ Prin Hotărârea Guvernului nr. 723/2017

¹⁷⁸ Raportul anual 2020 monitorizarea implementării Planului de acțiuni disponibil la <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/03/Raport-privind-implementarea-%C3%AEn-anul-2020-a-Programului-na%C8%9Bional-de-incluziune-social%C4%83-a-persoanelor-cu-dizabilit%C4%83%C8%9Bi-Final.pdf>

¹⁷⁹ Prin Hotărârea Guvernului nr. 893/2018

¹⁸⁰ Dispoziția Prim-ministrului Republicii Moldova, nr. 43 din 04 mai 2017

¹⁸¹ În contextul implementării Conceptului menționat a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 357/2018 „Cu privire la determinarea dizabilității”, conform căreia, una din atribuțiile de bază ale Centrului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității în Muncă (CNDDCM), este elaborarea criteriilor de determinare a gradului de dizabilitate la copii și adulți, în conformitate cu standardele internaționale din domeniu.

¹⁸² Hotărârea Guvernului nr. 198/2019

¹⁸³ Hotărârea Guvernului nr. 569/2019

¹⁸⁴ Hotărârea Guvernului nr. 569/2019

¹⁸⁵ Hotărârea Guvernului nr. 314/2012, pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate.

¹⁸⁶ Hotărârea Guvernului nr. 413/2012

¹⁸⁷ Hotărârea Guvernului nr. 75/2014

- În scopul asigurării drepturilor persoanelor cu dizabilități la un trai independent și în contextul integrării lor în societate, au fost elaborate și aprobate reglementări și standarde minime de calitate ce țin de organizarea și funcționarea mai multor tipuri de servicii sociale¹⁸⁸.

141. Anual, MSMPS, elaborează și implementează un plan de acțiuni dedicat Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități (3 decembrie), cu implicarea autorităților publice locale, agențiilor internaționale și societății civile. Acțiunile din Plan, sunt axate pe promovarea drepturilor, incluziunea socială și abilitățile persoanelor cu dizabilități. În acest sens se organizează expoziții cu vânzare a obiectelor confecționate de persoane cu dizabilități, expoziții fotografice realizate de persoanele cu dizabilități, conferințe de presă, mese rotunde, competiții sportive etc.¹⁸⁹

142. În scopul susținerii autorităților publice locale în procesul de creare și dezvoltare a serviciilor sociale, precum și asigurării funcționalității unor servicii sociale de necesitate stringentă, au fost operate modificări la un șir de acte legislative¹⁹⁰ care prevăd inclusiv, finanțarea **pachetului minim de servicii sociale** din mijloacele fondului de susținere a populației prin intermediul Agenției Naționale Asistență Socială. Totodată, prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale se finanțează unele plăți și servicii sociale.

143. Au fost adoptate măsuri de abilitare a persoanelor cu dizabilități și minorităților naționale să aibă **acces la educație, servicii de sănătate și un nivel adecvat de trai**¹⁹¹.

¹⁸⁸ În Moldova în anul 2020 funcționau următoarele tipuri de servicii sociale: - 28 servicii „Locuință protejată”, pentru 121 beneficiari, inclusiv 12 „Locuințe protejate” create de instituțiile rezidențiale gestionate de ANAS pentru 63 beneficiari; - 15 servicii „Casă comunitară”, pentru 106 beneficiari, inclusiv 3 „Casă comunitară” creată de instituția rezidențială gestionată de ANAS pentru 18 beneficiari; - 24 servicii „Echipă mobilă”, pentru circa 680 beneficiari; - 8 centre de zi, pentru circa 400 beneficiari. - 6058 asistenți personali, inclusiv 2657 angajați din mijloacele financiare alocate din pachetul minim de servicii sociale, care deservește 6113 persoane cu dizabilități severe, iar circa 2100 persoane mai necesită acest serviciu. Comparativ cu anul 2019, numărul de unități de asistenți personali a crescut cu 2468 de unități (de la 3590 unități de asistenți personali, la 6058 unități). - 4 servicii „Respiro”, pentru 160 beneficiari/an. - 47 asistenți familiari, care au în plasament 47 beneficiari.

¹⁸⁹ În perioada de raportare au fost organizate mai multe evenimente, de comun cu societatea civilă (Keystone Moldova, AOPD ș.a.), campanii de comunicare în vederea promovării incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, drepturilor acestora, combaterii discriminării persoanelor cu dizabilități, promovării abilităților persoanelor cu dizabilități, inclusiv: campania media pentru promovarea traiului în comunitate a persoanelor cu dizabilități dezinstituționalizate, fiind elaborate și distribuite 5 video-uri: a.Eu am o familie (https://www.youtube.com/watch?v=GNO-HZt_Tw4); b.Eu pot munci (<https://www.youtube.com/watch?v=muZlq8cbUg8>); c.Învăț să fiu independent (<http://youtu.be/QqL2zdtW8QI>); d. Vreau ca toți băieții din instituție să trăiască într-o familie (<http://youtu.be/D1YQR2ReySQ>); e.Vreau o viață mai bună pentru Copiii mei (<http://youtu.be/HGZhKkKrkx8>). - campania media anti-stigmă implementată de comun acord cu organizațiile necomerciale: Voinicel, Somato și Femeia și Copilul Protecție și Sprijin (<http://youtu.be/HtrO8t3z1b8>; <http://youtu.be/myh2fn3NDL8>; <http://youtu.be/f6LJEMkhBm0>). - campanie media organizată de comun acord cu părinții copiilor cu dizabilități „Copilul meu este ca și copilul tău”. Părinții copiilor cu dizabilități, au elaborat 10 istorii personale care elucidează cazuri de discriminare. Istoriile au fost difuzate la Radio Noroc; au fost postate pe cărți poștale și distribuite la nivel național. - campania media „Arată că îți pasă” implementată în parteneriat cu Radio Noroc și TV Moldova 1 s-a axat pe promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și pe încurajarea oamenilor să combată cazurile de discriminare a persoanelor cu dizabilități. - campanie de comunicare axată pe dezinstituționalizarea și promovarea traiului în comunitate. De comun acord cu persoanele cu dizabilități dezinstituționalizate, au fost elaborate 10 spoturi video (http://www.youtube.com/watch?v=q2aTlp8LNR4&index=1&list=PLPQuptkWEEMzdJ5qpTaPwCBBOvGUU_F), care au fost difuzate la TV Moldova 1, Jurnal TV, Publica, YouTube, media socială timp de câteva săptămâni. În anii 2016-2017, a fost organizată campania media „Eu susțin incluziunea” în scopul de a preveni și combate discriminarea persoanelor cu dizabilități. Campania media avea 4 componente de bază: 1) incluziunea persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii cu mesajul „Eu pot munci”, 2) combaterea stereotipurilor cu mesajul „Eu sunt o persoană, nu sunt opinia ta, 3) incluziunea copiilor cu CES în grădinițe cu mesajul „Hai se ne jucăm împreună, 4) traiul persoanelor cu dizabilități în comunitate cu mesajul „Suntem la fel”. Acțiunile companiei au inclus: reportaje foto, video-uri, istorii de succes, interviuri. Pe parcursul anilor 2017-2019, AOPD în colaborare cu MSMPS și Centrul media pentru tineri au promovat imaginea persoanelor cu dizabilități bazată pe drepturi și demnitate umană, organizând Expoziția de fotografii „Oamenii care inspiră” la nivel național și local: Edineț, Bălți, Comrat: - <https://gagauzinfo.md/top2/43820-lyudi-kotorye-vdohnovlyayut-v-komrate-otkrylas-fotovystavka-uspeshnyh-lyudey-s-ogranichennymi-vozmozhnostyami.html>.

¹⁹⁰ prin Legea nr. 288/2017

¹⁹¹ În baza Ordinului comun al MSMPS și CNAM nr. 492/139A din 22 aprilie 2013, persoanele asigurate, inclusiv cele cu dizabilități, beneficiază de medicamente din lista celor compensate integral sau parțial din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală (FAOAM) pentru diminuarea poverii financiare și tratament permanent de susținere pentru maladiile cornice prioritare.

Referitor la accesul la servicii de sănătate mintală, anual sunt asistate în cadrul CCSM cca 36 mii persoane cu dizabilități psihosociale, inclusiv 10 mii copii. Concomitent, echipele multidisciplinare mobile sînt organizate în fiecare CCSM reieșind din numărul populației deservite: 1 echipă la 40 mii persoane. Cca 4 mii beneficiari sunt asistați la domiciliu de către echipele multidisciplinare mobile.

144. Pentru a asigura accesibilitatea persoanelor cu dizabilități la infrastructură socială, furnizorii de comunicații electronice au obligația implementării, atât în localitățile urbane, cât și în localitățile rurale, a reglementării și să asigure posibilitatea utilizatorilor finali cu dizabilități de a alege și de a beneficia de servicii calitative, adaptate nevoilor oamenilor în condiții echivalente celor de care beneficiază ceilalți utilizatori finali¹⁹².

145. În 2020 cu suportul UNFPA a fost revizuit și aprobat **Regulamentul național cu privire la asigurarea populației din grupurile vulnerabile de vârstă reproductivă**¹⁹³ care include 12 grupuri¹⁹⁴ care beneficiază de contracepția gratuită din bugetul de stat, inclusiv persoane cu dizabilități. Unele instituții de asistență medicală primară au fost echipate cu fotolii ginecologice adaptate pentru persoane cu dizabilități locomotorii. Cu toate acestea, eforturi adiționale sunt necesare pentru a echipa toate instituțiile medicale și de a crește capacitatea personalului medical în prestarea serviciilor de consiliere în sănătatea reproductivă și planificarea familiei pentru persoanele cu dizabilități, precum și informarea persoanelor cu dizabilități și a familiilor lor cu privire la drepturile lor sexuale și reproductive.

Respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova (121.173, 121.174, 121.175).

146. Stuația drepturilor omului în regiunea transnistreană continuă să fie caracterizată de încălcări grave și sistematice comise de entitățile care dețin controlul asupra regiunii și care vizează: dreptul la libertatea și securitatea persoanei, dreptul la libera exprimare, dreptul la asociere, dreptul la libera

Rezultatele reformelor din domeniul sănătății mintale în ultimii ani au adus un impact pozitiv asupra sănătății mintale a populației, astfel, prevalența prin maladii mintale în anul 2019 a constituit 2152,0 la 100 000 populație, inclusiv 1456,9 la copii (2014 - 2683,6 la maturi și 2204,3 la copii). Incidența prin maladii psihice pe durata perioadei de promovare a reformei în sistemul de sănătate mintală a scăzut de la 374,9 în anul 2014 la 172,8 la 100 mii populație 115,5 în anul 2019.

Pentru persoanele cu deficiențe de auz protezarea auditivă se efectuează în cadrul Centrului Republican Funcțional de Audiologie, Protezare Auditivă și Reabilitare Medico-Pedagogică din mun. Chișinău, Spitalului Clinic Bălți, Spitalului Clinic Republican, Asociației Medicale Teritoriale Centru, mun. Chișinău. În anul 2018, din sursele centralizate ale bugetului de stat au fost procurate 1270 aparate auditive în sumă de cca 1 700, 0 mii lei. În total au fost protezate 1098 persoane, inclusiv 239 copii. În anul 2019, respectiv din sursele centralizate ale bugetului de stat au fost procurate 970 aparate auditive în sumă de cca 1 425, 0 mii lei. În total în anul 2019 au fost protezate 831 persoane, inclusiv 398 copii.

Pentru persoanele cu deficiențe de vâz, în cadrul parteneriatului cu Centrul de reabilitare „LOW VISION”, în anul 2018, au fost asigurați cu dispozitive asistive pentru activități la distanță (telescop monocular, binocular, lunetă binoculară) - 15 persoane, ochelari cu corecție optică - 297, ochelari cu magnificare - 67, lupe - 152, sistem televizat cu Circuit închis - 32, accesorii - 97. În anul 2019 au fost consultați 1684 persoane cu deficiențe de vâz, inclusiv: 243 copii cu vârstă (0-18 ani) și 449 de persoane evaluate pentru screening-ul și tratamentul retinopatiei diabetice. Totodată, cu suportul Organizației nonguvernamentale Norvegiene „Hjelp Moldova”, au fost procurate și eliberate în anul 2019 cca 600 dispozitive de corecție optică și ajutor vizual, inclusiv: CCTV (Sistem televizat cu circuit închis) – 29 unități, lupe electronice -15 unități, lupe fixe, lupe de mână cu și fără lumină, lupe de buzunar etc., telemicroscop, MLVidi, ochelari cu magnificare (loupes), inclusiv cu filtre spectrale etc. în sumă de 729 350 lei.

În vederea dezvoltării serviciilor de intervenție timpurie la copii, pe parcursul ultimilor ani, MSMPS a întreprins mai multe acțiuni, inclusiv:

- este elaborat, aprobat și editat Suportul de curs „Intervenția timpurie în copilărie”, manual pentru cursul universitar și postuniversitar și înaintat spre tipărire (cu suportul LUMOS-Moldova);

- este aprobat Modelul regionalizat de Intervenție timpurie în copilărie în sistemul de sănătate;

- au fost instruiți specialiștii echipelor interdisciplinare (medici pediatri, neuropediatri, medici de familie, kinetoterapeuți/reabilitologi și alți profesioniști în domeniu) din mun. Chișinău și Bălți și 25 raioane ale republicii și echipa Centrului republican de reabilitare pentru copii și a Institutului Mamei și Copilului;
- urmează a fi realizate cursuri de instruire pentru kinetoterapeuți și psihologi, care vor activa în cadrul acestor servicii;

- cu suportul CCF Moldova în Centrul de plasament temporar și reabilitare pentru copii, mun. Bălți a fost renovat un spațiu destinat Serviciului de ITC. Persoane cu dizabilități înregistrate la Agenția pentru ocuparea forței de muncă în 2018 - 623, din care 275 de persoane (44%) plasate în câmpul muncii, în 2019- 600, din care 200 de persoane au fost plasate în câmpul muncii, 942 de persoane cu dizabilități, din care 30 femei

¹⁹² Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.58/2018 „Cu privire la stabilirea cerințelor și măsurilor pentru ca utilizatorii cu dizabilități să beneficieze de acces echivalent la serviciile de comunicații electronice accesibile publicului”

¹⁹³ Ordinul MSMPS nr. 555 din 16.06.2020

¹⁹⁴ 1) adolescenți și tineri cu vârsta de până la 24 ani; 2) femeile din grupul de risc obstetrical; 3) femeile din grupul de risc somatic (care suferă de maladii cronice cu risc pentru sarcină și naștere); 4) femeile care au efectuat un avort la cerere pe parcursul ultimului an; 5) persoane HIV pozitive și cele din grupurile cu risc sporit de infectare cu HIV; 6) victime/supraviețuitori ai abuzului sexual, pentru contracepția de urgență; 7) victime/supraviețuitori ai traficului de ființe umane; 8) supraviețuitori ai situațiilor excepționale, de criză umanitară sau urgențe de sănătate publică, persoane cu statut de refugiat, de beneficiar de protecție umanitară în Republica Moldova, solicitanți de azil, apatrizi, migranți; 9) persoane cu dizabilități, inclusiv persoane cu dizabilități din cadrul instituțiilor rezidențiale; 10) persoane cu probleme de sănătate mentală, aflate în evidența medicului specialistpsihiatru, sau a medicului de familie; 11) consumatorii de droguri și alte substanțe psihotrope, care se află în evidența medicului narcolog; 12) persoane cu venituri mici, sau fără venituri

circulației, dreptul la a nu fi arestat fără motiv, dreptul la dreptul sănătate, dreptul la educație, dreptul de a trăi liber de tortură.

147. La 15 iunie 2018, după o pauză de mai bine de 5 ani s-a relansat activitatea grupului de lucru pentru drepturile omului, fiind convocate **6 ședințe în perioada 2018-2020**, cu includerea pe agendă a problemelor stringente ale locuitorilor de pe ambele maluri ale Nistrului, însă reprezentanții Tiraspolului refuză de la discutarea unor cazuri de rezonanță și identificarea soluțiilor la acestea, precum și de la asigurarea accesului la persoanele a căror drepturi au fost lezate în regiune pentru funcționarii publici ai Republicii Moldova, promotorii drepturilor omului și reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului.

148. În procesul de monitorizare a drepturilor omului autoritățile constituționale mențin un dialog permanent cu organizațiile societății civile atât prin corespondența întreținută, cât și prin întrunirile organizate¹⁹⁵ unde se discută deschis pe marginea mai multor aspecte legate de problematica transnistreană, în special, pe cele ce prezintă un interes sporit în societate.

149. Întru fortificarea dialogului pe componenta drepturilor omului a fost sesizat reprezentantul politic de la Tiraspol cu propunerea de a crea o platformă de interacțiune la nivelul asociațiilor non-guvernamentale promotoare a drepturilor omului, jurnaliștilor și a organizațiilor internaționale relevante, menită să evidențieze cele mai sensibile probleme legate de lezarea drepturilor și libertăților fundamentale și să identifice soluții conforme standardelor internaționale. Partea transnistreană nu a oferit nici o reacție în acest sens.

150. Situația drepturilor omului s-a agravat și mai mult pe perioada pandemică în contextul mai multor acțiuni abuzive la care s-a dat Tiraspolul: rețineri ilegale și incomunicado, răpiri, cenzură, limitarea drastică a dreptului la libera circulație¹⁹⁶, Aceste încălcări au fost aduse la cunoștința mediatorilor și observatorilor în procesul de negocieri, în special Misiunea OSCE în Moldova. Totodată, subiectul este abordat sistematic de Republica Moldova în cadrul Consiliului Permanent al OSCE, la sesiunile Consiliului ONU pentru Drepturile Omului și reuniunile Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei.

151. În condițiile în care autoritățile constituționale nu dețin un control efectiv al situației din regiune și nu au acces în localitățile respective pentru exercitarea atribuțiilor prevăzute de lege, pe marginea fiecărui caz de lezare a drepturilor fundamentale sunt sesizați mediatorii și observatorii din procesul de negocieri pentru reglementarea transnistreană, Misiunea OSCE în Moldova, Oficiul CoE la Chișinău, cu apelul de a interveni în stoparea ilegalităților constatate, a restabili/a asigura protecția drepturilor lezate și a descuraja intimidările și provocările întreprinse de către reprezentanții structurilor transnistrene. În particular, reprezentanța teritorială a OAP acordă consiliere și asistență necesară persoanelor din localitățile din stânga Nistrului și din mun. Bender¹⁹⁷.

¹⁹⁵ Asociația Promo-LEX, Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”, IDIS „Viitorul”, Institutul de Politici Publice, Institutul pentru Inițiative Strategice, Centrul Analitic Independent „Expert Group”

¹⁹⁶ Reținerea și sancționarea persoanelor pentru pretinsa trecere ilegală a liniei administrative, răpirea persoanelor pentru pretinse trădări de patrie, declararea persona non-grata a cetățenilor RM domiciliați în regiune, condamnări excesive pentru presupuse acte de terorism, cenzurarea liberei exprimări

¹⁹⁷ Pe parcursul perioadei de referință în special a fost oferit suport sistematic și asistență pe marginea mai multor cazuri individuale și de rezonanță, cum ar fi: Horjan, Halabudenco, Lipovcenko, Doagă, Belova, Rjavitin, Lomaca, Glijin, Amarfii, etc. Totodată, fiind examinate și soluționate peste 1500 de petiții, a fost acordată consultanță unui număr de peste 6000 solicitanți, au fost desfășurate peste 500 ședințe interinstituționale cu abordarea diverselor aspecte ce vizează dificultățile întâmpinate în protecția drepturilor omului în regiunea transnistreană.

152. Totodată, Republica Moldova susține accesul mecanismelor internaționale în domeniul drepturilor omului în regiune, în perioada de referință fiind facilitate/agreate vizitele Raportorului Special privind minoritățile, RS privind apărătorii drepturilor omului, vizita de follow up a Expertului ONU privind regiunea transnistreană, dl. Thomas Hammarberg, precum și vizitele Comisarului Consiliului Europei pentru Drepturile Omului (Nils Muižnieks – octombrie 2017 și Dunja Mijatović – martie 2020).

IV. Provocări și priorități pentru perioada următoare.

153. Promovarea proiectului de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție) în scopul *limitării imunității judecătorilor, unificării modului de numire a judecătorilor, anulării termenului inițial de numire a judecătorilor pe 5 ani și modificării componenței CSM*.

154. Implementarea eficientă a **Planului de acțiune pentru drepturile omului pentru 2018 - 2022** și elaborarea și implementarea unui nou document de politici post- 2022.

155. **Ratificarea tratatelor internaționale** în domeniul drepturilor omului:

- Protocolul Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități;
- Protocolul nr.16 la Convenția europeană a drepturilor omului;
- Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011.
- Protocolului opțional la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului referitor la procedura de comunicare.
- Protocolului opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.
- Amendamentelor adoptate la Statutul CPI în data de 11.06.2010, la Kampala, Uganda.

156. Asigurarea bunei funcționări a **Consiliului Național pentru Drepturile Omului** pentru monitorizarea și evaluarea implementării documentelor de politici în domeniul drepturilor omului, precum și angajamentelor/recomandărilor primite de la mecanismele internaționale de protecție a drepturilor omului.

157. Consolidarea **rolului Ombudsmanului și a Consiliului de prevenire și eliminare a discriminării și asigurarea egalității**, inclusiv prin promovarea modificărilor legislative aferente.

158. Promovarea eforturilor de aliniere a cadrului național la standardele internaționale în domeniul incriminării infracțiunilor săvârșite din **motiv de ură și prejudecată**.

159. Inaccesibilitatea **regiunii din partea stângă a Nistrului** pentru reprezentanții autorităților publice și promotorii drepturilor omului întru exercitarea atribuțiilor de serviciu și acordarea **asistenței necesare victimelor ale căror drepturi au fost lezate**, imposibilitatea implementării a prevederilor legislației naționale în vigoare, nereglementarea conflictului transnistrean și lipsa unui control efectiv din partea autorităților constituționale asupra situației din regiune rămân a fi provocări majore și una dintre priorități de bază în intervențiile statului în continuare pentru asigurarea respectării drepturilor omului.

160. Implementarea noii Strategii pentru asigurarea integrității și independenței sectorului justiției pentru anii 2021 – 2024.

161. Îmbunătățirea în continuare a **condițiilor de detenție**, inclusiv prin îmbunătățirea calității serviciilor medicale, psihosociale și de sănătate mintală, precum și investigarea eficientă a plîngerilor privind relele tratamente. Intensificarea eforturilor de aplicare a măsurilor neprivative de libertate, în special în condițiile impuse de pandemie și gradul de vulnerabilitate a deținuților la riscul de infectare în instituțiile penitenciare.

162. Îmbunătățirea **mecanism preventiv și compensatoriu în conformitate cu standardele CEDO** pentru deținerea preveniților și a condamnaților în condiții inumane și degradante.

163. Fortificarea **sistemului național de prevenire, pregătire și răspuns în situații de urgență în sănătatea publică** și asigurarea accesului egal pentru toți cetățenii la servicii medicale de calitate.

164. Consolidarea **eforturilor de eradicare a tuturor formelor de discriminare** împotriva minorităților naționale și categoriilor defavorizate și vulnerabile ale populației. Implementarea Planului de acțiuni pentru anii 2021-2025 privind promovarea memoriei Holocaustului și a culturii toleranței în vederea combaterii antisemitismului, xenofobiei, rasismului și altor forme de intoleranță.

165. Continuarea aprobării **măsurilor pentru punerea în aplicare a deciziilor CtEDO.**

166. Asigurarea **în mod egal și condiții sigure** a accesului la educație pentru toți copiii, în special în contextul procesului educațional la distanță impus de pandemie.

167. Aprobarea **Programului pentru protecția copilului pentru 2021 – 2025**

168. Asigurarea sistemului integrat de asistență și protecție **copiilor victime/martori ale infracțiunilor** și audierea în condiții speciale.

169. Implementarea eficientă a Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027 și promovarea unui nou Plan de acțiuni 2021-2024;

170. Fortificarea măsurilor privind susținerea **populației de etnie romă**, inclusiv prin promovarea unui nou document de politici pentru anii 2021-2025 și asigurarea incluziunii sociale, economice, educaționale a romilor și acces la justiție și remedii eficiente.

171. Continuarea măsurilor de prevenire și combatere a **traficului de ființe umane și violenței în bază de gen** conform standardelor internaționale și recomandărilor recepționate de mecanismele de evaluare, inclusiv prin aprobarea unor documente de politici pentru perioada următoare.

172. Intensificare eforturilor de asigurarea a unui mediu prielnic pentru **apărătorii drepturilor omului și societății civile.**

173. Integrarea recomandărilor internaționale recepționate de la mecanismele de protecție a drepturilor omului în cadrul național.

174. Asigurarea implementării Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă și, implicit, a Obiectivelor pentru Dezvoltare Durabilă

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
Theme: A12 Acceptance of international norms				
121.1 Continue its accession to the core international human rights instruments (Azerbaijan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea accesării sale la instrumentele principale internaționale în domeniul drepturilor omului (Azerbaidjan)	Supported	A12 Acceptance of international norms Affected persons: - general	Realizat. A fost semnat Protocolul Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, la 27.09.2018. La data de 6 februarie 2017 Republica Moldova a semnat Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, iar prin Hotărârea Guvernului nr. 716/2019 a fost aprobat proiectul de lege cu privire la ratificarea Convenției respective. Proiectul a fost prezentat spre examinare Parlamentului. Convenția Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale (CETS 205) a fost ratificată prin Legea nr. 217/2013. Convenția a intrat în vigoare la 01.12.2020. Protocolul adițional la Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă comise prin intermediul sistemelor informatice (CETS 189) a fost ratificat prin Legea nr. 302/2016; Protocolul nr. 16 la Convenția europeană a drepturilor omului (CETS 214) a fost semnat de Republica Moldova la 03.03.2017. Prin Legea nr.113/2020 pentru modificarea unor acte normative s-a armonizat legislația Republicii Moldova la prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.5 Fully align national legislation with the Rome Statute of the International Criminal Court and accede to the Agreement on the Privileges and Immunities of the International Criminal Court (Cyprus); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Armonizarea deplină a legislației naționale cu Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale și aderarea la Acordul privind privilegiile și imunitățile Curții (Cipru)	Supported	A12 Acceptance of international norms A41 Constitutional and legislative framework B11 International humanitarian law B52 Impunity D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.3. Întru facilitarea procedurii de cooperare cu Curtea, în anul 2019 Ministerul Justiției a inițiat procedura de elaborare a unui proiect de act normativ prin care se propune modificarea Codului de procedură penală și a Legii nr. 371/2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Proiectul urmează a fi examinat și aprobat de Guvern și Parlament..
121.3 Accede to the Agreement on the Privileges and Immunities of the International Criminal Court (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Aderarea la Acordul privind privilegiile și imunitățile Curții internaționale penale (Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord)	Supported	A12 Acceptance of international norms B11 International humanitarian law B52 Impunity D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general	Realizat. Republica Moldova a aderat la Acord prin Legea nr. 13 din 02.03.2017.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.6 Ratify the Agreement on the Privileges and Immunities of the International Criminal Court (Estonia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Ratificarea Acordului privind privilegiile și imunitățile Curții Penale Internaționale (Estonia)	Supported	A12 Acceptance of international norms B11 International humanitarian law B52 Impunity D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.3
122.16 Ratify the Kampala Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court (Estonia); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea Amendamentelor de la Kampala la Statutul de la Roma al Curții internaționale penale (Estonia)	Supported	A12 Acceptance of international norms B11 International humanitarian law B52 Impunity D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general	Nerealizat.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.4 Ratify the Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity (Armenia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind inaplicabilitatea limitărilor statutare în cazul crimelor de război și a crimelor împotriva umanității (Armenia)	Supported	A12 Acceptance of international norms B12 Crimes against humanity B52 Impunity D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general	Realizat. Republica Moldova a aderat la această Convenție prin Hotărârea Parlamentului nr. 707/1991 privind aderarea Republicii Moldova la instrumentele juridice internaționale referitoare la drepturile omului.
122.12 Ratify as soon as possible the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, a major instrument in the fight against impunity, and recognize the competence of the Committee on Enforced Disappearances (France); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea urgentă a Convenției internaționale privind protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate, un instrument major la combaterea împotriva impunității și recunoașterea competenței Comitetului pentru dispariții forțate (Franța)	Supported	A12 Acceptance of international norms B52 Impunity D32 Enforced disappearances D33 Arbitrary arrest and detention Affected persons: - disappeared persons	Nerealizat. A fost elaborat proiectul de lege privind ratificarea Convenției internaționale pentru protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate, Urmare consultărilor repetate cu autoritățile naționale asupra necesității ratificării Convenției, la 20.11.2020 s-a concluzionat că, ratificarea Convenției de către Republica Moldova, este prematură.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.9 Ratify the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and take necessary measures to implement this on the ground (Belgium); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice și luarea măsurilor necesare pentru a o implementa (Belgia)	Supported	A12 Acceptance of international norms D29 Domestic violence F13 Violence against women Affected persons: - women	Parțial realizat. La data de la data de 6 februarie 2017 Republica Moldova a semnat Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, iar prin Hotărârea Guvernului nr. 716/2019 a fost aprobat proiectul de lege cu privire la ratificarea Convenției respective. Proiectul a fost prezentat spre examinare Președinției. A fost elaborat cel de-al doilea Raport de analiză a compatibilității legislației naționale la prevederile Convenției de la Istanbul și prezentat publicului pe platforma Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, la data 18 aprilie 2019. A fost elaborat Raportul de analiză comparativă a normelor penale naționale referitoare la infracțiunile privind viața sexuală vizavi de standardele în domeniu oferite de Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice (Convenția de la Istanbul), Statutul Curții Penale Internaționale (Statutul Curții de la Roma), alte tratate internaționale. În baza celor două rapoarte au fost elaborate 3 proiecte de legi și adoptate două legi care asigură parțial armonizarea legislației naționale la prevederile internaționale pe domeniu: - Legea nr.113/2020 – care vine cu noi prevederi ce modifică consecutiv trei legi cadru (Legea 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune) - Legea nr.85/2020, prin care s-a inclus monitorizarea electronică a agresorilor familiari modificând astfel Legea cadru nr. 8/2008 cu privire la probațiune, Codul de procedură penală, Codul de procedură civilă, Codul de executare, Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.
121.11 Ratify the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) (Sweden); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) (Suedia)	Supported	A12 Acceptance of international norms D29 Domestic violence F13 Violence against women Affected persons: - women	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.9

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.12 Sign and ratify the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Slovenia) (Turkey) (Bosnia and Herzegovina); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Semnarea și ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Slovenia, Turcia, Bosnia și Herțegovina)	Supported	A12 Acceptance of international norms D29 Domestic violence F13 Violence against women Affected persons: - women	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.9
121.13 Sign and ratify the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) (Italy); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Semnarea și ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) (Italia)	Supported	A12 Acceptance of international norms D29 Domestic violence F13 Violence against women Affected persons: - women	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.9

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.10 Ratify the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, as no country is free from cases of enforced disappearance (Slovakia); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea ICPPED deoarece nici un stat nu este liber de dispariții forțate (Slovakia)	Supported	A12 Acceptance of international norms D32 Enforced disappearances Affected persons: - disappeared persons	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr.122.12.
122.11 Ratify the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (Uruguay) (Montenegro); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea ICPPED (Uruguay, Montenegro)	Supported	A12 Acceptance of international norms D32 Enforced disappearances Affected persons: - disappeared persons	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr.122.12.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.14 Ratify the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance as well as the remaining human rights treaties to which it is still not party (Argentina); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea ICPPED precum și acordurile rămase în domeniul drepturilor omului la care încă nu este parte (Argentina)	Supported	A12 Acceptance of international norms D32 Enforced disappearances Affected persons: - disappeared persons	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr.122.12.
122.15 Finalize the ratification of the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (Iraq); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Finalizarea ratificării Convenției Internaționale privind protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate (Irak)	Supported	A12 Acceptance of international norms D32 Enforced disappearances Affected persons: - disappeared persons	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr.122.12.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.1 Ratify the Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and accept its investigation procedure and its communications procedure between States (Uruguay); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea Protocolului Opțional la ICESCR și acceptarea procedurii sale de investigare și de comunicare între state (Uruguay)	Supported	A12 Acceptance of international norms E1 Economic, social & cultural rights - general measures of implementation Affected persons: - general	Parțial realizat. A fost realizat studiul de fezabilitate cu privire la oportunitatea exprimării consimțământului RM de a fi parte la Protocolul opțional la Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale.
122.2 Ratify the Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (Portugal); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea Protocolului Opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (Portugalia)	Supported	A12 Acceptance of international norms E1 Economic, social & cultural rights - general measures of implementation Affected persons: - general	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.122.1.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.8 Ratify the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Montenegro); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Montenegro)	Supported	A12 Acceptance of international norms F13 Violence against women D29 Domestic violence Affected persons: - women	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.9
121.10 Implement “emergency protection orders” and ratify the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) (Spain); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea “ordinelor de protecție în caz de urgență” și ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) (Spania)	Supported	A12 Acceptance of international norms F13 Violence against women D29 Domestic violence E32 Right to just and favourable conditions of work Affected persons: - women	Parțial realizat. A fost adoptată Legea nr. 196/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care prevede emiterea de către organul de poliție a ordinului de restricție de urgență, prevederea legală a intrat în vigoare din martie 2017. În anul 2019, Poliția a eliberat 4250 ordine de restricție de urgență în privința agresorilor familiali, cu 373 mai multe decât anul 2018 (creștere de 9,62%), iar în anul 2020 -4939 (creștere de 13,95% față de 2019). În scopul asigurării executării efective a ordonanțelor de protecție a fost instituită monitorizarea electronică de către organele de probațiune a persoanelor care comit acte de violență în familie la etapa de aplicare a măsurilor de protecție a victimei . Noul mecanism acordă și dreptul victimei, precum și membrilor familiei acesteia, urmare a acordului scris al acestora, de a fi monitorizați prin intermediul unui sistem electronic de supraveghere. A se vedea comentariul de la nr.121.9

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.2 Ratify the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure (Slovakia) (Portugal); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Ratificarea Protocolului Opțional la Convenția cu privire la Drepturile Copilului într-o procedură de comunicare (Slovakia, Portugalia)	Supported	A12 Acceptance of international norms F31 Children: definition; general principles; protection Affected persons: - children	Parțial realizat. Cu suportul Unicef Moldova a fost realizat Studiul de fezabilitate cu privire la avantajele și dezavantajele aderării Republicii Moldova la Protocolul Opțional la Convenția cu privire la Drepturile Copilului privind procedura comunicării. Astfel, partenerii respectivi au venit cu un șir de recomandări care necesită a fi întreprinse în vederea îmbunătățirii cadrului normativ în domeniul protecției drepturilor copilului. Context în care, doar după realizarea, după caz a recomandărilor sus-menționate se va purcede la inițierea procedurii de ratificare a Protocolului opțional vizat.
Theme: A24 Cooperation with special procedures				

121.43 Continue to cooperate closely with human rights mechanisms and the special procedures (El Salvador); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea cooperării strânse cu mecanismele pentru drepturile omului și procedurile speciale (El Salvador)	Supported	A24 Cooperation with special procedures Affected persons: - general	Realizat. Republica Moldova a continuat cooperarea cu mecanismele internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv procedurile speciale ale Consiliului ONU pentru Drepturile Omului. Cooperarea cu procedurile speciale se bazează pe invitația deschisă a Republicii Moldova pentru toate mecanismele, lansată în 2010. Astfel, în perioada de referință, țara noastră a fost vizitată de Raportorul Special ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități (10 – 17 septembrie 2015), Raportorul Special ONU cu privire la minorități (20 – 29 iunie 2016) și Raportorul Special ONU cu privire la apărătorii drepturilor omului (25 – 29 iunie 2018). În cadrul vizitelor Raportorii au apreciat deschiderea și nivelul înalt de cooperare din partea autorităților RM. Rapoartele elaborate de Raportorii Speciali ca urmare a vizitelor și recomandările eferente au fost transmise autorităților publice pentru considerare și implementare. Totodată, menționăm că la sfârșitul anului 2019 a fost agreată vizita în RM a Raportorului Special ONU cu privire la combaterea traficului de persoane, în special femei și copii, dar vizita a fost anulată din cauza pandemiei, discuțiile urmând a fi reluate imediat ce condițiile sanitare o vor permite. Cooperarea cu Raportorul Special s-a manifestat și prin participarea acestuia la evenimentul cu privire la traficul de persoane, găzduit de Republica Moldova, Marea Britanie și Consiliul European, în marja sesiunii a sesiunii a 41-a a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului (iunie – iulie 2019). Evenimentul a fost organizat în contextul aniversării a 10 ani de la intrarea în vigoare a Convenției Consiliului European privind lupta împotriva traficului de ființe umane și deținerii de către RM a Președinției Comitetului Părților la Convenție în 2019. Republica Moldova a continuat cooperarea strânsă cu Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului, în perioada de raportare fiind agreată extinderea prezenței OÎCDO în Republica Moldova. Totodată, în 2018 și 2019 Guvernul a oferit contribuții voluntare la bugetul OÎCDO. În cadrul CDO, delegația Republicii Moldova a susținut și reiterat poziția cu privire la cooperarea cu mecanismele internaționale, în baza invitației deschise, în special cu privire la accesul neîngrădit în zonele de conflict sau teritoriile aflate în afara controlului constituțional ale unui stat membru ONU. Astfel, urmând această poziție de principiu autoritățile RM au permis și încurajat vizitarea regiunii transnistrene a Republicii Moldova de către mecanismele internaționale de monitorizare a drepturilor omului. În acest sens, pe lângă vizitele la Tiraspol ale celor doi Raportori Speciali, menționăm și vizita de follow up din 2018 a Expertului ONU privind regiunea transnistreană, dl. Thomas Hammarberg la Raportul său din 2013 privind situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. De asemenea, în perioada 2016 – 2020 Republica Moldova a prezentat rapoartele periodice pe marginea tuturor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului la care este parte: • Octombrie 2016 – cel de-al III-lea Raport periodic privind implementarea Pactului Internațional privind drepturile civile și politice, sesiunea a 118-a a Comitetului pentru Drepturile Omului; • Martie 2017 – Raportul inițial al Republicii Moldova pe marginea implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, sesiunea a 17-a CRDP
---	---	------------------	---	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				• Aprilie 2017 – Raportul periodic combina X – XI pe marginea implementării Convenției Internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, sesiunea a 92-a a CERD; • Septembrie 2017 - cel de-al III-lea Raport periodic privind implementarea Pactului Internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, sesiunea a 62-a a CESCR; • Septembrie 2017 – Raportul periodic combinat IV – V pe marginea implementării Convenției privind Drepturile Copilului, sesiunea a 76-a a CRC; • Noiembrie 2017 – cel de-al III-lea Raport periodic vizând implementarea Convenției împotriva torturii și a altor tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, sesiunea a 62-a CAT; • Februarie 2020 – cel de-al VI-lea Raport periodic pe marginea implementării Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, sesiunea a 75-a CEDAW; • Iunie 2020 – Raportul periodic combinat XII – XIV pe marginea implementării Convenției Internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială a fost depus la Comitetul privind Eliminarea Discriminării Rasiale (CERD) și urmează a fi prezentat conform calendarului stabilit de Comitet; Decembrie 2020 – Raportul periodic combinat II – III pe marginea implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost depus la Comitetul privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CRPD) și urmează a fi prezentat conform calendarului stabilit de Comitet; Adițional menționăm că, ca urmare a raportărilor prezentate mai sus, autoritățile au întreprins măsuri la nivel național și au raportat pe marginea acestora în conformitate cu procedura de follow up indicată în Observațiile finale aferente. La capitolul cooperării cu mecanismele internaționale în domeniul drepturilor omului este important a sublinia nivelul avansat al relațiilor Republicii Moldova cu Consiliul Europei și mecanismele sale, dimensiunea protejării și promovării drepturilor omului reprezentând un pilon de bază al cooperării bilaterale și multilaterale în cadrul Organizației. Totodată, amintim un element important al relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, Dialogul RM – UE privind drepturile omului reprezentând un format important de discutarea a celor mai stringente subiecte legate de situația drepturilor omului în RM.
Theme: A41 Constitutional and legislative framework				

121.42 Take concrete actions in implementing the Law and the 2020 National Strategy on Youth, especially by matching the planned measures with appropriate funding (Turkmenistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Întreprinderea acțiunilor concrete la implementarea legii și Strategiei Naționale privind Tineretul 2020, în special prin găsirea finanțării adecvate pentru măsurile planificate (Turkmenistan)	Supported	A41 Constitutional and legislative framework A42 Institutions & policies - General A63 Budget and resources (for human rights implementation) Affected persons: - youth	Realizat. 1. În scopul punerii în aplicare a prevederilor Legii nr. 215/2016 cu privire la tineret, în Republica Moldova a fost creată la mijlocul anului 2020, în spiritul celor mai bune practici internaționale în domeniul de tineret - Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret. Entitatea nou creată va acționa atât ca unitate de implementare a politicilor statului pe domeniu, cât și ca un centru metodologic care va oferi suport autorităților publice locale în dezvoltarea strategiilor locale, în consolidarea democrației participative și asigurarea participării tinerilor în procesul decizional sau în dezvoltarea serviciilor de tineret prestate. Este de remarcat faptul că au fost stabilite parteneriate de încredere cu organizațiile internaționale, în speță UNFPA și SDC, care contribuie cu resurse financiare la implementarea politicilor naționale prin intermediul Fondului Comun privind dezvoltarea Centrelor de tineret și consolidarea participării și implicării civice a tinerilor din Republica Moldova. Ținând cont de recomandările înaintate, Republica Moldova va continua dezvoltarea cadrului normativ pentru implementarea politicilor publice naționale pe segmentul de tineret. 2. Începând cu anul 2014, documentul de politici publice care stă la baza intervenției statului pe dimensiunea tineret, este Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret, document aflat la moment în proces de evaluare. Este de menționat că în scopul atingerii obiectivelor setate în documentul susmenționat, au fost dezvoltate și asigurate cu resursele financiare necesare pentru implementare, 4 programe naționale: -Programul de Granturi pentru organizațiile de tineret; -Programul Capitala Tineretului; -Programul de dezvoltare a consiliilor locale/municipale de tineret; -Programul național de dezvoltare a Centrelor de Tineret. Reieșind din evaluarea derulată în parteneriat cu organizațiile societății civile, Republica Moldova va dezvolta un nou document de politici publice. În acest context, resursele bugetare alocate pentru dezvoltarea programelor naționale sunt prevăzute în Cadrul bugetar pe termen mediu. În ciuda eforturilor de implicare a tinerilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local, măsuri suplimentare sunt necesare pentru asigurarea participării semnificative a tinerilor. Potrivit "Barometrului participării tinerilor" U-Report din ianuarie 2019, 56% spun că autoritățile nu le iau în calcul niciodată opinia, arătând o agravare cu 4 p.p. față de anul precedent; iar 29% spun că viziunile le sunt luate în calcul doar uneori de către autorități. Totodată, în cadrul studiului "Moldova inegală" lansat de către Fundația Est-Europeană în 2019, constată că tinerii se implică mai puțin la procesele de luare a deciziilor la nivel local precum consultarea bugetelor și planului strategic local, în comparație cu adulții (-20%). Astfel, 38% din tinerii respondenți nu participă din lipsa informațiilor relevante, iar 14% consideră că nu sunt suficienți de pregătiți pentru a participa la aceste procese. Totodată, spre deosebire de alte grupuri, tineretele femei invocă grija de copii și de gospodărie ca fiind un factor important ce descurajează
---	---	------------------	---	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				participarea în comunitate. Prin urmare, în comparație cu alte grupuri de vârstă, tinerii au mai puțină încredere și satisfacție în activitatea Primarului (27% vs 34%).”
121.7 Align its national legislation with the Rome Statute of the International Criminal Court, including by adopting provisions to cooperate with the International Criminal Court (Guatemala); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Armonizarea legislației naționale cu Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, inclusiv prin adoptarea dispozițiilor de cooperare cu Curtea Penală Internațională (Guatemala)	Supported	A41 Constitutional and legislative framework B11 International humanitarian law B52 Impunity D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general	Parțial realizat. Întru facilitarea procedurii de cooperare cu Curtea, în anul 2019 Ministerul Justiției a inițiat un nou proiect de act normativ prin care se propune modificarea Codului de procedură penală și a Legii nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Proiectul se află la etapa de promovare în Guvern.
121.55 Ensure the effective implementation and enforcement of the legislation on reducing and eliminating discrimination against women (Afghanistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea implementării efective și a aplicării legislației cu privire la reducerea și eliminarea discriminării împotriva femeilor (Afghanistan)	Supported	A41 Constitutional and legislative framework F12 Discrimination against women Affected persons: - women	Realizat. 1. A fost adoptată Legea nr. 71/2016 care modifică 15 legi naționale, inclusiv Codul Electoral, Legea cu privire la Guvern și Codul Muncii al Republicii Moldova, și specifică următoarele modificări-cheie: • <i>Introducerea a 14 zile calendaristice de concediu de paternitate plătit;</i> • <i>Interzicerea limbajului sexist, dar și a imaginilor sexiste în publicitate;</i> • <i>Consolidarea mecanismului instituțional pe domeniul de asigurare a egalității între femei și bărbați la nivel central și local;</i> • <i>Introducerea cotei de reprezentare a femeilor în procesul electoral și decizional.</i> 2. A fost adoptată și implementată Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 259/2017). 3. Consiliul Național pentru Drepturile Omului a aprobat la 15.09.2020 setul de măsuri pentru punerea în aplicare a Observațiilor finale asupra celui de-al șaselea raport regulat al Republicii Moldova furnizate de Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor.
Theme: A42 Institutions & policies - General				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.39 Enhance its work to achieve the objectives enshrined in the Action Programme of the Government for 2016-2018 (Dominican Republic); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea activității sale la realizarea obiectivelor stabilite în Programul de Activitate al Guvernului pentru 2016–2018 (Republica Dominicană)	Supported	A42 Institutions & policies - General Affected persons: - general	Realizat. Raportul de activitate a Guvernului 2016-2018 poate fi accesat pe pagina oficială a Parlamentului – http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=wZi6A4Bqdr8%3d&tabid=202&language=ro-RO A fost realizată reforma guvernului, reforme pentru business, reforma pensiilor, a salariilor, reforme în sănătate și educație. Ca urmare, în economia țării au fost făcute investiții străine în valoare de 130 de milioane de dolari, exporturile au crescut cu 30%, iar veniturile - cu aproape 5 miliarde de lei în 2018, comparativ cu 2017. În același timp, în 3 ani au fost create 170 de mii de locuri de muncă, salariul mediu a crescut cu 40%, iar ritmul de creștere a prețurilor a scăzut de la peste 14% la puțin peste 1%. Între perioada 2016-2018 s-a atestat o creștere economică constantă de 4,5%. Evoluțiile pozitive din economie au permis majorarea alocațiilor pentru programele sociale. A fost realizată cu succes a reforma pensiilor, creșterea mai multor alocații și indemnizații, dar și reforma sistemului de salarizare. După reforma salarizării, salariile profesorilor au crescut cu 84% față de anul 2015, iar unii medici vor avea un salariu dublu. Au fost realizate proiectele sociale, cu impact direct asupra cetățenilor: reînnoirea parcului de ambulanțe, lansarea programelor „O nouă viață” și „Un doctor pentru tine”, proiectele de infrastructură - „Drumuri bune” și conectarea la rețelele de apă și canalizare. Pentru a oferi tinerilor condiții de trai și a reduce numărul celor care emigrează din țară, Guvernul a lansat programul „Prima Casă”.
122.23 Complete the process of establishing a coordinating body under the auspices of the Prime Minister’s Office to monitor and report progress on human rights (Kyrgyzstan); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Completarea procesului de creare a organului de coordonare sub auspiciile Oficiului Prim-Ministrului pentru a monitoriza și raporta progresul cu privire la drepturile omului (Kârgâzstan)	Supported	A42 Institutions & policies - General Affected persons: - general	Realizat. În scopul asigurării unui mecanism eficient de elaborare și evaluare a documentelor de politici în domeniul drepturilor omului, implementării eficiente a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte, precum și al monitorizării respectării angajamentelor asumate, prin Hotărârea nr. 65/2019, Guvernul a instituit Consiliul național pentru drepturile omului (CNDO), prezidat de Prim-ministru, Secretariatul permanent pentru drepturile omului, structurile locale ale CNDO, coordonatorii pentru drepturile omului la nivel central și local.
Theme: A43 Human rights policies				

121.173 Continue to work on the promotion of human rights in the region of Transnistria, integral part of the territory of the Republic of Moldova (Romania); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea activității de promovare a drepturilor omului în regiunea transnistreană, parte integrală a teritoriului Republicii Moldova (România)	Supported	A43 Human rights policies Affected persons: - general	Parțial realizat. La 15 iunie 2018, după o pauză de mai bine de 5 ani s-a relansat activitatea grupurilor de lucru pentru drepturile omului, fiind convocate 6 ședințe în perioada 2018-2020, fiind incluse pe agendă problemele stringente ale locuitorilor de pe ambele maluri ale Nistrului, însă reprezentanții Tiraspolului se eschivează de la discutarea unor cazuri de rezonanță și identificarea soluțiilor la acestea, precum și de la asigurarea accesului la persoanele a căror drepturi au fost lezate în regiune pentru funcționarii publici ai Republicii Moldova, promotorii drepturilor omului și exponenții Oficiului Avocatului Poporului. La 24 mai 2018 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Hotărârea nr.89 „Cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022” (PNADO), în care respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană este proclamată drept o problemă majoră și o provocare în garantarea drepturilor omului la scara întregii țări. Un compartiment distinct dedicat promovării și asigurării drepturilor omului în regiunea transnistreană pentru prima dată a fost inclus în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului 2011-2014, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.90 din 12 mai 2011, iar PNADO 2018-2022 vine să asigure continuitatea, extinderea și realizarea la un nivel mai avansat a măsurilor prioritare stabilite în raport cu regiunea transnistreană. Analiza domeniului ”Respectarea drepturilor omului în localitățile din Stânga Nistrului”, a relevat unele eforturi ale instituțiilor responsabile în vederea protecției drepturilor omului a persoanelor din regiunea transnistreană, și anume prin: relansarea activității grupului de lucru pentru drepturile omului și a altor Grupuri de lucru sectoriale; acordarea unui sprijin permanent instituțiilor de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din regiunea transnistreană; măsuri întreprinse pentru facilitarea liberei circulații a elevilor și a profesorilor instituțiilor de învățământ cu predare în limba română din stânga Nistrului; Perfecționarea cadrului normativ existent în domeniile eliberării documentelor de stare civilă, a actelor de identitate, determinării apartenenței sau dobândirii cetățeniei Republicii Moldova pentru locuitorii din stânga Nistrului. Cu regret însă, în pofida măsurilor întreprinse de către instituțiile responsabile de implementarea activităților din domeniul vizat pentru perioada raportată, se mențin în continuare unele provocări, care împiedică atingerea obiectivului general planificat de PNADO III. Guvernul, de asemenea, a întreprins măsuri pentru promovarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova prin includerea subiectului în toate discuțiile cu partenerii străini în vederea sensibilizării acestora cu privire la încălcările constante săvârșite de reprezentanții structurilor transnistrene. Mai exact, protecția drepturilor omului și abuzurile structurilor de la Tiraspol, în special în contextul pandemiei, au fost opuse în discuție în mod constant în cadrul platformelor de comunicare cu Avocatul Poporului, Misiunea OSCE în Moldova, instituțiile naționale și internaționale relevante, societatea civilă, grupurile de lucru privind drepturile omului și participanții la formatul de negocieri „5+2”, cu solicitarea de a contribui la restabilirea drepturilor omului și protecția acestora, de a convinge structurile transnistrene să înceteze abuzurile, să renunțe
--	--	------------------	--	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				la provocări și să respecte standardele internaționale de protecție a drepturilor omului la care Republica Moldova a aderat. Totodată, necesitatea acordării unei atenții sporite din partea comunității internaționale a fost vociferată în repetate rânduri la CDO, precum și în cadrul discuțiilor cu OİCDO și procedurile speciale. Vizitele în RM ale Raportorilor Speciali privind minoritățile și cel privind apărătorii drepturilor omului au inclus deplasări în regiunea transnistreană. În 2020, subiectul a fost abordat în mod prioritar în cadrul participării Ministrul Aureliu Ciocoi, la Segmentul de nivel înalt al celei de-a 43-a sesiuni a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului (25-26 februarie 2020), fiind scoase în evidență cazurile grave (Rjavitin, Horjan, etc.). MAEIE a insistat asupra implicării instituțiilor și mecanismelor de monitorizare internaționale în vederea evaluării situației drepturilor omului din regiune. De asemenea, în marja vizitei la Geneva, subiectul a fost discutat în cadrul întrevederilor bilaterale ale Ministrului afacerilor externe cu oficiali ONU – Secretar General António Guterres și Ilze Brands Kehris, Asistentul Secretarului General pentru Drepturile Omului. De asemenea, situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a fost prioritară pentru autorități în contextul vizitelor în RM ale Comisarilor pentru Drepturile Omului ai Consiliului Europei, Nils Muižnieks (octombrie 2017) și Dunja Mijatović (martie 2020) care au inclus în programul lor și deplasări la Tiraspol. Totodată, menționăm în particular, că în contextul vizitei în RM a Comisarului Dunja, în cooperare cu instituțiile naționale relevante și apărătorii drepturilor omului (Asociația „Promo-Lex”) a fost elaborat un non-paper cu privire la situația din regiune cu accent deosebit pe cazurile individuale. Documentul a fost transmis Comisarului în vederea pregătirii vizitei. Ca urmare a prezentării Raportului vizitei Comisarului în țara noastră, autoritățile au prezentat comentarii pe marginea Raportului, în care au reiterat necesitatea abordării de către mecanismele de monitorizare internaționale a încălcărilor grave, inclusiv a cazurilor individuale și de a insista pe lângă structurile de la Tiraspol să înceteze abuzurile față de drepturile fundamentale.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.175 Take appropriate steps to initiate the elaboration of a monitoring mechanism of the human rights situation in the Transnistrian region of the Republic of Moldova, with the involvement of civil society representatives from both banks of the river Nistru (Georgia). Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor corespunzătoare pentru a iniția elaborarea mecanismului de monitorizare a situației în domeniul drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova cu implicarea reprezentanților societății civile de pe ambele maluri ale râului Nistru (Georgia)	Supported	A43 Human rights policies A61 Cooperation with civil society Affected persons: - general	Nerealizat. Întru fortificarea dialogului pe componenta drepturilor omului a fost sesizat reprezentantul politic de la Tiraspol cu propunerea de a crea o platformă de interacțiune la nivelul asociațiilor non-guvernamentale promotoare a drepturilor omului, exponenților mass-media și a organizațiilor internaționale relevante, menită să evidențieze cele mai sensibile probleme legate de lezarea drepturilor și libertăților fundamentale și să identifice soluții conforme standardelor internaționale. Partea transnistreană nu a oferit nici o reacție în acest sens. Totodată, în vederea monitorizării respectării dreptului omului, Chișinăul a reiterat în cadrul formatelor de negocieri, subiectul accesului reprezentantului OAP în instituțiile de detenție amplasate în stânga Nistrului, însă, Tiraspolul se eschivează de la asumarea acestor angajamente și continuă politizarea acestui subiect. Monitorizarea locurilor de detenție din stânga Nistrului este interzisă de regimul de la Tiraspol. Vizite în locurile privative aflate sub custodia structurilor neconstituționale au fost imposibile. Accesul Avocatului Poporului în regiunea transnistreană este în continuare restricționat. Avocatul Poporului a raportat că a făcut mai multe demersuri către „împuternicitul pentru drepturile omului” din regiunea transnistreană cu solicitarea de organizare a unor vizite comune în locurile de detenție, însă nu a fost dat curs acestei inițiative.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.174 Provide systematic support and assistance to victims of human rights abuses in Transnistria (Czechia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Oferirea susținerii sistematice și asistenței victimelor abuzurilor aferente drepturilor omului în Transnistria (Republica Cehă)	Supported	A43 Human rights policies B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - general	Parțial realizat. În condițiile în care autoritățile constituționale nu dețin un control efectiv al situației din regiune și nu au acces în localitățile respective pentru exercitarea atribuțiilor prevăzute de lege, pe marginea fiecărui caz de lezare a drepturilor fundamentale în regiune, sunt sesizați mediatorii și observatorii din procesul de negocieri pentru reglementarea transnistreană, Misiunea OSCE în Moldova, Oficiul CoE la Chișinău, cu apelul de a interveni în stoparea ilegalităților constatate, a restabili/a asigura protecția drepturilor lezate și a descuraja intimidările și provocările întreprinse de către reprezentanții așa-numitelor structuri transnistrene. În particular, reprezentanța teritorială a OAP acordă consiliere și asistență necesară persoanelor din localitățile din stânga Nistrului și din mun. Bender. Pe parcursul perioadei de referință în special a fost oferit suport sistematic și asistență pe marginea mai multor cazuri individuale și de rezonanță, cum ar fi: Horjan, Halabudenco, Lipovcenco, Doagă, Belova, Rjavitin, Lomaca, Glijin, Amarfii, etc. Totodată, fiind examinate și soluționate peste 1500 de petiții, a fost acordată consultanță unui număr de peste 6000 solicitanți, au fost desfășurate peste 500 ședințe interinstituționale cu abordarea diverselor aspecte ce vizează dificultățile întâmpinate în protecția drepturilor omului în regiunea transnistreană Una dintre cele mai acute probleme din regiunea transnistreană este impunitatea și lipsa remediilor eficiente împotriva abuzurilor structurilor de facto a regiunii transnistrene. Acest fenomen este confirmat și prin hotărârile CtEDO. Până în martie 2021, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat violarea art. 13 CEDO în 13 hotărâri din totalul de 37 de hotărâri pronunțate în cauzele transnistrene.
Theme: A44 Structure of the national human rights machinery				
121.14 Improve the internal mechanism of the State to implement international human rights obligations (Tajikistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îmbunătățirea mecanismului intern al Statului de implementare a obligațiilor internaționale în domeniul drepturilor omului (Tadjikistan)	Supported	A44 Structure of the national human rights machinery Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.122.23.
Theme: A45 National Human Rights Institution (NHRI)				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.18 Establish an independent national human rights institution in compliance with the principles relating to the status of national institutions for the promotion and protection of human rights (Paris Principles) (Timor-Leste); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea unei instituții naționale pentru drepturile omului independente în conformitate cu Principiile de la Paris (Timor-Leste)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Realizat. În anul 2018, Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsmanului) a fost acreditat cu statutul „A” de către Biroul Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (GANHRI), ceea ce prezintă recunoașterea corespunderi Instituției Ombudsmanului din Republica Moldova Principiilor de la Paris.
121.19 Establish a national human rights institution in line with the Paris Principles (Maldives); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea unei instituții naționale pentru drepturile omului în Conformitate cu Principiile de la Paris (Maldives)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.18

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.21 Take concrete steps for strengthening the independence of the ombuds institution (Afghanistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor concrete pentru consolidarea independenței instituției Ombudsmanului (Afghanistan)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Realizat. În scopul fortificării instituției Avocatului Poporului și valorificării rolului Ombudsmanului – cel de promotor al drepturilor și libertăților persoanelor și cu misiunea de a monitoriza modul în care autoritățile statului respectă și asigură drepturile persoanelor, în anul 2017 Constituția RM s-a completat cu un capitol distinct (III) intitulat „Avocatul Poporului” asigurându-se prin norma constituțională și o protejare a independenței instituției Ombudsmanului de fluctuațiile politice. Modificările introduse au stabilit autoritatea care investește Avocatul Poporului în funcție, misiunea acestuia, imunitățile și garanțiile, aspecte privind independența și incompatibilitățile funcției de Avocat al Poporului, precum și condițiile necesare pentru a fi întrunite de către potențialii candidați la funcția de Avocat al Poporului. În scopul consolidării rolului instituției Avocatului Poporului conform Principiilor de la Paris, Ministerul Justiției a inițiat procesul de modificare a Legii nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul). Trebuie menționat că la elaborarea proiectului de modificare a Legii nr. 52/2014 au fost luate în considerare, în special, comentariile la Legea cu privire la Avocatul Poporului, elaborate de Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului, Avizul Comisiei europene pentru democrație prin drept, Avizul Directoratului general Drepturile Omului și Statul de Drept (Directoratul pentru Drepturile Omului) al Consiliului Europei, recomandările Subcomitetului pentru Acreditare al Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (GANHRI) din cadrul sesiunii din 14-18 mai 2018 de la Geneva. Proiectul se află în proces de consultare oficială.
121.22 Accelerate its efforts to strengthen the independence of the ombudsman institution (Croatia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Accelerarea eforturilor sale de consolidare a independenței instituției ombudsmanului (Croatia)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.21

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.23 Ensure compliance of the People's Advocate (Ombudsman's) Office with the Paris Principles ("A" status) (Portugal); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea conformării Oficiului Avocatului Poporului (Ombudsman) cu Principiile de la Paris (Statutul A) (Portugalia);	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.18
121.25 Reinforce the regulatory and institutional measures of the Ombudsman, in conformity with the Paris Principles (Chile); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Fortificarea măsurilor de reglementare și instituționale ale Ombudsmanului, în conformitate cu Principiile de la Paris (Chile)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Parțial realizat. În scopul consolidării rolului instituției Avocatului Poporului conform Principiilor de la Paris, Ministerul Justiției a inițiat procesul de modificare a Legii nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul). Trebuie menționat că la elaborarea proiectului de modificare a Legii nr. 52/2014 au fost luate în considerare, în special, comentariile la Legea cu privire la Avocatul Poporului, elaborate de Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului, Avizul Comisiei europene pentru democrație prin drept, Avizul Directoratului general Drepturile Omului și Statul de Drept (Directoratul pentru Drepturile Omului) al Consiliului Europei, recomandările Subcomitetului pentru Acreditare al Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (GANHRI) din cadrul sesiunii din 14-18 mai 2018 de la Geneva. Proiectul se află în proces de consultare oficială.
121.26 Continue its efforts aimed at strengthening the institutional capacities of the People's Advocate institution (Georgia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor sale de consolidare a capacităților instituționale ale instituției avocatului poporului (Georgia)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Parțial realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.21

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.27 Strengthen the existing national human rights institution to be in compliance with the Paris Principles (Indonesia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea instituției naționale existente pentru drepturile omului în conformitate cu Principiile de la Paris (Indonezia)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.18
121.20 Strengthen the independence of the ombuds institution, including through the revision of the relevant ombudsman-related legislation (Slovakia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea independenței Instituției Ombudsmanului inclusiv prin revizuirea legislației relevante cu privire la ombudsman (Slovakia)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.21
121.24 Make available to the Office of the Ombudsman appropriate means and sufficient financial resources to accomplish its missions (Algeria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Oferirea mijloacelor adecvate și a resurselor financiare suficiente Oficiului Ombudsmanului pentru a realiza misiunile sale (Algeria)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) A63 Budget and resources (for human rights implementation) Affected persons: - general	Realizat. Pentru Oficiul Avocatului Poporului (OAP) perioada 2016-2020: Bugetul OAP aprobat pentru anul 2016 a constituit suma de 9453,5 mii lei, precizat – 8483,1 mii lei, din care au fost executate 89,6 %. Bugetul OAP aprobat pentru anul 2017 a constituit suma de 10932,7 mii lei, precizat – 11552,8 mii lei, din care au fost executate 93,3%. Bugetul OAP aprobat pentru anul 2018 a constituit suma de 11057,8 mii lei, precizat – 12926,7 mii lei, din care au fost executate 90,8%. Bugetul OAP aprobat pentru anul 2019 a constituit suma de 13620,8 mii lei, precizat – 13806,2 mii lei, din care au fost executate 80,2%. Bugetul OAP aprobat pentru anul 2020 a constituit suma de 13390,1 mii lei, precizat – 12503,5, mii lei, din care au fost executate 89,9%.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.38 Continue to take active measures to combat discrimination, to ensure equality and to strengthen the independence of the Ombudsman in order to bring it into compliance with the Paris Principles (Namibia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea de măsuri active luate pentru a combate discriminarea, asigura egalitatea și a consolida independența Ombudsmanului pentru a le aduce în conformitate cu Principiile de la Paris (Namibia)	Supported	A45 National Human Rights Institution (NHRI) B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.18. Legea nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității stabilește cadrul primar pentru prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. A se vedea comentariile de la nr.122.21. Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității este instituția națională de protecție a drepturilor omului instituit în scopul asigurării protecției împotriva discriminării și al asigurării egalității tuturor persoanelor care se consideră a fi victime ale discriminării. Consiliul acționează în condiții de imparțialitate și independență față de autoritățile publice.
Theme: A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas)				
121.30 Expedite the process of establishing a mechanism to coordinate and monitor the implementation of a new national human rights action plan 2017-2020 (Indonesia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Accelerarea procesului de creare a mecanismului de coordonare și monitorizare a implementării Planului de Acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru 2017-2020 (Indonezia)	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.122.23.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.31 Complete the process of establishment of a new national human rights action plan (Kyrgyzstan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Finalizarea procesului de elaborare a noului plan național de acțiuni în domeniul drepturilor omului (Kârgâzstan)	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - general	Realizat. Prin Hotărârea Parlamentului nr. 89/2018, a fost aprobat Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului (PNADO) 2018 – 2022.
121.32 Adopt a national human rights action plan (Georgia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Adoptarea Planului Național de Acțiuni în Domeniul Drepturilor Omului (Georgia)	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.31
121.33 Continue to implement the National Human Rights Action Plan (Pakistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea implementării Planului Național de Acțiuni în Domeniul Drepturilor Omului (Pakistan)	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - general	Realizat. Rapoartele anuale pentru perioada 2018-2020 privind implementarea PNADO 2018-2023=2 au fost elaborate, consultate, publicate pe pagina Cancelariei de Stat, la rubrica dedicată Consiliului național. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/sinteza_raport_pnado_2018-2019_optimized.semnat-2.pdf
121.34 Continue strengthening the application of the National Human Rights Action Plan (Bolivarian Republic of Venezuela); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea consolidării implementării Planului Național de Acțiuni în Domeniul Drepturilor Omului (Venezuela (Republica Bolivia));	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.122.33.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.35 Fully fund its national human rights action plan (Philippines); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Finanțarea totală a Planului Național de Acțiuni în Domeniul Drepturilor Omului (Filipine)	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - general	Realizat. Implementarea PNADO este acoperită financiar din contul bugetului public național, iar pe anumite segmente – prin contribuțiile complementare din partea partenerilor de dezvoltare și din contul mijloacelor financiare ale organizațiilor internaționale. Costurile măsurilor cu acoperire din bugetul public național sunt ajustate anual în funcție de disponibilul de mijloace prevăzute în Cadrul bugetar pe termen mediu pentru perioadele respective.
121.36 Establish a monitoring and coordination mechanism to implement the national humans rights action plan (Sudan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea mecanismului de monitorizare și coordonare pentru implementarea Planului Național de Acțiuni în Domeniul Drepturilor Omului (Sudan)	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.122.23.
121.37 Adopt the next New National Action Plan on Human Rights, which will serve to further strengthen the human rights policy of the country (Turkmenistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Adoptarea noului Plan Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului, care va servi la consolidarea ulterioară a politicii de stat în domeniul drepturilor omului (Turkmenistan)	Supported	A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) A42 Institutions & policies - General Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.31
Theme: A47 Good governance				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.129 Continue the efforts to eliminate corruption through access to public information (Peru); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de eliminare a corupției prin accesul la informațiile publice (Peru)	Supported	A47 Good governance D43 Freedom of opinion and expression Affected persons: - general	Realizat. La 7 decembrie 2020 a fost înregistrat în Parlament un proiect de lege cu privire la modificarea Legii privind accesul la informație, Legii cu privire la libertatea de exprimare, ș.a., care a fost elaborat cu suportul societății civile urmare a evaluării ex-post realizate de către Parlament, dar și a deficiențelor întâmpinate în procesul de punere în aplicare a prevederilor Legii actuale. Proiectul de lege se afla în proces de avizare. Academia de Administrare Publică a asigurat desfășurarea Cursului “Integrarea profesională a funcționarilor publici”: Componenta “Transparența decizională și accesul la informație”, destinat funcționarilor publici debutanți. Conform art.4 din Legea nr.1104/2002 una din atribuțiile de bază ale Centrului Național Anticorupție este efectuarea expertizei anticorupție a proiectelor de acte normative.În acest sens, proiectele transmise Centrului pentru efectuarea expertizei anticorupție, precum și rapoartele de expertiză anticorupție întocmite, urmare a examinării proiectelor, sunt plasate pe pagina web www.cna.md, astfel se asigură transparența în activitatea de expertizare a proiectelor de acte normative.
Theme: A53 Professional training in human rights				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.63 Increase professional training and adopt guidelines for improving the conduct of police, prosecution, and courts in investigating bias-motivated crimes and cases of domestic violence (United States of America); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Sporirea instruirii profesionale și adoptarea directivelor pentru îmbunătățirea comportamentului poliției, procuraturii și a instanțelor judecătorești la investigarea infracțiunilor motivate de prejudecăți și cazurile de violență în familie (Statele Unite ale Americii)	Supported	A53 Professional training in human rights B31 Equality & non-discrimination D29 Domestic violence D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - women - law enforcement / police officials	Realizat. Tematica privind particularitățile investigării și examinării infracțiunilor motivate de prejudecăți, dispreț sau ură a fost inclusă în Planul modular de formare continuă a judecătorilor și procurorilor, precum și a polițiștilor, astfel, pe parcursul anului 2019, au fost realizate activități de instruire în domeniu. În perioada 2018-2020, INJ a realizat 19 activități de formare în domeniu, fiind instruiți 620 de beneficiari. Subiecte privind violența față de femei și violența în familie au fost integrate în planurile de formare inițială și continuă ale beneficiarilor Institutului Național de Justiție. În perioada 2017-2018, instruirile respective au fost realizate în baza Planurilor de formare continuă și inițială, iar începând cu anul 2019, au fost realizate inclusiv în temeiul Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie. Pe parcursul anului 2017, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 10 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 264 beneficiari. Pe parcursul anului 2018, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 13 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 289 beneficiari. Pe parcursul anului 2019, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 7 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 207 beneficiari. Pe parcursul anului 2020, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 7 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 208 beneficiari. Pe segmentul instruirii inițiale, în perioada de raportare, candidații la funcții de judecător și de procuror au beneficiat de ore de instruire pe tematica violenței față de femei și violenței în familie. În cadrul proiectului regional „Consolidarea accesului la justiție prin mecanisme de compensare nejudiciară pentru victimele discriminării, infracțiunilor de ură și discursurilor de ură din țările Parteneriatului estic, finanțat de UE și implementat de CoE, care este implementat în perioada 2019-2021, sunt programate 2 cicluri de formare a formatorilor pe segmentul discriminării și egalității și pe dimensiunea urmăririi penale, în care vor fi instruiți un total de 21 de formatori, care vor efectua ulterior instruire pentru aproximativ 1.900 de polițiști de sector și 625 ofițeri de urmărire penală.
Theme: A61 Cooperation with civil society				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.134 Secure a safe environment for human rights defenders who support torture victims and ensure that there is sufficient support for civil society organizations working in the field of rehabilitation of torture victims (Austria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Securizarea unui mediu sigur pentru apărătorii drepturilor omului, care susțin victimele torturii și asigură faptul că există suficient suport oferit organizațiilor societății civile în domeniul reabilitării victimelor torturii (Austria)	Supported	A61 Cooperation with civil society D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment H1 Human rights defenders Affected persons: - human rights defenders	Parțial realizat. Parlamentul RM a ratificat Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante pe 28.11.1995, asumându-și obligația să prevină și să investigheze orice act de tortură, tratament inuman sau degradant, să nu admită impunitatea funcționarilor vinovați de acte de tortură, precum și să execute prevederile art. 14, care obligă statele să asigure reparații și reabilitare tuturor victimelor torturii. Prin adoptarea Legii nr.137/2016 s-a creat cadrul legal pentru asigurarea unor condiții minime de reabilitare a victimelor tuturor infracțiunilor , precum și pentru protecția și asigurarea respectării drepturilor și intereselor legitime ale acestora. Pe parcursul anului 2020, de către Centrul de Instruire al Administrației Naționale a Penitenciarelor, în colaborare cu Oficiul Avocatului Poporului s-au organizat instruirii pentru personalul sistemului penitenciar (curs de formare inițială și perfecționare) în domeniul neadmiterii torturii, tratamentului inuman și degradant, asigurarea drepturilor omului în penitenciare, Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, în număr de 80 de ore, la care au participat 598 angajați A se vedea comentariile de la recomandarea 121.29
121.132 Continue to support the work of civil society, especially the work of the human rights and journalists' organizations (Peru); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea susținerii activității societății civile în special a organizațiilor din domeniul drepturilor omului și organizațiile de jurnaliști (Peru)	Supported	A61 Cooperation with civil society D43 Freedom of opinion and expression Affected persons: - media - human rights defenders	Realizat. Aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020, prin Legea nr.51/2018, în scopul creării unui cadru normativ comun și al conjugării eforturilor colective, necesare pentru dezvoltarea societății civile în Republica Moldova, pentru stimularea coeziunii sociale și pentru valorificarea potențialului uman. În scopul uniformizării cadrului normativ cu standardele internaționale privind libertatea de asociere a fost elaborată și adoptată noua Lege cu privire la organizațiile necomerciale nr. 86/2020. Prin noua lege a fost simplificată procedura de înregistrare a organizațiilor necomerciale, sunt prevăzute garanții suplimentare menite să protejeze libertatea de asociere și eliminate restricțiile teritoriale de activitate ale organizațiilor necomerciale. De asemenea, legea conține prevederi ce elimină restricțiile, pentru anumite categorii de persoane, de a constitui și participa în calitate de fondatori, membri sau conducători în cadrul organizațiilor necomerciale.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.135 Support the work of human rights defenders and other representatives of civil society, acknowledge their contribution to the advancement of human rights in the country, thoroughly and promptly investigate threats, attacks, harassment and intimidation against human rights defenders or independent journalists, and bring their perpetrators to justice in fair trials and ensure effective remedies to the victims (Poland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Suținerea activității apărătorilor drepturilor omului și altor reprezentanți ai societății civile; recunoașterea contribuției lor la dezvoltarea drepturilor omului în țară; investigarea în detaliu și promptă a amenințărilor, atacurilor, hărțuirilor și intimidărilor împotriva apărătorilor drepturilor omului sau a jurnaliștilor independenți; aducerea agresorilor în fața justiției în procese corecte și asigurarea remediilor efective pentru victime (Polonia)	Supported	A61 Cooperation with civil society D51 Administration of justice & fair trial H1 Human rights defenders B51 Right to an effective remedy D43 Freedom of opinion and expression Affected persons: - media - human rights defenders	Parțial realizat. A se vedea comentariile de la 122.21.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.133 Continue the dialogue and substantive cooperation with human rights non-governmental organizations, in particular those involved in protecting human rights defenders (Romania); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea dialogului și cooperării substanțiale cu ONG-urile din domeniul drepturilor omului, în particular cele implicate în protecția apărătorilor drepturilor omului (România)	Supported	A61 Cooperation with civil society H1 Human rights defenders Affected persons: - human rights defenders	Realizat. În cadrul mecanismului național în domeniul drepturilor omului, Consiliul național pentru drepturile omului, instituit prin HG nr.65/2019, în calitate de membri cu vot drept de vot consultativ sunt 5 reprezentanții ai societății civile. Autoritățile și instituțiile publice în domeniu asigură cooperarea cu organizațiile neguvernamentale pe diverse platforme și instrumente - comisii/comitete/consilii de coordonare și consultare, expertiză în elaborare, implementare și evaluare de politici, contractare de servicii sociale, instrumente de susținere financiară. Monitorizarea implementării PNADO anual are loc în consultare cu societatea civilă și instituțiile naționale de protecție a drepturilor omului. https://cancelaria.gov.md/ro/content/implementarea-planului-national-de-actiuni-domeniul-drepturilor-omului-pentru-anii-2018-2022 https://cancelaria.gov.md/ro/content/raportul-national-privind-evaluarea-periodica-universala-epu-si-raportul-privind
Theme: B31 Equality & non-discrimination				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.69 Further effective action by public authorities to protect the lesbian, gay, bisexual and transgender community from discrimination (Spain); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implicarea efectivă a autorităților publice în protejarea comunității LGBT de discriminare (Spania)	Supported	B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. Legea nr.121/2012 urmărește prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar , precum și interzice orice deosebire, excludere, restricție sau preferință pe baza criteriilor stabilite de prezenta lege, care au drept efect limitarea sau subminarea egalității de șanse sau tratament la angajare sau concediere, în activitatea nemijlocită și în formarea profesională. Interzicerea discriminării pe bază de orientare sexuală se va aplica în domeniul angajării în muncă și al ocupării forței de muncă. Consiliul pentru prevenirea și combaterea discriminării și asigurarea egalității Consiliul are printre atribuții: examinează corespunderea legislației în vigoare cu standardele privind nediscriminarea; adoptă avize consultative cu privire la conformitatea proiectelor de acte normative cu legislația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării; monitorizează modul de implementare a legislației în domeniu; remite autorităților publice propuneri de ordin general referitoare la prevenirea și combaterea discriminării și ameliorarea comportamentului față de persoanele ce cad sub incidența prezentei legi; contribuie la sensibilizarea și conștientizarea societății în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare în contextul valorilor democratice; <u>examinează plîngerile persoanelor care se consideră a fi victime ale discriminării; intervine pe lângă organele corespunzătoare cu demersuri de intentare a proceselor disciplinare în privința persoanelor cu funcții de răspundere care au comis în activitatea lor fapte discriminatorii</u> ; constată contravențiile cu elemente discriminatorii în conformitate cu prevederile Codului contravențional; sesizează organele de urmărire penală în cazul săvîrșirii unor fapte discriminatorii ce întrunesc elemente ale infracțiunii; A se vedea comentariile de la 122.21
121.70 Strengthen support for lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex rights and address the barriers to full participation in daily life (Australia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea sprijinului pentru drepturile LGBTI și abordarea barierelor în calea participării depline în activitățile zilnice (Australia)	Supported	B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. A se vedea comentariile 121.70

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.71 Continue reinforcing the normative framework in order to combat all forms of discrimination, including those on the grounds of sexual orientation and gender identity (Chile); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea continuă a cadrului normativ pentru a combate toate formele de discriminare, inclusiv cele pe bază de orientare sexuală și identitate de gen (Chile)	Supported	B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. În scopul consolidării funcționalității Consiliului antidiscriminare, în temeiul evaluărilor realizate de experți ai CoE, a fost elaborat un proiect de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Obiectivele proiectului se concentrează pe precizarea și reglementarea mai clară a competenței Consiliului antidiscriminare; extinderea criteriilor de non-discriminare, în acest sens fiind incluse în art. 1 din Legea nr. 121/2012 următoarele criterii: statut matrimonial, stare de sănătate și statut HIV, opinii politice sau orice alte opinii, avere, naștere sau orice alt criteriu, origine socială, națională și statut social; îmbunătățirea colectării de date în materia egalității, nediscriminării și diversității, monitorizarea, evaluarea și raportarea anuală a rezultatelor; consolidarea cadrului instituțional în domeniu, în vederea asigurării unei mai bune implementări a principiului egalității și nediscriminării. Proiectul urmează a fi supus procedurilor de avizare și ulterior aprobat de Guvern și Parlament.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.21 Adopt the draft law on amending and completing the Criminal Code and the Code of Administrative Offences with regard to bias-motivated crimes and incidents to also include sexual orientation, gender identity and gender expression as grounds for hate crimes (Sweden); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Adoptarea proiectului de lege cu privire la modificarea și completarea Codului Penal și a Codului Contravențional cu privire la crimele motivate de prejudecăți și a incidentelor bazate pe orientarea sexuală, identitatea de gen și expresia de gen ca motiv pentru infracțiuni săvârșite din ură (Suedia)	Supported	B31 Equality & non-discrimination A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. Ministerul Justiției a elaborat un proiect de lege prin care propune operarea mai multor amendamente în Codul penal, în special modificarea componenței de infracțiune de la art. 346. Astfel, art. 346 intitulat „acțiunile intenționate îndreptate spre aștarea vrajbei, diferențierii sau dezbinării naționale, etnice, rasiale sau religioase” va fi modificat în sensul incriminării faptelor de „incitare la acțiuni violente pe motive de prejudecată” iar în tot cuprinsul legii penale cuvintele „ură socială, națională, rasială sau religioasă” se substituie cu cuvântul „prejudecată”. În acest sens, se propune completarea Codului penal cu art. 134/1 care va defini noțiunea de prejudecată, și anume prin aceasta urmează a se înțelege: „idei preconcepute ale făptuitorului bazate pe considerente de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, limbă, religie sau convingeri religioase, opinii politice, dizabilitate, orientare sexuală, identitate de gen, stare de sănătate, vîrstă, stare civilă, indiferent dacă fapta este comisă în privința persoanei care posedă astfel de caracteristici protejate, în privința bunurilor acesteia sau asociate cu aceasta sau în privința persoanei care acordă suport persoanelor ce posedă astfel de caracteristici protejate ori se asociază cu acestea, această asociere fiind una reală sau percepută ca fiind reală”. Adicional, la un șir de componente de infracțiuni, fapta săvîrșită „din motive de prejudecată” va constitui o circumstanță agravantă. Proiectul legii de modificare a Codului penal, înregistrat în Parlament cu nr. 301, a fost adoptat în I-a lectură la 8 decembrie 2016. Pe data de 24 septembrie 2019, MJ a expediat proiectul de lege nr.301 revizuit pe adresa Comisiei pentru drepturile omului și relații interetnice și a Comisiei juridice, numiri și imunități din Parlamentul Republicii Moldova, cu propunerea adoptării acestuia în lectură finală. Pe data de 22 octombrie 2019 Comisia pentru drepturile omului și relații interetnice și Comisia juridică, numiri și imunități au organizat consultări publice pe marginea proiectului de lege nr. 301. În cadrul consultărilor publice au fost formulate recomandări care țin în primul rând de excludere a alin. (2) din art. 346 al Codului penal din versiunea actualizată a proiectului, dat fiind faptul că acesta limitează sfera de aplicare a normei de bază și creează ambiguități de interpretare, astfel încât menținerea alin. (2) în art. 346 al Codului penal nu va permite atingerea obiectivelor urmărite și reglementarea eficientă a faptelor motivate de prejudecată. O altă propunere formulată a fost completarea Codului contravențional la categoria contravențiilor ce atentează la drepturile politice, de muncă și la alte drepturi constituționale ale persoanei fizice cu o normă nouă, care va reglementa separate faptele ce pot fi calificate ca discurs de ură și care nu reprezintă o infracțiune. Pe data de 5 martie 2020, Comisia Juridică, Numiri și Imunități a organizat noi consultări publice pe marginea proiectului de lege nr. 301. În urma acestor consultări, în termen de 10 zile, Comisia urma să definitiveze varianta finală a proiectului de lege, ținând cont de amendamentele propuse de organizațiile societății civile și cele ale Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Proiectul se află la etapa de examinare pe platforma Parlamentului.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.22 Adopt a legislative framework that ensures protection against all offences motivated by hatred and prejudice (Côte d'Ivoire); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Adoptarea cadrului legislativ ce asigură protecția împotriva tuturor infracțiunilor motivate de ură și prejudecată (Coasta de Fildeș)	Supported	B31 Equality & non-discrimination A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - general	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.122.21

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.20 Review and amend relevant legislation, such as the Criminal Code and the Code of Administrative Offences, to enhance the protection and promotion of the rights of lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons and of individuals belonging to vulnerable, minority populations, including religious communities and ethnic minorities, as well as amend article 1 of the Law on Ensuring Equality to include sexual orientation and gender identity (Canada); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Revizuirea și modificarea legislației relevante, ca Codul Penal și Codul Contravențional, pentru a îmbunătăți protecția și promovarea drepturilor persoanelor LGBTI și a persoanelor din grupurile vulnerabile, populațiile minoritare inclusiv comunitățile religioase și minoritățile etnice, precum și modificarea Articolului 1 la legea cu privire la asigurarea egalității pentru a include orientarea sexuală și identitatea de gen (Canada)	Supported	B31 Equality & non-discrimination A41 Constitutional and legislative framework D42 Freedom of thought, conscience and religion G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.122.21

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.17 Consolidate the normative framework that regulates the activity and competences of the (Equality) Council (Azerbaijan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea cadrului normativ ce reglementează activitatea și competențele Consiliului de Egalitate (Azerbaijan)	Supported	B31 Equality & non-discrimination A44 Structure of the national human rights machinery Affected persons: - general	Parțial realizat. În scopul consolidării activității Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, Ministerul Justiției a elaborat în anul 2020 setul de modificări normative, prin care se propune operarea anumitor amendamente în Legea nr. 298/2012 care reglementează activitatea Consiliului, la cadrul normativ conex și subsecvent. Modificările propuse au drept scop concretizarea și clarificarea: (1) atribuțiilor Președintelui Consiliului; (2) a procedurii de examinare a plângerilor; (3) a modalității de elaborare a studiilor raportate pe domenii. La fel, se propune extinderea termenului de examinare a plângerilor de către Consiliu, instituirea posibilității depunerii opiniilor juridice (amicus curiae) în procesul de examinare a plângerilor, precum și atragerea din oficiu de către instanța de judecată a Consiliului pentru a depune concluzii. În acord cu recomandările formulate se propune și atribuirea dreptului Consiliului de a sesiza Curtea Constituțională. Această competență va contribui la asumarea de către Consiliu a unui rol proactiv în asigurarea standardelor cu privire la nediscriminare. Proiectul urmează a fi supus procedurilor de avizare și ulterior aprobat de Guvern și Parlament.
121.72 Duly investigate the crimes of hate and discrimination, among them, the most recent acts committed against the lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex community (Uruguay); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Investigarea zilnică a crimelor săvârșite din ură și discriminare, printre care, cele mai recente acte comise împotriva comunității LGBTI (Uruguay)	Supported	B31 Equality & non-discrimination B51 Right to an effective remedy Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. Au fost înregistrate 3 cazuri de discriminare rasială, în anii 2015, 2016 și 2018. În rezultatul examinării sesizărilor enunțate, au pornit 3 cauze penale, pe faptul săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art.189 alin.(6), art.352 alin.(3) lit.d) și art.155 din Codul penal. Cauzele penale vizate, au fost expediate cu rechizitoriu pentru examinare în fond, la moment fiind pendinte în instanța de judecată. Condiționat de modificările cadrului legal menționate la recomandarea 122.21

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.45 Continue efforts aimed at combating all forms and manifestations of hatred and discrimination, including hate crimes and hate speech on a religious basis, and strengthen mechanisms for accountability in this regard (Libya); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor ținute la combaterea tuturor formelor și manifestărilor de ură și discriminare, inclusiv infracțiunile săvârșite din ură și discursurile xenofobe pe bază de religie și consolidarea mecanismelor de responsabilizare în această privință (Libia)	Supported	B31 Equality & non-discrimination B51 Right to an effective remedy D42 Freedom of thought, conscience and religion G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Parțial realizat. În scopul eficientizării procesului de contracarare a acțiunilor cu caracter discriminatoriu, prin Legea nr.306/2012 în vigoare din 08.02.2013, a fost completat Codul contravențional cu 3 articole care prevăd răspunderea contravențională pentru discriminare, inclusiv: discriminare în domeniul muncii (art.542 CC), discriminare în domeniul învățământului (art.651 CC) și discriminare privind accesul la serviciile și bunurile disponibile publicului (art.711 CC). Prin aceeași lege au fost operate modificări în art.176 din Codul penal – încălcarea egalității în drepturi a cetățenilor și în art.346 din Codul penal – acțiunile intenționate îndreptate spre atățarea vrajbei, diferențierii sau dezbinării naționale, etnice, rasiale sau religioase. În scopul asigurării capacităților organelor de urmărire penală și procurorilor de a aplica eficient legislația penală în astfel de cazuri, au fost aprobate Instrucțiunile metodologice „Ghid privind investigarea și judecarea infracțiunilor motivate de ură”. A se vedea comentariile de la recomandarea 122.21 Codul serviciilor media audiovizuale , aprobat prin Legea nr.174/2018 conține prevederi ce se referă la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale și care interzice programele audiovizuale susceptibile de a propaga, incita, promova sau justifica ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță sau pe discriminarea pe criterii de sex, rasă, naționalitate, religie, dizabilitate sau orientare sexuală. Totodată, a fost aprobat Regulamentul privind conținuturile audiovizuale, în care expres sunt expuse prevederi cu privire la discursul instigator la ură și a oricăror forme de ură bazate pe intoleranță și discriminare; atacului la persoană și atingerea demnității umane; a conținutului audiovizual care elogiază regimurile totalitare, din trecut și din prezent, autorii crimelor și abuzurilor acestor regimuri, precum și cele ce denigrează victimele acestora.

121.153 Strengthen the fundamental principles of equality and non-discrimination within the education system (Hungary); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea principiilor fundamentale de egalitate și non-discriminare în sistemului educațional (Ungaria)	Supported	B31 Equality & non-discrimination E51 Right to education - General Affected persons: - general - children	Realizat. În domeniul educației, în anul de studii 2018-2019 în lista disciplinelor obligatorii au fost introduse două discipline: Dezvoltare personală și Educație pentru societate, care includ în mod direct sau indirect temele abordate precum aprecierea diversității culturale, diversitatea culturală și pluralismul, toleranță, relaționarea armonioasă, stereotipuri, comunicare asertivă, nonconflictuală și non-violentă care contribuie la dezvoltarea atitudinii pozitive față de sine și a modului de interacțiune eficientă cu ceilalți pe tot parcursul vieții. Luând în considerație statutul obligatoriu al disciplinelor menționate, toți profesorii de clasele primare au beneficiat de instruire privind implementarea acestora în instituțiile de învățământ. Disciplinele opționale reprezintă componenta flexibilă a Planului-cadru de învățământ, care contribuie la dezvoltarea unor competențe transversale. Disciplinele opționale Educația interculturală, Cultura bunei vecinătăți (cl. I-IV), Să ne cunoaștem mai bine (cl. X-XII) contribuie la înțelegerea și recunoașterea valorilor reprezentanților diferitor culturi; colaborarea, în spiritul respectului reciproc, cu alte persoane din diverse medii, din punct de vedere etnic, cultural, religios. Pandemia a afectat profund sistemul de educație din R. Moldova. În primul semestru școlar (septembrie-decembrie 2020), cca 12% din elevii încadrați în învățământul general au întâmpinat probleme la implementarea modelului selectat de către instituție, fie din cauza lipsei tehnicii de calcul (7%), fie din cauza lipsei conexiunii la internet (5%). Totodată, în perioada aprilie-mai 2020 și februarie-martie, 2021, odată cu desfășurarea învățământului online la nivel național în condiții de urgență, cca 27% din elevii din învățământul general sau 87.000 elevi au rămas pe dinafara sistemului de educație, fie din cauza lipsei tehnicii de calcul (17%), fie din cauza lipsei conexiunii la internet (10%). De la începutul anului școlar 2020, pentru a limita riscul de infectare, autoritățile au elaborat o serie de acte normative ce au permis instituțiilor de învățământ general să includă educația la distanță în modelul de învățare. Totodată, acestea au stabilit rolul cadrelor didactice în încadrarea elevilor fără acces la tehnică și internet în educație pe perioada de pandemie. În acest context, Guvernul a întreprins o serie de măsuri pentru asigurarea cu tehnică de calcul a profesorilor și a elevilor, atât din contul bugetului de stat, cât și cu suportul partenerilor de dezvoltare. Astfel, în septembrie, 2020, au fost mobilizate resurse pentru achiziționarea a cca 20 de mii de unități de tehnică de calcul, 23% fiind alocate de către APL, instituțiile de învățământ și Guvern, iar 77% - de către parteneri. Între timp, în primul semestru școlar 2020/2021, doar 2500 laptopuri au fost distribuite. Astfel, în martie, 2021, cca 50,000 elevi continuă să rămână pe dinafara sistemului de educație în lipsa unităților de calcul. În ceea ce privește asigurarea cu conexiune la internet, în primul semestru școlar 2020/2021, Guvernul a asigurat dotarea tuturor școlilor cu internet de înaltă calitate. Cu toate acestea, în contextul educației la distanță, problema ce ține de conexiunea a cca 30,000 elevi la internet de calitate rămâne nerezolvată. În perioada aprilie - decembrie, 2020, Guvernul a depus eforturi considerabile pentru instruirea profesorilor, elaborarea Bibliotecii digitale cu mii de resurse educative pentru elevi, inclusiv pentru
---	--	------------------	---	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				absolvenți, pilotarea Catalogului electronic și alocarea a 105 milioane lei din bugetul de stat pentru remunerarea activității suplimentare a cadrelor didactice în anul de studii 2020-2021. Măsuri noi urmează a fi luate pentru a asigura mai multă flexibilitate în predare, o simplificare a curriculei și resurse digitale mai interactive, echiparea profesorilor cu tehnică performantă și adaptată, ameliorarea condițiilor de lucru a cadrelor didactice la locul de muncă precum: asigurarea alimentației, loc și timp de recreere, remunerarea corespunzătoare a profesorilor, eficientizarea procesului de lucru al cadrelor didactice, dezvoltarea instrumentelor de monitorizare a reușitei școlare și consultarea elevilor în adoptarea și implementarea modelului de învățare în școli.
Theme: B32 Racial discrimination				
121.62 Establish efficient mechanisms to investigate and punish hate crimes, racial harassment and racial discrimination against minorities and vulnerable groups (Albania); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea mecanismelor eficiente pentru a investiga și a pedepsi crimele săvârșite din ură, hărțuirea rasială și discriminarea rasială împotriva minorităților și grupurilor vulnerabile (Albania)	Supported	B32 Racial discrimination Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul la nr. 121.45.
121.60 Develop policies that allow the Republic of Moldova to combat incitement to hatred and racial discrimination (Panama); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Elaborarea politicilor ce permit Republicii Moldova să combată incitarea la ură și discriminare rasială (Panama)	Supported	B32 Racial discrimination A42 Institutions & policies - General Affected persons: - women	Realizat. Prin HG nr.980/2020 fost aprobat Planul de acțiuni pentru anii 2021-2024 privind promovarea memoriei Holocaustului și culturii toleranței în vederea combaterii rasismului, antisemitismului, xenofobiei și altor forme de intoleranță

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.61 Ensure the collection of statistical data on incidents of anti-Semitism, xenophobia and racial discrimination (Russian Federation); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea colectării datelor statistice cu privire la incidentele anti- Semitism, xenofobe și de discriminare rasială (Federația Rusă)	Supported	B32 Racial discrimination B31 Equality & non-discrimination A62 Statistics and indicators G1 Members of minorities G8 Non-citizens Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups - non-citizens	Parțial realizat. Evidența și culegerea datelor privind infracțiunile, precum și înregistrarea în sistemul automatizat de informații integrate este reglementată prin Hotărârea Guvernului nr. 328/2012 privind aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional automatizat „Registrul informațiilor criminalistice și criminologice”, al cărui titular este Ministerul Afacerilor Interne. Ordinul interinstituțional nr. 121/254/286-0/95 din 18.07.2008 privind cazierul unic al infracțiunilor, cauzelor penale și persoanelor care au săvârșit infracțiuni, inclusiv modificările sale aprobate prin ordinul nr. 71/296/346-0/140 din 22.09.2010, include capitolul privind evidența infracțiunilor și incidentelor motivate de prejudecăți reglementează modul de primire, înregistrare, înregistrare și examinare a notificărilor și a altor informații despre aceste infracțiuni. Conform rapoartelor de monitorizare a discursului de ură și instigare la discriminare ale Asociației Promo-LEX din perioada 2018-2020, mai există provocare referitor la colectarea datelor cu privire la infracțiunile motivate de prejudecată, baza de date penală trebuie să fie îmbunătățită pentru a permite includerea categoriilor speciale referitoare la infracțiunile generate de ură, precum și sistemul de fișiere electronice ale procuraturii și sistemul informațional judiciar al Instanțelor.
Theme: B51 Right to an effective remedy				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.73 Step up efforts to investigate and act upon instances of hate speech and hate crime and to ensure effective access to justice for victims, including lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons and members of religious or ethnic minority communities (Netherlands); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Intensificarea eforturilor de investigare și acționare în cazurile de instigare la ură și crimele săvârșite din ură și pentru a asigura accesul efectiv al victimelor la justiție, inclusiv a persoanelor LGBTI și membrilor comunităților minorităților religioase sau etnice (Țările de Jos)	Supported	B51 Right to an effective remedy D42 Freedom of thought, conscience and religion B31 Equality & non-discrimination G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Realizat. La înregistrarea plângerilor pe marginea acțiunilor legate de prejudecăți, procurorii, în cadrul controlului activității de înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor despre infracțiuni sunt obligați să acorde atenție deosebită respectării procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor despre cazurile evocate de discriminare sau acțiuni cu caracter violent pe criterii de etnie, religie sau oricare alte criterii. De asemenea, s-a atras atenția că, în virtutea caracterului sensibil al acestor fapte, sesizările urmează să fie înregistrate exclusiv în Registrul de evidență a sesizărilor despre săvârșirea unor infracțiuni și să se examineze fiecare caz în conformitate cu prevederile art.274 din Codul de procedură penală. Procurorii organizează periodic ședințe comune cu reprezentanții organului de poliție, pentru ridicarea gradului de responsabilitate și conștientizarea importanței combaterii cazurilor de discriminare și a infracțiunilor motivate de ură.
Theme: D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.28 Strengthen the legal standing as well as the human and financial resources of the national preventive mechanism according to the Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment so that it operates effectively (Czechia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea valorii juridice precum și a resurselor umane și financiare ale mecanismului național de prevenire, în conformitate cu Protocolul Opțional la Convenția împotriva Torturii ca să funcționeze în mod mai eficient (Republica Cehă)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment Affected persons: - general - persons deprived of their liberty	Realizat. Dinamica alocațiilor bugetare pe acțiunea „asigurarea funcționării Mecanismului național de prevenire a torturii în conformitate cu prevederile art.18 alin.(3) din Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante” pentru anii 2017-2020 se prezintă, după cum urmează: În limita bugetului aprobat pentru Oficiul Avocatului Poporului (OAP) pentru anul 2017 precizat – 254,4 mii lei, din care au fost executate 79,4 %. În limita bugetului aprobat pentru OAP pentru anul 2018 a constituit suma de 291,7 mii lei, precizat – 395,4 mii lei, din care au fost executate 37,9 %. În limita bugetului aprobat pentru OAP pentru anul 2019 a constituit suma de 436,4 mii lei, precizat – 349,2 mii lei, din care au fost executate 42,0%. În limita bugetului aprobat pentru OAP pentru anul 2020 a constituit suma de 308,2 mii lei, precizat – 239,8 mii lei, din care au fost executate 38,8%. Mijloacele financiare menționate au fost repartizate de către OAP. Suplimentar, se menționează că, în scopul realizării acțiunii conform prevederilor art.31 alin.(8) din Legea nr.52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), autoritatea în cauză în limita bugetului o mare parte din alocații preconizează pentru remunerarea membrilor Consiliului Național pentru Prevenirea Torturii.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.29 Ensure that the national preventive mechanism against torture becomes operational at the earliest possible time, in particular by completing the process of recruitment of members of the Council for the Prevention of Torture (Switzerland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea faptului că mecanismul național de prevenire a torturii devine operațional cât se poate de repede, în particular prin finalizarea procesului de recrutare a membrilor Consiliului pentru Prevenirea Torturii (Elveția);	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment Affected persons: - general - persons deprived of their liberty	Realizat. Consiliul pentru Prevenirea Torturii (CpPT) a fost instituit la data de 24 octombrie 2016 în corespundere cu prevederile Legii nr. 52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman). Componenta CpPT constă din 7 membri: 2 membri de drept – Avocatul Poporului și Avocatul Poporului pentru drepturile copilului și 5 membri aleși prin concurs public pentru un mandat de 5 ani, membri delegați de societatea civilă. Scopul CpPT este de a proteja persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul Opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (UN OP CAT). În conformitate cu prevederile art. 30 și 32 din <i>Legea nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)</i> , precum și conform p. 5 din <i>Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Prevenirea Torturii</i> , Consiliul pentru Prevenirea Torturii poate efectua vizite preventive și de monitorizare neanunțate în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate. În perioada 2016-2020, CpPT a desfășurat peste 100 de vizite și anume: 42 în locurile de detenție din subordinea MAI, 29 în penitenciare, 15 în instituțiile psihiatrice și internate, 24 în alte instituții. În aceeași perioadă de referință, au fost emise 80 de rapoarte, în care au fost formulate peste 800 de recomandări. Pe lângă atribuțiile de desfășurare a vizitelor preventive și de monitorizare, membrii CpPT au fost antrenați și în activități de instruire a angajaților din diverse instituții care cad sub mandatul OPCAT dar și de menținere a unui dialog continuu cu autoritățile în vederea ameliorării problematicei legate de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor aflate în detenție. Notă: Rapoartele CpPT pot fi consultate aici: http://ombudsman.md/consiliul-pentru-prevenirea-torturii/rapoarte/

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.74 Continue efforts to strengthen the legal framework to combat torture, which had proved to be successful in reducing the number of complaints (Iraq); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de consolidare a cadrului legislativ la combaterea torturii, care s-a dovedit a fi de succes la reducerea numărului de plângeri (Irak)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - general	Realizat. În scopul consolidării cadrului legislativ privind combaterea torturii și a relelor tratamente, în anul 2018 au fost operate modificări la Codul penal și exclusă „amenda” în calitate de pedeapsă alternativă pentru aplicarea tratamentului inuman și degradant. Necesitatea revizuirii legii penale din perspectiva asigurării unor sancțiuni reale și descurajatoare pentru actele de rele tratamente a fost invocată în mai multe runde de discuții pe segmentul DO. Același obiectiv a fost urmărit de legislator la adoptarea modificărilor și completărilor la Codul penal, Codul de procedură penală, Codul de executare și Codul contravențional, care au constatat în reducerea populației penitenciare prin: sporirea rolului instanței la individualizarea pedepsei; eliminarea majorării matematice a pedepselor pentru recidiviști și eliminarea recidivei pentru infracțiunile ușoare și mai puțin grave; eficientizarea (deblocarea) mecanismului de liberare înainte de termen; introducerea unui nou mecanism ce permite instanțelor să individualizeze executarea pedepsei prin acordarea posibilității de a dispune la condamnare fracțiunea de pedeapsă a fi executată în penitenciar și fracțiunea a fi executată în libertate. Prin aceleași modificări s-a stabilit un criteriu mai clar privind mecanismul de aplicare a unei pedepse mai blânde decât cea prevăzută de legea penală și s-a instituit, în calitate de novăție, un mecanism preventiv și compensatoriu în conformitate cu standardele CEDO pentru deținerea preveniților și a condamnaților în condiții inumane și degradante. Implementarea respectivelor modificări a înlăturat blocajele procesuale care determinau supraaglomerarea penitenciarelor. Adițional, prin alte modificări operate în anul 2018 la Codul de procedură penală, s-a asigurat extinderea cercului de persoane din sistemul penitenciar cu drept de constatare a infracțiunilor comise în locurile de detenție, în timpul escortării sau în legătură cu punerea în executare a sentințelor de condamnare În vederea eradicării aplicării abuzive a măsurii arestului preventiv a fost adoptată Legea nr.179/2018 prin care a fost modificat Codul de procedură penală.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.68 Ensure that no acts of violence, intimidation, torture or discrimination are carried out against lesbian, gay, bisexual, transgender or intersex persons (Mexico); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea faptului că nu se întreprind acte de violență, intimidare, tortură sau discriminare împotriva persoanelor LGBTI (Mexico)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. A se vedea comentariile la 121.69 Prin Hotărârea Guvernului nr. 748/2017 a fost aprobat Planul de acțiuni privind reducerea relexor tratamente, abuzului și discriminării împotriva persoanelor aflate în custodia poliției pentru 2017-2020.
121.75 Strengthen its measures to prevent torture and address the impunity of such acts (Japan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea măsurilor de prevenire a torturii și abordarea impunității pentru astfel de acte (Japonia)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment B52 Impunity Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.74 La 01.08.2016 a intrat în vigoare Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, eveniment care a marcat o evoluție deosebită în procesul de reformare a justiției și, în același timp, a declanșat mecanisme noi în activitatea procurorilor. Conform art.9 alin.(5) din Legea menționată rezultă că Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale (în continuare PCCOCS) este specializată în combaterea criminalității organizate, a terorismului și a torturii. Respectiv, art.2702 alin.(1) lit. b) din Codul de procedură penală, prevede că PCCOCS exercită urmărirea penală, inclusiv în cazul infracțiunilor prevăzute de art.1661 alin.(3) și (4) din Codul penal, adică tortura și tortura cu circumstanțe agravante. În rest, infracțiunile de tratament inuman și degradant, conform prevederilor art.270 alin.(1) pct.5) din Codul de procedură penală, țin de competența procurorilor de la procuraturile teritoriale. Inovațional, din perspectiva Codului de procedură penală, a fost modificat art.262 din Codul menționat astfel încât, chiar la etapa inițială, de până la pornirea urmăririi penale, pentru sesizările din care rezultă preținse fapte de tortură sau rele tratamente a fost stabilită competența materială pentru procuror. Prin Hotărârea Guvernului nr. 748/2017 a fost aprobat Planul de acțiuni privind reducerea relexor tratamente, abuzului și discriminării împotriva persoanelor aflate în custodia poliției pentru 2017-2020.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.77 Take additional measures to strengthen the fight against torture and other ill-treatment, and the fight against impunity, by ensuring that all complaints of torture are subject to an impartial and effective investigation (France); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor adiționale pentru consolidarea luptei împotriva torturii și altor rele tratamente, precum și lupta împotriva impunității asigurând că toate plângerile de tortură sunt supuse unei investigații imparțiale și efective (Franța)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment B52 Impunity B51 Right to an effective remedy Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul la nr.121.75

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.79 Take further measures to improve the treatment of persons arrested, detained or imprisoned, including by strengthening the National Preventive Mechanism (Norway); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor ulterioare pentru a îmbunătăți tratamentul persoanelor arestate, deținute sau private de libertate, inclusiv prin consolidarea Mecanismului național de prevenire (Norvegia)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment D26 Conditions of detention Affected persons: - persons deprived of their liberty	Realizat. A se vedea comantariul nr.121.78 și 121.29 În vederea introducerii în dreptul intern a remediei cu caracter preventiv și compensatoriu pentru încălcările CEDO cu referire la condițiile inumane și degradante de detenție, au fost adoptate Legea nr. 163/2017 și Legea nr. 272/2018 care au determinat operarea de modificări în Codul de procedură penală. Pe parcursul anului 2019, la 1410 deținuți li s-a redus termenul pedepsei, dintre care 137 deținuți au fost eliberați. În perioada de raport ca despăgubire a fost achitată suma de 1470595,00 lei Pe parcursul anului 2020, la 1734 deținuți li s-a redus termenul pedepsei, dintre care 293 deținuți au fost eliberați. Cuantumul despăgubirilor financiare achitate ca despăgubire este de 3 587 749 lei pentru anul 2020. Urmare a deficiențelor legislative în procesul de implementare a remediei compensator, care, în ansamblu, au generat o practică neuniformă de aplicare a acestuia, prin Legea adoptată la 12 martie 2020 Parlamentul a suspendat mecanismul de reducere a pedepsei pentru deținuți pe motivul condițiilor precare. În același timp, în scopul îmbunătățirii mecanismului și eliminării carențelor atestate, Ministerul Justiției a elaborat un proiect de Lege pentru modificarea Codului de procedură penală. Scopul proiectului este de a asigura aplicarea coerentă și unitară a remediei preventiv și compensator. Totodată, a fost elaborat proiectul Hotărârii Guvernului privind aprobarea Regulamentului cu privire la evaluarea condițiilor de detenție.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.78 Ensure that all complaints regarding acts of torture and ill-treatment receive a prompt, impartial and effective investigation in accordance with the Istanbul Protocol and ensure that, in conformity with the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, any statement made as a result of torture shall not be invoked as evidence in any proceedings (Germany); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea faptului că toate plângerile cu privire la actele de tortură și rele tratamente sunt investigate prompt, imparțial și efectiv, în conformitate cu Protocolul de la Istanbul și asigură, în conformitate cu Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, că orice declarație făcută în rezultatul unui act de tortură nu poate fi invocată ca dovadă în careva proceduri (Germania)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general	Realizat. Sesizările privind preținsele cazuri de aplicare ilegală a violenței în exercițiul funcției de către subiecții Legii nr.218/2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, sunt examinate prin prisma art.1661 din Codul penal. Investigațiile în baza art.274 din Codul de procedură penală, în asemenea cazuri, urmează a fi efectuate exclusiv de către procurori, or aceasta rezultă expres din prevederile art.262 alin.(41) din Codul de procedură penală. Procuratura Generală a stabilit cazuri când așa sesizări au fost investigate de organele teritoriale ale poliției, fapt ce a constituit obiect de intervenție către subdiviziunile competente ale MAI, iar ca rezultat, persoanele implicate, inclusiv factori de decizie, au fost sancționați disciplinar. Potrivit prevederilor Ordinului Procurorului General nr.90/8 din 02.11.2010 privind organizarea investigării cazurilor de tortură, tratament degradant și inuman, în procuraturile specializate și teritoriale a fost organizată desemnarea procurorilor responsabili de acest domeniu, cu condiția, ca ei să nu fie implicați în activități care au tangență în activitate cu angajații subdiviziunilor teritoriale ale MAI și ale altor organe de forță (potențiali subiecți ai plângerilor privind aplicarea relexor tratamentelor), astfel încât să le fie asigurată independența. Procuratura Generală a orientat Administrația Națională a Penitenciarelor în vederea raportării către procuraturile teritoriale a tuturor cazurilor de suicid, automutilare, maltratare între deținuți, precum și de traumatism în orice alte circumstanțe a deținuților în instituțiile penitenciare. În vederea introducerii în dreptul intern a remediei cu caracter preventiv și compensatoriu pentru încălcările CEDO cu referire la condițiile inumane și degradante de detenție, au fost adoptate Legea nr. 163/2017 și Legea nr. 272/2018 care au determinat operarea de modificări în Codul de procedură penală. Pe parcursul anului 2019, la 1410 deținuți li s-a redus termenul pedepsei, dintre care 137 deținuți au fost eliberați. În perioada de raport ca despăgubire a fost achitată suma de 1470595,00 lei Pe parcursul anului 2020, la 1734 deținuți li s-a redus termenul pedepsei, dintre care 293 deținuți au fost eliberați. Cuantumul despăgubirilor financiare achitate ca despăgubire este de 3 587 749 lei pentru anul 2020.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.80 Provide torture-prevention training for the police, prosecutors and judges and ensure that statements obtained through torture cannot be invoked in criminal proceedings (Czechia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Oferirea instruirii în domeniul prevenirii torturii pentru polițiști, procurori și judecători și asigurarea faptului că declarațiile obținute prin tortură nu pot fi invocate în proceduri penale (Republica Cehă)	Supported	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - persons deprived of their liberty	Realizat. În perioada 2017-2020, în domeniul prevenirii torturii și relelor tratamente au fost realizate 13 activități de formare, fiind instruite un număr total de 314 persoane. În perioada 2019-2020, atât pe segmentul instruirii inițiale, cât și pe segmentul instruirii continue au fost depuse toate eforturile în vederea realizării asigurării unui nivel înalt de instruire a subiecților implicați în prevenirea și combaterea torturii conform standardelor stabilite în Protocolul de la Istanbul și consacrate în jurisprudența CtEDO. Astfel, pe segmentul instruirii inițiale, în perioada de raportare, în planurile de formare inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror a fost introdus cursul electronic „Interzicerea relelor tratamente în contex-tul aplicării legii, securității și în alte contexte coercitive”, cu o durată de 30 de ore de instruire pentru fiecare promoție de audienți. Pe segmentul instruirii continue, în perioada supusă raportării, INJ a realizat 9 activități de formare în domeniu, de care au beneficiat 221 actori ai sistemului de justiție.
Theme: D26 Conditions of detention				

121.76 Improve the conditions of detention in police stations and prisons and effectively investigate credible allegations of abuse, consistent with the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (United States of America); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îmbunătățirea condițiilor de detenție în secțiile de poliție și închisori, precum și investigarea efectivă a alegațiilor credibile de abuz, consistente cu Convenția ONU împotriva Torturii (Statele Unite ale Americii)	Supported	D26 Conditions of detention D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment Affected persons: - persons deprived of their liberty	Realizat. În perioada anilor 2018-2020 pentru construcția/ reconstrucția clădirilor penitenciarelor în total au fost alocate 90 299,6 mii lei, dintre care: a.2018 – 30 643,6 mii lei (absorbție 49 %); a.2019 – 37 133,2 mii lei (absorbție 99,2 %); a.2020 – 24 977,6 mii lei (absorbție 89,2 %). Au fost finalizate lucrări de reconstrucție la 2 instituții penitenciare: (i) Penitenciarul nr.3, orașul Leova; (ii) Penitenciarului nr.10, satul Goian, municipiul Chișinău. Totodată, sunt în curs de realizare: Casa de arest din municipiul Bălți – lucrări de construcție în curs de execuție; Penitenciarul din municipiul Chișinău – a fost elaborată documentația de proiect și deviz, lucrările de construcție nu au fost demarate. În 2019 au fost desfășurate lucrări de îmbunătățire a condițiilor de detenție în toate instituțiile penitenciare, după cum urmează: - în Penitenciarul nr.1-Taraclia a fost efectuată reparația blocului de regim nr.2 a izolatorului disciplinar și a blocului sanitar; - în Penitenciarul nr.2-Lipcani a fost construită curtea de plimbare pentru întrevederi de lungă durată și 2 încăperi pentru întrevederi de scurtă durată; - în Penitenciarul nr.3-Leova a fost efectuată reparație în cantina centrală și reparație capitală în secția medicală; - în Penitenciarul nr.4-Cricova a fost reconstruit atelierul de creație; - în Penitenciarul nr.5-Cahul s-a efectuat reparația capitală a secției medicale și a curților de plimbare; - în Penitenciarul nr.6-Soroca au fost divizate secțiile locative mari în secții locative mai mici în sectorul nr.3; - în Penitenciarul nr.7-Rusca a fost efectuată reparația curentă a blocurilor sanitare, reparația capitală cu crearea a 7 camere de deținere cu capacitatea de 70 locuri; - în Penitenciarul nr.8-Bender a fost dată în exploatare secția medicală. De asemenea, s-au efectuat reparații curente în 5 secții locative; - în Penitenciarul nr.9-Pruncu s-a efectuat reparația capitală la sectorul nr.8 tip-deschis, în secția medicală și reparația curentă a încăperii pentru desfășurarea ședințelor de judecată on-line; - în Penitenciarul nr.10-Goian s-au efectuat reparații curente în două cazangerii, în încăperile de studii, curțile de plimbare, precum și în secția medicală; - în Penitenciarul nr.11-Bălți s-au efectuat reparații curente la blocul nr.1, 2 și 3, la sala de sport și reparația capitală a izolatorului disciplinar; - în Penitenciarul nr.12-Bender s-a efectuat reparație capitală în încăperea de întrevedere de lungă durată a deținuților; - în Penitenciarul nr.13-Chișinău s-a finisat reparația capitală a 10 birouri pentru serviciul medical, fiind dotate cu echipamentul necesar; - în Penitenciarul nr.15-Cricova s-a efectuat reparația capitală a blocurilor sanitare și a secției medicale; - în Penitenciarul nr.16-Pruncu au fost efectuate reparații curente în 4 săli de proceduri medicale. Totodată, a fost efectuată reparația capitală a blocului de fizioterapie, unde a fost creată o secție specială pentru deținuții bolnavi de TBC; - în Penitenciarul nr.17-Rezina a fost realizată reparația capitală a blocului alimentar, reparația capitală a terenului sportiv din incinta penitenciarului, a 3 birouri medicale, dar și reparații în celulele de detenție; - în Penitenciarul nr.18-Brănești a fost efectuată reparația curentă în sectoarele locative, reparația capitală în 2 sectoare locative cu suprafață mare și la punctul medical. În 2020 a continuat procesul de amenajare /reutilizare a spațiilor de detenție din cadrul penitenciarelor: în cadrul Penitenciarului 1, în Penitenciarul 2, în Penitenciarul 3, la Penitenciarul 5, la Penitenciarul 9, în cadrul Penitenciarului 12.
--	---	------------------	--	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				Au fost renovate 10 izolatoare de detenție provizorie (IDP) care funcționează după principiul regional (Anenii-Noi, Cahul, Căușeni, Cimișlia, Edineț, Hîncești, Orhei, Rîșcani, Sîngerei, Ungheni). Totodată, în anul 2020 au fost modernizate 5 IDP din cadrul Inspectoratelor de poliție Bălți, Comrat, Anenii Noi, Soroca și Criuleni, care va asigura realizarea recomandărilor Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Pedepselor sau Tratatelor Inumane sau Degradante. Situația epidemiologică dificilă, provocată de COVID-19, a impus necesitatea implementării unor măsuri suplimentare de protecție a persoanelor aflate în cadrul instituțiilor penitenciare, și anume: i) derularea cauzelor penale cu participarea persoanelor private de libertate numai prin intermediul teleconferinței; ii) interzise transferurile deținuților la cererea personală, cu excepția internării în cadrul spitalului penitenciar și în instituțiile medico-sanitare publice; iii) suspendată organizarea audiențelor la sediul ANP cât și în instituțiile subordonate; iv) înlocuirea întrevederilor cu aplicarea sistemului de videoconferință prin platforme software acceptate de către instituția penitenciară; v) dublată frecvența dreptului la convorbiri telefonice a deținutului; vi) instalat echipamentul specific pentru implementarea procesului de instruire la distanță pentru deținuții minori din Penitenciarele nr. 5-Cahul, nr.10-Goian, nr.11-Bălți, nr.13-Chișinău și nr.17-Rezina.
121.81 Improve the situation of prisoners in the country, implementing the recommendations made by the European Committee for the Prevention of Torture after its visit in September 2015, such as to reduce the levels of violence and to decrease rates of overcrowding in multiple cells (Spain); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îmbunătățirea situației prizonierilor din țară prin implementarea recomandărilor făcute de Comitetul european pentru prevenirea torturii după prima sa vizită în septembrie 2015, cum ar fi reducerea nivelului de violență și reducerea supraaglomerării în celule (Spania)	Supported	D26 Conditions of detention D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment Affected persons: - persons deprived of their liberty	Realizat. A se vedea comentariile de la recomandarea 121.76.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.82 Continue efforts to improve conditions in prisons and pretrial facilities (Australia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de îmbunătățire a condițiilor în închisori și în arestul preventiv (Australia);	Supported	D26 Conditions of detention D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - persons deprived of their liberty	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.76
121.84 Improve access to medical, psychosocial and mental health services for all persons in detention, especially for those belonging to vulnerable groups (Austria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îmbunătățirea accesului la serviciile medicale, psihosociale și de sănătate mintală a tuturor persoanelor în detenție, în special celor ce aparțin grupurilor vulnerabile (Austria)	Supported	D26 Conditions of detention E41 Right to health - General Affected persons: - persons deprived of their liberty - vulnerable persons/groups	Parțial realizat. Instituirea unei unități de dirijare a serviciilor de sănătate prestate persoanelor deținute este scopul primordial și unul din elementele cheie ale Strategiei de dezvoltare a sistemului penitenciar pentru anii 2016-2020. Actualmente, este în proces de definitivare un model optimal care prezintă produsul multiplelor discuții și evaluări efectuate de către membrii unui Grup de lucru interministerial creat în acest sens. Astfel, se va opta pentru crearea unei subdiviziuni subordonate Ministerului Justiției, care se va realiza în câteva etape. Subsidiar, în anul 2019 a debutat procesul de acreditare a serviciilor medicale din cadrul sistemului administrației penitenciare. Pentru a eficientiza procedurile de evaluare și acreditare, în bugetul de stat pentru anul 2019 au fost alocate 1,5 mln. MDL destinate reparării secțiilor medicale din instituțiile penitenciare. Potrivit Raportului de bilanț al ANP pentru anul 2019, 15 secții medicale din cadrul instituțiilor penitenciare au obținut autorizații sanitare de funcționare și 7 instituții penitenciare au pregătit abia dosarele pentru acreditarea serviciilor medicale din cadrul sistemului administrației penitenciare. Totuși eforturile urmează a fi urmărite întru îmbunătățirea asistenței medicale în condițiile de detenție și asigurarea la servicii calitative pentru deținuți .
Theme: D27 Prohibition of slavery, trafficking				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.109 Promote the national plan to end human trafficking namely new forms of online human trafficking (Sudan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Promovarea planului național de stopare a traficului de ființe umane, și anume, a formelor noi de trafic de ființe umane online (Sudan)	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking Affected persons: - general	Realizat. A fost aprobată Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 461/2018). În proces de elaborare noul plan de acțiuni 2021-2022 pentru implementarea Strategiei. Rapoartele anuale de monitorizare disponibile pe pagina www.antitrafic.gov.md A fost elaborat Planul de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020 (Hotărârea Guvernului nr.212/2017), în contextul implementării prevederilor Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, fiind primul document de politici tematic, care a prevăzut acțiuni de promovare a siguranței copiilor online.

121.110 Continue to intensify efforts to stop human trafficking (Tajikistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea intensificării eforturilor de stopare a traficului de ființe umane (Tadjikistan)	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking Affected persons: - general	Realizat. Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (TFU) rămâne o prioritate pentru RM. Pe parcursul anilor 2016-2020 au avut loc activități întru consolidarea cadrului de politici, cadrului normativ și instituțional, capacităților specialiștilor pentru o activitate eficientă, dar și activități importante pe toate segmentele prin prisma paradigmei 4P: Prevenire, Protecție, Pedepsire și Parteneriat. A fost aprobată Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 și Planul de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia, care are drept scop dezvoltarea unui sistem național durabil de prevenire și combatere a TFU. Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane asigură coordonarea activităților de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, precum și cooperarea cu autoritățile publice, cu organizațiile internaționale și neguvernamentale, alte agenții și reprezentanți ai societății civile. În perioada 2017-2020 au avut loc 7 ședințe ale Comitetului dat. Au fost operate modificări la Codul penal, precum criminalizarea noilor forme ale TFU și introduse amendamente la Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, prin conceptualizarea unor noțiuni importante. Au fost aprobate modificări în 2018 și 2020 la Regulamentul privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, a persoanelor aflate în situație de dificultate, precum și a copiilor neînsoțiți pentru a îmbunătăți mecanismul de repatriere a victimelor TFU și a persoanelor aflate în dificultate prin stabilirea concretă a procesului de identificare a persoanei aflate în dificultate, precum și conținutul dosarului de repatriere, facilitarea procesului de documentare a copiilor neînsoțiți (identificați peste hotare) cu certificate de naștere, planificarea mijloacelor financiare necesare în vederea realizării activităților de preluare a beneficiarilor, în urma procedurii de repatriere, de către autoritățile administrației publice locale. A fost adoptată Legea cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, care conferă victimelor (inclusiv ale traficului de ființe umane) dreptul de a beneficia de servicii de suport din partea statului (consiliere informațională, consiliere psihologică, asistență juridică garantată de stat și compensație financiară). A fost elaborat proiectul Programului de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2021-2025 și a Planului de acțiuni pentru anii 2021-2023 privind implementarea acestuia reieșind din necesitatea soluționării problemelor identificate în realizarea drepturilor victimelor traficului și a altor infracțiuni, pentru creșterea eficacității cooperării intersectoriale în acest domeniu, precum și necesitatea adaptării Sistemului național de referire la schimbările care au avut loc în societate și în politicile publice. S-a introdus o nouă modalitate de reglementare a activității agenților private de recrutare a forței de muncă. Astfel, au fost introduse noi condiții de licențiere, care servesc drept filtre pentru licențierea agenților economici care doresc să desfășoare activitatea de recrutare a forței de muncă, dar și a fost stabilit un mecanism de monitorizare și control, prin abilitarea Inspectoratului de Stat al Muncii cu atribuții de control în domeniul intermedierei muncii prin intermediul agenților private.
--	---	------------------	--	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				În scopul acordării dreptului la asistență juridică calificată victimelor traficului de ființe umane, indiferent de nivelul veniturilor obținute, au fost operate modificările necesare în Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat. Pe parcursul anilor 2017-2020 au fost instruiți peste 4250 specialiști ai organelor de drept, din domeniul asistenței sociale, avocați, inspectori de muncă și alte categorii de specialiști. A fost pilotat și introdus specializarea judecătorilor în domeniul combaterii TFU și a crimelor conexe. Asistența și protecția victimelor TFU presupune un spectru larg de servicii orientate spre prevenirea, diminuarea sau reabilitarea consecințelor TFU, acestea fiind acordate în platforma celor 7 centre specializate (finanțate din bugetul de stat), și prin intermediul specialiștilor din cadrul echipelor multidisciplinare teritoriale . Pe parcursul anilor 2016-2020, în cadrul Centrelor prestatoare de servicii sociale specializate (finanțate din Bugetul de Stat) au beneficiat de asistență 378 victime ale traficului de ființe umane (294 adulți și 84 minori). Pe parcursul anului 2020 a fost dezvoltat un Serviciu specializat pentru bărbați victime ale traficului de ființe umane. Un instrument eficient de prevenire a fenomenului TFU sunt considerate campaniile de informare a publicului larg privind migrația sigură, locurile de muncă legale, serviciile de protecție și asistență care pot fi oferite în țară și străinătate, precum și riscurile și consecințele TFU . La cooperare internațională, în cadrul dosarelor penale privind TFU și crime conexe acestora au fost create echipe comună de investigații cu autoritățile competente din România în 2018, Franța 2019, Franța și România în 2020. Cu suportul OIM a fost elaborat „Ghidul privind investigațiile financiare, inclusiv în cazuri de trafic de ființe umane, migrație ilegală și alte crime asimilate sau conexe acestora”, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.18/11 din 18.04.2019. Rapoarte naționale anuale de monitorizare a implementării politicii în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane publicate pe pagina www.antitrafic.gov.md.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.111 Continue and further enhance the measures to combat human trafficking (Armenia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea și îmbunătățirea ulterioară a măsurilor de combatere a traficului de ființe umane (Armenia)	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comenatriile de la recomandarea 121.110. În rezultatul activităților desfășurate de organele de drept în domeniul identificării cazurilor de trafic de ființe umane, pe parcursul anului 2020 la nivel național au fost înregistrate 66 cauze penale privind traficul de persoane și de copii, fără cele conexe (comparativ cu 121 cauze penale pornite în perioada analogică 2019), dintre care: 45 cauze penale privind traficul de persoane (art.165 CP) (comparativ cu 91 cauze penale pornite în perioada analogică a anului 2019) și 21 cauze penale privind traficul de copii (art.206 CP) (comparativ cu 30 cauze penale pornite în perioada analogică a anului 2019). La capitolul judecării cauzelor penale, în perioada de raport instanțele au fost pronunțate 12 sentințe de condamnare privind cauzele de trafic de ființe umane - în privința a 19 inculpați (comparativ cu 42 sentințe în privința a 67 inculpați în anul 2019) și 10 sentințe de condamnare privind traficul de copii - în privința a 13 persoane (comparativ cu 15 sentințe în privința a 26 inculpați în anul 2019). De asemenea, s-a monitorizat continuu respectarea de către procuraturile teritoriale a principiului specializării la repartizarea cauzelor penale din domeniul traficului de ființe umane și a infracțiunilor asimilate sau conexe acestora, cu implementarea măsurilor organizatorice întru fortificarea interacțiunii cu organul de urmărire penală, precum și cu instituțiile abilitate cu atribuții de asistare și protecție a victimelor, pentru a asigura o investigație eficientă a fiecărui caz și o protecție eficace a victimelor.
121.112 Continue its efforts to combat trafficking in human beings (Bosnia and Herzegovina); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de combatere a traficului de ființe umane (Bosnia și Herțegovina);	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariul la nr. 121.111.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.114 Further strengthen public institutions to combat trafficking in persons, through dedicated resources, enhanced cooperation with civil society, and incorporating best practices (Canada); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea ulterioară a instituțiilor publice la combaterea traficului de ființe umane prin resurse dedicate, cooperare îmbunătățită cu societatea civilă și prin incorporarea bunelor practici (Canada)	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking A61 Cooperation with civil society A63 Budget and resources (for human rights implementation) Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la recomandarea 121.111.

121.115 Implement further measures to improve its investigation and prosecution of human trafficking cases and enhance the legal and social protection of victims of human trafficking (Ireland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea măsurilor de îmbunătățire a investigației și urmării penale a cazurilor de trafic a ființelor umane și îmbunătățirea protecției legale și sociale a victimelor traficului de ființe umane (Irlanda);	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking B51 Right to an effective remedy B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - general	Realizat. În perioada raportată au fost organizate 8 cursuri de instruire profesională, formare și perfecționare, a căror tematică este relaționată domeniilor prevenirii și combaterii traficului de persoane, precum și a celei de asistență a victimelor, în cadrul cărora au participat 107 procurori, 44 judecători, 79 ofițeri de poliție, 10 consultanți ai procurorului, 10 asistenți judiciari și 10 grefieri. În scopul asigurării calității și eficienței activității de procuror pe segmentul implementării prevederilor Legii nr.137 din 29.07.2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, au fost elaborate Instrucțiunile Procurorului General cu privire la drepturile victimei, părții vătămate nr.15-10d/17-601 din 12.10.2017, întru aplicarea corectă și uniformă a normelor cu caracter procesual penal. Din aceste prevederi rezultă și obligația fiecărui procuror de a coopera cu reprezentanții instituțiilor publice și/sau ai societății civile abilitate cu atribuții de acordare victimelor infracțiunilor a serviciilor de suport. De asemenea, de către Procuratura Generală a fost elaborată Instrucțiunea cu caracter general nr.15-10d/18-600/601/602/603 din 16.07.2018 privind investigarea infracțiunilor prevăzute de art.311 și art.312 din Codul penal (Denunțarea falsă sau plângerea falsă și, respectiv, Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă), care au avut ca obiectiv ca fiecare caz de schimbare a declarațiilor de către martor sau parte vătămată să fie investigat, sub aspectul dacă aceasta a fost sau nu determinată sau constrânsă la depunerea declarațiilor mincinoase, acțiuni infracționale prevăzute la art.314 din Codul penal. Pe parcursul anilor 2016-2020, în cadrul Centrelor prestatoare de servicii sociale specializate (finanțate din Bugetul de Stat) au beneficiat de asistență 378 victime ale traficului de ființe umane (294 adulți și 84 minori): • 2016=86 persoane (72 adulți și 14 minori); • 2017= 91 persoane (68 adulți și 23 minori); • 2018= 79 persoane (60 adulți și 19 minori); • 2019 = 71 persoane (53 adulți și 18 minori); • 2020= 51 persoane (41 adulți și 10 minori). Realizarea procedurilor de repatriere ((finanțate din Bugetul de Stat) conform Hotărârii Guvernului nr. 948/2008: 2016= 38 minori; 2017= 28 persoane (6 adulți și 22 minori); 2018= 48 persoane (28 adulți și 20 minori); 2019= 21 persoane (2 adulți și 19 minori); 2020= 8 persoane adulte.
--	---	------------------	---	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				Pentru protecția socială a victimelor traficului de ființe umane pe parcursul anilor 2016-2020 din bugetul de stat au fost alocate: anul 2016 executat: 2491,1 mii lei, dintre care: 1 centru de asistență și protecție a victimelor TFU – 2226,1 mii lei și măsuri ce țin de repatriere a victimelor TFU – 265 mii lei; anul 2017 executat: 4232,6 mii lei, dintre care: 3 centre de asistență și protecție a victimelor TFU – 4004,8 și măsuri ce țin de repatriere a victimelor TFU – 227,8; anul 2018 executat: 3684,5 mii lei, dintre care: 3 centre de asistență și protecție a victimelor TFU – 3375,2 mii lei și măsuri ce țin de repatriere a victimelor TFU – 309,3 mii lei; anul 2019 executat: 4174,7 mii lei, dintre care: 2 centre de asistență și protecție a victimelor TFU – 3894,5 mii lei și măsuri ce țin de repatriere a victimelor TFU – 280,2 mii lei; anul 2020 executat: 4435,4 mii lei, dintre care: 2 centre de asistență și protecție a victimelor TFU – 4400,8 mii lei și măsuri ce țin de repatriere a victimelor TFU – 34,6 mii lei.
121.128 Strengthen the judiciary and law enforcement for a more effective investigation and prosecution of trafficking cases (Thailand); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea sistemului judiciar și de aplicare a legii pentru o investigare și urmărire penală mai efektivă a cazurilor de trafic de ființe umane (Tailanda)	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking D51 Administration of justice & fair trial B51 Right to an effective remedy Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. S-a realizat adaptarea referințelor legislative naționale, care să permită acțiunea eficientă a justiției, în scopul pedepsirii infractorilor, dezvoltarea conceptului și a programelor de prevenire a victimizării, evaluarea secvențială și globală, monitorizarea și cercetarea variatelor dimensiuni ale fenomenului traficului de persoane, din perspectiva identificării victimelor și a orientării acestora către furnizorii specializați de servicii pentru reabilitare. Pe parcurs, a fost atins obiectivul - specializarea judecătorilor la examinarea infracțiunilor de trafic de ființe umane și trafic de copii. Prin Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii nr.34/3 din 24.01.2020 și respectiv nr.309/26 din 27.10.2020, au fost admise demersurile Procurorului General, fiind recomandat președinților instanțelor de judecată din toată țara de a desemna judecători specializați, dar și pentru a stabili un mandat de minim 5 ani. La fel, au fost organizate seminare de instruire pentru judecători, în rezultat fiind instruiți 27 judecători specializați în examinarea cazurilor de trafic de ființe umane. În cadrul acestor seminare au fost abordate aspecte teoretice și practice a examinării cauzelor de trafic de ființe umane, provocările cu care se confruntă magistrații.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.113 Reinforce efforts for women and girls subjected to trafficking (Greece); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea eforturilor pentru femeile și fetele supuse traficului (Grecia);	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking F13 Violence against women Affected persons: - women - girls	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.111 și 121.116 Procuratura Generală a elaborat Ghidul privind Normele/instrumentele juridice internaționale și naționale în domeniul combaterii abuzului și exploatării sexuale a copiilor cu utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicare, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.80/15 din 15.10.2020.
121.116 Continue to ensure legal protection for women and girls subjected to gender-based violence and trafficking (Maldives); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea asigurării protecției legale pentru femeile și fetele supuse violenței bazate pe gen și traficului (Maldives)	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking F13 Violence against women Affected persons: - women - girls	Realizat. 1. Adoptarea Legii nr. 196/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (modificări la CP, CC și alte acte legislative menite să îmbunătățească mecanismele de prevenire și sancționare a actelor de violență în familie). 2. Adoptarea Legii nr.113/2020 pentru modificarea unor acte normative (Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie; Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat; Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune). 3. Aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 și a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 281 din 03.04.2018). 4. Adoptarea Legii nr.32/2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea 241/2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane); 5. Aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 461/2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia;

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.108 Develop far-reaching and coordinated policies in order to protect minors against potential offenders and continue existing efforts to prevent and combat human trafficking and new forms of online trafficking (Qatar); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Elaborarea politicilor concrete și coordonate pentru a proteja minorii împotriva infractorilor potențiali și a continua eforturile existente de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și a noilor forme de trafic online (Qatar)	Supported	D27 Prohibition of slavery, trafficking F31 Children: definition; general principles; protection F32 Children: family environment and alternative care Affected persons: - children	Realizat. Procuratura Generală a elaborat Ghidul privind Normele/instrumentele juridice internaționale și naționale în domeniul combaterii abuzului și exploatarea sexuală a copiilor cu utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicare, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.80/15 din 15.10.2020. A fost elaborat Planul de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020 (Hotărârea Guvernului nr.212/2017), în contextul implementării prevederilor Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, fiind primul document de politici tematic, care a prevăzut acțiuni de promovare a siguranței copiilor online.
Theme: D29 Domestic violence				
121.88 Establish measures to strengthen the fight against domestic violence (Paraguay); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea măsurilor de consolidare a luptei împotriva violenței în familie (Paraguay)	Supported	D29 Domestic violence Affected persons: - women	Realizat. Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 și a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 281/2018).
121.90 Take advantage of measures to prevent and combat domestic violence (Algeria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Folosirea măsurilor de prevenire și combatere a violenței în familie (Algeria)	Supported	D29 Domestic violence Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.88

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.91 Improve and expand the capacity and coverage of domestic violence shelters as well as rehabilitation centres for domestic violence victims, especially in rural areas (Austria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îmbunătățirea și extinderea capacității și acoperirii adăposturilor pentru victimele violenței în familie, precum și a centrelor de reabilitare pentru victimele violenței domestice, în special în regiunile rurale (Austria)	Supported	D29 Domestic violence Affected persons: - women - persons living in rural areas	Realizat. Au fost deschise în perioada de raportare două centre noi la nivel rural (or. Anenii Noi și UTA Găgăuzia). Pentru protecția socială a victimelor violenței în familie pe parcursul anilor 2017-2020 din bugetul de stat au fost alocate: anul 2017 executat: 3172,5 mii lei (5 centre de reabilitare); anul 2018 executat: 3856,4 mii lei (5 centre de reabilitare); anul 2019 executat: 6187,4 mii lei (6 centre de reabilitare); anul 2020 executat: 6496,1 mii lei (6 centre de reabilitare).
121.93 Continue to develop a policy framework and implement a comprehensive strategy to combat domestic violence that includes education and public awareness for rural areas, strengthened mechanisms to hold offenders to account, and enhanced training for law enforcement officials (Canada); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea elaborării cadrului de politici și implementarea unei strategii comprehensive de combatere a violenței domestice ce include educarea și sensibilizarea publicului în regiunile rurale, consolidarea mecanismelor de tragere la răspundere a infractorilor și instruirea îmbunătățită pentru ofițerii de aplicare a legii (Canada)	Supported	D29 Domestic violence A54 Awareness raising and dissemination A53 Professional training in human rights B51 Right to an effective remedy Affected persons: - women - persons living in rural areas - law enforcement / police officials	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.88

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.94 Accelerate the adoption of the norms related to preventing and combating domestic violence and elaborate coordinated policies in order to prevent and combat domestic and sexual violence, including support mechanisms and norms for the protection of victims (Chile); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Accelerarea adoptării normelor cu privire la prevenirea și combaterea violenței domestice și elaborarea politicilor coordonate pentru a preveni și combate violența domestică și sexuală, inclusiv susținerea mecanismelor și normelor privind protecția victimelor (Chile)	Supported	D29 Domestic violence D28 Gender-based violence F13 Violence against women B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - women - children	Parțial realizat. Proiect de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală) aprobat prin HG nr. 851/2020 și expediat Parlamentului pentru adoptare. Scopul modificărilor - Fortificarea drepturilor materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a acestora prin adaptarea cadrului normativ intern la standardele și practicile internaționale în corespundere cu standardele instituite prin Convenția de la Istanbul și Convenția de la Lanzarote.
121.95 Implement effective mechanisms to prevent and sanction domestic and gender-based violence, including legal and psychological assistance for victims (Costa Rica); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea mecanismelor efective de prevenire și sancționare a violenței domestice și bazate pe gen, inclusiv asistență juridică și psihologică victimelor (Costa Rica)	Supported	D29 Domestic violence D28 Gender-based violence F13 Violence against women B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - women - children	Realizat. A fost adoptată Legea nr. 196/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin s-au operat modificări la CP, CC și alte acte legislative menite să îmbunătățească mecanismele de prevenire și sancționare a actelor de violență în familie.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.98 Plan concrete actions which could be taken to improve protection of and support to victims of domestic violence as well as to ensure that legal aid is available to all victims of violence in order to ensure a comprehensive approach to domestic violence (Slovenia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Planificarea acțiunilor concrete care pot fi implementate pentru îmbunătățirea protecției și susținerea victimelor violenței domestice, precum și pentru a asigura că asistența juridică este disponibilă tuturor victimelor pentru a asigura o abordare comprehensivă față de violența în familie (Slovenia)	Supported	D29 Domestic violence D51 Administration of justice & fair trial B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - women - children	Realizat. A fost adoptată Legea nr.113/2020 care vine cu noi prevederi ce modifică trei legi cadru printre care și Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (inclusiv Legea 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune) care asigură vicitimele violenței domestice cu acces la asistența juridică garantată de stat indiferent de veniturile lor.
121.99 Train law enforcement, judiciary, prosecutors, health-care and social workers on responding to domestic violence (Slovenia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Instruirea ofițerilor de aplicare a legii, justițiarilor, procurorilor, lucrătorilor medicali și sociali să răspundă la violența în familie (Slovenia)	Supported	D29 Domestic violence E41 Right to health - General A53 Professional training in human rights Affected persons: - women - children - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. Pe parcursul anului 2017, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 10 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 264 beneficiari. Pe parcursul anului 2018, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 13 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 289 beneficiari. Pe parcursul anului 2019, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 7 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 207 beneficiari. Pe segmentul instruirii inițiale, în perioada de raportare, candidații la funcții de judecător și de procuror au beneficiat de ore de instruire pe tematica violenței față de femei și violenței în familie. Pe parcursul anului 2020, pe segmentul instruirii continue INJ a realizat 7 activități de formare în acest domeniu, fiind instruiți un număr total de 208 beneficiari

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.117 Enhance the adoption and implementation of measures to fight domestic violence against women and to protect the victims of domestic violence (Italy); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea adoptării și implementării măsurilor de combatere a violenței în familie împotriva femeilor și de protecție a victimelor violenței în familie (Italia)	Supported	D29 Domestic violence F13 Violence against women B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - women	Realizat. Semnarea Convenției de la Istanbul în data de 6 februarie 2017 a marcat asumarea angajamentului Guvernului de inițiere a procesului de ratificare și armonizare a legislației naționale la Tratatul menționat. MSMPS, în comun cu experți naționali și cu suportul UNFPA și UN Women a elaborat primul document de politici publice în domeniu Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 și a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 . Strategia are la baza sa abordarea prin prisma a 4P: prevenire, protecție, investigarea / urmărirea în justiție și politici integrate Concomitent cu eforturile întreprinse în plan legislativ s-a lucrat și pentru eficientizarea mecanismelor practice de răspuns la cazurile de violență în familie pe domeniile ordine publică, medical și social fiind aprobate: Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în soluționarea cazurilor de violență în familie ; Instrucțiunea privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială în cazurile de violență în familie și Instrucțiunea privind intervenția instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie .
Theme: D42 Freedom of thought, conscience and religion				
121.166 Guarantee to persons belonging to minorities their rights to use their language and practise their religion (Peru); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	166. Garantarea pentru persoanele ce aparțin minorităților a drepturilor lor de a vorbi în limba maternă și de a practica religia aleasă (Peru);	Supported	D42 Freedom of thought, conscience and religion Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul nr.121.157.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.64 Establish clear legislation criminalizing hate crimes and ensure all incidents of religious hate speech are investigated (Sierra Leone); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Definirea legislației clare ce criminalizează infracțiunile săvârșite din ură și asigurarea investigării tuturor discursurilor motivate de ură religioasă (Sierra Leone)	Supported	D42 Freedom of thought, conscience and religion B31 Equality & non-discrimination B32 Racial discrimination A41 Constitutional and legislative framework G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Parțial realizat. A se vedea comentariul nr.122.21.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.130 Continue efforts to guarantee freedom of religion and freedom of belief without discrimination and without legal preferences (Paraguay); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de garantare a libertății convingerilor religioase și libertatea de credință fără discriminare sau fără preferințe legale (Paraguay)	Supported	D42 Freedom of thought, conscience and religion B31 Equality & non-discrimination G1 Members of minorities Affected persons: - general - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Parțial realizat. A se vedea comentariul nr.121.38
Theme: D43 Freedom of opinion and expression				
121.131 Continue efforts to ensure an enabling environment for journalists (Latvia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de asigurare a unui mediu favorabil pentru jurnaliști (Letonia)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression Affected persons: - media	Parțial realizat. Dezideratul asigurării libertății de exprimare a stat la baza adoptării Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova. Codul confirmă adeziunea Republicii Moldova la standardele europene privind libertatea de exprimare și accesul la serviciile media audiovizuale. Pandemia a contribuit la povara financiară pentru mass-media din Republica Moldova, acestea confruntându-se cu problema reducerii veniturilor. Forumul Mass-Media a constatat o înrăutățire dramatică a situației în care activează majoritatea instituțiilor mediatice, situație generată de gestionarea defectuoasă de către autorități a crizei pandemice, în general, și a domeniului mediatic, în particular (https://mediaforum.md/upload/rezolutia-fmm-2020pdf-5fca34e6b5a26.pdf) Statul urmează să canalizeze eforturi suplimentare pentru realizare acestei recomandări.

121.139 Take necessary measures to reduce excessive concentration of media ownership, and develop a new regulatory framework for the creation of new media and the operation of existing ones, in order to ensure genuine freedom of expression (Spain); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor necesare pentru a reduce concentrarea excesivă a proprietății media și elaborarea unui cadru nou de reglementare pentru crearea noii media și operarea celor existente pentru a asigura libertatea adevărată de exprimare (Spania)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression Affected persons: - media	Realizat. Întru asigurarea transparenței proprietății, în conformitate cu art. 21 din Codul serviciilor media audiovizuale, precum și în scopul sporirii gradului de accesibilitate a cetățenilor la informațiile de interes public din domeniul audiovizual, pe pagina oficială a Consiliului Audiovizualului, la compartimentul Transparență, sunt publicate toate declarațiile pe proprie răspundere prezentate de furnizorii de servicii media audiovizuale. Astfel, furnizorii de servicii media au obligația de a asigura accesul simplu, direct și permanent al utilizatorilor serviciilor media audiovizuale la cel puțin următoarele categorii de informații: a) denumirea, statutul juridic și sediul ale acestuia; b) numele reprezentanților legali; c) proprietarii beneficiari care dețin, direct sau indirect, controlul asupra furnizorului de servicii media; d) lista acționarilor și asociaților până la nivel de persoană fizică, cu excepția acționarilor și asociaților care sunt societăți pe acțiuni cu acțiuni la purtător sau listate la bursele de valori internaționale; e) persoanele din organul de conducere și, după caz, de supraveghere, precum și funcțiile deținute de acestea; f) persoanele responsabile de politica editorială; g) datele de contact ale furnizorului de servicii media, inclusiv adresa juridică, adresele pentru corespondență (după caz), adresa poștei electronice și a paginii web oficiale, la care acesta poate fi contactat rapid, direct și efectiv. Cu privire la regimul juridic al proprietății furnizorilor de servicii media, conform art. 28 alin. 6 și 7 din Cod, o persoană fizică poate fi proprietar beneficiar la cel mult 2 servicii de televiziune și o persoană fizică poate fi proprietar beneficiar la cel mult 2 servicii de radiodifuziune sonoră. Așadar, Consiliului Audiovizualului asigură respectarea regimului juridic al proprietății furnizorilor de servicii media, în conformitate cu art. 21 – Transparența proprietății furnizorilor de servicii media și art. 28 – Regimul juridic al proprietății furnizorilor de servicii media din Codul serviciilor media audiovizuale, atât la etapa eliberării licenței de emisie, cât și monitorizarea parametrilor regimului juridic al proprietății pe durata activității furnizorului media. Informația este publicată pe pagina web a instituției. Consiliul Audiovizualului, prin Decizia nr. 17/58 din 09 aprilie 2019 – Cu privire la aprobarea modelelor de formulare aferente procedurii de eliberare, prelungire și modificare a licenței de emisie, a aprobat modelul Declarației pe proprie răspundere cu privire la asigurarea transparenței proprietății furnizorului de servicii media. Astfel, furnizorii de servicii media au obligația de a prezenta la Consiliul Audiovizualului Declarația pe proprie răspundere cu privire la asigurarea transparenței proprietății furnizorului de servicii media. În scopul sporirii gradului de accesibilitate a cetățenilor la informațiile de interes public din domeniul audiovizual, Autoritatea de reglementare în domeniul comunicării audiovizuale face publice aceste declarații pe pagina sa electronică: audiovizual.md (rubrica Transparența decizională / Transparența).
--	--	------------------	---	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				Pentru nerespectarea obligației de a asigura transparența proprietății furnizorilor de servicii media, prevăzută la art. 21, Codul serviciilor media audiovizuale prevede, la art. 84 alin. (6) lit. c), sancțiuni cu amendă de la 10 000 de lei la 15 000 de lei. Legea concurenței a fost completată (Legea nr.262/2018) cu un nou articol 251 „Evaluarea concentrărilor economice în domeniul mass-mediei”, ce asigură prevenirea și contracararea practicilor anticoncurențiale și realizarea concentrărilor economice pe piață, ce pot avea ca obiect sau efect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței. Totuși conform analizei Freedom House „Freedom in the World 2021” internaționale, în RM există provocare în continuare privind concentrarea proprietății în mass-media – consolidarea holdingurilor asociate forțelor politice https://freedomhouse.org/country/moldova/freedom-world/2021
121.142 Guarantee fully freedom of expression and information by combating the formation of monopolies and ensuring respect for media pluralism (France); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Garantarea libertății depline de exprimare și informării prin combaterea formării monopolurilor și asigurării respectului pentru pluralismul mass media (Franța)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression Affected persons: - media	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.39
121.141 Adopt comprehensive national legislation in order to facilitate access to information, foster media pluralism and protect independent media (Austria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Adoptarea legislației naționale comprehensive pentru a facilita accesul la informații, încurajarea pluralismului mass media și protejarea mediei independente (Austria)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - media	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.39 Concepția națională de dezvoltare a mass-mediei a fost adoptată în 2018 și prevede elaborarea unui plan de acțiuni și constituirea unui Consiliu reprezentativ care să coordoneze, să monitorizeze și să raporteze implementarea prevederilor Concepției. Însă planul pentru punerea în aplicare a Concepției nu a fost aprobat. La 7 decembrie 2020 a fost înregistrat în Parlament un proiect de lege cu privire la modificarea Legii privind accesul la informație, Legii cu privire la libertatea de exprimare, ș.a., care a fost elaborat cu suportul societății civile urmare a evaluării ex-post realizate de către Parlament, dar și a deficiențelor întâmpinate în procesul de punere în aplicare a prevederilor Legii actuale. Proiectul de lege se afla în proces de avizare.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.143 Adopt comprehensive national legislation such as the new Broadcasting Code in order to ensure media pluralism and protect independent media (Germany); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Adoptarea legislației naționale comprehensive, ca noul Cod al Audiovizualului pentru a asigura pluralismul mass mediei și a proteja mass media independentă (Germania)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - media	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.139
121.144 Take all necessary measures to ensure the full enjoyment of the right to freedom of expression for all, including the repeal or amendment of all laws restricting the activities, ownership and independence of the media (Ireland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor necesare pentru a asigura exercitarea deplină a dreptului la libertatea exprimării pentru toți, inclusiv abrogarea sau modificarea tuturor legilor ce restricționează activitățile, proprietatea și independența mass media (Irlanda)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - media	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.139

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.140 Ensure media plurality and independence, and take into account the opinions received from the Organization for Security and Cooperation in Europe and the Council of Europe, as well as from civil society, when adopting a new audiovisual code (Sweden); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea pluralității și independenței mass media și luarea în considerație a opiniilor primite de la OSCE și Consiliul Europei, precum și societatea civilă, la adoptarea noului Cod al Audiovizualului (Suedia)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression A61 Cooperation with civil society A29 Cooperation with regional mechanisms Affected persons: - media	Realizat. Parlamentul Republicii Moldova a adoptat, prin Legea nr. 174/2018, Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova. Codul serviciilor media audiovizuale confirmă adeziunea Republicii Moldova la standardele europene privind libertatea de exprimare și accesul la serviciile media audiovizuale, în temeiul art. 66 lit. d), art. 72 alin. (3) lit. r), art. 126 alin. (2) lit. a)-b) și art.132 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova. De asemenea, Cod transpune cadrul necesar aplicării Directivei 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva serviciilor mass-media audiovizuale). Codul serviciilor media audiovizuale, intrat în vigoare la 01 ianuarie 2019, are menirea: a) să asigure dreptul de a primi informații corecte și obiective și să contribuie la formarea liberă a opiniilor; b) să garanteze și să asigure dreptul la independență editorială și libertatea de exprimare; c) să asigure independența autorității de reglementare a domeniului și a autorității de supraveghere a furnizorilor publici de servicii media; d) să asigure, să mențină și să dezvolte pluralismul audiovizual; e) să asigure securitatea și dezvoltarea spațiului audiovizual național.
121.138 Ensure strengthening of freedom of expression online and offline, as well as personal data protection (Bulgaria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea consolidării libertății de exprimare online și offline, precum și protecția datelor cu caracter personal (Bulgaria)	Supported	D43 Freedom of opinion and expression D46 Right to private life, privacy Affected persons: - general - media	Parțial realizat. La 7 decembrie 2020 a fost înregistrat în Parlament un proiect de lege cu privire la modificarea Legii privind accesul la informație, Legii cu privire la libertatea de exprimare, ș.a., care a fost elaborat cu suportul societății civile urmare a evaluării ex-post realizate de către Parlament, dar și a deficiențelor întâmpinate în procesul de punere în aplicare a prevederilor Legii actuale. Proiectul de lege se afla în proces de avizare. La 30.11.2018 Parlamentul Republicii Moldova a votat în prima lectură proiectul de lege privind protecția datelor cu caracter personal și proiectul de lege privind Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.
Theme: D51 Administration of justice & fair trial				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.119 Take measures to improve the procedure of appointment, transfer and promotion of judges in order to provide transparency in the judicial system and that the selection of judges is based on merit and not on the discretion of the Supreme Council of Magistracy (Norway); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor de îmbunătățire a procedurii de numire, transfer și promovare a judecătorilor pentru a oferi transparență în sistemul judiciar, iar selectarea judecătorilor se bazează pe merite și nu pe discreția Consiliului Superior al Magistraturii (Norvegia)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. În vederea edificării unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului, la 25 noiembrie 2011 Parlamentul a adoptat Legea nr. 231 privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016, iar la 16 februarie 2012, prin Hotărîrea nr. 6, a aprobat Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei nominalizate. Astfel, Prin Hot. CSM nr. 141/7 din 6 martie 2018, au fost aprobate modificările la: - Regulamentul privind organizarea activității Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor, - Regulamentul privind organizarea activității Colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor; - Regulamentul cu privire la criteriile de selecție, promovare și transferare a judecătorilor; - Regulamentul cu privire la criteriile, indicatorii și procedura de evaluare a performanțelor judecătorilor Prin Legea nr. 137/2018 pentru modificarea unor acte legislative, a fost ajustat cadrul normativ în scopul asigurării independenței Consiliului Superior al Magistraturii și excluderii oricărei influențe în exercitarea mandatului de membru al Consiliului Superior al Magistraturii. În scopul implementării modificărilor operate prin Legea nr. 137 din 27 septembrie 2018. Astfel, CSM a aprobat prin Hot. CSM nr. 612/29 din 20.12.2018 un nou Regulament cu privire la procedura de organizare și desfășurare a concursurilor pentru suplinirea funcției de judecător, președinte și vicepreședinte al instanței judecătorești, ce prevede o nouă procedură de desfășurare a concursurilor pentru suplinirea funcției de judecător, numirea prin transfer, promovarea în funcția de judecător în instanța ierarhic superioară, precum și suplinirea funcției de președinte și vicepreședinte al instanțelor judecătorești. Prin Hot. CSM nr. 231/19 din 18 august 2020, CSM a elaborat proiectul de modificare a Legii cu privire la CSM, precum și Legea cu privire la selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor.

121.120 Continue to implement the Justice Sector Reform Strategy with a view to further strengthening the independence, accountability and transparency of the judiciary (Republic of Korea); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea implementării Strategiei reformei sectorului justiției pentru a consolida în continuare independența, răspunderea și transparența sistemului judiciar (Republica Coreea)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. Având în vedere că perioada de implementare a SRSJ s-a încheiat de iure la finele anului 2017, în scopul asigurării continuității procesului de promovare a reformelor în sectorul justiției, politicile instituționale au fost înglobate într-un document de concept „Direcții strategice și acțiuni”. În anul 2018 a fost continuată elaborarea și promovarea proiectelor în sectorul justiției care au fost stabilite ca priorități în „Mica Reformă a Justiției” și care au vizat, în esență, direcțiile strategice destinate: consolidării independenței sistemului judiciar; consolidării mecanismelor de responsabilizare a judecătorilor și asigurării transparenței și calității actului de justiție. La expirarea a 6 ani de reformă în sectorul justiției sub auspiciile SRSJ, constatăm că multe din acțiunile programate și-au atins rezultatul scontat și multe reforme, chiar dacă întârziate sau tergiversate, s-au transpus în practică. La 25 noiembrie 2020, Parlamentul a adoptat noul document de politici Strategia pentru asigurarea integrității și independenței sectorului justiției pentru anii 2021 – 2024. Prin prezenta Strategie se intenționează continuarea proceselor lansate și implementate, care au reprezentat o nouă etapă în edificarea unui sector al justiției modern și care au contribuit la crearea unei noi infrastructuri legislative și instituționale. Consolidarea sectorului judecătoresc determină abordarea mai multor componente ale acestui proces, toate aceste obiective fiind subsumate unui obiectiv general și fundamental, cel al asigurării unui sector al justiției accesibil, transparent, eficient și responsabil. O justiție modernă, în care să îi fie asigurate independența și eficiența, reprezintă mai mult decât un deziderat. Obiectivul general, direcțiile strategice (direcția strategică 1:independența, responsabilitatea și integritatea actorilor din sectorul justiției, direcția strategică 2: accesul la justiție și calitatea actului de justiție direcția strategică 3:administrarea eficientă și modernă a sectorului justiției) și obiectivele specifice ale Strategiei ținesc problemele critice și vulnerabilitățile sectorului justiției atestate în rapoartele de evaluare și în discuțiile cu actorii din sector și se concentrează pe asigurarea coerenței și continuității reformelor precedente, pe modernizarea în continuare a sectorului, sporirea eficienței, calității și accesului la justiție, precum și se orientează spre noile tendințe moderne abordate în domeniul justiției de mai multe structuri europene. În vederea asigurării transparenței administrării sistemului judecătoresc, toate ședințele CSM-ului sunt transmise live, iar hotărârile adoptate sunt publicate pe pagina oficială www.csm.md, care pot fi accesate de către toți cei interesați oricând. Răspunderea judecătorilor se realizează în conformitate cu prevederile Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.
--	---	------------------	--	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				Prin Legea nr. 136 din 19.07.2018 a fost modificată Legea nr.178/2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Ulterior, prin Hot. CSM-ului nr. 505/24 din 13 noiembrie 2018, a fost aprobat un nou Regulament cu privire la activitatea Colegiului Disciplinar; Prin Hot. CSM-ului nr. 506/24 din 13 noiembrie 2018 a fost aprobat un nou Regulament cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției judiciare. Prin Hot. CSM-ului nr. 265/13 din 11 aprilie 2017 a fost aprobat Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorului.(ulterior, a fost adoptat un nou Regulament prin Hot. CSM nr. 229/12 din 8 mai 2018); Codul de Etică al judecătorilor a fost aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a Judecătorilor nr. 8 din 11 septembrie 2015. Prin Legea nr.137/2018 , s-a stabilit: sporirea eficacității și independenței sistemului judiciar, consolidarea rolului Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), promovarea un sistem bazat pe merit și transparent pentru selecția și cariera judecătorilor, uniformizarea modalităților de acces în funcția de judecător prin modificarea cadrului legal cu privire la criteriile de selecție, evaluare și promovare a judecătorilor; asigurarea competitivității procedurilor de promovare și transferare a judecătorilor; asigurată autonomia funcțională a Inspecției Judiciare față de CSM și consolidat rolul CSM, în special prin limitarea calității de membru la un singur termen. Adicional, a fost limitat dreptul de vot al Procurorului General, președintelui Curții Supreme de Justiție și ministrului justiției în problemele referitoare la cariera judecătorilor (numirea, promovarea, sancționarea disciplinară și destituirea judecătorilor) și instituit un sistem efectiv de contestare a hotărârilor CSM (jurisdicție deplină pe fond, ședințe publice obligatorii și hotărâri motivate).

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.121 Continue the efforts to implement the judicial sector reform (Sudan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de implementare a reformei sectorului judiciar (Sudan)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. În scopul continuității reformei judecătorești, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 137/2018 pentru modificarea unor acte legislative. Legea respectivă a fost elaborată în scopul asigurării independenței Consiliului Superior al Magistraturii și excluderii oricărei influențe în exercitarea mandatului de membru al Consiliului Superior al Magistraturii. Astfel, a fost exclusă posibilitatea membrilor Consiliului de a deține 2 mandate consecutive. De asemenea, a fost modificată Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947/1996 prin desființarea participării Ministrului Justiției, Procurorului General, Președintelui Curții Supreme de Justiție la adoptarea hotărârilor cu privire la cariera judecătorilor, răspunderea disciplinară a acestora, sancționarea și eliberarea din funcție a judecătorilor, membrii de drept ai Consiliului Superior al Magistraturii participă fără drept de vot. Totodată, în vederea asigurării obiectivității deciziilor Consiliului Superior al Magistraturii, a competitivității în procedurile de promovare sau transferare a judecătorilor, precum și excluderii interesului personal, legea a stabilit includerea interdicției de a fi promovat într-o instanță judecătorească superioară, transferat la o instanță de același nivel, în perioada exercitării mandatului de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, precum și judecătorilor detașați în Institutul Național al Justiției, în Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii, precum și în termen de 6 luni după încetarea acestei calități sau, după caz, expirarea termenului pentru care a fost detașat. De asemenea, a fost extins mandatul de inspector-judecător până la 6 ani și exclusă posibilitatea deținerii a 2 mandate în această funcție, precum și unele restricții cu privire la numirea inspectorilor-judecători. A fost elaborat un proiect de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție) în scopul limitării imunității judecătorilor, unificării modului de numire a judecătorilor, anulării termenului inițial de numire a judecătorilor pe 5 ani și modificării componenței Consiliului Superior al Magistraturii. Respectivul proiect a fost remis și Comisiei de la Veneția pentru expertizare, în acest sens fiind adoptate două opinii, la 20 martie 2020 în cadrul celei de-a 122 sesiune plenară și o opinie suplimentară la 24 iunie 2020 (CDL-AD(2020)001 și nr. 983/2020 CDLAD(2020)007)

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.122 Continue the justice reform process by working out a Justice Sector Reform Strategy for the period after 2016 (Ukraine); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea procesului reformei sectorului justiției prin elaborarea unei strategii de reformare a sectorului justiției pentru perioada de după anul 2016 (Ucraina)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. Având în vedere că perioada de implementare a SRSJ s-a încheiat de iure la finele anului 2017, în scopul asigurării continuității procesului de promovare a reformelor în sectorul justiției, politicile instituționale au fost înglobate într-un document de concept „Direcții strategice și acțiuni”. În anul 2018 a fost continuată elaborarea și promovarea proiectelor în sectorul justiției care au fost stabilite ca priorități în „Mica Reformă a Justiției” și care au vizat, în esență, direcțiile strategice destinate: consolidării independenței sistemului judiciar; consolidării mecanismelor de responsabilizare a judecătorilor și asigurării transparenței și calității actului de justiție. La expirarea a 6 ani de reformă în sectorul justiției sub auspiciile SRSJ, constatăm că multe din acțiunile programate și-au atins rezultatul scontat și multe reforme, chiar dacă întârziate sau tergiversate, s-au transpus în practică. La 25 noiembrie 2020, Parlamentul a adoptat noul document de politici Strategia pentru asigurarea integrității și independenței sectorului justiției pentru anii 2021 – 2024 . Prin prezenta Strategie se intenționează continuarea proceselor lansate și implementate, care au reprezentat o nouă etapă în edificarea unui sector al justiției modern și care au contribuit la crearea unei noi infrastructuri legislative și instituționale. Consolidarea sectorului judecătoresc determină abordarea mai multor componente ale acestui proces, toate aceste obiective fiind subsumate unui obiectiv general și fundamental, cel al asigurării unui sector al justiției accesibil, transparent, eficient și responsabil. O justiție modernă, în care să îi fie asigurate independența și eficiența, reprezintă mai mult decât un deziderat.
121.124 Continue developing the strategy and normative complementary measures, which ensure continuity in the reform of the judicial sector (Chile); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea dezvoltării strategiei și a măsurilor normative complementare, care asigură continuitatea reformei sectorului judiciar (Chile)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.121 În anul 2018 au fost adoptate modificări legislative menite să eficientizeze mecanismul de responsabilizare a judecătorilor. Prin revizuirea procesului de examinare a abaterilor disciplinare, fortificat rolul inspectorului-judecător, excluse interpretările vagi privind faptele ce constituie abateri disciplinare a judecătorilor și concretizate aspectele ce țin de activitatea Colegiului disciplinar. Prin alte modificări adoptate prin Legea nr.137/2018, s-a propus: sporirea eficacității și independenței sistemului judiciar, consolidarea rolului Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), promovarea un sistem bazat pe merit și transparent pentru selecția și cariera judecătorilor, uniformizarea modalităților de acces în funcția de judecător prin modificarea cadrului legal cu privire la criteriile de selecție, evaluare și promovare a judecătorilor; asigurarea competitivității procedurilor de promovare și transferare a judecătorilor; asigurată autonomia funcțională a Inspecției Judiciare față de CSM și consolidat rolul CSM, în special prin limitarea calității de membru la un singur termen. Adicional, a fost limitat dreptul de vot al Procurorului General, președintelui Curții Supreme de Justiție și ministrului justiției în problemele referitoare la cariera judecătorilor (numirea, promovarea, sancționarea disciplinară și destituirea judecătorilor) și instituit un sistem efektiv de contestare a hotărârilor CSM (jurisdicție deplină pe fond, ședințe publice obligatorii și hotărâri motivate).

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.125 Ensure the independence and impartiality of the judiciary, in particular by fighting corruption, and enable victims to defend their rights in court, by taking measures to strengthen respect for the rights of the defence and transparency of judicial proceedings (France); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea independenței și imparțialității sistemului judiciar, în particular prin combaterea corupției și abilitarea victimelor pentru ca să-și apere drepturile în instanțe, prin luarea măsurilor de consolidare a respectului pentru drepturile la apărare și transparența procedurilor judiciare (Franța)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - general - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. Pe parcursul anului 2019, în conformitate cu pct. 13 din Hotărârea Guvernului nr. 767 din 19.09.2014, „Pentru implementarea Legii nr. 325 privind testarea integrității profesionale” și art. 9 alin. (8) din Legea cu privire la statutul judecătorului, au fost solicitate 188 caziere de integritate pentru candidații la funcția de judecător și candidații la funcția de președinte/vicepreședinte al instanței. De asemenea, în vederea recrutării transparente a judecătorilor a fost inițiat procesul de testare a candidaților la funcția de judecător prin intermediul detectorului comportamentului simulat (poligrafului), prin încheierea acordurilor de colaborare cu Centrul Național Anticorupție și Inspectoratul General de Poliție. Astfel, CSM, a recepționat 76 de Avize de testare poligraf în privința candidaților la funcția de judecător. La capitolul combaterii corupției în sistemul judiciar Centrul Național Anticorupție a depistat în: 2016 - 36 infracțiuni; 2017 - 24 infracțiuni; 2018 - 12 infracțiuni; 2019 - 4 infracțiuni și în 2020 - 5 infracțiuni de corupție. În anul 2018 au fost adoptate modificări legislative menite să eficientizeze mecanismul de responsabilizare a judecătorilor. Prin revizuirea procesului de examinare a abaterilor disciplinare, fortificat rolul inspectorului-judecător, excluse interpretările vagi privind faptele ce constituie abateri disciplinare a judecătorilor și concretizate aspectele ce țin de activitatea Colegiului disciplinar. Prin alte modificări adoptate prin Legea nr.137/2018 , s-a propus: sporirea eficacității și independenței sistemului judiciar, consolidarea rolului Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), promovarea un sistem bazat pe merit și transparent pentru selecția și cariera judecătorilor, uniformizarea modalităților de acces în funcția de judecător prin modificarea cadrului legal cu privire la criteriile de selecție, evaluare și promovare a judecătorilor; asigurarea competitivității procedurilor de promovare și transferare a judecătorilor; asigurată autonomia funcțională a Inspecției Judiciare față de CSM și consolidat rolul CSM, în special prin limitarea calității de membru la un singur termen. Adicional, a fost limitat dreptul de vot al Procurorului General, președintelui Curții Supreme de Justiție și ministrului justiției în problemele referitoare la cariera judecătorilor (numirea, promovarea, sancționarea disciplinară și destituirea judecătorilor) și instituit un sistem efectiv de contestare a hotărârilor CSM (jurisdicție deplină pe fond, ședințe publice obligatorii și hotărâri motivate). A se vedea comentariile de la recomandarea 121.127

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.126 Fully implement the Justice Sector Reform Strategy to increase judicial independence and effectiveness (Germany); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea deplină a strategiei de reformă a sectorului justiției pentru a spori independența judiciară și eficacitatea (Germania)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. A se vedea comentariul nr. 121.122.
121.118 Implement reforms in the rule of law sphere to ensure fairness and due process, combat corruption, and improve transparency throughout the legal process (United States of America); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea reformelor în domeniul statului de drept pentru a asigura echitatea și imparțialitatea procesului, combate corupția și îmbunătăți transparența în procesul juridic (Statele Unite ale Americii)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial A41 Constitutional and legislative framework A47 Good governance Affected persons: - general	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.125, 121.126, 121.127.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.123 Enhance the independence of the judiciary and strengthen rule of law through anti-corruption initiatives, increased transparency in the justice sector, and the elimination of external influence in judicial proceedings (Canada); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea independenței sistemului judiciar și consolidarea statutului de drept prin inițiative de anti-corupție, sporirea transparenței în sectorul justiției și eliminarea influenței externe în procedurile judiciare (Canada)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial A47 Good governance Affected persons: - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.125
121.127 Carry out necessary reforms to strengthen the rule of law to prevent political interference in the justice system and to tackle corruption at all levels (Japan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îndeplinirea reformelor necesare pentru a consolida statul de drept pentru a preveni interferența în sistemul justiției și a combate corupția la toate nivelele (Japonia)	Supported	D51 Administration of justice & fair trial A47 Good governance Affected persons: - general - judges, lawyers and prosecutors	Realizat. A se vedea comentariile de la nr.121.125 și 121.126 Prin Hotărârea Parlamentului nr.56/2017 a fost aprobată Strategia națională de integritate și anticorupție pentru anii 2017–2020 , care are avut ca obiective descurajarea implicării în acte de corupție, recuperarea produselor infracțiunilor de corupție, etică și integritate în sectoarele publice, privat și guvernamental, protecția avertizorilor de integritate și a victimelor corupției, transparența instituțiilor publice, finanțării partidelor și mass-media și educarea societății și a funcționarilor. Elaborate Rapoarte anuale de monitorizare a implementării. https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=64&t=/Strategia-nationala-anticoruptie/Strategia-nationala-anticoruptie În 2020 în proces de promovare a extinderii perioadei de implementare a Strategiei. În scopul ajustării sancțiunilor penale pentru infracțiunile de corupție, a fost modificat Codul penal . Rațiunea modificărilor constă în transferarea acestor infracțiuni din categoria infracțiunilor puțin grave în categoria infracțiunilor grave. Prin urmare, noua încadrare juridică va oferi posibilitate organelor de urmărire penală instrumente suplimentare de ordin procedural, prin prisma cărora se va facilita și îmbunătăți activitatea în faza de urmărire penală pentru contracararea fenomenului de corupție.
Theme: E1 Economic, social & cultural rights - general measures of implementation				

121.151 Expand programmes of targeted social assistance to provide the population with education and medical services (Belarus); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Extinderea programelor de asistență socială vizată pentru a oferi populației servicii medicale și de învățământ (Belarus)	Supported	E1 Economic, social & cultural rights - general measures of implementation E24 Right to social security E51 Right to education - General E41 Right to health - General Affected persons: - general	<u><i>Măsurile de protecție socială suplimentare întreprinse în perioada pandemiei:</i></u> Acordarea indemnizației urmașilor personalului medical decedat ca urmare a desfășurării activității medicale în lupta cu COVID-19. Începând cu 9 iulie 2020, urmașii (soțul supraviețuitor, copii sau după caz unul dintre părinți) întreținătorului decedat ca urmare a infectării cu COVID-19 în cadrul desfășurării nemijlocite a activității medicale în lupta cu COVID-19 pot solicita acordarea unei indemnizații lunare. La data de 1 ianuarie 2021, au fost depuse 33 cereri privind solicitarea indemnizației urmașilor personalului medical decedat ca urmare a desfășurării activității medicale în lupta cu COVID-19. Mărimea medie a indemnizației estimate este de 8244,77. Măsurile de susținere socială a persoanelor care și-au pierdut locul de muncă. Pentru 14 206 beneficiari a fost acordat ajutor de șomaj (șomeri neasigurați) din rîndul persoanelor înregistrate cu statut de șomer la subdiviziunile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, inclusiv cele revenite de peste hotare, care nu se încadrează în prevederile Legii nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. Ajutorul de șomaj a fost stabilit în cuantum de 2775 lei lunar. Cheltuielile totale efectuate pentru plata prestației constituie 34,6 mil. lei. Pentru beneficiarii de ajutor de șomaj acordat în condițiile Legii cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, al căror cuantum este mai mic de 2775 lei au beneficiat de diferența de plată dintre cuantumul ajutorului de șomaj calculat și suma de 2775 lei. Diferența menționată a fost achitată pentru 3 104 beneficiari. Cheltuielile totale pentru plata diferenței menționate constituie 3,8 mil. lei. În perioada stării de urgență, titularilor patentei de întreprinzător eliberate conform Legii cu privire la patenta de întreprinzător și persoanelor fizice care desfășoară activități conform capitolului 102 și 103 din Titlul II al Codului fiscal, li s-a acordat ajutor de șomaj unic în cuantum de 2775 lei, cu condiția că în luna martie 2020 nu au realizat venit asigurat. Astfel, a fost acordat ajutor de șomaj unic pentru 10 658 beneficiari din rîndul titularilor patentei de întreprinzător, în cuantum de 2775 lei. Cheltuielile totale efectuate pentru plata ajutorului de șomaj unic pentru categoria menționată constituie 27,2 mil. lei. Măsurile de susținere a pensionarilor și persoanelor cu dizabilități. În luna aprilie, mai și iunie Î.S. "Poșta Moldovei" prin intermediul subdiviziunilor au asigurat distribuirea la domiciliu a pensiilor și alocațiilor sociale de stat pentru persoanele vîrstnice și cu dizabilități, în vederea protejării persoanelor din grupurile de risc, în condițiile situației epidemiologice actuale. Pe durata stării de urgență termenele de acordare a tuturor prestațiilor sociale au fost suspendate pe toată durata stării de urgență, iar termenele încep să curgă după această perioadă. Respectiv, a fost prevăzut ca prestațiile de asigurări sociale inclusiv pensia să fie acordate din data obținerii dreptului, chiar dacă cererea și actele necesare au fost depuse după perioada stării de urgență. În vederea în sporirii accesului cetățenilor la realizarea dreptului la pensie a fost modificat articolul 31 al Legii privind sistemul public de pensii, care prevede ca dreptul la pensie să fie solicitat inclusiv prin procură. Această acțiune a fost elaborată inclusiv în vederea susținerii persoanelor
---	--	------------------	--	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				aflate peste hotarele țării care în legătură cu situația creată din cauza pandemiei COVID-19 nu pot reveni în țară pentru a-și realiza dreptul la pensie. Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă a prelungit din oficiu termenul de încadrare în gradul de dizabilitate până la 15 mai pentru persoanele, ale căror grad de dizabilitate a expirat sau expiră în perioada stării de urgență. Respectiv, pentru această perioadă de către CNAS a fost efectuată plata pensiilor și alocațiilor sociale pentru persoanele cu dizabilitate. Complementar, în contextul susținerii persoanelor cu dizabilități severe, a fost operate modificări la Legea Fondului de susținere a populației, privind sursele de finanțare a acestuia, prin care a fost aprobată majorarea veniturilor și cheltuielilor Fondului de susținere a populației cu 71 000,0 mii lei. Majorarea respectivă a permis finanțarea Serviciului social „Asistență Personală” (pentru circa 2600 de unități suplimentare de asistenți personali). În total, în anul 2020, pentru finanțarea Serviciului social „Asistența Personală” au fost aprobate mijloace financiare în cuantum de 91262,5 mii lei pentru transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat la bugetele locale de nivelul al doilea. Susținerea familiilor defavorizate. Începând cu 1 aprilie 2020, a fost majorat venitul lunar minim garantat (VLMG) de la 1107 lei (cuantumul VLMG după indexare de la 1 aprilie 2020) până la 1300 lei (+193 lei), inclusiv a fost majorat cuantumul venitului lunar minim garantat pentru fiecare copil de la 50% (553,5 lei) la 75% (975 lei). Măsura privind intensificarea protecției copiilor se aplică și după încetarea stării de urgență. Modificările întreprinse în perioada stării de urgență au generat creșterea semnificativă a numărului familiilor care au beneficiat de ajutor social. În lunile aprilie și mai, de cel puțin o plată de ajutor social au beneficiat cca 75 700 familii (+27753) – mărimea medie a prestației a constituit 1121 lei (+298.31), comparativ cu luna martie – 47 947 familii și 822,69 lei. Din 75 700 familii beneficiare de ajutor social, circa 20 000 sunt familii cu copii, (cca 42 100 copii), comparativ cu 15 700 familii din luna martie (34 900 copii). Pentru plata ajutorului social în luna aprilie au fost transferate 77,6 mil. lei, pentru luna mai – 76,3 mil. lei sau cu 38,2 mil. lei și 36,9 mil. lei mai mult față de luna martie (39,4 mil lei).

121.148 Continue strengthening its social policies in favour of the most vulnerable sectors of its people, with emphasis on national minorities (Bolivarian Republic of Venezuela); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea consolidării politicilor sale sociale în favoarea persoanelor din cele mai vulnerabile grupuri, cu un accent pe minoritățile naționale (Venezuela (Republica Bolivari))	Supported	E1 Economic, social & cultural rights - general measures of implementation E24 Right to social security G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups - vulnerable persons/groups	Realizat. S-au efectuat unele intervenții majore pentru a reduce sărăcia și a promova incluziunea socială a persoanelor din grupurile defavorizate. Au fost dezvoltate rețele multifuncționale de servicii sociale, care au contribuit la îmbunătățirea accesului grupurilor defavorizate la serviciile relevante bazate pe nevoi. S-au depus eforturi pentru eficientizarea accesului la locuințe prin implementarea programelor „Prima Casă” și a mai multor proiecte destinate finanțării locuințelor sociale pentru familiile vulnerabile. Conform Legii 105/2018 toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, inclusiv persoanele de etnie romă, pot beneficia gratuit și necondiționat de serviciile de ocupare a forței de muncă și anume: informarea privind piața muncii, ghidarea în carieră, intermedierea muncii, servicii de preconcediere. În cazul înregistrării cu statut de șomer, persoanele de etnie romă pot accesa gratuit măsuri active de formare profesională prin cursuri de calificare, recalificare, perfecționare și specializare, instruire la locul de muncă în cadrul unității, stagii profesionale, certificarea cunoștințelor și a competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală, măsuri de consultanță, asistență și sprijinirea inițierii unei afaceri, măsuri de stimulare a mobilității forței de muncă, precum și angajarea în câmpul muncii prin măsuri de subvenționare a angajatorilor, precum și servicii de reabilitare profesională a persoanelor cu dizabilități. În cazul șomerilor care întrunesc condițiile stipulate la art.43 alin.(4) din Legea 105/2018, inclusiv au activat și au realizat un stagiu de cotizare în sistemul public de asigurări sociale de stat de cel puțin 12 luni în ultimele 24 luni calendaristice premergătoare datei înregistrării, aceștia sunt în drept să beneficieze de ajutor de șomaj. În ultimii ani (2016-2018) se atestă o tendință de creștere a numărului de persoane de etnie romă care se adresează pentru suport la STOFM și se înregistrează cu statut de șomer (de la 1464 persoane în anul 2016 și 1613 persoane în 2017 la 1902 persoane în anul 2018). În ultimii 3 ani (2017-2019), media anuală a ponderii șomerilor de etnie romă înregistrați cu statut de șomer a constituit cca 4,5% din numărul total de șomeri înregistrați la ANOFM. Prin HG 557/2013 a fost aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar. Cheltuielile, pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar” se efectuează prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale. În anul 2018 pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar”, din suma aprobată de 2239,6 mii lei pentru 47 unități, au fost executate cheltuieli în sumă de 1147,7 mii lei. În anul 2019 pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar”, din suma aprobată de 2485,1 mii lei pentru 47 unități, au fost executate cheltuieli în sumă de 1690,8 mii lei. Pentru anul 2020 în bugetul de stat au fost aprobate mijloace financiare în acest scop în sumă totală de 3440,5 mii lei pentru 54 unități, din care au fost executate 2141,9 mii lei. Mediatorul comunitar îndeplinește o importantă sarcină în consolidarea comunității roma prin asigurarea unui echilibru în cooperarea dintre instituțiile statului și comunitate, facilitând comunicarea și colaborarea dintre aceștia.
--	--	------------------	---	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
	<i>Theme: E21 Right to an adequate standard of living - general</i>			

121.149 Promote steady economic development to further improve living standards of its people (China); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Promovarea dezvoltării economice stabile pentru a îmbunătăți condițiile de trai ale poporului său (China)	Supported	E21 Right to an adequate standard of living - general Affected persons: - general	Realizat. În scopul contribuirii la dezvoltarea economică, precum și pentru a îmbunătăți condițiile de trai, Guvernul a adoptat multiple măsuri. La 9 iulie 2018 au fost lansate primele 29 de acte permissive ale Sistemului informațional automatizat de gestionare și eliberare a actelor permissive. Actualmente, sistemul include 92 de acte permissive. Întru implementarea Legii nr. 230/2016, potrivit căreia s-a realizat reforma organelor cu funcții de control, instituțional și procedural, au fost aprobate un șir de acte normative care vizează controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Pentru stimularea persoanelor migrante în deschiderea unei afaceri în Republica Moldova, a fost implementat Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru anii 2018-2020, care mobilizează resursa umană și financiară a lucrătorilor migranți și rudelor de gradul I ale acestora în dezvoltarea economică durabilă a RM. Au fost ajustate reglementările legale care prevăd: conceptul și definiția de antreprenoriat social și lista de activități din acest domeniu; conceptul și definiția de întreprindere socială și de întreprindere socială de inserție; cercul de subiecți care pot obține statut de întreprindere socială sau de întreprindere socială de inserție și condițiile legale pentru atribuirea respectivului statut. Reieșind din necesitatea asigurării unei continuități la implementarea măsurilor de suport, în special pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM), susținerii tinerilor întreprinzători în lansarea unei afaceri în țară, până în anul 2017 Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) a implementat „Programul național de Abilitare Economică a Tinerilor”. La 10 octombrie 2018, prin HG nr. 973 a fost aprobat un nou proiect – Programul „START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă”. Pentru a facilita dezvoltarea IMM în regiuni, crearea serviciilor regionale de suport în dezvoltarea antreprenorială, gestionarea proiectelor inovatoare și de transfer tehnologic, din anul 2013 activează Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM). La 30 iunie 2018, în cadrul celor 11 Incubatoare de afaceri erau găzduite 199 companii, dintre care 99 sunt Start-upuri, 110 sunt gestionate de tineri și 93 companii administrate de femei. Per total au fost create 902 locuri de muncă, dintre care 462 pentru femei și 376 sunt destinate tinerilor. Această rețea de incubatoare de afaceri generează o cifră comună de afaceri de cca 99 mln. MDL. Întru ameliorarea mediului de afaceri în domeniul turismului, au fost adoptate măsuri încurajatorii precum: excluderea licenței pentru agențiile de turism și tur-operatori; excluderea obligativității clasificării unităților de cazare turistică și reducerea taxei TVA de la 20% la 10% pentru unitățile de cazare turistică. A fost adoptată Hotărîrea Guvernului nr.476/2019 pentru aprobarea Regulamentului privind acordarea subvențiilor pentru îmbunătățirea nivelului de trai și de muncă în mediul rural din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. Pe parcursul anului 2020 au fost create și menținute prin intermediul Programelor de finanțare a IMM-urilor 4549 locuri de muncă.
--	--	------------------	---	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				Circa 4000 de agenți economici și potențiali antreprenori (migranți, tineri, femei) au fost instruiți, 842 proiecte investiționale au fost aprobate spre finanțare nerambursabilă în sumă de 132,98 mil. lei. Investițiile preconizate în economia națională generate de companiile finanțate ating valoarea de 259,65 mil. lei. Ca reacție rapidă la situația creată de criza pandemică și la propunerile parvenite din partea mediului de afaceri, au fost lansate 5 instrumente noi dedicate creșterii și sporirii competitivității IMM, precum și consolidării infrastructurii în regiuni, cum ar fi: Programul de Ecologizare a IMM (10 mil. lei); Programul de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizare a acestora (15 mil. lei); Programul-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale (50 mil. lei); Instrumentul privind digitalizarea întreprinderilor Mici și Mijlocii (10 mil. lei) și Instrumentul de susținere privind dezvoltarea Rețelei Incubatoarelor de Afaceri” (2,2 mil. lei). Instrumentul privind digitalizarea întreprinderilor Mici și Mijlocii , vine întru încurajarea digitalizării modelelor de afaceri, introducerea de soluții inteligente în vederea stimulării productivității și creșterii conectivității pentru adaptarea rapidă la noile condiții economice. Drept rezultat, în cadrul programului au fost instruiți 466 antreprenori, ulterior din cadrul primului apel de granturi au fost aprobate spre finanțare 180 afaceri, în sumă totală de 11,36 mil. lei, care preconizează menținerea a peste 1953 locuri de muncă. În cadrul Programului de Ecologizare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii au fost recepționate 107 cereri de asistență privind ecologizarea afacerilor, cu intenția de a implementa proiecte investiționale în sumă totală de 52,9 mil. lei. Au beneficiat de instruire 80 IMM. Programul de susținere a afacerilor cu potențial de creștere și internaționalizarea acestora a fost lansat pe data de 28.10.2020 și va oferi asistență metodologică și acorda suport financiar sub formă de grant pentru cca 220 IMM-uri pentru investiții în dezvoltarea afacerilor. În cadrul Programului au fost recepționate 71 cereri de finanțare. Pentru implementarea Programului-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale (PIM) au fost alocate 50 mil. lei și prevede crearea a 16 platforme multifuncționale în raioanele cu un nivel de industrializare scăzut, în care nu există infrastructură de afaceri sau industrială, precum parcuri industriale sau zone economice libere, iar dezvoltarea acestora se va realiza în câteva etape. Instrumentul de susținere privind dezvoltarea Rețelei Incubatoarelor de Afaceri (RIAM) vine să dezvolte capacitățile reprezentanților RIAM în asistarea și suportul creșterii competitivității IMM din mediul rural, inclusiv prin susținerea IMM în prevenirea eșecului în afaceri și depășirea stării de crize social-economice.
	Theme: E25 Human rights & poverty			

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.150 Continue to make efforts to combat extreme poverty (El Salvador); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea depunerii eforturilor de combatere a sărăciei extreme (El Salvador)	Supported	E25 Human rights & poverty Affected persons: - persons living in poverty	Parțial realizat. În scopul sporirii calității vieții oamenilor în RM, a fost aprobată de Guvern și transmisă Parlamentului spre examinare și adoptare Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” (SND „Moldova 2030”), un document de referință pentru strategiile sectoriale și intervențiile de politici curente și ulterioare, care urmărește schimbarea opticii politicilor publice din RM, prin centrarea acestora pe problemele, interesele și aspirațiile oamenilor. Documentul își propune să contribuie la distribuirea strategică a resurselor bugetare și instituționale, în funcție de obiectivele stabilite pentru cei patru piloni de bază: 1. Economia durabilă și incluzivă; 2. Capital uman și social robust; 3. Instituții oneste și eficiente și 4. Mediu ambiant sănătos. Întru dezvoltarea domeniilor menționate, până în anul 2030, Guvernul a stabilit 10 (zece) obiective de dezvoltare durabilă (ODD), la nivel național, printre care: garantarea educației de calitate, asigurarea unei guvernări eficiente, creșterea accesului oamenilor la infrastructură și ameliorarea condițiilor de muncă. La baza fiecăruia din cele 10 (zece) obiective a stat o analiză a situației curente, a factorilor de bază ai vulnerabilității oamenilor, fiind formulată viziunea strategică și trasate acțiunile prioritare. Documentul este focusat, inter alia, pe eliminarea sărăciei în toate dimensiunile relevante ale acestui fenomen, nu doar sub aspect strict monetar, dar și accesul egal și incontestabil la servicii și bunuri de calitate. SND „Moldova 2030” implică asumarea unei responsabilități sporite pentru a opri degradarea mediului ambiant și consumul necontrolat al resurselor naturale, având în vedere și necesitățile generațiilor viitoare, presupune edificarea unei societăți pașnice, solidare și de înaltă coeziune, compusă din oameni educați, cu gândire critică și liberi de obscurantism, o societate în care conflictele de orice tip și magnitudine se rezolvă prin dialog, argumente și respectarea strictă a drepturilor. S-au efectuat unele intervenții majore pentru a reduce sărăcia și a promova incluziunea socială a persoanelor din grupurile defavorizate. Au fost dezvoltate rețele multifuncționale de servicii sociale, care au contribuit la îmbunătățirea accesului grupurilor defavorizate la serviciile relevante bazate pe nevoi. S-au depus eforturi pentru eficientizarea accesului la locuințe prin implementarea programelor „Prima Casă” și a mai multor proiecte destinate finanțării locuințelor sociale pentru familiile vulnerabile. În vara anului 2020 au fost promovate și adoptate un șir de modificări la cadrul normativ al Programului de stat „Prima casa”, în partea ce ține de vârsta solicitanților și aportul propriu (prima tranșă), ceea ce a făcut mai accesibil Programul pentru grupurile vulnerabile, inclusiv tinerii și familiile tinere. Totodată, lunar din bugetul de stat se acordă compensații pentru beneficiarii de credite ipotecare „Prima casa” Indicatorii internaționali de sărăcie (utilizați de către Banca Mondială) cât și cei naționali indică asupra unei tendințe de descreștere. Procentul populației cu un venit sub 5,50 USD pe zi (ajustat la paritatea puterii de cumpărare) a scăzut de la 29% în 2010 la 13,3% în 2018. Rata sărăciei absolute, estimată la populația cu reședință obișnuită, a avut o tendință relativă de scădere, de la 29,5% în 2014 la 23,0% în 2018. Venitul real (ajustat la inflație) al celor mai sărace 20% din gospodării a crescut cu 38% între 2010 și 2018.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
Theme: E26 Human Rights & drinking water and sanitation				
121.152 Improve the operational and financial performance of water supply enterprises to increase water safety and quality (Germany); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îmbunătățirea performanței operaționale și financiare a întreprinderilor de aprovizionare cu apă pentru a spori siguranța și calitatea apei (Germania)	Supported	E26 Human Rights & drinking water and sanitation B6 Business & Human Rights Affected persons: - general	Realizat. A fost adoptată Legea nr. 182 din 19 decembrie 2019 privind calitatea apei potabile, ale cărei prevederi sunt în conformitate cu Directiva 98/83 / CE a Parlamentului European și a Consiliului European. S-au elaborat standarde sanitare pentru monitorizarea calității apei potabile. Pentru sporirea nivelului de informare și comunicare a populației privind siguranța apei potabile, respectare regulilor de igienă în cadrul ANSP a fost creat un centru de resurse informaționale în acest domeniu (Clearing house). În anul 2020, prin intermediul Fondului Ecologic Național s-au acordat autorităților publice locale peste 228 milioane lei pentru proiectele de aprovizionare cu apă, sisteme de canalizare și epurare. Având în vedere că principala sursă de aprovizionare cu apă pentru populație și pentru acoperirea necesităților economiei este apa de suprafață, care constituie 85% din volumul total de apă consumată, în 2020 au fost modificate cerințele de colectarea, epurarea și deversare a apelor uzate . Reglementările necesare clarificării divergențelor între operatorii apă-canal și agenții economici pe aspectele de deversare a apelor uzate în rețeaua publică de canalizare, condițiile de monitorizare a cantității de nitrați, de azot și fosfor proveniți de la deversarea apelor uzate în zonele declarate sensibile sau vulnerabile, precum și modalitatea de revizuire și completare a acestor zone, sunt prevăzute în actele normative necesare creării mecanismelor de implementare a directivelor UE în domeniul gestionării resurselor de apă prin elaborarea și aprobarea metodologiilor de delimitare a (i) aglomerărilor, (ii) zonelor sensibile, (iii) zonelor vulnerabile la nitrați. Totodată, în vederea corelării priorităților naționale în domeniu alimentării cu apă și sanitație cu țintele Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, s-a elaborat Planului de acțiuni (2020-2024) pentru implementarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație .
Theme: E31 Right to work				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.147 Foster policies that make it possible to reduce the youth unemployment rate, through providing opportunities for youth to have work, as well as avoiding stigmatization of people with disabilities and those coming to the world of work from national minorities (Paraguay); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Stimularea politicilor ce fac posibilă reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor prin oferirea oportunităților pentru tineri de a avea un loc de muncă, precum și de a evita stigmatizarea persoanelor cu dizabilități și reprezentanților minorităților naționale (Paraguay)	Supported	E31 Right to work F41 Persons with disabilities: definition, general principles G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups - persons with disabilities - youth	Realizat. A fost aprobată Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2017-2021 și Matricea de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021, prin HG nr.1473/ 2016 Adoptată Legea nr.105/ 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj (în vigoare 10.02.2019) și HG 1276/ 2018 privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă Menționăm că, în scopul îmbunătățirii Legii nr.105/ 2018, conform proiectului elaborat și adoptat în anul 2020 de Parlament (Legea nr. 137 din 16.07.2020 pentru modificarea unor acte normative) a fost introdus conceptul de „angajare asistată” pentru persoanele cu dizabilități. De asemenea, s-au introdus întreprinderile sociale și întreprinderilor sociale de inserție în rândul subiecților implicați în implementarea politicii în domeniul promovării ocupării forței, în contextul angajării persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii. Ponderea tinerilor NEET (nu învață, nu lucrează, nu urmează cursuri de instruire) din RM în trimestrul IV 2019, a constituit cca 27,4 % din numărul total de tineri cu vârsta de 15-29 ani. Excluziunea ocupațională a tinerilor generează consecințe sociale precum discriminarea, migrația, dar și duce la costuri economice semnificative. În urma crizei economice provocate de COVID-19, tinerii au fost cea mai afectată categorie. Nu doar că a fost afectată ocuparea forței de muncă și mulți tineri și-au pierdut locul de muncă, dar criza a perturbat și procesul de formare a tinerilor și a pus obstacole majore în cale tinerilor care intenționau să intre pe piața muncii.
Theme: E41 Right to health - General				

122.29 Step up efforts to improve free medical facilities, reduce high infant mortality rates and high teenage pregnancy rates (Greece); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Intensificarea eforturilor de îmbunătățire a instituțiilor medicale gratis, reducerea ratelor mortalității infantile înalte și a ratelor înalte de sarcină în rândul adolescenților (Grecia)	Supported	E41 Right to health - General D21 Right to life E43 Access to sexual and reproductive health and services Affected persons: - general - children - girls	Realizat. -Aprobate Normelor metodologice de organizare a vizitelor de monitorizare la domiciliu a copilului sănătos de 0-3 ani de către asistentul medical de familie -Aprobate Standardele de supraveghere a creșterii și dezvoltării copilului în condiții de ambulator. -În Republica Moldova,, rata natalității înregistrată în anul 2019 a constituit 12,0 născuți-vii la 1000 locuitori, fiind cea mai joasă din ultimii 5 ani. Ponderea născuților vii prematur a constituit 5,6% față de 5,4% din anul precedent . Numărul copiilor decedați în vârstă de sub un an, în 2019, a fost de 278, fiind în scădere cu 38 copii comparativ cu anul 2018. Rata mortalității infantile constituie 8,7 decedați cu vârsta mai mică de un an la 1000 născuți-vii. Rata mortalității copiilor de 0- 5 ani a constituit în a. 2019 - 10,2 decese la 1000 de născuți vii, fiind în descreștere comparativ cu anul precedent (10,9 decese la 1000 de născuți vii). -Informarea și educarea populației în domeniul sănătății sexuale și reproductive constituie o componentă importantă a dreptului la sănătate și adecvată vârstei, bazată pe dovezi științifice, ajută la prevenirea sarcinilor neplanificate, inoportune și nedorite, reduce nevoia de a recurge la avort, contribuie la prevenirea infecției cu HIV și a infecțiilor cu transmitere sexuală. În prezent, formarea în rândul tinerilor a deprinderilor pentru un mod sănătos de viață se face într-un mod comprehensiv prin disciplinele opționale „Educație pentru sănătate” în învățământul gimnazial și liceal, și ”Decizii pentru un mod sănătos de viață” în învățământul Profesional tehnic, fapt care nu asigură participarea tuturor adolescenților la instruire. Educație pentru sănătate” a fost introdusă în școlile din Moldova în anul 2015, pentru clasele I-XII. A fost revizuită cu suportul UNFPA și aliniată standardelor OMS privind educația sexuală, au fost dezvoltate materiale didactice, inclusiv digitale. Este o disciplină opțională și se studiază la alegere, motiv din care circa 10% de adolescenți anual studiază acest curs. „Educație pentru sănătate” abordează subiecte specifice dezvoltării inclusiv sănătatea sexuală și reproductivă, sănătatea mintală, prevenirea violentei, dezvoltarea relațiilor sigure, etc. Elemente privind sănătatea, inclusiv sănătatea sexuală și reproductivă sunt predate și în cadrul disciplinelor obligatorii ”Biologie”, ”Dezvoltare personală”. Din anul 2012 disciplina „Decizii pentru un mod sănătos de viață” a fost introdusă în cadrul curriculumului obligatoriu pentru anul I de studii, semestrul I, pentru colegii și Centre de Excelență și cu titlu opțional pentru școlile profesionale din Republica Moldova. Analiza indicatorilor de sănătate ale adolescenților arată unele tendințe pozitive în starea sănătății sexuale și reproductive (conform datelor BNS), așa cum ar fi:): rata fertilității la adolescentele de 15-19 ani s-a redus de 1,4 ori în ultimii 5 ani - de la 41,4 născuți-vii la 1000 femei de vârsta respectivă la 28,6 născuți-vii /la 1000 femei în 2019 (dar încă este foarte mare); Totodată, se observă că numărul nașterilor la mamele sub 20 ani circa de 5 ori mai mare în mediu rural decât în cel urban; rata avorturilor la tinerele de 15 – 19 ani de la 11,8 la 1000 femei în anul 2014, la 9,2 la 1000 femei în 2019; morbiditatea prin infecții cu transmitere sexuală (sifilis și gonoree), la fel, s-a redus cu circa 30% în perioada 2012-2017, dar încă rămâne mare. S-a redus proporția adolescenților de 15 ani care au indicat că au început relațiile sexuale – de la 18% în 2014 spre 13,3% în 2018, iar printre
---	---	------------------	---	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				adolescenții sexuali activi de 15 ani a sporit utilizarea pastilelor contraceptive de la 6% în 2014 spre 10% în 2018 (HBSC, Moldova). În același timp, se mențin sau se intensifică unele tendințe îngrijorătoare în sănătatea și dezvoltarea adolescenților și tinerilor, care necesită eforturi suplimentare multi-sectoriale în a fi redresate: în ultimii ani se menține la același nivel, fără tendințe de scădere incidența prin HIV printre tinerii de 15-24. (BNS, www.statistica.md). O tendință îngrijorătoare a survenit în utilizarea consistență a prezervativului printre adolescenții sexual activi de 15 și 17 ani, care s-a redus de la 74% în 2014 spre 62% în 2018 (HBSC, Moldova).
121.83 Ensure that policies and services relating to mental health treatment and psychiatric institutions comply with international human rights law (Brazil); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea faptului că politicile și serviciile cu privire la tratamentul în instituțiile de sănătate mintală și psihiatrice se conformează cu normele internaționale în domeniul drepturilor omului (Brazilia)	Supported	E41 Right to health - General F41 Persons with disabilities: definition, general principles D31 Liberty and security - general Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. Aprobată Hotărîrea Guvernului nr. 337/2017 pentru aprobarea Programului Național privind Sănătatea Mintală pentru anii 2017-2021. În prezent în Republica Moldova funcționează 40 de Centre comunitare de sănătate mintală în centrele raionale și mun. Chișinău și Bălți, finanțate din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală.
Theme: F11 Advancement of women				

121.56 Elaborate campaigns and trainings which promote the economic and political empowerment of women, as well as educational programmes that combat stereotypes and gender discrimination from an early age (Costa Rica); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Elaborarea campaniilor și cursurilor de instruire care promovează abilitarea economică și politică a femeilor, precum și programele de învățământ ce combat stereotipurile și discriminarea pe bază de gen de la o vârstă fragedă (Costa Rica)	Supported	F11 Advancement of women F12 Discrimination against women E51 Right to education - General A54 Awareness raising and dissemination A51 Human rights education - general Affected persons: - women	Realizat. 1. Elaborat Raportul de Monitorizare a Respectării Cotei de Gen în Partidele Politice din Republica Moldova; 2. Realizat studiul "Barometrul de gen: Cum participă femeile și bărbații în politică și în procesele decizionale?"; 3. Organizate nouă forumuri regionale sub egida Platformei femeilor deputate - "Prevenirea și eliminarea violenței în familie și în școală: abordarea multidisciplinară a fenomenului"; 4. Programul Național de Mentorat pentru Femei Active „INSPIR-O!”; 5. Implementat Programul de consolidare a capacităților femeilor primare la primul mandat în domenii precum: egalitatea de gen, femei în funcții de conducere, bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen, comunicare și prevenirea sexismului și a limbajului sexist; 6. Programul de susținere a instituțiilor mass-media în asigurarea egalității de gen, realizat în perioada 2015-2016 de Asociația Presei Independente; 7. În anul 2017, 37 de instituții media care au trecut prin procesul de auto-monitorizare și cele care au semnat angajamente de respectare a principiilor egalității de gen în mass-media au fost monitorizate timp de o luna de un expert extern; 8. Desfășurarea campaniei „Presa echilibrează genul!", a avut drept scop promovarea modelelor pozitive de implicare a femeilor și bărbaților și combaterea stereotipurilor de gen prin intermediul mass-media. 9. Spot video pentru promovarea modificărilor legislative aprobate prin Legea 71 (pentru modificarea și completarea unor acte legislative) privind reprezentare egală a femeilor și bărbaților în procesele decizionale . 10. (2016-2020) – Programe, instruiți, sesiuni de mentorat și de consolidare a capacităților femeilor din grupurile subreprezentate (inclusiv femei cu dizabilități, femei rome). 11. Elaborată curricula la Disciplina opțională „Relații armonioase în familie” fiind realizate o serie de instruiți pentru profesori. Disciplina dată a fost introdusă de către MECC, în planul de învățământ începând cu anul de studii 2016-2017 drept disciplină opțională în licee. 12. În 2018 - organizat un concurs de fotografie „Tații din Moldova și Suedia”, având scopul să ilustreze cum tații moldoveni și suedezi percep rolul bărbatului modern. 13. În conținutul Curriculumului la dirigenție, modulul „Cultura comportamentului etic” sunt abordate rolurile și stereotipurile de gen. Dirigenția, ca disciplină se predă în clasele I-XII. 14. 2018, în cadrul trainingului „Click pentru egalitate de gen”, a fost semnat un acord de colaborare dintre API și partenerii de dezvoltare în vederea promovării egalității de gen, a combaterii stereotipurilor de gen și a comunicării non-violente în domeniul audiovizual din Republica Moldova. 15. Consiliul Audiovizualului a susținut demersul Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității și a recomandat mediatizarea, cu titlu gratuit, la posturile de
--	---	------------------	---	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				televiziune aflate sub jurisdicția Republicii Moldova a 4 (patru) spoturi video care combat stereotipurile în domeniu (Decizia nr. 7/38 din 14 martie 2018); 16. 2018 - organizată Campania națională CANDIDEAZĂ! FII TU SCHIMBAREA! În cadrul acesteia au participat candidații în alegerile locale 2019; 18.Desfășurarea instruirilor și programelor de mentorat pentru femeile din sectorul de securitate și apărare; 19. Instruiri pentru tineret (implicați în activitățile de informare și abilitare pentru a urma o carieră politică.); 20.Efectuată o cartografiere/cercetare sociologică privind implementarea Principiilor Abilitării Economice a femeilor (WEPS) de către sectorul privat, pe un eșantion de 500 de companii; 21. A fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 478/2019 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1064/2016 cu privire la aprobarea Programului-pilot „Femei în afaceri”, prin care a fost extinsă perioada de implementare a Programului până în anul 2022. Pe parcursul 2020 – 226 proiecte investiționale aprobate spre finanțare (granturi mici); 9 proiecte investiționale aprobate spre finanțare (granturi mari); 37,54 mil. lei, constituie suma granturilor aprobată spre finanțare; 593 locuri de muncă create și menținute; 54,74 mil. lei este volumul investițiilor preconizat în economie. 22. În cadrul campaniei „16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen” RM, în universitățile din țară (USM, ASEM, US Comrat, US Bălți, US Cahul, ULIM, UPS ”I. Creangă”, US Tiraspol) au fost organizate și desfășurate activități extracurriculare, cu tematica: „Particularități de dezvoltare a familiei contemporane”, „Bugetare sensibilă la gen”, „Asistența socială a familiei și copilului”, „Educație de gen”, „Psihoterapii de familie”.
Theme: F12 Discrimination against women				
121.40 Continue to implement the Strategy on Gender Equality 2016-2020 (Pakistan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea implementării Strategiei cu privire la egalitatea de gen pentru 2016-2020 (Pakistan)	Supported	F12 Discrimination against women Affected persons: - women	Realizat. A fost adoptată și implementată Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 259/2017). Documentul prevede 10 arii de intervenție (participarea femeilor la nivel de luare a deciziilor, piața muncii și disparitățile salariale de gen, protecție socială și politici familiale, sănătate, educație, schimbări climatice, mecanismul instituțional, stereotipurile în societate și comunicarea nonviolentă, egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare, bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.) Monitorizarea implementării Strategiei se realizează anual prin elaborarea Rapoartelor privind realizarea Planului de acțiuni aferent documentului de politici.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.47 Continue to take effective measures to promote gender equality (China); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea întreprinderii măsurilor efective la promovarea egalității de gen (China)	Supported	F12 Discrimination against women Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.48
121.48 Strengthen its national policy for gender equity and equality (Côte d'Ivoire); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea politicii sale naționale pentru echitatea și egalitatea de gen (Coasta de Fildeș)	Supported	F12 Discrimination against women Affected persons: - women	Realizat. A fost adoptată și implementată Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 259/2017). Documentul prevede 10 arii de intervenție (participarea femeilor la nivel de luare a deciziilor, piața muncii și disparitățile salariale de gen, protecție socială și politici familiale, sănătate, educație, schimbări climatice, mecanismul instituțional, stereotipurile în societate și comunicarea nonviolentă, egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare, bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.) Monitorizarea implementării Strategiei se realizează anual prin elaborarea Rapoartelor privind realizarea Planului de acțiuni aferent documentului de politici. Adoptarea și implementarea a mai multor documente de politici pe domenii conexe: Strategia națională cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2018-2023, Strategia națională pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru perioada 2018-2023, Strategia națională privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021, Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021, Programul național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive pentru anii 2018-2022.
121.49 Strengthen efforts to effectively implement laws aimed at the elimination of discrimination against women (Cyprus); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea eforturilor pentru implementarea eficientă a legilor cu scopul de a elimina discriminarea împotriva femeilor (Cipru)	Supported	F12 Discrimination against women A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - women	Realizat. Prezentat în cadrul sesiunii Comitetului specializat ONU, Raportul periodic nr. VI privind implementarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/cedaw_c_mda_co_6_41726_e_ro.pdf Prin Decizia nr.1/2020 a Consiliului Național pentru Drepturile Omului a fost aprobat Setul de măsuri pentru implementarea Observațiilor finale ale Comitetului ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.50 Guarantee the implementation and effective application of legislation to eliminate discrimination against women, in order to mitigate the structural disadvantages which stand in the way of gender equality (Guatemala); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Garantarea implementării și aplicării efective a legislației pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor pentru a elimina dezavantajele structurale din calea egalității de gen (Guatemala)	Supported	F12 Discrimination against women A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.55
121.53 Ensure the effective implementation and enforcement of existing legislation with a view to reducing structural disadvantages that hamper the effective realization of substantive gender equality (Slovakia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea implementării efective și aplicarea legislației existente cu scopul reducerii dezavantajelor structurale ce împiedică realizarea efectivă a egalității de gen substanțiale (Slovakia)	Supported	F12 Discrimination against women A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.55

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.54 Strengthen ongoing efforts related to all forms of discrimination against women and girls, including by effectively implementing and enforcing existing legislation in order to address stereotypes (Turkey); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea eforturilor continue în toate formele de discriminare împotriva femeilor și fetelor, inclusiv implementarea efectivă și aplicarea legislației existente pentru a elimina stereotipurile (Turcia)	Supported	F12 Discrimination against women A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.55 și 121.48
121.52 Take measures to ensure the effective implementation and enforcement of existing legislation, with a view to reducing structural disadvantages that hamper the effective realization of substantive gender equality, in line with the recommendation by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (Namibia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor pentru a asigura implementarea efectivă și aplicarea legislației existente în scopul reducerii dezavantajelor structurale ce împiedică realizarea efectivă a egalității substanțiale de gen, în conformitate cu recomandările Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (Namibia)	Supported	F12 Discrimination against women A41 Constitutional and legislative framework A23 Follow-up to treaty bodies Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.55 și 121.48

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.46 Continue efforts to combat discrimination and promote the right to education and the rights of women (Dominican Republic); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de combatere a discriminării și de promovare a dreptului la educație și a drepturilor femeilor (Republica Dominicană)	Supported	F12 Discrimination against women E51 Right to education - General Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.59
121.58 Continue its efforts to eliminate all forms of sex and gender-based discrimination throughout the educational system (Timor-Leste); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea eforturilor de eliminare a tuturor formelor de discriminare pe bază de sex și gen în sistemul de învățământ (Timor-Leste)	Supported	F12 Discrimination against women E51 Right to education - General Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.59

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.59 Redouble its efforts to put an end to stereotypes and to gender-based discrimination in the educational system (Panama); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Redublarea eforturilor sale pentru a elimina stereotipurile și discriminarea bazată pe gen în sistemul de învățământ (Panama)	Supported	F12 Discrimination against women E51 Right to education - General Affected persons: - women	Realizat. Instituțiile de învățământ superior din țara noastră activează în condiții de autonomie universitară academică, prin urmare Ministerul doar recomandă anumite conținuturi pentru curricula programului de studii și elaborarea de materiale didactice. Actualmente, formarea culturii de gen la nivelul învățământului superior este realizată și în baza programelor /cursurilor de formare profesională inițială și continuă în contextul drepturilor omului, inclusiv în manualele universitare. De ex: - la domeniile Psihologie și Științe ale Educației, sunt ținute cursurile Gender educațional, Psihologia familiei, Pedagogie de gen, Educația adulților; - la facultățile de Sociologie și Asistență Socială sunt ținute cursurile și modulele: Particularități de dezvoltare a familiei contemporane și Asistența socială a familiei și copilului; Drepturile familiei și copilului etc.; - la facultățile de Istorie și Filozofie sunt ținute cursurile: Antropologia grupelor de vârstă și de gen, Mentalități colective și imaginar social etc. Dezvoltarea curriculară pe dimensiunea de gen continuă și în format online cu adaptarea conținuturilor respective.

121.57 Encourage young women to choose non-traditional fields of study and professions (Hungary); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Încurajarea femeilor tinere să aleagă domeniile ne-tradiționale de studii și profesii (Ungaria)	Supported	F12 Discrimination against women E51 Right to education - General E31 Right to work Affected persons: - women	Realizat. Legea nr. 105/2018 prevede o serie de măsuri active pe piața forței de muncă adaptate necesităților individuale ale șomerilor, precum și circumstanțelor pieței muncii, care contribuie la diminuarea șomajului, inclusiv în rândul femeilor și îmbunătățirea situației existente pe piața forței de muncă. Femeile, înregistrate cu statut de șomer la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, pot beneficia de serviciile și măsurile active de ocupare, oferite de Agenție, precum: -formarea profesională a șomerilor prin cursuri de calificare, recalificare, perfecționare și specializare; - instruirea la locul de muncă în cadrul unității pentru șomerii care nu au o profesie sau meserie; - stagierea, organizată pentru șomerii fără vechime în muncă în profesia deținută; -angajarea subvenționată (femei cu dezabilități); -certificarea cunoștințelor și a competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală. consultanță, asistență și sprijinirea inițierii unei afaceri, pentru șomerii care inițiază o activitate de antreprenariat, prin care își creează loc de muncă; -susținerea proiectelor de inițiativă locală, destinată angajatorilor care creează locuri de muncă noi prin care contribuie la reducerea șomajului în localitățile rurale. De asemenea, reieșind din prioritățile SNOFM la elaborarea Planului anual de acțiuni a SNOFM conform Matricei de acțiuni din Prioritatea 2. Dezvoltarea capitalului uman pentru șanse sporite de angajare Obiectivul specific 2.1. Creșterea atractivității, relevanței și incluzivității sistemului de formare profesională, în Planul anual de acțiuni pentru implementarea SNOFM se includ acțiuni menite să sporească nivelul de formare profesională a femeilor din diverse categorii contribuind în acest fel la o mai bună incluziune în câmpul muncii a acestora. Pe aspectul de gen, din numărul total de studenți înmatriculați la ciclul I, licență (15.311 persoane), (8786) (57,4%) sunt femeile. De menționat că în procesul de admitere, comisiile respective au desfășurat acțiuni de consiliere a candidaților la studii prin încurajarea acestora de a accesa specialități din domeniile considerate feminine sau masculine. Ca rezultat, constatăm: - la Universitatea Tehnică a Moldovei, considerată în general "masculină", din numărul total de studenți - 2487, sunt înmatriculate 728 fete (cca 30%); - la Academia de Poliție Ștefan cel Mare, din 431 de studenți înmatriculați, 190 sunt fete (44%), - la Academia Militară a Forțelor Armate, din 81 de studenți admiși la studii, 17 sunt fete (21%); - la Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, din 570de studenți înmatriculați - 185 sunt fete (33%) A fost implementat proiectul „Abilitarea femeilor cu abilități TIC” cu scopu de a promova egalitatea de gen prin intermediul TIC și creșterea conștientizării faptului că tehnologiile sunt instrumente care permit crearea unei societăți în care femeile și bărbații pot contribui și participa în mod substanțial
--	--	------------------	---	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				și egal. Acțiunile întreprinse în cadrul proiectului sunt menite să sprijine fetele și femeile din Moldova să își valorifice pe deplin potențialul și vocația și să se afirme ca profesioniști, lideri sau antreprenori. În acest cadru al proiectului, a fost implementat un program național de instruire IT care să includă 1.032 de femei și fete din Moldova de toate vârstele, de către Asociația Moldovenească a Companiilor de Tehnologie Informației și Comunicațiilor, cu sprijinul UN Women și finanțarea Suediei. Participanții la programul de formare au beneficiat de sesiuni online și offline din octombrie 2018 până în decembrie 2020. (https://ict.md/projects/un-women/ https://www.tekwill.md/news/a-iii-a-editie-a-programului-national-de-instruire-n-domeniul-it-pentru-femei)
121.51 Take additional measures to achieve gender equality, including specific measures to eliminate gender discrimination and gender-based violence (Kyrgyzstan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor adiționale pentru a realiza aspectul egalității de gen, inclusiv măsurile specifice de eliminare a discriminării de gen și a violenței bazate pe gen (Kârgâzstan)	Supported	F12 Discrimination against women F13 Violence against women Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.55 și 121.48
Theme: F13 Violence against women				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.92 Speed up preparation of the strategy on the prevention and suppression of violence against women and violence in the family (Belarus); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Accelerarea pregătirii strategiei cu privire la prevenirea și suprimarea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie (Belarus)	Supported	F13 Violence against women Affected persons: - women	Realizat. Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 și a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 281/2018). Inițiată elaborarea următorului plan de acțiuni pentru perioada 2021-2022 pentru implementarea Strategiei.
121.16 Strengthen the provisions of the Criminal Code on gender-based violence (El Salvador); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea dispozițiilor Codului Penal cu privire la violența bazată pe aspectele de gen (El Salvador)	Supported	F13 Violence against women A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - women	Parțial realizat. Proiect de lege, aprobat prin HG nr.851/2020 și expediat Parlamentului pentru adoptare. Scopul modificărilor - Fortificarea drepturilor materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a acestora prin adaptarea cadrului normativ intern la standardele și practicile internaționale în corespundere cu standardele instituite prin Convenția de la Istanbul și Convenția de la Lanzarote.
121.100 Ensure adequate legal and social protection for women and girls subjected to gender-based violence (Poland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea protecției legale și sociale adecvate pentru femeile și fetele ce sunt supuse violenței pe bază de gen (Polonia)	Supported	F13 Violence against women D28 Gender-based violence Affected persons: - women - girls	Realizat. Elaborate în perioada de raportare 4 proiecte de legi, adoptate 3 proiecte de lege pentru modificarea legislației.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.101 Fully implement the recommendations from the first universal periodic review cycle still pending, namely those regarding the strengthening of the Criminal Code provisions against gender-based violence and hate crimes (Portugal); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea deplină a recomandărilor primei Evaluări universale periodice ce nu au fost încă implementate, și anume acelea ce se referă la consolidarea Codului Penal împotriva violenței pe bază de gen și infracțiunile săvârșite din ură (Portugalia)	Supported	F13 Violence against women D28 Gender-based violence B32 Racial discrimination A41 Constitutional and legislative framework G1 Members of minorities Affected persons: - women - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Parțial realizat. 1. Proiect de lege, aprobat prin HG nr. 851/2020 și expediat Parlamentului pentru adoptare. Scopul modificărilor - Fortificarea drepturilor materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a acestora prin adaptarea cadrului normativ intern la standardele și practicile internaționale în corespundere cu standardele instituite prin Convenția de la Istanbul și Convenția de la Lanzarote. 2. a se vedea comentariile de la recomandare 122.21

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.102 Pursue the ongoing work of revision and improvement of the Criminal Code to be amended regarding provisions against gender-based violence and hate crimes (Portugal); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Urmărirea activității curente de revizuire și îmbunătățire a Codului Penal pentru a modifica dispozițiile ce țin de violența pe bază de gen și infracțiunile săvârșite din ură (Portugalia)	Supported	F13 Violence against women D28 Gender-based violence B32 Racial discrimination A41 Constitutional and legislative framework G1 Members of minorities Affected persons: - women - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.101

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.96 Evaluate the effectiveness of implementation of laws safeguarding women's rights and providing protection against domestic and gender-based violence and ensure that measures such as protection orders and the punishment for their breach or swift access of victims to justice are systematically applied and that shelters for victims of domestic violence, including in rural areas, are readily available (Czechia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Evaluarea eficacității implementării legilor ce protejează drepturile femeilor și oferă protecție împotriva violenței domestice și violenței bazate pe gen, precum și asigură măsuri ca ordonanțe de protecție și pedeapsă pentru încălcarea acestora, iar accesul rapid al victimelor la justiție va fi aplicat sistematic; adăposturile pentru victimele violenței în familie, mai ales în regiunile rurale, trebuie să fie disponibile (Republica Cehă)	Supported	F13 Violence against women D28 Gender-based violence D29 Domestic violence F12 Discrimination against women A41 Constitutional and legislative framework B51 Right to an effective remedy B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - women - persons living in rural areas	Realizat. 1.Audieri Parlamentare realizate în data de 11 decembrie 2019, cu tematica „Progresele înregistrate și perspectivele de viitor în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice”. 2.Audieri parlamentare în data de 4 martie 2020 asupra executării Legii nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. Raportul Guvernului urmare a recomandărilor recepționate pe marginea Deciziilor Comisiei parlamentare drepturile omului și relații interetnice urmare a acestor audieri.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.87 Create a comprehensive policy about violence against women, and especially domestic violence, that prevents, punishes and eradicates these issues, especially in rural areas (Slovenia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Elaborarea unei politici comprehensive despre violența împotriva femeilor și în special a violenței în familie ce previne, pedepsește și iradiază aceste probleme, în special în regiunile rurale (Slovenia)	Supported	F13 Violence against women D29 Domestic violence Affected persons: - women - persons living in rural areas	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.92
121.89 Continue harmonization of its legislation with norms of the Council of Europe in the area of preventing and combating violence against women, including domestic violence, and ensure the effective implementation of legislation (Switzerland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea armonizării legislației cu normele Consiliului Europei în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor, inclusiv a violenței domestice și asigurarea implementării efective a legislației (Elveția);	Supported	F13 Violence against women D29 Domestic violence A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - women	Realizat. La data de 6 februarie 2017 Republica Moldova a semnat Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, iar prin Hotărârea Guvernului nr. 716/2019 a fost aprobat proiectul de lege cu privire la ratificarea Convenției respective. Proiectul a fost prezentat spre examinare Parlamentului. A fost adoptată Legea nr. 113/2020 care vine cu noi prevederi ce modifică trei legi cadru printre care și Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (inclusiv Legea 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune) care asigură victimele violenței domestice cu acces la asistența juridică garantată de stat indiferent de veniturile lor.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.97 Take steps to more effectively prevent and prosecute cases of violence against women, including domestic violence, and to ensure the effective implementation and enforcement of existing legislation in this regard (Estonia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor pentru a preveni mai efectiv și a urmări penal cazurile de violență împotriva femeilor, inclusiv violența în familie și pentru a asigura implementarea efectivă și aplicarea legislației existente în această privință (Estonia)	Supported	F13 Violence against women D29 Domestic violence A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariile de la nr. 121.92 și 121.89.
121.86 Continue public awareness campaigns on domestic violence and the introduction of specific rape prevention programmes (Australia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea campaniilor de sensibilizare a publicului despre violența în familie și introducerea programelor specifice de prevenire a violului (Australia)	Supported	F13 Violence against women D29 Domestic violence A54 Awareness raising and dissemination Affected persons: - women	Realizat. Anual se organizează Campania ONU <i>16 zile de activism împotriva violenței față de femei</i> . În cadrul Campaniilor naționale desfășurate, au fost realizate 10200 activități de sensibilizare și informare, fiind informați cca 500 000 cetățeni și distribuite cca 310 000 de pliante.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.85 Enhance measures for the prevention, punishment and eradication of all forms of violence against women, including measures to promote their rights and to eliminate patriarchal and discriminatory stereotypes (Mexico); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Îmbunătățirea măsurilor de prevenire, pedepsire și eradicare a tuturor formelor de violență împotriva femeilor, inclusiv măsurile de promovare a drepturilor lor și de eliminare a stereotipurilor patriarhale și discriminatoare (Mexico)	Supported	F13 Violence against women F12 Discrimination against women Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariile de la nr. 121.92 și 121.89.
Theme: F14 Participation of women in political and public life				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.145 Strengthen women's representation in the Parliament and Government (Greece); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea reprezentării femeilor în Parlament și Guvern (Grecia)	Supported	F14 Participation of women in political and public life Affected persons: - women	Realizat. În 2019 Legislativul a adoptat noi modificări în domeniul legislației electorale, inclusiv cota de reprezentare și prevederile de plasament, care presupun ca listele de candidați pentru alegerile locale vor fi întocmite respectându-se cota minimă de 40% pentru ambele sexe, iar poziționarea candidaților pe liste se face conform formulei: minim patru candidați pentru fiecare gen la fiecare decilă. În scopul creării condițiilor favorabile de accesare a femeilor în politică, au fost adoptate în 2018 noi modificări legislative cu referire la finanțarea partidelor politice din bugetul de stat, cu următoarea distribuție a resurselor: a) 40% - partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile parlamentare; b) 40% - partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile locale generale; c) 10% - partidelor politice proporțional care vor respecta cota de cel puțin 40% de candidați femei din numărul total al candidaților înaintați în toate circumscripțiile uninominale în alegerile parlamentare. Această majorare se va stabili din suma alocată pentru anul bugetar respectivului partid; d) 5% - partidelor politice proporțional cu numărul de femei alese efectiv în funcția de deputat în Parlament pe circumscripții uninominale; e) 5% - partidelor politice proporțional cu tinerii aleși efectiv în cadrul alegerilor parlamentare și locale generale. Adițional, menționăm că, în perioada februarie-iunie 2019, a fost implementat programul „Femeile rome în politică”, în cadrul căruia 38 de femei rome au urmat instruirii, au beneficiat de mentorat și ghidare. Proiectul a urmărit creșterea numărului femeilor de etnie romă în procesul de luare a deciziilor la nivel local. În anul 2019 a demarat programul de capacitate civică și politică pentru 50 de femei cu diverse tipuri de dizabilități din RM, pentru a pregăti viitoare candidate la alegerile locale care au avut loc în 2019. Planul de acțiune privind creșterea rolului și a ratei femeilor în poliție pentru 2017/2020 a fost elaborat prin Ordinul IGP nr. 521/2017. Statistici privind femeile cu funcții de conducere: 2016- 95, 2017- 76, 2018- 94, 2019- 102, 2020 - 92.
121.146 Take further measures to advance the participation of women in decision-making bodies (Latvia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor ulterioare pentru a îmbunătăți participarea femeilor în organele de luare a deciziilor (Letonia)	Supported	F14 Participation of women in political and public life Affected persons: - women	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.145
Theme: F31 Children: definition; general principles; protection				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.41 Ensure effective implementation of its National Strategy on Child Protection for 2014-2020 (Serbia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea implementării efective a Strategiei sale Naționale cu privire la Protecția Copilului pentru 2014-2020 (Serbia)	Supported	F31 Children: definition; general principles; protection Affected persons: - children	Realizat. Pentru implementarea obiectivelor propuse în Strategia vizată, s-au depus eforturi sporite pentru realizarea reformei sistemului de îngrijire a copiilor, elaborarea cadrului normativ și instituțional pentru dezvoltarea serviciilor alternative de tip familial, asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediul familial, prevenirea separării copilului de familie. De asemenea, s-a pus accent pe uniformizarea și majorarea prestațiilor acordate copiilor rămași temporar fără ocrotire părintească și rămași fără ocrotire părintească plasați în servicii alternative de tip familial, ajustarea prestațiilor respective în funcție de necesitățile speciale ale copiilor plasați, precum și motivarea financiară a asistenților parental profesioniști/părinților educatori pentru asigurarea plasamentului mai multor copii într-o familie, plasamentul copiilor sub vârsta de 3 ani și a copiilor cu dizabilități. Totodată, s-a stipulat necesitatea consolidării capacităților instituționale, de suport metodologic și de asistență specializată complexă a sistemului de protecție a copilului. Concomitent, se lucrează în continuare pentru a fi majorate indemnizațiile pentru familiile cu copii, precum și prestațiile acordate copiilor plasați în servicii de protecție, pentru a fi realizată angajarea etapizată a specialiștilor în protecția drepturilor copilului la nivel comunitar, pentru a fi instituită rețeaua de Centre regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor în scopul eficientizării protecției copiilor împotriva infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, contra vieții și/sau sănătății. Aceste măsuri vor avea ca impact creșterea bunăstării familiilor cu copii și copiilor rămași fără ocrotire părintească, precum și sporirea capacității funcționale și operaționale a sistemului de protecție a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți. Cu suportul UNICEF Moldova a fost realizată Evaluarea intermediară a implementării Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și a Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei. Evaluarea sus-menționată a fost realizată în perioada mai - noiembrie 2019 și a fost prezentată Ministerului la începutul anului 2020. Scopul acestui exercițiu a fost evaluarea rezultatelor intermediare și a primelor rezultate ale realizărilor în implementarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și a Planului de acțiuni a acesteia. Ținând cont de faptul că, Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și Planul de acțiuni a acesteia expiră în anul 2020 Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a inițiat procesul elaborării unui nou document strategic în domeniul protecției drepturilor copilului pentru perioada 2021 – 2025 în care se vor regăsi recomandările experților, care au efectuat Evaluarea intermediară a implementării Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și a Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei, precum și vor fi elaborate politici noi în domeniul protecției drepturilor copilului în scopul garantării respectării interesului superior al copilului.

121.103 Take concrete measures to eliminate violence against children, and to protect and support victims, including by implementing measures to ensure that such abuse is more frequently denounced and reported by different stakeholders in contact with children (Belgium); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Luarea măsurilor concrete pentru a elimina violența împotriva copiilor, pentru a proteja și susține victimele inclusiv prin implementarea măsurilor ce asigură că acest tip de abuz este denunțat și raportat frecvent de diferite părți interesate ce sunt în contact cu copiii (Belgia).	Supported	F31 Children: definition; general principles; protection F32 Children: family environment and alternative care B53 Support to victims and witnesses Affected persons: - children	Realizat. În conformitate cu prevederile Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți autoritatea tutelară locală este obligată să se autosesizeze și/sau să asigure recepționarea și înregistrarea sesizărilor cu privire la copiii aflați în situații de risc. De asemenea, important de menționat și despre prevederile Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, care vizează angajații autorităților publice centrale și locale, ai structurilor, instituțiilor și serviciilor din cadrul sau subordonate acestora, care activează în domeniile asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, organelor de drept, care trebuie să coopereze în vederea prevenirii violenței, neglijării, exploatării, traficului de copii, precum și combaterii acestora prin intermediul serviciilor de asistență socială, educaționale, de ordine publică și medicale. Reprezentanții instituțiilor de învățământ, medico-sanitare și de asistență socială, indiferent de forma juridică de organizare a acestora, culturale, ordine publică, inspectoratul de stat al muncii, altor autorități și instituții publice cu atribuții în domeniul protecției copilului, sînt obligați: 1) să înregistreze sesizările persoanelor referitor la cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului și/sau să se autosesizeze în situațiile în care au identificat cazuri suspecte de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului (în continuare – caz suspect), aplicînd procedurile sectoriale; 2) să informeze imediat prin telefon autoritatea tutelară locală, iar în decurs de 24 ore să-i expedieze fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului (în continuare – fișa de sesizare). Fișa de sesizare se completează cu datele deținute în momentul identificării cazului suspect, în special, în baza informațiilor obținute de la sursa raportării cazului suspect. Informațiile lipsă vor fi acumulate de către managerul de caz în cadrul evaluării inițiale a cazului; 3) să informeze imediat suplimentar: a. inspectoratul teritorial de poliție / procuratura – în cazul în care cunosc ori suspectă că un copil este victimă a unei infracțiuni/contravenții; b. serviciul de asistență medicală de urgență – în cazul în care sesizarea conține informații privind existența pericolului iminent pentru viața sau sănătatea copilului, a tentativelor de suicid din partea copiilor; c. inspectoratul de stat al muncii – în cazul în care sesizarea cazului suspect conține informații privind utilizarea muncii copilului la lucrările cu condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase, precum și la lucrări care pot să aducă prejudicii sănătății sau integrității morale a copiilor. Concomitent, ținem să menționăm că, prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019 a aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate.
--	---	------------------	--	--

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				Au fost organizate ateliere de formare pentru 980 de cadre didactice (educatori, profesori, învățători, psihologi școlari) din raioanele Anenii Noi, Rîșcani, Glodeni, Soroca, Călărași, Strășeni, Telenești, Orhei, Căușeni, Cantemir, Drochia, Fălești, Ștefan Vodă, Taraclia, care au învățat să identifice formele de violență și să utilizeze metode interactive pentru prevenirea violenței față de copil („Fir de nisip”, „Provocările lui Dragoș”). În procesul de monitorizare a diferitor aspecte ce țin de prevenirea și protecția față de violență, Ministerul include în mod activ elevii de la treapta gimnazială și liceală. Conform Planului anual de activități extracurriculare, MECC a organizat Turnamentul republican în domeniul drepturilor omului/ copilului la care au participat circa 1080 de elevi și circa 200 de profesori care predau disciplina școlară Educație pentru societate și care au relatat despre cum este respectat dreptul la protecție față de violență în diferite medii de viață ale copiilor.
121.107 Undertake efforts to prevent violence against children, including sexual violence (Poland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Întreprinderea eforturilor de prevenire a violenței împotriva copiilor, inclusiv a violenței sexuale (Polonia)	Supported	F31 Children: definition; general principles; protection F32 Children: family environment and alternative care D28 Gender-based violence Affected persons: - children	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.103. Proiect de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală) aprobat prin HG nr. 851/2020 și expediat Parlamentului pentru adoptare. Scopul modificărilor - Fortificarea drepturilor materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a acestora prin adaptarea cadrului normativ intern la standardele și practicile internaționale în corespundere cu standardele instituite prin Convenția de la Istanbul și Convenția de la Lanzarote.
Theme: F32 Children: family environment and alternative care				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.104 Create mechanisms for preventing and fighting against all forms of exploitation, abuse and violence against children (Bulgaria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea mecanismelor de prevenire și combatere a tuturor formelor de exploatare, abuz și violență împotriva copiilor (Bulgaria)	Supported	F32 Children: family environment and alternative care F31 Children: definition; general principles; protection Affected persons: - children	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.103, 121.107 și 121.109.
121.106 Further address the elimination of violence against children, including sexual violence (Kyrgyzstan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Abordarea în continuare a eliminării violenței împotriva copiilor, inclusiv a violenței sexuale (Kârgâzstan)	Supported	F32 Children: family environment and alternative care F31 Children: definition; general principles; protection Affected persons: - children	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.103, 121.107 și 121.109.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.105 Redouble its efforts to eradicate child labour and all forms of exploitation, abuse and violence against children (Panama); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Redublarea eforturilor sale de eradicare a muncii copilului și toate formele de exploatare, abuz și violență împotriva copiilor (Panama)	Supported	F32 Children: family environment and alternative care F33 Children: protection against exploitation D27 Prohibition of slavery, trafficking Affected persons: - children	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.103. La 19.11.2020 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea nr.191 privind modificarea unor acte normative (în vigoare din 01.01.21), prin care au fost restabilite funcțiile de control în domeniul securității și sănătății în muncă și în domeniul raporturilor de muncă Inspectoratului de Stat al Muncii, în atribuțiile căreia intră inclusiv întreprinderea acțiunilor de monitorizare a muncii copilului.
Theme: F41 Persons with disabilities: definition, general principles				
121.159 Protect the human rights of persons with disabilities to ensure full access to those rights for all, in compliance with the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Maldives); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Protejarea drepturilor omului persoanelor cu dizabilități pentru a asigura accesul deplin la aceste drepturi pentru toți, în conformitate cu Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap (Maldives)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles A12 Acceptance of international norms Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. În scopul ajustării actelor normative în vigoare la prevederile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost modificată legislația în vigoare din diferite domenii , și au fost operate modificări și completări la 49 de acte normative în vigoare , din diferite domenii, în vederea ajustării acestora la prevederile Convenției. În anul 2018, au fost operate modificări la articolele 50 și 51 din Constituția RM, fiind substituite cuvintele „persoane handicapate” cu cuvintele „persoane cu dizabilități”. Aprobat Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022 și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia, prin Hotărârea Guvernului nr. 723/2017.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.154 Boost the approval of the legislation oriented to guarantee the autonomy of people with disabilities to improve their social inclusion (Costa Rica); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Stimularea aprobării legislației orientate spre garantarea autonomiei persoanelor cu dizabilități pentru a îmbunătăți incluziunea lor socială (Costa Rica)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. A fost aprobat Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022 și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia. Programul prevede o abordare intersectorială în incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale acestora în egală măsură cu ceilalți cetățeni în toate domeniile vieții sociale. A fost aprobat Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială, pentru anii 2018-2026. În contextul reformării sistemului de determinare a gradului de dizabilitate și tranziției de la modelul medical la modelul social în abordarea persoanelor cu dizabilități, statul continuă să-și ajusteze legislația la modelele internaționale și să implementeze documente de politici conforme prevederilor Convenției ONU, prin crearea echipelor multidisciplinare de experți din domeniul medical, social și educațional, responsabili de determinarea gradului de dizabilitate și implementarea criteriilor medico-sociale. A fost aprobat Conceptul de reformare a sistemului de determinare a dizabilității în Republica Moldova și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia, unul din obiectivele principale a căruia este ajustarea criteriilor pentru determinarea dizabilității la standardele internaționale. A fost reglementată prestarea și diversificate serviciile sociale de asistență pentru persoanele cu dizabilități: • Aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități și Standardele minime de calitate . • Aprobat Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Centrul de zi pentru persoane cu dizabilități” și a Standardele minime de calitate . • Aprobat Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Centrul de zi pentru persoane cu dizabilități” și a Standardelor minime de calitate . • În vederea oferirii asistenței și îngrijirii copiilor și adulților cu dizabilități severe, pentru a-i ajuta să ducă o viață cât mai independentă în propria casă și în comunitate, au fost reglementat serviciul social „Asistență personală” Serviciului social „Respiro” , Serviciului social „Plasament familial pentru adulți” . • În scopul asigurării drepturilor persoanelor cu dizabilități la un trai independent și în contextul integrării lor în societate, au fost elaborate și aprobate reglementări și standarde minime de calitate ce țin de organizarea și funcționarea mai multor tipuri de servicii sociale

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.158 Support the role of the family in protecting and promoting the rights of persons with disabilities, and accelerate implementation of the necessary legal conditions for the realization of their rights in services and public places (Qatar); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Suștinerea rolului familiei la protejarea și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și accelerarea implementării condițiilor juridice necesare pentru realizarea drepturilor sale în serviciile și locurile publice (Qatar)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. În vederea oferirii asistenței și îngrijirii copiilor și adulților cu dizabilități severe, pentru a-i ajuta să ducă o viață cât mai independentă în propria casă și în comunitate, a fost reglementat serviciul social „Asistență personală”, prin Hotărîrea Guvernului nr. 314/2012, pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate. Tot în contextul acordării suportului familiilor persoanelor cu dizabilități au fost reglementate și alte servicii sociale, inclusiv: - Hotărîrea Guvernului nr. 413/2012, pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Respiro” și a Standardelor minime de calitate; - Hotărîrea Guvernului nr. 75/2014, pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Plasament familial pentru adulți” și a Standardelor minime de calitate.
121.160 Enhance the legal framework on the social inclusion and participation of persons with disabilities while promoting relevant awareness-raising activities (Turkey); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Protejarea drepturilor omului persoanelor cu dizabilități pentru a asigura accesul deplin la aceste drepturi pentru toți, în conformitate cu Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap (Maldives)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles A41 Constitutional and legislative framework A54 Awareness raising and dissemination Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. A se vedea comentariul la nr.121.154.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.162 Ensure the right of persons with disabilities to live independently through the development of a national action plan for deinstitutionalization and for the inclusion of persons with disabilities into their communities (Finland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea dreptului persoanelor cu dizabilități de a locui independent prin elaborarea planului național de acțiuni privind dezinstituționalizarea și incluziunea persoanelor cu dizabilități în comunitățile lor (Finlanda)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) D31 Liberty and security - general Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. Aprobat Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de ANAS, pentru anii 2018-2026, prin Hotărârea Guvernului nr. 893/2018. Responsabil de implementarea Programului este Agenția Națională Asistență Socială (ANAS), care gestionează instituțiile rezidențiale. Întru realizarea procesului de transformare a centrelor de plasament temporar pentru persoanele cu dizabilități (CPTPD) din gestiunea ANAS, au fost aprobate Planuri de transformare ale acestora, care includ un set de acțiuni concrete, corespunzătoare nevoilor generate de mecanismul de transformare din prestator de servicii rezidențiale în prestator de servicii sociale în corespundere cu nevoile beneficiarilor. De către CPTPD au fost create: - 12 „Locuințe protejate” și dezinstituționalizați/transferăți în acest serviciu 63 beneficiari; - 3 „Case comunitară” pentru 18 beneficiari.
121.161 Continue adopting measures that contribute to the protection and social inclusion of persons with disabilities, particularly as regards the provision of social services (Argentina); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea adoptării măsurilor ce contribuie la protecția și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, în particular cu privire la prestarea serviciilor sociale (Argentina)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles E1 Economic, social & cultural rights - general measures of implementation E24 Right to social security Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. Dezvoltarea/crearea serviciilor sociale la nivel comunitar ține de competența autorităților publice locale. În scopul susținerii APL în procesul de creare și dezvoltare a serviciilor sociale, precum și asigurarea funcționalității unor servicii sociale de necesitate stringentă, a fost reglementat pachetul minim de servicii sociale - transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat la bugetele locale de nivelul al doilea. În total, pentru finanțarea pachetului minim de servicii sociale, în anul 2020, cu rectificarea de la 1 iulie 2020, au fost aprobate mijloace financiare în sumă totală de circa 135701,9 mii lei, inclusiv: 31498,8 mii lei pentru Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii; 12940,6 mii lei pentru Serviciul social de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate; 91262,5 mii lei pentru Serviciul social „Asistență personală”. În republică activează: - 6058 asistenți personali, inclusiv 2657 angajați din mijloacele financiare alocate din pachetul minim de servicii sociale, care deservește 6113 persoane cu dizabilități severe, iar circa 2100 persoane mai necesită acest serviciu. Comparativ cu anul 2019, numărul de unități de asistenți personali a crescut cu 2468 de unități (de la 3590 unități de asistenți personali, la 6058 unități).

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.30 End discrimination against people with intellectual and psychological disabilities and implement tools to encourage their employment (Croatia); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Stoparea discriminării oamenilor cu dizabilități intelectuale și psihologice și implementarea instrumentelor de a încuraja angajarea acestora (Croatia)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles E31 Right to work Affected persons: - persons with disabilities	Realizat. În vederea susținerii angajatorilor pentru crearea/adaptarea locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități în art. 38 din Legea nr. 105/2018 „Cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj” (în vigoare din luna februarie 2019), este stabilit că, ANOFM compensează 50% din costurile necesare creării sau adaptării locului de muncă, suportate de către angajator, iar mărimea subvenției nu poate depăși cuantumul a 10 salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent pentru fiecare loc de muncă creat sau adaptat. Astfel, 2 agenți economici au beneficiat de subvenții, 2 persoane cu dizabilități au fost angajate urmare a acordării subvenției, iar 6 dosare a solicitanților de subvenții au fost examinate și acceptate la Comisia multidisciplinară, pentru finanțate în anul 2020. Anual, de serviciile ANOFM și a STOFM beneficiază circa 600 de persoane cu dizabilități (de exemplu, în anul 2017 – 680 de persoane, în anul 2018 – 650 persoane Pe parcursul anului 2019, la STOFM au fost înregistrate circa 600 persoane cu dizabilități (1,9% din numărul total de șomeri înregistrați). Au beneficiat de servicii de reabilitare profesională 16 persoane cu dizabilități locomotorii, din care 6 femei.
121.155 Continue to strengthen policies on ensuring the opportunity to enrol in education for children and young people with disabilities (Libya); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea consolidării politicilor de asigurare a oportunității de înrolare a copiilor și tinerilor cu dizabilități în sistemul de învățământ (Libia)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles F31 Children: definition; general principles; protection E51 Right to education - General Affected persons: - children - persons with disabilities	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.156.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.156 Eliminate barriers preventing access of children with disabilities to the education system (Hungary); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Eliminarea barierelor ce previn accesul copiilor cu dizabilități la sistemul învățământului (Ungaria)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles F31 Children: definition; general principles; protection E51 Right to education - General Affected persons: - children - persons with disabilities	Parțial realizat. Au fost consolidați la nivel național circa 300 specialiști psihologi și psihopedagogi pentru oferirea de prim ajutor psihologic și prestarea asistenței psihologice/psihopedagogice copiilor/elevilor, părinților și cadrelor didactice pe perioada suspendării procesului educațional care poate fi accesată, creând la nivel de fiecare raion grupuri focale, dar și orientarea paginilor de Facebook ale structurilor de asistență psihopedagogică pentru difuzarea unor informații despre COVID-19, materiale informative, materiale video privind aspectele psiho-emoționale pentru copii/elevi de diferite vârste, părinți, cadre didactice în contextul situațiilor de criză. În acest sens, psihologii și psihopedagogii au oferit sprijinul și serviciile on-line, prin diferite modalități: fiind parte din grupurile elevilor, părinților și cadrelor didactice pe Facebook, WhatsApp sau e-mail, aceleași mijloace fiind utilizate și pentru consiliere/consultanță individuală. A fost elaborat și implementat Programul ”Școala părinților informați”. MECC și CRAP în parteneriat cu Organizația Mondială a Sănătății și proiectul moldo-elvețian MENSANA „Suport pentru reforma serviciilor de sănătate mintală în Moldova”. A fost elaborat și implementat Programul „Aleg să fiu bine” - program de asistență psihologică pentru elevi, cadre didactice pentru a-i ajuta să evite stresul în contextul COVID-19. Programul a fost lansat la inițiativa MECC și a Fondului ONU pentru Populație (UNFPA) cu implicarea CRAP. A fost organizată și desfășurată, la data de 01.10.2020, Conferința națională în domeniul educației incluzive ”Implementarea educației incluzive în Republica Moldova – o decadă de provocări și viziunea pentru noi realizări”. În scopul asigurării calității procesului de formare inițială a cadrelor didactice la nivelurile învățământului superior și mediu de specialitate în domeniul educației incluzive, în temeiul deciziei Consiliului Național pentru Curriculum din 09 februarie 2012, cu suportul AO LUMOS Foundation Moldova, a fost elaborat și aprobat cursul Educație incluzivă (revizuit în anul 2017), componentă obligatorie în formarea inițială a cadrelor didactice la nivelurile învățământului superior și mediu de specialitate. Acesta este implementat la nivel de colegii și în universități, începând cu 01 septembrie 2012. A fost implementat Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pe anii 2011-2020 în instituțiile de învățământ general funcționează 932 Centre de resurse pentru educația incluzivă. Totodată, a fost inițiată pilotarea Programului de educație incluzivă în învățământul profesional tehnic în 9 instituții, iar 10 centre de excelență au fost reconstruite, ținând cont de necesitatea adaptării lor pentru asigurarea condițiilor și accesului la învățământ profesional tehnic a elevilor cu necesități speciale. O provocare totuși o constituie situația pandemică și asigurarea accesului la educație la distanță pentru această categorie de populație, în special cu deficiențe de auz și vâz.

121.157 Adopt positive measures to enable people with disabilities and national minorities to have access to education, health services and an adequate standard of living (Panama); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Adoptarea măsurilor pozitive de abilitare a persoanelor cu dizabilități și minorităților naționale să aibă acces la educație, servicii de sănătate și un nivel adecvat de trai (Panama)	Supported	F41 Persons with disabilities: definition, general principles G1 Members of minorities E21 Right to an adequate standard of living - general E41 Right to health - General E51 Right to education - General Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups - persons with disabilities	Realizat. -Aprobată Hotărîrea Guvernului nr. 337/2017 pentru aprobarea Programului Național privind Sănătatea Mintală pentru anii 2017-2021; -Aprobată Hotărîrea Guvernului nr. 816/2016 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea serviciilor de intervenție timpurie și a standardelor minime de calitate pentru serviciile de intervenție timpurie. - Conform Planului - cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal aprobat anual prin ordinul ministrului educației, culturii și cercetării, minoritățile naționale au dreptul de a studia în limba lor maternă respectând cerințele curriculare. În vederea asigurării condițiilor favorabile integrării sociolingvistice a reprezentanților minorităților entice au fost realizate un șir de acțiuni: - în iulie 2018, Consiliul Național pentru Curriculum (CNC) a aprobat o curriculă nouă pentru clasele primare; - în anul 2019, CNC a aprobat curricula modernizată la disciplinele din treapta gimnazială și treapta liceală la disciplinele Limba și literatura română pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale (gimnaziu și liceu); Curriculum la disciplina Limba și literatura rusă (gimnaziu și liceul); Curriculum la disciplina Limba și literatura ucraineană (gimnaziu și liceu); Curriculum la disciplina Limba și literatura găgăuză (gimnaziu și liceu); Curriculum „Istoria, cultura și tradițiile poporului rus, ucrainean, găgăuz, bulgar și rom”; Curriculum la disciplina Limba și literatura bulgară (gimnaziu și liceu); Curriculum la disciplina Limba rusă pentru școlile cu instruire în limba română (gimnaziu și liceu) etc. Curricula elaborate sunt racordate la documentele de politici naționale și internaționale în scopul sporirii calității învățării limbii române, comunicării în limba maternă, asigurând coeziunea socială și comunicarea interculturală. În baza curriculumului bazat pe competențe în anul 2019 au fost elaborate manuale la Limba și Literatura ucraineană, găgăuză și bulgară pentru cl. I-II. Admiterea în învățământul superior. În contextul asigurării accesului candidaților la cota de 15%, la cele 750 de locuri bugetare în acest an au fost înmatriculați 426 candidați. Pe această dimensiune a crescut numărul persoanelor înmatriculate: ramași fără ocrotire părintească – 70; tineri cu dizabilități – 48, cu ambii părinți cu grad de dizabilitate – 23, tineri ai căror părinți au luptat la acțiunile militare pentru apărarea integrității și independenței RM – 79 persoane, din familii cu mulți copii – 75, 118 de absolvenți ai liceelor din raioanele de Est, 2 din familii de romi și 11 tineri care au efectuat serviciul militar în termen. La cele 262 de locuri cu destinație specială pentru absolvenții raioanelor de Est ale republicii au fost înmatriculați 149 de studenți la buget: 43 absolvenți de liceu și 106 după școala medie. La contract au fost înmatriculați 83 de studenți din raioane de Est: 2 cu diploma BAC (la fr.redușă) și 81 cu atesta de școală medie (69 la zi și 14 la fr.redușă) Totodată, 19 candidați, premianți ai olimpiadelor și 13 de copii din familii de pedagogi, au fost înmatriculați în afara concursului de admitere. A se vedea comentariile de la recomandarea 121.156
---	--	------------------	---	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
Theme: G1 Members of minorities				
121.65 To swiftly adopt and implement the Strategy on Inclusive Diversity in the Republic of Moldova (2016-2020), which was developed with the support of the High Commissioner on National Minorities of the Organization for Security and Cooperation in Europe (Netherlands); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Adoptarea rapidă și implementarea Strategiei cu privire la diversitate inclusivă în Republica Moldova (2016-2020), care a fost elaborată cu susținerea Înaltului Comisar privind minoritățile naționale a Organizației pentru securitate și cooperare în Europa (Țările de Jos)	Supported	G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.163.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.67 Further strengthen measures aimed at combating discriminatory practices towards minorities, in particular the Roma community (Brazil); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Consolidarea ulterioară a măsurilor ce au drept scop combaterea practicilor de discriminare împotriva minorităților, în special comunitatea Romilor (Brazilia)	Supported	G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A fost adoptat Planul de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2016-2020. Agenția Relații Interetnice a asigurat consecutivitatea de planificare a acțiunilor care să contribuie la îmbunătățirea situației romilor și asigurarea participării lor active la viața socială și politică din țară. Prin HG 557/2013 a fost aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar. Cheltuielile, pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar” se efectuează prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale. În anul 2018 pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar”, din suma aprobată de 2239,6 mii lei pentru 47 unități, au fost executate cheltuieli în sumă de 1147,7 mii lei. În anul 2019 pentru întreținerea serviciului social „Mediator comunitar”, din suma aprobată de 2485,1 mii lei pentru 47 unități, au fost executate cheltuieli în sumă de 1690,8 mii lei. Pentru anul 2020 în bugetul de stat au fost aprobate mijloace financiare în acest scop în sumă totală de 3440,5 mii lei pentru 54 unități, din care au fost executate 2141,9 mii lei. Mediatorul comunitar îndeplinește o importantă sarcină în consolidarea comunității roma prin asigurarea unui echilibru în cooperarea dintre instituțiile statului și comunitate, facilitând comunicarea și colaborarea dintre aceștia. În scopul stabilirii mecanismului interministerial de coordonare și monitorizare a implementării Planului de acțiuni, a fost creat Grupul de lucru interministerial cu extinderea pe parcurs a formatului existent. Astfel, în vederea prioritizării și planificării asistenței externe pentru activitățile adresate romilor din Republica Moldova, în cadrul ședințelor Grupului de lucru au participat și partenerii de dezvoltare: Oficiul Înaltului Comisar al Drepturilor Omului (OHCHR), Misiunea OSCE în Moldova, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) etc. Colaborarea dintre autoritățile administrației publice centrale și locale în procesul de incluziune socială a romilor și altor minorități naționale este fundamentală. Pentru a responsabiliza autoritățile administrației publice locale, ARI a recomandat acestora elaborarea, în baza Planului de acțiuni menționat, a planurilor de acțiuni anuale pentru susținerea populației de etnie romă domiciliată pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective. Astfel de planuri locale au fost aprobate și implementate în municipiile Chișinău și Bălți. Monitorizarea implementării Planului de acțiuni și reușitele ministerelor de resort în realizarea documentului sunt reflectate în rapoartele anuale întocmite de către ARI și prezentate Guvernului spre examinare. Pentru a spori creșterea ratei de încadrare în câmpul muncii a persoanelor de etnie romă, a fost încheiat Acordul de colaborare între Agenția Relații Interetnice și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM).

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.167 Implement the recommendations of the Special Rapporteur on minority issues to promote linguistic rights of minorities and to take the necessary measures to guarantee quality education in both the mother tongue and the State language (Hungary); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea recomandărilor Raportorului Special pe problemele minorităților privind promovarea drepturilor lingvistice ale minorităților și luarea măsurilor necesare pentru a garanta o educație de calitate atât în limba maternă, cât și în limba statului (Ungaria)	Supported	G1 Members of minorities A24 Cooperation with special procedures E51 Right to education - General Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.15. În vederea asigurării drepturilor minorităților naționale pentru învățarea limbii române au fost realizate următoarele acțiuni: 1. În 2018 a fost elaborat Ghidul și Curriculumul Național la Limba română pentru instituțiile de educație timpurie cu program în limbile minorităților naționale, aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1592 din 25.10.2018). Curriculumul este proiectat pentru învățarea limbii române ca limbă nematernă în instituțiile de educație timpurie în grupele: mijlocie (4-5 ani), mare (5-6 ani) și pregătitoare (6-7 ani) și este împărțit pe nivele, racordându-se Cadrului European Comun de Referințe pentru Limbi. 2. În vederea asigurării didactice și metodice a procesului de învățare a limbii române în instituțiile de educație timpurie, în anul 2019 au fost editate produsele curriculare de implementare a modelelor de învățare a limbii române în instituțiile de educație timpurie cu program în limbile minorităților naționale, grupa mare (nivelul A1.2.) au fost editate: Curriculum, Ghid, Manual la limba română pentru grupa mare, nivelul A1.2. ” Nicu și Leanca învață limba română”, elaborate de Asociația Națională a Trainerilor Naționali din Moldova în cadrul programului Integrarea cu respect pentru diversitate, finanțat de oficiul Înaltului Comisar pentru Minoritățile Naționale. 3. Au fost editate materiale didactice pentru predarea limbii române în instituțiile de educație timpurie cu program în limbile minorităților naționale, grupa pregătitoare (nivelul A1.3): manualul Nicu și Leanca învață limba română, Caiet de exerciții, Suport didactic pentru cadrele didactice; Culegere de cântece și poezii, Culegere de istorii și povești, elaborate de Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova în cadrul programului Integrarea cu respect pentru diversitate, finanțat de oficiul Înaltului Comisar pentru Minoritățile Naționale. 4. Anual MECC desfășoară formări regionale privind implementarea modelelor de predare a limbii române în instituțiile de educație timpurie cu program în limbile minorităților naționale. 5. În anul 2020 au fost achiziționate materiale didactice și tehnica de calcul pentru dotarea cabinetelor de limba și literatura română din instituțiile cu predare în limbile minorităților naționale. 6. În vederea asigurării condițiilor necesare pentru îmbunătățirea competențelor lingvistice a cadrelor didactice și manageriale, din instituțiile cu predare în limbile minorităților naționale, au fost organizate cursurile on-line de studiere a limbii române pentru cadrele didactice și manageriale din instituțiile de învățământ general cu predare în limbile minorităților naționale.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.163 Adopt an Organization for Security and Cooperation in Europe High Commissioner on National Minorities-compliant strategy on national minorities as soon as possible, in order to clearly affirm the commitment of the Republic of Moldova to national minorities' rights (Germany); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Adoptarea urgentă a Strategiei privind minoritățile naționale, în conformitate cu Înaltul Comisar OSCE pentru Minorități Naționale, pentru a afirma clar angajamentul Republicii Moldova față de drepturile minorităților naționale (Germania)	Supported	G1 Members of minorities A29 Cooperation with regional mechanisms Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017 - 2027 a fost aprobată prin HG nr. 1464 din 30 decembrie 2016 și prevede patru domenii prioritare: - Participare la viața publică; - Limba ca mijloc de integrare: politicile privind limba de stat și limbile minoritare; - Dialog intercultural și apartenența civică la statul Republica Moldova; - Mass-media. A fost aprobat Planul de Acțiuni 2017- 2020 privind implementarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017 - 2027 (HG nr. 1019 din 29 noiembrie 2017).

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.15 Ensure proper implementation of the legislation on the promotion and protection of the rights, including linguistic rights, of individuals belonging to national minorities (Ukraine); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Asigurarea implementării corecte a legislației cu privire la promovarea și protecția drepturilor, inclusiv a drepturilor lingvistice, a persoanelor ce aparțin minorităților naționale (Ucraina)	Supported	G1 Members of minorities A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. În vederea aplicării articolelor din Codul educației, ce se referă la studiul și predarea în limbile minorităților naționale, în cadrul procesului de dezvoltare curriculară, în anul 2019, au fost elaborate curricula pentru clasele gimnaziale și liceale la disciplinele: Limba și literatura rusă; Limba și literatura ucraineană; Limba și literatura găgăuză; Limba și literatura bulgară. În prezent, minoritățile naționale din Republica Moldova învață conform Planului-cadru pentru învățământ primar și gimnazial cu limba rusă de instruire pentru elevii de naționalitate ucraineană, găgăuză, bulgară. În baza curriculumului bazat pe competențe în anul 2019 au fost elaborate manuale la Limba și Literatura găgăuză și bulgară pentru cl. I-II. În legătură cu particularitățile specifice din planurile de învățământ privind studierea limbilor minorităților naționale și pentru studierea istoriei, culturii și tradițiilor poporului, în acest scop au fost alocate de la bugetul de stat bugetelor locale transferurile cu destinație specială: anul 2016 - 20 731,4 mii lei; anul 2017 - 21 603,8 mii lei; anul 2018 - 20 014,1 mii lei; anul 2019 - 20 681,2 mii lei; anul 2020 - 25 081,4 mii lei.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.169 Promote greater public appreciation for the importance of according equal rights for Roma (Australia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Promovarea aprecierii publice mai mari pentru importanța conferirii drepturilor egale romilor (Australia)	Supported	G1 Members of minorities B31 Equality & non-discrimination B32 Racial discrimination Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. Ase vedea comentariul de la nr.121.67
121.172 Continue undertaking measures aimed at ensuring the inclusion of Roma representatives in public and political life, as well as implementing the National Action Plan for Roma (2016-2020) (Serbia); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea întreprinderii măsurilor cu scopul de a asigura incluziunea reprezentanților romi în viața publică și politică, precum și implementarea Planului Național de Acțiuni pentru Romi (2016-2020) (Serbia)	Supported	G1 Members of minorities B31 Equality & non-discrimination B32 Racial discrimination A46 National Plans of Action on Human Rights (or specific areas) Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.67. În perioada februarie-iunie 2019, a fost implementat programul „Femeile rome în politică”, în cadrul căruia 38 de femei rome au urmat instruirii, au beneficiat de mentorat și ghidare. Proiectul a urmărit creșterea numărului femeilor de etnie romă în procesul de luare a deciziilor la nivel local. În anul 2019 a demarat programul de capacitate civică și politică pentru 50 de femei cu diverse tipuri de dizabilități din RM, pentru a pregăti viitoare candidate la alegerile locale care au avut loc în 2019. Consiliul Audiovizualului a solicitat tuturor furnizorilor de servicii media completarea Declarației pe propria răspundere cu privire la prestarea serviciului media audiovizual. Declarația conține și rubrica care reflectă timpul/spațiul de emisie alocat comunității rome de către furnizorii de servicii media. Furnizorii de servicii media au depus aceste declarații, iar urmare a analizei acestora s-a constatat că în perioada 01.01.2018-10.04.2019, din cei 57 de furnizori de servicii media de televiziune, 18 au alocat timp și spațiu de emisie comunității rome și au indicat emisiunile, data și durata, iar 3 furnizori de servicii media au confirmat faptul că comunității rome i-a fost alocat timp și spațiu de emisie. În ceea ce-i privește pe furnizorii de servicii media de radiodifuziune sonoră, din cei 55 care își desfășoară activitatea, doar 5 au alocat timp și spațiu de emisie comunității rome.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.168 Continue to establish mechanisms to end discrimination towards the Roma community (Timor-Leste); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Continuarea creării mecanismelor pentru a pune capăt discriminării față de comunitatea romilor (Timor-Leste)	Supported	G1 Members of minorities B32 Racial discrimination Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul la nr. 121.67, 121.69 Legea nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității stabilește cadrul primar pentru prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității este instituția națională de protecție a drepturilor omului instituit în scopul asigurării protecției împotriva discriminării și al asigurării egalității tuturor persoanelor care se consideră a fi victime ale discriminării. Consiliul acționează în condiții de imparțialitate și independență față de autoritățile publice.
121.44 Implement the comprehensive diversity strategy for 2016-2026 (Sudan); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Implementarea strategiei comprehensive de diversitate pentru 2016- 2026 (Sudan)	Supported	G1 Members of minorities B32 Racial discrimination B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul de la nr. 121.163

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.170 Prop up efforts for social inclusion of the Roma population (Greece); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Sprijinirea eforturilor de incluziune socială pentru populația romilor (Grecia)	Supported	G1 Members of minorities B32 Racial discrimination B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul la nr.121.67. Prin HG nr. 952/2020 cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului, a fost modificat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar și amendamentele legale în scopul fortificării statutului mediatorului comunitar.
121.66 Establish mechanisms to ensure that stigmatization and discrimination against ethnic minorities are eradicated from the public and private sectors, including through training and awareness-raising of public officials, their accountability, and mechanisms providing reparations for persons affected (Mexico); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea mecanismelor pentru a asigura că stigmatizarea și discriminarea împotriva minorităților etnice sunt eradicate din sectoarele publice și private, inclusiv prin intermediul instruirii și ridicării nivelului de conștientizare a funcționarilor publici, responsabilizării lor și mecanismelor ce oferă despăgubiri persoanelor afectate (Mexico)	Supported	G1 Members of minorities B32 Racial discrimination B31 Equality & non-discrimination A53 Professional training in human rights A54 Awareness raising and dissemination Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Parțial realizat. În perioada de raportare conform opiniei Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (Consiliul/CPEDAE), aplicarea Legii cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 a condus la anumite progrese pe diferite domenii, având impact și asupra situației minorităților naționale. În societate se atesta o creștere ușoară a nivelului toleranței în rândul populației. În anul 2018, la o distanță de 3 ani, Consiliul/CPEDAE, cu sprijinul partenerilor de dezvoltare, a evaluat percepțiile și atitudinile populației față de egalitate. Analiza comparativă a rezultatelor studiilor privind percepțiile și atitudinile față de egalitate, realizate în 2015 și 2018, arată o scădere a indicelui distanței sociale ale anumitor grupuri minoritare din Republica Moldova. Cu toate acestea, nivelul cel mai redus de acceptare rămâne a fi persoanele LGBT, persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA, romi, foști deținuți.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.171 Guarantee access to public and political life on an equal basis to Roma, and this through their participation in the decision-making processes (Peru); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Garantarea accesului egal la viața publică și politică a romilor și participarea acestora în procesul de luare a deciziilor (Peru)	Supported	G1 Members of minorities D7 Right to participation in public affairs and right to vote B31 Equality & non-discrimination B32 Racial discrimination Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.168. În perioada februarie-iunie 2019, a fost implementat programul „Femeile rome în politică”, în cadrul căruia 38 de femei rome au urmat instruirii, au beneficiat de mentorat și ghidare. Proiectul a urmărit creșterea numărului femeilor de etnie romă în procesul de luare a deciziilor la nivel local. În anul 2019 a demarat programul de capacitate civică și politică pentru 50 de femei cu diverse tipuri de dizabilități din RM, pentru a pregăti viitoare candidate la alegerile locale care au avut loc în 2019 (6 femei rome și 6 femei cu dizabilități au fost alese ca si consiliere locale ca urmare a alegerilor locale din 2019.) Proiectul de lege privind modificarea articolului 7 al Legii nr. 768/2000 privind statutul aleșilor locali, care abrogă dispozițiile discriminatorii împotriva femeilor și bărbaților care le împiedică să ocupe două funcții de consilieri aleși locali și mediatori ai comunității rome, creând astfel incompatibilitatea funcțiilor a fost înaintat în proces de avizare. Prevederea existentă de incompatibilitate afectează cel mai mult femeile, deoarece mediatorii romi sunt în mare parte femei.
121.164 Further promote the rights of minorities, such as by introducing multilingual education, and maintain social harmony and unity among various groups in the society (Thailand); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Promovarea ulterioară a drepturilor minorităților, prin introducerea învățământului multilingv și menținerea armoniei sociale și unității dintre diverse grupuri ale societății (Tailanda)	Supported	G1 Members of minorities E51 Right to education - General Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.15.

121.165 Further develop the policy in the field of preservation and development of the cultural identity of persons belonging to national minorities and ethnic groups (Bulgaria); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Elaborarea ulterioară a politicii în domeniul păstrării și dezvoltării identității culturale a persoanelor ce aparțin minorităților naționale și grupurilor etnice (Bulgaria)	Supported	G1 Members of minorities E7 Cultural rights Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Realizat. A se vedea comentariul la nr.121.163. În scopul sprijinirii potențialului creativ și creării condițiilor adecvate pentru desfășurarea activităților culturale promovate de societatea civilă și integrarea acestora în procesul de realizare a obiectivelor naționale în domeniul culturii se oferă granturi în bază de concurs. Asociațiile obștești beneficiază de sprijin financiar prin finanțarea proiectelor culturale pentru șapte arii tematice: Arte, Teatru, Muzică și dans, Proiecte de tip festival, Educație prin cultură, Promovarea culturii scrise, Patrimoniu cultural. Se organizează mai multe activități și evenimente de promovarea a diversității culturale în Republica Moldova care se desfășoară în mai multe localități, inclusiv în UTA Găgăuzia și Transnistria: - Zilele Europene ale Patrimoniului Cultural sunt organizate în lunile septembrie – octombrie a fiecărui an; - Ziua Națională a Portului Popular - Sărbătoarea are drept scop valorificarea costumului autentic popular românesc și ale etniilor conlocuitoare din Republica Moldova, cunoașterea pieselor componente ale costumului și ale simbolurilor acestuia, precum și promovarea tehnicilor de confecționare a costumului popular pe plan național și internațional; - Târgul Meșterilor Populari - se organizează periodic cu scopul de a promova și susține meșteșugurile tradiționale din diverse localități ale Republicii Moldova; - Festivalul Internațional de Muzică "Mărțișor" - anual în luna martie, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, în comun cu instituțiile concertistice din subordine, organizează Festivalul Internațional de Muzică "Mărțișor"; - Târgul Național al Covorului "Covorul Dorului" - obiectivele principale ale evenimentului sunt de a promova țesutul covoarelor și a altor textile din lână, dar și de a contribui la promovarea covoarelor basarabene pe plan național și internațional. Expoziții și ateliere de creație, master class-uri organizate în cadrul muzeelor, bibliotecilor au devenit un loc de conexiune între diferite etnii conlocuitoare pe teritoriul Republicii Moldova. Activitatea Agenției Relații Interetnice la capitolul dezvoltării și promovării identității culturale a persoanelor ce aparțin minorităților etnice se desfășoară prin prisma susținerii activității statutare a organizațiilor etnoculturale ale minorităților naționale acreditate pe lângă ARI, sarcina prioritară ale cărora este de a contribui la păstrarea și dezvoltarea identității culturale, tradițiilor și obiceiurilor etniilor corespunzătoare. Actualmente, 106 de asociații obștești etnoculturale sunt acreditate pe lângă ARI. În scopul creării condițiilor adecvate pentru desfășurarea activităților culturale promovate de asociațiile obștești și integrarea acestora în procesul de promovare a dialogului intercultural în Republica Moldova, ARI oferă organizațiilor etnoculturale sprijin financiar prin finanțarea proiectelor culturale. Un rol important în procesul păstrării diversității culturale îi revine Casei Naționalității – centru cultural și de documentare al asociațiilor etnoculturale din Republica Moldova, care activează pe
---	--	------------------	---	---

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
				lîngă ARI. Anual, în incinta Casei Naționalității sunt desfășurate circa 250 activități etnoculturale: expoziții, lansări de carte, festivaluri, manifestări de promovare a obiceiurilor și tradițiilor naționale, conferințe, mese rotunde, seminare, concerte, spectacole, concursuri, sărbători naționale, etc. Tematica acestor manifestări adesea depășește domeniul relațiilor interetnice, atrăgând oameni cu diferite opinii, experiențe și vârste, ceea ce contribuie la formarea spiritului de toleranță și încurajarea dialogului intercultural în societatea moldovenească.
Theme: G4 Migrants				
122.31 Effectively guarantee the rights of migrants (China). Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Garantarea efectivă a drepturilor migranților (China)	Supported	G4 Migrants Affected persons: - migrants	Realizat. Prin HG 736/2016 a fost aprobat Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale în domeniul migrației și azilului pentru anii 2016-2020 a fost elaborat în conformitate cu prevederile HG nr. 655 din 08.09.2011 și în contextul realizării pct. 3, art.14 al Acordului de Asociere din Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană pentru anii 2014-2016, aprobat prin HG nr. 808 din 07.10. 2014. Obiectivele propuse în raport cu străinii, urmează să contribuie la evitarea xenofobiei, asigurarea drepturilor omului stipulate în Constituția Republicii Moldova și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.
Theme: H1 Human rights defenders				
121.136 Recognize explicitly the legitimacy of the job done by human rights defenders and ensure that their work is carried out in a safe and enabling environment, without fear of reprisals, intimidations or acts of violence, which should be sanctioned, and those responsible be taken before justice (Uruguay); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Recunoașterea explicită a legitimității lucrului efectuat de apărătorii drepturilor omului și asigurarea faptului că activitatea lor este desfășurată într-un mediu sigur și benefic, fără teama de represalii, intimidări sau acte de violență, care trebuie sancționate, iar cei responsabili vor fi aduși în fața justiției (Uruguay)	Supported	H1 Human rights defenders B51 Right to an effective remedy B52 Impunity Affected persons: - human rights defenders	Nerealizat.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
121.137 Create a safe, favourable environment for human rights defenders: a framework where human rights can be defended without fearing reprisals or intimidation in line with the international obligations of the Republic of Moldova, in particular as a State party to the International Covenant on Civil and Political Rights (Belgium); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 121	Crearea unui mediu sigur, favorabil pentru apărătorii drepturilor omului; un cadru unde drepturile omului pot fi apărate fără teama de represalii sau intimidări, în conformitate cu obligațiile internaționale ale Republicii Moldova, în particular ca un stat membru la Convenția Internațională pentru Drepturile Civile și Politice (Belgia)	Supported	H1 Human rights defenders B51 Right to an effective remedy B52 Impunity D1 Civil & political rights - general measures of implementation Affected persons: - human rights defenders	Nerealizat.
Theme: A12 Acceptance of international norms				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.9 Consider ratifying the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights), and the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Albania); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 4 Comments: ICRMW-Noted, Protocol No.12-Supported, Istanbul Convention-Supported	Considerarea ratificării ICRMW, Protocolului 12 la Convenția Europeană cu privire la drepturile omului și a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie (Albania)	Supported/Noted	A12 Acceptance of international norms D29 Domestic violence F13 Violence against women G4 Migrants B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - women - migrants	Nerealizată. A fost refuzată ratificarea Convenției Internaționale privind protecția tuturor drepturilor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora, întrucât Republica Moldova a semnat și ratificat 44 de convenții în domeniul muncii, 3 dintre care sunt în domeniul migrației de muncă (Convenția nr.181 privind agențiile private de ocupare; Convenția nr. 97 privind migrația în scop de angajare, precum și Convenția europeană nr.93 privind statutul juridic al lucrătorului migrant), este parte la Carta Socială, implementarea cărora asigură respectarea drepturilor sociale, de sănătate și de muncă ale străinilor sosiți în Republica Moldova în scop de muncă. Totodată, menționăm că Tratatul internațional în domeniul la care Republica Moldova este parte au fost ratificate și de majoritatea statelor de destinație a lucrătorilor migranți moldoveni constituind un instrument eficient de asigurare a respectării drepturilor sociale și de muncă. Legislația națională în domeniu deja a fost ajustată la prevederile tratatelor ratificate și nu există impedimente pentru implementare. La Convenția ONU privind protecția tuturor drepturilor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora, nu sunt parte statele de destinație a lucrătorilor migranți din Republica Moldova, cum ar fi Federația Rusă, Italia, Spania, Germania, Franța etc., fiind ratificată numai de statele de origine a migranților, cum ar fi o parte din Statele Africane, America Latină și Asia Mijlocie, excepție făcând Turcia și Albania, ceea ce ar reprezenta un pericol iminent pentru Republica Moldova. Cu referire la considerarea ratificării Protocolului nr. 12 la CEDO, se consideră oportună amânarea promovării a respectivul proiect de lege, fiind necesară o campanie durabilă în timp de promovare a prevederilor Protocolului nr. 12 în societate, astfel încât să fie înțeleasă corect rațiunea și natura dreptului pe care acesta îl declară.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.13 Ratify and accede to the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance and the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (Sierra Leone); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 Comments: ICPPED- Supported, ICRMW-Noted	Ratificarea și aderarea la ICPPED și ICRMW (Sierra Leone)	Supported/Noted	A12 Acceptance of international norms D32 Enforced disappearances G4 Migrants Affected persons: - migrants	Nerealizat. A se vedea comentariile de la nr.122.12 și 122.9.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.7 Ratify the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, the Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (El Salvador); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 Comments: ICRMW-Noted, OP-ICESCR- Supported, OP-CRPD-Supported	Ratificarea Convenției Internaționale privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor, Protocolului Opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și a Protocolului Opțional la Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (El Salvador);	Supported/Noted	A12 Acceptance of international norms E1 Economic, social & cultural rights - general measures of implementation G4 Migrants F41 Persons with disabilities: definition, general principles Affected persons: - migrants - persons with disabilities	Realizat parțial. În anul 2018 a fost semnat Protocolul Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, iar în anul 2021 urmează a fi ratificat. A se vedea comentariile de la 122.9
Theme: D43 Freedom of opinion and expression				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.28 Take concrete measures to address the issue of self-censorship among Moldovan journalists, limit media ownership concentration and ensure media pluralism (Norway); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Luarea măsurilor concrete de abordare a problemei auto-cenzurării între jurnaliștii moldoveni, limitarea concentrării proprietății asupra mass media și asigurarea pluralismului mass media (Norvegia)	Supported/Noted	D43 Freedom of opinion and expression Affected persons: - media	Realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.139.
Theme: A12 Acceptance of international norms				
122.3 Continue the process towards the ratification of the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and the ILO Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189) (Philippines); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Continuarea procesului spre ratificarea ICRMW și a Convenției OIM 189 (Filipine)	Noted	A12 Acceptance of international norms E32 Right to just and favourable conditions of work G4 Migrants Affected persons: - migrants	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr. 122.9.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
123.1 Ratify the European Charter for Regional or Minority Languages (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 123		Noted	A12 Acceptance of international norms G1 Members of minorities Affected persons: - minorities/ racial, ethnic, linguistic, religious or descent-based groups	Nu a fost acceptată recomandarea.
122.4 Ratify the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (Uruguay) (Afghanistan); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea ICRMW (Uruguay, Afghanistan);	Noted	A12 Acceptance of international norms G4 Migrants Affected persons: - migrants	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr. 122.9.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.5 Ratify, as soon as possible, the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (Guatemala); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Ratificarea imediată a Convenției Internaționale privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor (Guatemala)	Noted	A12 Acceptance of international norms G4 Migrants Affected persons: - migrants	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr. 122.9.
122.6 Resume the ratification process of the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (Turkey); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Rezumarea procesului de ratificare a ICRMW (Turcia);	Noted	A12 Acceptance of international norms G4 Migrants Affected persons: - migrants	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr. 122.9.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.8 Consider ratifying the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (Indonesia); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3	Considerarea ratificării Convenției Internaționale privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor (Indonezia);	Noted	A12 Acceptance of international norms G4 Migrants Affected persons: - migrants	Nerealizat. A se vedea comentariul de la nr. 122.9.
Theme: B31 Equality & non-discrimination				
123.2 Develop a global strategy to address existing divisions covering all sectors, to overcome all discriminatory practices (Guatemala); Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 123	Elaborarea unei strategii globale de abordare a divizărilor existente din toate sectoarele pentru a depăși toate practicile discriminatorii (Guatemala)	Noted	B31 Equality & non-discrimination Affected persons: - general	Nu a fost acceptată recomandarea
122.17 Amend the Law on Equality in order to widen the list of possible discrimination criteria (Slovakia); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Modificarea legii cu privire la egalitate pentru a extinde lista criteriilor posibile de discriminare (Slovakia)	Noted	B31 Equality & non-discrimination A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - general	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.21.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.18 Amend article 1 of the Law on Ensuring Equality by including criteria such as social origin, marital situation, health status, sexual orientation, gender identity, and gender expression in the main list of criteria for categories to be protected from discrimination (Sweden); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Modificarea Articolului 1 al legii cu privire la asigurarea egalității prin introducerea criteriile cum ar fi originea socială, situația materială, starea sănătății, orientarea sexuală, identitate de gen și exprimarea genului în lista principală de criterii ce trebuie protejate de discriminare (Suedia)	Noted	B31 Equality & non-discrimination A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.21.
122.24 Enhance the implementation of the Law on Ensuring Equality by strengthening the mandate of the Equality Council, including by allowing it to issue binding recommendations and to sanction discrimination, as well as by increasing awareness-raising through education (Finland); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Consolidarea implementării legii cu privire la asigurarea egalității prin consolidarea mandatului Consiliului de Egalitate inclusiv prin permiterea emiterii recomandărilor obligatorii și sancționarea discriminării, precum și sensibilizarea prin educație (Finlanda)	Noted	B31 Equality & non-discrimination A41 Constitutional and legislative framework A42 Institutions & policies - General A54 Awareness raising and dissemination Affected persons: - general	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.17.

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.25 Fully implement recommendations made by the Council for Preventing and Eliminating Discrimination to better ensure protection against discrimination and the equality of all persons (Republic of Korea); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Implementarea deplină a recomandărilor făcute de Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării pentru a asigura mai bine protecția împotriva discriminării și egalitatea tuturor persoanelor (Republica Coreea)	Noted	B31 Equality & non-discrimination A42 Institutions & policies - General Affected persons: - general	
Theme: B51 Right to an effective remedy				
123.3 Carry out a careful investigation into incidents of unwarranted use of force by law enforcement bodies in response to protests by the opposition during the celebration on 27 August 2016 of Independence Day in Chișinău (Russian Federation). Source of position: A/HRC/34/12 - Para. 123	Efectuarea unei investigații atente a incidentelor de utilizare neautorizată a forței de către entitățile de aplicare a legii ca răspuns la protestele opoziției din 27 august 2016 de Ziua Independenței la Chișinău (Federația Rusă)	Noted	B51 Right to an effective remedy D21 Right to life D44 Right to peaceful assembly Affected persons: - general	Nu a fost acceptată recomandarea.
Theme: D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.26 Adopt measures to ensure protection from torture and forced hospitalization and medication in psychiatric institutions (Portugal); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Adoptarea măsurilor de asigurare a protecției împotriva torturii și spitalizării și medicației forțate în instituțiile psihiatrice (Portugalia)	Noted	D25 Prohibition of torture and cruel, inhuman or degrading treatment E41 Right to health - General D31 Liberty and security - general F41 Persons with disabilities: definition, general principles Affected persons: - general - persons with disabilities	Realizat. Prin Ordinul Procurorului General nr.39/8 din 30.12.2015, au fost aprobate Recomandările metodologice pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, care implică persoane cu dizabilități psihosociale și intelectuale. Scopul Recomandărilor menționate este de a contribui la creșterea calității investigațiilor efectuate pe cazurile de rele tratamente în instituțiile de sănătate mintală, oferind procurorilor ce investighează cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant îndrumări concrete și practice, în situații specifice, dar care pot fi utile și în procesul de documentare a altor cauze, fiind aplicabile în raport cu persoanele cu dezabilități psihosociale sau intelectuale, în orice calitate procesuală. Procuratura Generală a emis Instrucțiunea cu caracter general nr.11-3d/17-4407 din 12.10.2017, aplicabilă inclusiv și în organele de urmărire penală, care reglementează algoritmul de acțiuni în cazul interacțiunii cu persoanele bănuite/învinuite de comiterea infracțiunilor, în privința cărora există suspiciuni că suferă de tulburări psihice.
Theme: E41 Right to health - General				
122.19 Include in the Law on Equality four protected criteria — namely social origin, material situation, sexual orientation and health status (Croatia); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Includerea în legea cu privire la egalitate a patru criterii protejate – și anume originea socială, situația materială, orientarea sexuală și starea sănătății (Croatia)	Noted	E41 Right to health - General A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI)	Parțial realizat. A se vedea comentariul de la nr.121.21.
Theme: F31 Children: definition; general principles; protection				

Recommendation		Position	Full list of themes	Assessment/comments on level of implementation
122.27 Implement legislation to abolish and effectively combat early and child marriage (Sierra Leone); Source of position: A/HRC/34/12/Add.1 - Para. 3 - Para. 4	Implementarea legislației de abolire și combatere efectivă a căsătoriilor timpurii și a copiilor (Sierra Leone)	Noted	F31 Children: definition; general principles; protection A41 Constitutional and legislative framework Affected persons: - children	Realizat. În conformitate cu prevederile Codului Familiei Republicii Moldova vârsta matrimonială minimă este de 18 ani. Pentru motive temeinice, se poate încuviința încheierea căsătoriei cu reducerea vârstei matrimoniale, dar nu mai mult decât cu doi ani. Reducerea vârstei matrimoniale va fi încuviințată de autoritatea tutelară locală în a cărei rază teritorială își au domiciliul persoanele care doresc să se căsătorească, în baza cererii acestora și acordului părinților minorului. De asemenea, Codul Civil al Republicii Moldova prevede expres că Capacitatea deplină de exercițiu începe la data când persoana fizică devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani. Concomitent, este stipulat faptul că, copilul dobândește prin căsătorie capacitate deplină de exercițiu. Desfacerea căsătoriei nu afectează capacitatea deplină de exercițiu a acestuia.